

॥ श्री જૈન ગ્રન્થ પ્રગણક મહા ગ્રન્થાઃ ૬૬ ॥
 ॥ સુરિસમ્રાટ્ ઓ નિજયનેમિસરીધર-ગુરુક્યો નમઃ ॥
 સુગ્રહીત નામધેય સુરિપુત્રગવ
 શ્રીમદ્ સુરિભદ્રસરીધરજી મ. સા વિરચિત

શ્રી સંખોધ પ્રકરણનો [તત્ત્વપ્રકાશકાપર નામક]

ગુજરાતી અનુવાદ.
 સર્વો ૨ વે ૨ ૩ ગ્રામિકાર વા ૩૧ ૭૭

- અનુવાદક -

રાસનસમ્રાટ-બાલ બ્રહ્મચારી-જગદ્ગુરુ શ્રીમદ્ વિજય-
 નેમિસરીધરજી મહારાજના પદ્માવતાર સિદ્ધાત
 વાયમપતિ ન્યાયનિગારદ - નિજયોત્તમસરીધરજી
 મહારાજના ગિય વિદ્વદ્વર પ્રગિદ્ધતા
 પન્થાગ પ્રવચ્ન શ્રી મેરુનિજયજી ગણી

—૦૦૦૦—

- દ્વન્વ સહાયક -

શ્રી લુણસાવાડા મોટી પોલ જેન મદ
 અમદાવાદ

- પ્રગણક -

શ્રી જૈન ગ્રન્થ પ્રગણક સમા.

મૂલ્ય પાંચપાઈન

પ્રકાશક

શ્રી જીન અન્ય પ્રકાશક સભા વતી
અમદાવાદ ગેઠ હથિરદામ મુદ્રણ
ગકાલ ની પેળ, અમદાવાદ

મુદ્રક

મણિલાલ હાનવાલ મલક
ધી નરખલાલ પ્રી પ્રેસ
વીરદા રોડ અમદાવાદ

પ્રાપ્તિસ્થાન

શેઠ સાકળચંદ બાલાભાઈ

હુણ્ણાવાડા, - મેાડી પેળ

અમદાવાદ

શ્રી વીરનિર્વાણ અવત ૨૪૭૮

માગસ ૧૦ ૧૦

[પાર્શ્વનાથ જન્મ કલ્યાણ]

નિર્ગમ અવત ૨૦૦૮

ગેમિ સવત ૩

ક્રિષ્વીસન ૧૯૫૧

પ્રકાશકીય નિવેદન

શ્રી જૈન મન્ય પ્રમણક સમાજ આ 'શ્રી સંબોધ પ્રકરણનો ગુજરાતી અનુવાદ' નામાર્મિત છાસકંમુ મન્ય મન પ્રકાશિત કરતાં અમો હર્ષ અને કૃતકૃત્યતા અનુભવીએ છીએ.

આ જે મન્ય પ્રગટ થઈ રહ્યો છે તેના રચયિતા ૧૪૪૪ મન્યોના કર્તા સરિપુદ્ગવ સુચરિત નામોય આચાર્ય મહાગજ શ્રીમદ્દરિભ-સૂરીશ્વરજી મહાગજ છે કે જેમનું નાણું જૈન સંપ્રદાય પશુ કે બે બધા કરી શકે એમ નથી આમાં તો તેમની કૃતિનો અક્ષરસ અનુવાદ માત્રજ કરવામાં આવ્યો છે અને તે મન્યનો સુદૃઢ અને સુચાર્ય એવી સરળ ભાષામાં સાસન સમ્રાટ બાલમહાચાર્ય જમદગ્નિ આચાર્ય મહાગજ શ્રીમદ્દ વિજયનેમિસૂરીશ્વરજી મહારાજના પદાતકાર ન્યાય વિશારદ સિદ્ધાંતવાચસ્પતિ વિજયોદયસૂરીશ્વરજી મહારાજના શિષ્ય વિદ્વદ્વર્મા પ્રસિદ્ધવક્તા પન્થાસ શ્રી મેરવિજયજી મહારાજ સાહેબે અનુવાદ કર્યો છે અને પુગતી ખતથી અને અતિસય શ્રમ લઈ આ સાલન્ટ પાર પાડ્યો છે તે બંન અમો તેમના નમ્રુ છીએ.

આ મન્યના પ્રમણનમાં શાસ્ત્ર વિશારદ દ્વિગ્ન આચાર્ય શ્રી વિજય અમૃતસૂરીશ્વરજીના શિષ્ય પન્થાસ શ્રી દેવવિજયજી મહારાજના સદ્ગુરુદેશથી લુલ્લસાવાડા મોગિયોળમાં અક્ષર્યાનિધિ તપ થયેલ તેમાં જ્ઞાન ખાતાની આવક થયેન તે આવકમાંથી ઉપયુક્ત મન્ય છપાવવામાં આવેન છે તો તે બદલ અમો પૂ પન્થાસ શ્રી મહારાજ સાહેબનો તથા લુલ્લસાવાડા મોગિયોળના શ્રીસંપતો આભાર માનીએ છીએ આ મન્યના મુદ્રા જસવતલાલ ગિરધરનાત સાહેબે આપ્યા છે તે બદલ તેમનો આભાર માને છે અતર્માં આ પુસ્તકમાં અશુદ્ધિ ન રહે તે માટે પૂરતી ઠાળજી રાખવામાં આવી છે અને છપાયા બાદ જે અશુદ્ધિ નજરે ચડી છે તેને શુદ્ધિપત્રકમાં ગુણુ કરી છે છતાં દ્રષ્ટિદોષ, પ્રેસદોષ અને ભાતમદતાથી જે ઠાંઈ અશુદ્ધિ રહેવા પામી હોય તે બદલ અમો ક્ષમા માગીએ છીએ,

આવશ્યકીય નિવેદન

સવત ૨૦૦૪ની સાલમાં અમારી હુજુસાવાળ મોગીપોળના શ્રી
પત્ની વિનતીથી સ્વર્ગસ્થ શાસનસમ્રાટ બાલચંદ્રચારી આચાર્ય
મહારાજ શ્રી વિજયનોમિસરીધરજી મહારાજ સાહેબના પૃથક સિદ્ધાન્ત
ચાચમ્પતિ વિજયોદયસૂરીધરજી મહારાજ સાહેબના શિષ્ય મુનિશ્રી
મેરવિજયજી મહારાજ સાહેબ તથા સ્વર્ગસ્થ આચાર્ય મહારાજ સાહે
બના પૃથક શાસ્ત્રવિશારદ વિજયઅમૃતસૂરીધરજી મહારાજ સાહેબના
શિષ્ય મુનિશ્રી દેવવિજયજી મહારાજ સાહેબ અમારી પોળમાં ચાતુર્માસ
માટે પધારેલ તે વખતે અમારી પોળમાં નવકાર મંત્ર વિગેરે વિવિધ
પ્રમળના તપની આપના ઘણેય તથા અશુભનીધિ તપની પણ શરૂ
આત થએલ અને તેની અંત થીમત ધર્મદાઓ તથા યુવકવર્ગ
તપશ્ચર્યામાં સામેલ થયા તથા ધર્મદા આત્મીઓનો સમુદાય મલી
નવ ૬૦ થી ૭૦ જાવિકોએ પ્રવેશ કરેલ અને તપશ્ચર્યા લાજ
ભેલા ઉત્સાહ પૂર્વક રંગવા તથા જાવની શ્રદ્ધિ અને ઉત્સાહ પૂર્વક
પૂજા પ્રભાવના રાત્રીજાગજી તેમજ વરવોડાઓ વિગેરે શાસનની
રોજી માટે ઉત્તમ પ્રમળની શુભ નિશ્ચિતિઓ ચાતુર્ વર્ષ સુધી ચાતુ
રાખવી એમ નક્કી કર્યું

ત્યારપછી પંચાસજી મહારાજ શ્રી મેરવિજયજી ગણી તથા
પંચાસજી મહારાજશ્રી દેવવિજયજી ગણી તથા બાલમુનિ શ્રી હેમચંદ્ર
વિજયજી મહારાજ આદિને મોગીપોળના થી સઘ તરફથી સવત
૨૦૦૭ની સાનના ચાતુર્માસ માટે ફરી વિનતિ કરી અને તેઓશ્રીએ
અમારી વિનતીને માન આપી અમારે ત્યાં ચાતુર્માસ કર્યું તે દરમિયાન
દરેક પર્વતીયોમાં આવડોએ આવડોએ પોષધાદિ ધર્મદિવાની
સુદઃ આપના સાગ પ્રમાણમાં કરી અને પોષાતીઓને મોગીપોળના

શ્રીમંત કાવિકો તિરૂંધી દર- પર્વતિધિએ રૂપિયા આદિની, પ્રભાવનક
પણ સાગ પ્રમાણમાં યદ્ય દત્તી

તે દરમ્યાન અમારી યોગની અદ્ય અષ્ટમહાશિદ્ધિ તપ વિગેરે
તપશ્ચર્યાઓ ધણા ઉત્સાહ પૂર્વક થયેલી અને અમર્યાનિધિ તપની આગ
ધનાની આ સાથ પૂર્ણાદિતિનું ચોથું વર્ષ એટલે છેલ્લું વર્ષ હોવાથી
જન્માત્માઓએ તે તપનું વિધિવિધાન અપૂર્વ ઉત્સાહ પૂર્વક કરેલું કે
જેથી ખીજા જીવોને પણ તે તપશ્ચર્યા કરવાની સુદરતમ ભાવના જાગે
અશ્વર્યાનિધિ તપની આગધના દરમ્યાન વિજ વિજ વ્યક્તિઓ તરફથી
સ્વામિભક્તિ તથા પ્રભાવનાઓ ધણા સારા પ્રમાણમાં થઈ હતી તથા
પૂજન, રાત્રિજાગરણ અને યોગના સદ્ગૃહસ્થ આગેવાનોની પ્રેરણાથી
સુદર અને સાગમાં સાગે જન્મ વરવોડે ભાદરવા શુદ્ધિ ૬ ના દિવસે
કાળવામાં આ યો તે જન્મ વરવોડાની સરસ્વતીમાં રંગમેગથી પૂજન
ઓથી શણગારેલો ઇન્દ્રધનુ દેખનાર જન સમુદાયના હૃદયમાં આનંદ
આપતો અને તે પછી વિવિધ પ્રકારના પુષ્પોની, માળાઓ વડે શણ
ગારેલી, તથા મુગોબીત એવી વિકટોરીયાઓની દાર જન સમુદાયના
હૃદયગમ ભાવોની રીક કરનાર, હતી અને મોટાંની કતાર પણ વર-
વોડાની મોજામાં અપૂર્વ વધારો, કરી, હતી અને તે પછી સુદર
ખેન્ડ અને ચોંધગીવાના નાદ માનવ મહેરામણના કર્ણોમાં પરમ માંગલ્યનું
સ્થાન કરતા હતા તે વખતે અમારી વિનંતીને માન આપી અમારા
ઉપાશ્રયમાં પધારેલ પરમ પૂજ્ય આચાર્ય મહારાજ શ્રી. વિજય
નંદનસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબની હાજરીથી વાતાવરણ ધણજ
આનંદમય લાગતું હતું વરવોડાની અદ્ય પૂજ્યપાદ આચાર્યશ્રી મુનિ
વરોની હાજરી સારા પ્રમાણમાં હતી તેમજ સારાએ રાજનગરના
આગેવાન કાવિકોની હાજરી ધણજ સારા પ્રમાણમાં હતી.

તે પછી પરમતાગ્ક શ્રી જિનેશ્વરજીવને ખીરાજમાન કરેલ ચાંદીનો
રથ વિવિધ પ્રકારના પુષ્પોના દાર તોરાથી શણગારેલ કાવિક આચાર્ય

એને અપૂર્વ અનુભોદનનુ કારણ લાગતો હતો વળી તે પછી શ્રાવિ-
કાએના મસ્તક ઉપર રહેવા તપના ધ્યાનથી વાતાવરણ ધણ
ધર્મ ભાવનામય બન્યાનું હતું આવો અપૂર્વ વરનોડો મૂખ્ય મૂખ્ય
બજારોમાં ફરીને લુણસાવાડ મોગીપોળમાં ઉતર્યો હતો તે વખતે
પોળના સધનો ઉત્સાહ સુદ બન્યોતો હતો આ પ્રમાણે અક્ષપતિધિ
તપની પૂર્ણાદિતી થયા બાદ પન્થાસજી મહારાજ શ્રી દેવવિજયજી
ચણીવરે તે તપસ્વીએને તપની યા ગિરિ માટે ઉપદેશ આપતા અક્ષપ-
તિધિ તપની આરાધના કરનાર બાવિડો તરફથી જ્ઞાનખાતાની આવ
કમાંથી આ ૧૪૪૪ મથના કર્તા યાકિની મહત્તરા પુત્ર શ્રીમદ્ દ્વિજ
દસરીચજી મહારાજ સાહેબ વિરચિત “શ્રી સ પોષ પ્રકરણ નામના
મથનો પૂજ્ય પન્થાસજી મહારાજ શ્રી મેરુવિજયજી મહારાજ સાહેબે
કરેલો ગુજરાતી અનુવાદ છપા પો છે અને ખીજા બધા જીવો પણ
આવી સુદ પ્રતિષ્ઠાઓનું અનુકરણ કરો એવી આજ્ઞા રાખીએ ધીએ
અન્યત્રમ શિવભવતુ

શ્રી લુણસાવાડ મોગીપોળના જૈન સધના મેવડો
રોડે મોહનલાલ છાગવાલ પાવખીરાજદ
રોડે જેસી ગભાઈ ઉમરચદ
રોડે મોગીવાલ છાગલાલ સુતરિયા

પ્રસ્તાવના

અનાદિ મગથી આ સસાની અદા અનુતા એવા અન્ય
જીવોના કસાળને માટે મહાપુરોએ પ્રતિપાદન કર્યું છે કે પરદેશી જ્ઞાન
અને પત્રી ક્રિયાની આવશ્યકતા જરૂરી છે જ્ઞાનવમરની ક્રિયા છાર
ઉપર લીધેલુ સમાન છે માટે મુમુક્ષુ આત્માઓ સત્ત્વ ગ સમ્યક્
જ્ઞાનનું અન્વેષણ કરે જો તેના દ્વારા મુનુષાદિ મુક્તિ પ્રાપ્ત કરવાને માટે
અવગમ પરિશ્રમ ઉઠાવે, તે પ્રાપ્ત થયા પછી સમ્યક્ક્રિયા રૂચીને
આવિર્ભાવ થાય અને મોક્ષસુખની પ્રાપ્તિ તારી સમ્યક્દર્શન જ્ઞાન,
અને ક્રિયા એ ત્રીપુત્રી શુદ્ધ ધર્મની આચળા કરે મહા સિવાય નાન
અને ચારિત્ર નમસુ છે જેમ મંદેડો ચઢનના બારને વઢન કરે છે
પરંતુ તેની શુભ-ધીનો ઉપમેય કરવાને માટે સમર્થ નથી તેમ સમ્યક્
દર્શન વચ્ચેનું જ્ઞાન અને ચારિત્ર તેજા રૂપ છે તથા ચારિત્રના પરિ
ણામથી પતિત થએલ આત્માઓ મોક્ષને મેળવમે પરંતુ દર્શનથી પતિત
થએલાઓ માટે મોક્ષ સુખની વાત જ્ઞાના સમુદાયને ખાંવા સરખી છે

વળી જ્ઞાની પુરોએ મોક્ષ રૂપી નમ મા પ્રવેશ કરવા માટે દર
વાળ સમાન સમ્યક્દર્શનને કહેતું છે તેલુ સમજને મુમુક્ષુ આત્માઓ
સમ્યક્ બોધ દ્વારા આ ચારિત્રિ રૂપ સસા ને નાશ કરીને શાશ્વત
સુખના અધિકારી થાય તે વાન લક્ષ્મી મળીને અન્ય ૧૭ મહાપુરો
આ સંબોધ તરજી નામના અન્યની રચના કરી છે કુર્વક એવો
મનુષ્ય જાવ મેળવીને ધર્મની આરાધના કરવાની છજાવાતાઓને આ
અન્ય એક અદિતીય સાધન છે

ઠાઉ પલુ ધાર્મિક ક્રિયાઓના હોને વચાર્થ ગીતે સમજ
આવગામા આવે તો અનેકમજા રૂનોને આપનાર અને આ અન્યની
અદ મહાપુરો કહેના વિષોને જાણનાર સમગ્ર જ્ઞેન સમાજ ને
તો ચાર્થ, માયા, પ્રપચ, દિસા અને અલ્પતોના વિવમય વાતાવ
રણમાં રૂસાએના આત્માઓ આ વિધની અલ્પ આદર્શ રૂપ વનનું
સર્વથી મહાન ઉત્તરજી પુર પાત્રી રૂઝ તેમ છે તથી જાવ

જોના કલ્યાણને માટે આચાર્ય લગવન્ત શ્રી હરીજીમૂર્તીધરા મહા-
 ગને આ સમોષ પ્રકરણની ચના કરી છે અને તેનું અપર નામ
 તત્ત્વ પ્રકાશ છે આ ગ્રન્થની અદ્દ ક્યા તત્ત્વોનું નીરૂપણ કર્યું છે
 તેનો ઉદ્દેશ કરતા પહેલાં તે મહા પુરુષના સામાન્ય જીવન ઉપર
 દ્રષ્ટિપાત કરવો તે ઉચિતજ છે તેજોશ્રીનો જન્મ મેવામાં આવેલા
 ચિત્તોજ્જગમાં એક ગજપુરોહીતને ત્યાં થયો હતો અને તેજો શ્રીમાને
 બાલ્યકાલમાં આશ્રય સાહિત્ય ન્યાય વિદે તેમજ પોતાના ધાર્મિક
 ગ્રન્થોનું સુદર અધ્યયન કરી પોતે ચો વિદ્યાના શાતા થયા હતા
 યદુ જ્ઞાન એ એવિ વસ્તુ છે તેને જીરવવુ-પચાવવુ બહુ જ મુશીબત
 છે પોતાને વિદ્યાનો બહુ જ અભિમાન હતો પોતે એવા પ્રમરનો
 હાલો ધરાવતા હતા કે પોતે સર્વ પદાર્થને સમજી શકે છે તેથી
 તેજોશ્રીએ એવા પ્રકારની પ્રતીક્ષા કરી હતી કે બીજાએ કહેન અથવા
 પોતે સાંભળેના પદાર્થ પોતે ન સમજી શકે તો તે બીજાના પોતે
 શ્રેષ્ઠ થાય એક વખત ગણ્યકાર્યથી નિગ્ત થઈ પોતાને ધેગ જતાં
 રૂંતામાં જૈનના ઉપાશ્રય પાસેથી પસાર થતા હતા ત્યારે ઉપાશ્રયની
 અદર પાખીની નામના એક સાધ્વી નીચે પ્રમાણેની માયાનું અધ્યયન
 કરતાં સાંભળ્યાં

ચક્રો દુગ દરીપણગ પજગ ચક્રીજ કેસરો ચક્રી કેસર
 બક્રો કેસર દુચક્રો કેસર ચક્રીય ॥ આ માયા સાંભળી હરીજી
 તેના અર્થનો વિચાર કરવા લાગ્યા છતાં અર્થ નહિ સમજતાં તેજો
 ઉપાશ્રયની અદર જઈને સાધ્વીને પુછુ આ મધુ આશ્ચર્ય્ય શુ કરો
 છે પુછવાનો ભાવ એવા પ્રકારનો હતો કે આ બધું ચક્રચક્ર બોલો
 મેંમા તે શુ ? આશ્ચર્ય્યનો બીજો અર્થ ચક્રચક્ર પછુ એટલે ઉગ્રવદ
 રણ એમ ચાર છે ત્યારે સાધ્વી યાત્રીનીએ કહ્યું હે વત્સ એ ચક્ર
 ચક્ર ગોમરાડ વિસ છે એટલે ઉગ્રવદ પછુ ચાલના ઝાણથી લીપા
 એનું છે અને અમાગ ગુરૂની આજ્ઞા છે કે જોને તેને શ્રી જિનાગ
 ન બતાવાય તેથી તમે અમારા ગુરૂ પાસે આવો અને તેજોશ્રી, ત્થ

ગયા. યુદ્ધ મહારાજ તેઓને ઉપર દ્વાર દીકરા લેવાનું હતું. પોતે
 નવું જાણવાનો હતાસાચાયા સત્ય પ્રતિત એવા મદાપુરને તે વાતનો
 સ્વીકાર કર્યો કોમ્પ્લે કે મદાપુરનો પ્રાણાન્તે પણ પ્રતિજ્ઞાનું પાલન
 કે વાને માટે કટીન્દ્ર ત્યાં છે તેવા પુરોના અન્તક જુમાં હોય
 તે વચનમાં આવે અને વચનમાં હોય તેજ કિયાર્માં મુકવા તત્પર
 થાય છે તેવા પ્રતિજ્ઞા પુરોથી જૈન શાસન થોભે છે અને તેવાજ
 આત્માઓ શાસનના પ્રભાવક બને તેમાં જે મત ઠાઠના હોય નહિ
 પરંતુ જે જીવોને મનમાં જુદું જોવામાં પણ જુદું અને આવરજુમાં
 જુદું હોય તેવા જીવોથી તો શાસન મીન થાય અને અવહેલના ના
 કોમ્પ્લેક્ષ બને તેમાં મહેવાનું હોઈ શકે નહિ હવે તેઓથીએ નિર
 બિમાન દશાને યાવી ગયાને સ્વીકારી અને યાજની સાંખીને અમર
 કરી તેઓથીની નિ બિમાન દશા કેવા પ્રકારની અને મુજબના ઉપા
 સક પોતે સત્ય પ્રતિજ્ઞા કેવા પ્રકારના તથા પોતાને કરેલા ઉપમાના
 અમરજુમાં તેઓથીએ જે જે કેકાએ પોતાનું નામ અથવા દીકાકાર
 તરીકેનામ લખવાનો પ્રસન્ન પ્રાપ્ત થયા છે ત્યાં તેમજે યાજની
 મદતારામનું એવા પ્રકારનો મુદ આલેખ કર્યો છે જે સાંખવાથી
 આત્માને આનંદ થાય એક સમયે વિદ્યાના ગર્વમાં મત એવા કરી
 જન કર્યા અને નિરબિમાન દશાને પામેના મી જૈનાચાર્ય હરીજન
 સૂરીશ્વરજી મહારાજ કર્યા તેઓથીની જૈનર્વાન પ્રત્યેની શ્રદ્ધા અને
 બહુમાન કેવા પ્રકારના હતા તે તો જ્યારે તેઓથીની કૃતિઓનું અવ
 લોકન કરીએ ત્યારે જ જાણી શકીએ તેમજ તેઓનો સિધ્ધિ પત્રે
 આદિ જાવ એવો ઉચ્ચ કેળવેલો હતો જેમાં પાછના જેમત નથી તેઓ
 યીની કૃતિઓ પ્રત્યે જૈન નર્વાનકારો બહુમાન અને ગર્વ લે તે મોગી
 વાત નથી પરંતુ જૈનેતરો પણ તેઓની કૃતિઓ દેખીને મુગ્ધ બને
 છે તે મદાપુરને આગમો ઉપર ગીતઓ તેમજ દાર્શનિક ગણા મનોની
 પોતે સ્વતંત્ર દીમઓ ગ્યેવી છે તથા જૈન સમાજ ઉપર એટલો
 બધો ઉપકાર કર્યો છે કે જેનું વર્ણન કરવું અશક્ય છે

આ અન્યની રચના બાન્ય જીવોના પ્રાપ્તિ માટે કરી છે હવે આ સંબોધ પ્રસ્તુ નામના અન્યની અદ્ય મુખ્ય દેવગુર્વાદિ તત્ત્વો તથા ધર્મનું નિરૂપણ કરે. ■ ઉચ્ચાસુ આત્માઓને આ અન્યનું સંપૂર્ણ મનન પૂર્વક અવને પન પ્રવામા આવે ત્યારે જ તત્ત્વોદિ તેમજ ધર્મોના ખ્યાન આવી શકે ગુરુશુ જીવોને આ અન્યના પદન દ્વારા ખ્યાલમા આવી શકે તે મહાપુરુષો ધર્મ પ્રત્યે અનુરાગ તથા સયમ પરત્વે અભિરૂચી અને આત્મભાવ ઉચ્ચકાગિનો હોય. આ સ્વાદાદ પ્રત્યે અન્ય અદાને ધા જુ મનાય તે પુરુષ હતા તેવું તેમના દર્શનીક અન્યો સાખીતી આપે છે

હવે તે મહાપુરુષનું જીવન ચરિત્ર વાંચક મહાશયો અન્ય અન્યો દ્વારા જાણી પોતાની ઉચ્ચાસને પૂર્ણ કરન એવી આશા રાખી પ્રસ્તુત પ્રકરણ ઉપર ધિપાત કરવો તે અપેક્ષા તે ન જ કરી શકાય તેઓ શ્રીના સમયમા ચત્યવાસી જૈનમતિઓનું જોડ સંપૂર્ણ હતું તેટલા માટે આ અન્યની રચના કરી છે કારણ કે આ સંબોધ પ્રકરણની શરૂઆતમાં પહેલું દેવતત્ત્વનું નિરૂપણ કર્યું છે અને સારપણી ગુર્વાદિ નું નિરૂપણ આવે છે તેમાં પ્રથમ કુમુદો ગુર્વાશાસ-અને પાર્શ્વસ્થાદિનું વર્ણન કર્યું છે તે ખરેખર ચૈત્યવાસી જૈન મતિઓની અદ્ય જમ કરમાં જમ કર શીથિનાચાર રૂપ છે ચૈત્યવાસીઓમાં રહેવા શીથિનાચાર રૂપી ઝેરી મહા સર્પો તેનો નાશ કરવાનો માટે મહા ઔષધિ અથવા ગારૂડીક મત્ર સમાન આ પ્રકરણની રચના કરી છે તેવું વાંચક મહાનુભાવો સમન્ત્યા સિવાય રહી શકે તેમ નથી

પહેલું દેવતત્ત્વ ■ અને તેવું સુદ અને સરન જાણમાં વિવે ચન કર્યું છે તદ્દ્યાતમા જણાવ્યું છે કે જોન હોય અથવા જોનેતર હોય પરંતુ મધ્યસ્થપણાને પ્રાપ્ત કરેલ આ સમજાવધો જાવિત આત્મા મોક્ષને પામે, તેમાં સંદેહ નથી તે માટે પ્રથમ દેવતત્ત્વ બતાવ્યું છે ૧૮ દોષથી તદ્દિત હોય તે જ દેવ પહેલાય દેવ કેવા

હોય વિતરાગ કેને કહેવાય તેનું નિરોધ દ્વારા વર્જન કર્યું છે અને
 અરના અતિશય આઠ પ્રતિદર્શો. પૂજનો વિધિ તેના પ્રકાર, પ્રતિષ્ઠાના
 નકાર વિગેરેનું વિવેચન સા । પ્રમાણુમા કર્યું છે વિધિમાર્ગનો સુદ
 આદર્શ ખડો કર્યો છે પૂજનો માટે દ્રવ્ય શુદ્ધિ, પૂજક આત્મા કેવા
 પ્રકારનો માનસીક, વાચીક અને કાલીક શુદ્ધિ વચના પ્રકાર પૂજમા
 કેવા વસ્ત્ર વાપરવા યોગ્ય છે પહેલા મૂળ નાથની પૂજ પત્રી બીજા
 ભગવાનની તથા ૫૦ વિગેરેનું આરોપન મુદ્રાઓ તેનું સુદ કાષામાં
 વિવેચન છે પૂજનમા દ્રવ્ય કેવા પ્રકારનું જોઈએ દેવદ્રવ્યનો ઉત્પત્તિ
 તેના ભેદ દેવદ્રવ્ય કેને રહેતું તથા અનેશ્વર ભુવનમા ૮૪ આશાતનાનો
 ત્યાગ આશાતનાઓનું સ્વરૂપ ગતવના પ્રકાર તેના અનુષ્ઠાનોનું સ્વરૂપ
 અર્ચા કરના સમ્યક્દષ્ટિ હવ મ્યુ આયુષ્ય જ્યારે અમ ૫ હવે કયા
 કાવોને પ્રાપ્ત ન કરી શકે પ્રતિમાઓ તથા તીર્થ કર ભગવાનની
 દા/૧ વિગેરેનું પૂજન કેવો પણ દેવનોકમાં કરે છે તથા આવકના ભેદ
 તેની ક્રિયા વિગેરેનું વર્જન તથા સમ્યક્ગુરૂર્જનની પ્રાપ્તિ કા જી
 વિતરાગદેવની આશાનું આરોપન વિગેરે પણ જ ઉપયોગી અને ખાસ
 નફરી વિધિમાર્ગનું ધણ જ સુદ નિરૂપણ કર્યું છે

દેવતત્ત્વનું નિરૂપણ કર્યા પછી બીજા પ્રતાવમાં કુચરુઓ-
 મુર્ચાઓ અને પાર્શ્વઆદિનું સ્વરૂપ કહેલ છે તે કેવા હોય તેમની
 પ્રતિષ્ઠા કેવા પ્રકારની હોય તેઓનું આચરણ તેમને વદનાદિનો
 નિષેધ તે નહુ દેખતા તે અવસ્ય આપણને લાગે ભગવન્ત દરીક
 દ્રસ્ટીધર્મ મહારાજે તે સમયમાં ચેતવણી જોઈ પતિઓની અદર
 રહેલા શીયિયાચાર અને ઉન્માર્ગ નિરૂપણ તથા ભણાચારનો નાશ
 કરવાને માટે આ સમોવ પ્રકરણની ગ્યના કરી છે તેનું આ પ્ર-
 સાબીતી કરી આપે છે જ્ઞાનકુશીન દર્શન કુશી ૧ અને યાત્રિ કુશી ૧
 એવા અને વિદ્યા મત તત્ત્વી અને જ્યોતિષાદિ પોતાની આજી
 વીકા ચલાવનાર વિતરાગની આશાથી વિરુદ્ધ વર્તન કરનાર અને
 મશ્કર્તિના અભિલાષો એવા ગુરુઓ લોખંડી શીયા સરખા છે

જેમ લોખંડી કીચા પોતે પાણીમાં ડુબે અને તેના આશ્રિતોને પણ
 ડુબાડે તેવી રીતથી આજ-સમાજના ગુરૂઓ પોતે સસાર
 સમુદ્રમાં ડુબે ને બીજાઓને પણ ડુબાવે ■ તેવાઓનો સગ કહેવો તે
 સર્વથી અરોમતિતુ મગ્ધુ છે તથા મનમાં આચાર્યોદિ અનાચારને
 મેલનાર હોય સ્ત્રી વીગેરેના સગવાળા હોય તેવા મનમાં સર્વથી
 ત્યાગ કરવો તથા પચમહાત્મ્યાદિ ઉત્તમગુણ સ્વરૂપ તથા દીક્ષા યોગ્ય
 છપનો વિચાર તથા આચાર્યપત્ને યોગ્ય કેવો છવ હોય હીન આચાર્ય-
 રવાલાઓ સાથે આવાપ-સલાપ તથા વિશ્વાસ અને તેઓની સ્તવના
 વિગેરેનો સર્વથી નિરોધ જણાવ્યો છે નરમાં ગ્રંથેનું સાફ પણ હીન
 આચારવાનાઓ સાથે રહેતું તે આત્માને દુઃખદાઇ છે એવા હીનાચાર્યોની
 આગળ વહન નમસ્કાર ગ્રંથ ગુરુદ્વિએ યોગ ઉપધાન કરવા તે નિષ્ફળ
 છે એવું અનેક પ્રમરે મહાપુરૂષે લખાણથી અહીં જણાવ્યું છે

હવે સુસાધુઓનું સ્વરૂપ જણાવું ■ જેઓનો જગપણ સદ
 વાસ કરવાથી આત્મા ઉચ્ચ સ્થિતિને પામે તેવા સુગુરૂઓનો સમ
 તેમજ તેઓનો મન પણ મહા ભામ્યણીઓને મળે છે વિગેરે
 નિરૂપણ છે અને તારૂં અને મારૂં કરનાર સાધુઓ તથા શ્રાવકો
 નામના જ કહેલા છે સુગુરૂ કેને કેવા કેવા પ્રકારના હોય આદાર
 દિને કેવા પ્રકારે મદભૂ મરે કેટલી ઉપગણ મળે કેવી વ્યવસ્થા
 ગ્રંથે અને મન કેવા નહા નો તથા મન કેને કહેવો સમમના પ્રમ
 અને મદવતો તથા ઉત્તમગુણોનું વિવેચન કર્યું છે ગુરૂઓ સ્ત્રીઓ
 અને સાધીઓ સાથે સર્વથી આચાર સલાપનો ત્યાગ કરનાર હોય
 જોઈએ નિત જોઈવની આચારનુસાર ઉત્તમ પ્રમ ના સવમ માર્ગ
 વતનાર તેવા જોઈએ આચાર્ય મહા જાના ઠનીય ગુરુની છર્વ
 ગાથાઓ ઉપાખ્યાયના પચ્વીસ ગુરુ તેની પચ્વીસ ગાથાઓ તથા સ
 મહારાજના સત્તાવીસ ગુરુ તેની ગત્તાવીસ ગાથાઓનું પણ વહ
 આવે છે આચાર્યો પોતાના ગુણોએ કરીને સહીત જે મન
 વચતા હોય તે મન કહેવાય અને તેવા મનનું બન્યું છવોએ આ

બન તેવું જોઈએ તીર્થમાં બજવાનની આજ્ઞા પ્રમાણે થોમ્સ એવા શિષ્યાદિને અવસર પ્રાપ્ત એવું મૂલ અને અર્થ દેવા જોઈએ. તે કામચૂપી જ થોમ્સદિએ કરીને શુદ્ધ એવા ગુરુઓએ સારી રીતે સ્વ અને અર્થ શિષ્યાદિને આપવા જે દીવાને લામક તે મુત્તાર્થને લામક છે. મારે અવસ્ય થોમ્સદિ વદન નાગ મુત્તાર્થ આપવું તેનું સ્વરૂપ છે.

નિર્મન્યનું સ્વરૂપ બતાવ્યું છે અને તે પાંચ પ્રકારના છે. પુનાક બકુચ કુસીવ નિર્મન્ય અને આત્મ જે પાંચ પ્રકારના સાધુ એવું સ્વરૂપ આવે છે તેના બેડા તે દેવા પ્રમગ્ના હોય સામાવિક કેટલી પ્રમગ્ના કેને ક્યુ સામાવિક હોય એવશ્યાદિનું સ્વરૂપ બદલ્ય મોંકિ ગુમિતુ સ્વરૂપ તથા મમ્મ કેને કહેવો તથા સમ કેવો હોય કેને કહેવો તે દેવા પ્રકારનો અને મોજુ મોજુ હોય તેને સમ કહેવાય. મીતાર્થ મુનિ કેને, કહેવા દેવા પ્રમગ્ના અને તેના યુજોતુ વિવેચન મુદર અને સગ જાવામા જણાવ્યું છે સમ્યક્ જ્ઞાન અને ચાગિ તની અદર વર્તનાર લાય તેવા પ્રમગ્નુ મુનિઓનું સ્વરૂપ જણાવ્યું છે.

સમ્યક્ત્વ કેને કહેવું મુમ્મ ક્યુ સમ્યક્ત્વ થાય તે સમકિત કેને હોય એવને સમગિત હો કે નંદિ તે સાધી જાણી સમય સમ્યક્ત્વના પ્રમાર તેને કયા કમો આવમ્મુ કરે સમ્યક્ત્વ પામેના એવનું સ્વરૂપ તેવું હોય સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ સાથે દેશવિગતિની પ્રાપ્તિ થાય કે કેમ વીમેરે હમકતો ધણી અષ્ટ રીતે દર્શાવવામાં આવી છે તે હિપ

અન્ત સમ્યક્ત્વ કન્ય છે કે ગુણ અથવા પર્થાય સમકિત થવામાં કેટલા જ્ઞાનની આવસ્યમતા સિમેરે જાનતો કયા સમ્યક્ત્વથી મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય મિત્યા તના પ પમગ સમ્યક્ત્વના ૬૭ મ્યાનો સગ જાવામાં જણાવવામાં આવ્યું છે.

આવમ્મુ ધર્માધિમગ છે તેની અદર આવમ્મુ કેવા પ્રમગ્નો હોય સમ્યક્ત્વ ગુણવાગો મુનિગણ પામે હમેશા સમચારાત્તુ અરયુ કરનાર અને અ મીતાર્થ એવા મુનિઓનો સાચ કરનાર હોય તથા આવકના એકવીસ ગુણ અને મો નિષમેને ધાગનાર હોય વિગેરેનું નિરૂપણ જણાવવામાં આવ્યું છે આવમ્ના કર્ત્વ થો અને તે કયા ઉત્તમ જાવવાગો

આપથી લક્ષ્મીને પેળ કરનાર તેનો અથ કેની ગીતથી અને કેવા પ્રકારે કરવો શાનાદિની પૂજા કરનાર અષ્ટમી-ચૈત્ર-પૂર્ણિમા અને અમા વામ્ના એ તીથિઓમાં ચારિત્ર ધર્મની આધિના માટે પૌષ્ઠ વિગેરે કરે તથા ખીજી તીથિઓની આરાધના અને માટે તેનું નિરૂપણ દેવ-આદિનું ગ્રંથ કરનારા હોય દરોજ આનંદમદિને કરનાર હોય વિગેરે આવખની દરણી સુદર વખાણથી જણાવી ॥

આવખ પ્રતિમાધિકાર સમ્યક્ત્વ સદિન રેશનિરતિ આવક કેટલા પ્રકારનો કેવો અને મૂળગુણ તથા ઉત્તર ગુણનું સંપૂર્ણ રક્ષણ કરનાર અનેદ્ર પૂજા ગુરુસેવા સ્વાધ્યાય અને જ્ઞાનાદિમાં આસક્ત તેવા આવકાનું અને તેઓની પ્રતિ કેવા પ્રાગ્ની હોય પચ્ચ ખાણાદિના પ્રભા તે કેવા પ્રાગ્ને કરે વળી નામાદિ જે કરીને ચાર પ્રકારના કયા છે તથા આવકના વિગેરે એકરીશ ગુણ તથા માર્ગાનુસારીના કષ્ટ ગુણનું વર્ણન આવે છે પાપથી નિવૃત્ત અને શુભ યોગની પ્રતિમાં આ ગ્વાળો આવક દેશ કાલાદિને અનુસરી પ્રતિ કરનાર શરૂ આત્માઓથી દુર રહેનાર આવ આવકના લક્ષણ તથા આવકની અગીયાર પ્રતિમાનું સ્વરૂપ પ્રતિમાઓના નામ તેની આરાધના તેમજ પ્રતિમાઓનો કેટલો માર્ગ વિગેરે લખાણથી જણાવ્યું છે

આવખ પ્રતાધિકારમાં આવકના પ્રતોના નામ તે દરેક પ્રતનું સ્વરૂપ પ્રત કેને કહેવું તેના આરાધક જીવો કેવા હોય. પાંચ અણ પ્રત નથુ ગુણવત્ત અને ચાર સિદ્ધાપ્રતાનું સ્વરૂપ આવે છે તેના અતિચારો દુઃકાણુમાં જણાવ્યા છે અને સંલેખના પ્રત જણાવ્યું છે સંલેખના કેને કહેવી કયો જીવ કયારે સંલેખના કરે તથા દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાગ અને આવ તેનો પત્ર પ્રશન્ત વિચાર દર્શાવવામાં આવ્યો છે સંલેખના પ્રતાદિવાળાને નવ નિવાણા (નિ ૧૦)નો ત્યાગ ત્યારપછી પાંચ પ્રકારના આચારનું સ્વરૂપ જણાવવામાં આવ્યું છે

સગ્ર તથા લેસ્યાનું સ્વરૂપ છે તેમાં સગ્રાઓ દસ પ્રકારની છે તે દરેકના લક્ષણ કયા જીવને કઈ સગ્રા હોય. તેનું સ્વરૂપ દુઃકાણુમાં જણાવ્યા પછી લેસ્યાનું સ્વરૂપ આવે ॥ ૭ પ્રમરની

લેશ્યાઓ દરેખના લક્ષણ ક્યા જીવને કઈ લેશ્યા હોય તેનો જાણ / સમય) કેવા પ્રકારના સંયોગથી ઉત્પન્ન થાય આત્માના પશિષ્ણાભોમાં ફેરફાર થવાના કારણ તેના દષ્ટાન્તો દ્વારા સાર વિવચન કર્યું છે

ધ્યાનનું સ્વરૂપ પણ સુદર જણાનું છે કેટલા પ્રકારના ધ્યાન એકે એક ધ્યાનના કેટલા ભેદ જુદા જુદા ધ્યાનના લક્ષણો ક્યા જીવને ક્યારે કયું ધ્યાન હોય ક્યા ધ્યાનદાગ જીવ કઈ ગતિમાં જાય. ચાર પ્રકારના ધ્યાનનું વિવેચન જણાનું તેમાં શુદ્ધધ્યાનના ભેદ કઈ અવસ્થામાં ક્યા જીવને તે ધ્યાન હોય ક્યા ધ્યાન દ્વારા જીવ મોક્ષમાં જાય. છે દરેક જ્ઞાનતોનું આકર્ષક નિરૂપણ કર્યું છે

મિથ્યાત્વનું સ્વરૂપ લખાણથી જણાનું છે મિથ્યાત્વના ભેદ તેના લક્ષણો કઈ ગતિમાં જીવને કયું મિથ્યાત્વ હોય તેનો નાશ ક્યારે થાય અને નાશ કયો જીવ કરી શકે મિથ્યાત્વ વાળો જીવ કઈ ગતિમાં જાય તે કેવા પ્રકારની ક્રિયાઓ કરે મિથ્યાત્વવાળા જીવને મોગો કેવા પ્રકારના હોય અને તે જીવ કઈ ગતિમાં જાય તથા મિથ્યાત્વ રહિત આત્માની બાવના તથા નશ્વર કેવી હોય તે લખાણથી જણાનું છે

આત્મચનાધિકાર છે આલોચના લેનારો ક્યા દિવસે, નક્ષત્ર ચંદ્ર તીર્થ વિગેરે શુભ ભેદોએ આલોચના આપનાર કેવા હોય તેનો અધિકારી કોણ કોના અભાવે કોની પામે ચેરી કેવી રીતથી લે લેનાર જીવ કેવો ભેદોએ કોણ કોને પ્રાપ્તિ આપી શકે તે દસ પ્રકારનું પ્રાપ્તિ વિગેરે અને જીવ વિગેરે કરીને ત્રણ પ્રકારની આલોચના ૮૨ માધ્યમ સુધીમાં બતાવ્યા છે

પૂજા પચાસક

આવકે નિરતર ત્રિકાળ જિનપૂજા કરવી ભોઈએ તેટલા માટે આ ચોથા પચાસકમાં કર્તાએ જિનપૂજનો વિધિ દાખવ કરેનો છે શ્રી જિનપૂજના સમયનો નિર્ણય, કેવી રીતે દ્રવ્ય ભાવધો પવિત્ર થઈને શ્રી જિનપૂજ શ્રદ્ધેઓએ કરવી? પૂજા પ્રસંગે મુખપાદિક સામગ્રી કેવી ઉત્તમ મેળવવી? પ્રભુપૂજા પ્રસંગે શ્રદ્ધેઓએ કેવી જયણાથી-જયણાનો ખપ કરી પૂજા કરવી? મુખપાદિકને ગ્રિહામણ ન થવા પામે.

સદેજે સપજે છે તે વિગેરે અતિ ઉપયોગી બાબતોનું સંલેખથી ૨૧-
૩૫ શ્રીમાન દરિદ્રસૂત્રિ મહારાજે ઉક્ત પ્રકબ્જમાં દર્શાવ્યું છે તેને
ટીકાગર શ્રી અન્નદેવસૂરિજીએ પ રવિત કરેલું છે એની અસ-
ત્થાનનિવેદનમાં પોતાની સર્વ સદ્વિસિદ્ધિ જૈનરીણા (સમ્યક્ત્વ
પ્રમુખ શ્રાવ્ય યોગ્ય વર્તાવિ) ઉચ્ચારતાં નિવેદન કરી દે એમ સમ-
જનું આત્માર્પણમાં ગુરૂ મહારાજની આજ્ઞામાંજ સર્વસ્વ અર્પણ
કરેલું સમજવું સમનસરજીને બદલે અસારે પ્રાપ્ત નહિ / નાંદ
પડેજ મામ મવાળી લેવાનું જણાય છે મૂળમર્પણ સમવસરજીની છે

આયોગનાધિકારમાં સપૂર્ણ મૂળમાયાઓનો અનુવાદ નથી દર્શ-
તર ગાથા સુધિ હપારો છે અને ત્યાર પછીનો વિષય ગદ્યન હોવાથી
ગુરુગમ્ય છે અને તેમાં મને જે જે જગ્યાએ ગાથાઓ ન સમજાત
અને અર્થનો સંબંધ નહિ ભેમતાં અમારા ગુરૂ મહારાજ સિદ્ધા-
વાયરપતિ ન્યાય વિશ્વારૂ વિજયોદયસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબ
પાસે વાંચીને પછી અર્થ લખેલ છે દિપ્તિપદ્ય પદ્ય તેઓશ્રીની પા-
સિદ્ધાન્તિક વિવરણવાળી સુધારેલ છે એટલે જે જે જગ્યાએ ગુરૂ મહારા-
જસૂચનાઓ આપી તે પ્રમાણે કરેલ છે સુત્રાદિ વાંચના આવતાં છે
તેઓશ્રીએ અમુક સમય આપેલ છે તે બદલ તેઓશ્રીનો આભાર
માનું છું અને ન્યાયમાર્તન્દ કવિગત આચાર્ય મહારાજ શ્રી વિજ-
નદનસૂરીશ્વરજી મહારાજે આ મન્ય હપાવવામાં યોગ્ય સૂચનાઓ
અને તપસવી સિદ્ધાન્તમહોદયિ પન્થાસજી મહારાજ શ્રી સુ'મનવિજય
ગણિજે મેટર સપૂર્ણ જોઈ આપેલ તે બદલ તથા પન્થાસ શ્રી દે-
વિજયજી ગણિજે દ્વારા સુધારવામાં કરેલ મદદ કરેલ તે બદલ દરેકનો
આભાર માનું છું ઉપસદારમાં પચાસમ્ના તથા પ્રકબ્જે શ્રી નૈ-
મિસરકર મહારાજ તરફની બહાર પડેલ બાબતવમત્તી જીની આશુક્તિમ
ઉપયોગી હોવાથી લીધાં છે

આ મન્યના ક્ષતા આચાર્ય જગવન્ત શ્રી દરિદ્રસૂરીશ્વર
મહારાજ છે અને ઉક્ત મન્યનો હજી સુધી અનુવાદ પ્રગટ થયેલો

૧ યથાશક્તિ પ્રયત્ન કર્યો છે અને તેમાં મારો અપભ્રંશ
 ૨ ગાંધીને અનુવાદ તૈયાર કર્યો છે છતાં કોઈ પણ અનુ-
 ૩ યમગના આશય વિરૂદ્ધ લખાણ થયું હોય તો મિન્હામિ
 ૪ છુ વળી આ અન્ય ચતુર્વિધસુધને ઉપયોગી થાય પણ
 ૫ વિગેરે ઉપયોગમારક છે અદ્વાનુ આવશેએ વિચા પૂર્વક
 ૬ મનન કરવું યોગ્ય છે

વત ૨૦૦૮
 વદ ૧૦
 થમી)

૫૦ મેરવિજય ગણી
 લુલુસાવાડા નેન ઉપાગ્રય
 અમદાવાદ

વિષયાનુક્રમણિકા

નિરય	૫૭૨
૧ વર્ણન	૧
૨ શ્રીગણેશ પાઠ્યગ્રંથાદિ સ્વરૂપ)	૫૭
૩	૮૭
૪ ન્યુન સ્વરૂપ	૧૮૩
૫ ધિકા	૧૪૦
૬ ધિકા	૧૫૮
૭ લેખાધિકા	૧૬૪
૮ ધિકા	૧૮૫
૯	૨૧૦
૧૦	૨૧૪
૧૧	૨૧૯
૧૨ સ્વરૂપ	૨૦૬
૧૩ સ્વરૂપ	૨૪૭
૧૪ શિક્ષ	૨૬૫
૧૫ દન વિધિ	૨૭૮
૧૬	૨૯૦

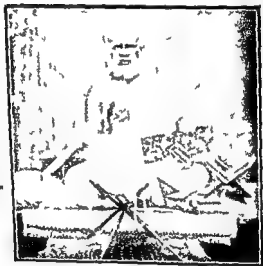
પૃષ્ઠ	પાત્રિ	અશુદ્ધિ	શુદ્ધિ	પૃષ્ઠ	પાત્રિ	અશુદ્ધિ	શુદ્ધિ
૬	૨૦	અપાયાપગમ	૭૭	૧૪૪	૧૧	૮	૮
૭	૨૪	૧	૮૦	૧૪૫	૧૩	૬૧	૬૧
૮	૨૧	ટિપ્પણ ૧	૮૬	૧૬૦	૨૧	૧૧	૧૬
૯	૨૧	પૃષ્ઠ ૧૦ માં	૧૨૬	૧૭૩	૨૩	૧-	૨
૧૦	૨૧	નવરમા છે	૧૨૨	૧૮૧	૮	ગોથા અને	ગોથા અને
૧૧	૨૧	૨	૧૨૩	૧૮૧	૧૫	શુભ કર્મ પત્રી	શુભ કર્મ પત્રી
૧૨	૨૧	૩		૨૨૨	૭	આ પ્રમાણે વાચવું	આ પ્રમાણે વાચવું
૧૩	૨૧	૩		૨૩૧	૨૧	અ કહેલો દ્રવ્ય	અ કહેલો દ્રવ્ય
૧૪	૨૧	૩				શ્રુતનો સાબ અભાગ્ય કવને	શ્રુતનો સાબ અભાગ્ય કવને
૧૫	૨૧	૩				યાય છે પરંતુ ભાગ્ય કવને	યાય છે પરંતુ ભાગ્ય કવને
૧૬	૨૧	૩				તો નિશ્ચય સંપૂર્ણ દશપૂર્વ	તો નિશ્ચય સંપૂર્ણ દશપૂર્વ
૧૭	૨૧	૩				અરમ	અરમ
૧૮	૨૧	૩				બીજાનો	બીજાનો
૧૯	૨૧	૩				ગણાય	ગણાય
૨૦	૨૧	૩				આપતના	આપતના
૨૧	૨૧	૩				મનો ૪	મનો ૪
૨૨	૨૧	૩				સસાર	સસાર
૨૩	૨૧	૩				એક ૩	એક ૩
૨૪	૨૧	૩				પર્યંત	પર્યંત

મિત્ર-પ્રમુખ તીર્થજ્ઞાત-ઓદ્યોગવાસાદિ-પરમપૂજ્ય શાસ્ત્રપ્રધારિ-
 યાચ મહારાજાધિરાજ શ્રીમદ્વિજયનેમિસરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબ

અભિપદ વિ સ ૧૯૧૦ માર્તિ ૭ વડ ન વળા-વડોદરા
 પન્નાસપદ વિ સ ૧૯૧૦ માચર શુ. ૭ વળા-વડોદરા
 સુરિપદ વિ સ ૧૯૧૪ ન્વેડ શુદ ૫ શાવનમર

શાસનસભા-તપોમરગધિપતિ-પ્રાનીન અનેક તીર્થોદ્ધારક-અનેક
 રૂપપ્રતિષ્ઠાધક-ઔ પ્રભાવશાલી પ્રાત રમરણીય પરમપૂજ્ય પૂજ્યપાદ
 સ્વ શ્રી વિજયનેમિસૂરીશ્વરજી મહારાજશ્રીના પદપ્રતિષ્ઠિત-અન્તેવાસી
 મિદાન્તવાચસ્પતિ-વાચવિચારદ-જ્યોતિ સિદ્ધપાદિશાસ્ત્રવેતા-
 અનેક સદાદાસિદ્ધાન્તપોષક બાળધ્વજચારી-
 પૂજ્યપાદ શ્રી વિજયોદયસૂરીશ્વરજી મહારાજ

શ્રીમજ્જિનેદ્રપદપદ્મજ્જચશ્ચરીક-જ્ઞાનાન્વયે વિમલમાવશ્રુતે સતેડ્ડસ્ટ
 આજ મશીલપરિચ્છેનવિથુતાય, ધરીશ્વરોદયમહામહતે નમો મે ॥

(ષષ્ઠ તલિલછા)

જિનશાસનસમ્રાજ , નેમિસૂરીશ્વરપ્રમો . ।

પદ્મપ્રતિષ્ઠિતાપાશ્વ, ગુરુમક્તાય લે નમ ॥ ૨ ॥

શ્રીમજ્જિનેદ્રપદપદ્મજ્જચશ્ચરીક-જ્ઞાનાન્વયે વિમલમાવશ્રુતે સતેડ્ડસ્ટ
 આજ મશીલપરિચ્છેનવિથુતાય, ધરીશ્વરોદયમહામહતે નમો મે ॥

શ્રીમજ્જિનેદ્રપદપદ્મજ્જચશ્ચરીક-જ્ઞાનાન્વયે વિમલમાવશ્રુતે સતેડ્ડસ્ટ
 આજ મશીલપરિચ્છેનવિથુતાય, ધરીશ્વરોદયમહામહતે નમો મે ॥

શ્રી જિનેન્દ્રાય નમોનમ
શાસન સમ્રાટ્ શ્રી વિજયનેમિસરીશ્વર ગુહ્યોત્તમ
પૂજ્યપાદ શ્રીમદ્ હરિમદ્સૂરીશ્વરજી મ. સા વિરચિતમ્

[તત્ત્વપ્રકાશકાપરનામક]

શ્રી સવોધ પ્રકરણનો

(ગુજરાતી અનુવાદ)

નાગેન્દ્રનિર્મિતફળાશ્ચિતમૌલિપાર્શ્વો ।

યો ભાત્યુપાસકસુરાસુરનાયપાર્શ્વ ॥

યત્તીર્થરક્ષણપરો ત્રિદિતોઽસ્તિ પાર્શ્વ* ।

શક્તેશ્વરાધિપતિરસ્તુ સુસ્વાય પાર્શ્વઃ ॥ ૧ ॥

તત્ર પ્રથમ

શ્રી દેવતત્ત્વ ઘર્ણનમ્

દેવોના અધિપતિ ઈન્દ્રોએ જેની પૂજા કરી છે એવા
શ્રી વીતગગ સર્વજ્ઞભગવાનને નમસ્કાર કરીને સુવિહિત
હોવાના (વિધિ નસિક સાધુ તથા શ્રાવકોના) કન્યાછાને
અર્થે, તથા જે કોઈ હોવો અન્તિમ^૧ પુરુષ પગવર્તને
વિધે માર્ગમાર નકા થયા છે, અને અગ્નિઠગ્ન્યુને વિધે

૧-૨ સ સા મા ન્યારે જે લો ૧ પુરુષ પગવર્ત બાકી રહે
ત્યારે જ હવેને માર્ગાનુસારી પણ પ્રાપ્ત થાય એ સિદ્ધાન્ત અદિ
પ્રદર્શિત કર્યો.

(ચરમ^૧ યથાપ્રવૃત્તકરણમા) વર્તે છે તેવા ભવિત-
ભાવિત^૨ દ્રવ્યવાળા ભવ્યજીવોને જોધ કરવા માટે (વિધિનો
જોધ કરવા માટે) આ સ્વોષ પ્રકરણ નામનું પ્રકરણ હું
(શ્રી હરિભદ્રસુરિ) કહીશ ॥ યુગ્મમ્ ॥ રવેતામ્બજ હોય
અથવા દ્વિગમ્બર હોય અથવા જૌદ્ર હોય અથવા બીજો
જમે તે કોઈ અન્ય દર્શનમા વર્તતો છતાં હોય પરંતુ
તેનો આત્મા જો મમભાવ વડે ભાવિત (વાચિત) થયો
હોય તો તે આત્મા મોક્ષ પામે એમા ॥ કોઈ સંદેહ
નથી હોકને વિષે માર્ગની જોધ કયા વિના માર્ગ નહિ
પામેલા એવા સર્વે જીવો આ મોક્ષ માર્ગ છે, આ મોક્ષ
માર્ગ છે એમ જાહે છે પરંતુ જેમા આત્મમાર્ગમા
(આત્મ સ્વરૂપની જોધ) હોય તેજ માર્ગનું નામ મોક્ષ
માર્ગ એમ કહેવાય ॥ વળી જે માર્ગમા વિષય કપાયનો
ત્યાગ હોય તેજ માર્ગ કહેવાય, બીજો માર્ગ તે માર્ગ ન
કહેવાય તે માર્ગ શ્રી વીતરામ ભગવતે નામ આદિ
નિમિષાથી આ પ્રકારનો કહ્યો છે ॥ તે (નામ આદિ નિમિષ-
વાળા ચાર પ્રકારના) માર્ગમા પણ પરમપંને પ્રગટ કરવા
માટે અતિ શ્રેષ્ઠ ગુહ્ય ક્રિયાવડે આત્માના ભાદ્યયોગ અને

૧ છેત્વા પુનઃ પગવર્તમા પ્રવર્તતુ યથાપ્રકરણ અથવા
અન્ય મેદ પાસેનું અન્તર્ધ્યંગમાનનું યથાપ્રકરણ એમ બે અર્થ
શ્રી ધર્મપરીક્ષાર્થ અન્વયમળી સાક્ષીથી કલા છે તે પહેલાં યથા
પ્રકરણ અનાદિ યથાપ્રકરણ કહેવાય

૨ સામગ્રીનો જેનો આત્મા પરાજીત પામવાના સ્વભાવવાળો
હોય તે આત્મદ્રવ્ય ભવિતદ્રવ્ય

અન્યન્તર યોગથી આત્માનો ભાવમાર્ગ (એજ માધવા
 યોગ્ય છે માટે) સાધવો ॥ જેમ છાશ વિગેરેની મયોજન
 ક્રિયાથી મન્યનના પ્રયોગવડે દુધ તે પ્રગટ રીતે ધૂત થાય
 છે, તથા (અન્લિકાદના) મયન યોગથી જેમ અગ્નિ પ્રગટ
 થાય છે તેમ (પૂર્વોક્તશુદ્ધ ક્રિયાવાળા બાહ્યાન્યન્તર યોગ
 રૂપ) શુદ્ધ અનુષ્ઠાનથી આત્મા પણ પ્રગટ થાય છે ॥
 તે આત્મા એજ પરમાત્મા છે, અને (તે મહાનુષ્ઠાન તે)
 ભાવ મોક્ષમાર્ગ છે જે ભાગમાં હેતુ વિરહિત (આગળ
 કહેવાતા દેવતારવાદિ રૂપ હેતુ વિરહિત) એવો આત્મા
 પોતાના શુદ્ધ સ્વભાવ રૂપ ગુણોને પ્રાપ્ત થયો છતાં પ્રગટ
 થયેલા ॥ સંગ્રહો થાય છે ॥ પરમાર્થ વડે સપૂર્ણ સિદ્ધ
 કરેલ છે અર્થ જેણે અને ઉત્કૃષ્ટ વિશિષ્ટ ગુણરૂપ એવો
 આત્મા એજ ધર્મ એજ તત્ત્વઅને એજ ઉત્કૃષ્ટ સિદ્ધાન્તના
 નહસ્થનુ સ્થાન (અથવા આ વાક્યને તત્ત્વના વિશેષણ
 તરીકે પણ કહી શકાય) છે એમ બાણુ ॥ પ્રાય સર્વ
 કાર્ય આજ કાળ પૂર્વે ઉત્પન્ન થાય છે, તે ચાર કારણમા
 પણ જે પહેલું કારણ શુદ્ધ હોય તો બીજા સર્વે (ત્રણે)
 કારણો તેને અનુમારે (શુદ્ધ) હોય છે ॥ ૧-૧૦ ॥

તે શુદ્ધ કાળુ તે ભાવમાર્ગ છે તે ભાવમાર્ગમા
 આત્માની વિશુદ્ધિને વિષે દેવ ગુરુ અને ધર્મ એ ત્રણ
 પ્રત્યક્ષ તત્ત્વોના મનોધ-જ્ઞાનરૂપ લોકમા ઉત્તમ એવા
 હેતુઓ કહ્યા છે (અર્થાત્ લોકમા આત્મવિશુદ્ધિના એ
 ત્રણ ઉત્તમ હેતુ કહ્યા છે) ॥ (તે આત્મવિશુદ્ધિના) ત્રણ
 તત્ત્વરૂપ ત્રણ લોકોત્તર હેતુઓમા પ્રથમ દેવતારવ છે તે

દેવ ૧૮ દોષલેશથી (સ પૂર્ણ દોષ) રહિત, લોકોત્તર શુભ
 સમૂહવડે સુખ, અને આત્માના શુદ્ધ સ્વરૂપમય છે
 છે ॥ (તે ૧૮ દોષના નામ આ પ્રમાણે-) અજ્ઞાન-કે
 મદ-માન-લોભ-માયા-તિ-અનિ-નિદ્રા-શોક-અસ-
 ચોરી-મત્સર-ભય ॥ હિંસા-પ્રેમકીડા-પ્રસંગ-હાન્ય-
 ૧૮ દોષ જેના નાશ પામ્યા છે તેવા દેવાધિદેવને હું ન
 સ્કાં કં છુ ॥ (હવે એ દેવના ચાર નિર્દોષાનો મન્ત્ર
 કહે છે-) જે વસ્તુમા જેટલા નિર્દોષા ઉતારવાનું
 શકાય તે વસ્તુમા તેટલા નિર્દોષા ઉતારવા અને
 વસ્તુમા વધારે નિર્દોષા ઉતારવાનું ન જાય
 હોઈએ તો તે વસ્તુમા ૪ નિર્દોષા તો અવશ્ય ઉતારવા
 (ને ચારે નિર્દોષા કહે છે-) છનેન્દ્ર ભગવાનનું
 નામ તે નામજિત અને છનેન્દ્રની પ્રતિમા ને સ્થાપનાર
 છનેન્દ્ર ભગવન્તનો છવ તે દ્રવ્યજિત અને મમવનગ
 જેટલા હોય તે માવજિત ॥ જે વસ્તુઓનો ભાવનિર્દોષ
 સત્ય હોય તે વસ્તુના દ્રવ્યાદિક ચારે નિર્દોષા નિર્દોષ શુભ
 હોય, અને અશુદ્ધ ભાવનિર્દોષવાળી વસ્તુના ચારે નિર્દોષ
 અશુદ્ધ હોય તે ઠારણે શુદ્ધયોગનું ઠારણ હોવાથી છને
 પ્રતિમા છનેન્દ્ર સરખી છે અને તે છનેન્દ્રપ્રતિમાની ભાવ
 વડે ભવ્ય છવ છનેન્દ્રની પૂજા કર્યા જેણે જ કળ પામે છે
 હવે ભવ્યછવોને વિશેષ બોધ કરવા માટે તે દેવનું સ્વ
 દ્રવ્ય-શુભ-પર્યાય-અને સુદ્રાદિકના બેદ વડે કહેવાય છે
 દેવોવડે પૂજાતા દેવાધિદેવ દ્રવ્યથી કહેવાય, ગાયના
 સરખા ઉત્પલ રૂપિગદિ (શુભો વડે-અતિશયો)
 શુભથી કહેવાય, અરિહંત મત્યાદિ મદ વિશેષ વડે અતિ

દેવ કહેવાય, અને પદ્માસનાદિ આસનો વડે દેવની મુદ્રા
કહેવાય ॥ ૧૧-૨૦ ॥

॥ દેવગિદેવના ૮ પ્રાતિહાર્ય ૩૪ અતિશય વિગેરે ॥

અશોકવૃક્ષ-પુષ્પવૃષ્ટિ-દિવ્યઘ્વનિ-ચામર-મિહાસન
ભામડલ-સેરી-અને છત્ર એ આઠ પ્રાતિહાર્ય હે મેશા પ્રભુની
પાસે રહેનાન હોય છે ॥ ૧૧ ૮ પ્રાતિહાર્ય ૧ ૨૪ (મેલ)
રોગ અને રોગ (પરસેવા) સહિત શરીર, ૨ ઉજ્જવલ માસ
રૂધિર, વિગેરે, ૩ અદ્રશ્ય આહારનિહાર, અને ૪ મુગધિ
શ્વાસોચ્છવાસ ॥ એ ૪ અતિશય જન્મથી પ્રાપ્ત થીને હોય
છે અને ધાતી ઈર્મનો ક્ષય થવાથી બીજા ૧૧ અતિશય
પ્રગટ થાય છે (તે આ પ્રમાણે-) ૫ એક યોજન માત્ર
મેત્રમા ત્રણ-જગતના ધણા જનો પણ મમાર્ષ ગ્રહે છે ॥
૬ પ્રભુની ભાષા મનુષ્ય તિર્યચ અને દેવોને પોતપોતાની
ભાષામાં ધર્માવગ્રોધ કબ્જારી હોય છે ૭ પૂર્વે ઉત્પન્ન
થયેલા રોગ ઉપશાન્ત થાય છે, ૮ નવા વૈરાગિભાવ (તથા
રોગપણ) ઉત્પન્ન થતા નથી ॥ દુષ્ટાણ-સ્વપર અકનો ભય-
દુષ્ટ મરહી-ધૃતિ (માત્ર પ્રકાશના ઉપદ્રવ)-અતિવૃષ્ટિ-૧૪ અના
વૃષ્ટિ એ કંઈપણ હોય નહિ ૧૫ બહુ જીવને સુખકારી
એવો ભામડળનો પ્રકાશ પ્રગટે છે ॥ હવે દેવકૃત ૧૬
અતિશય કહે છે-૧૬ પાદપીઠ સહિત મહિરત્નનુ મિહામન
રોય, ૧૭ ઉપરાઉપગી ૩ છત્ર હોય છે, ૧૮ ઈન્દ્રધ્વજ-૧૬
એ રવેત ચામર-૨૦ ધર્મચક્ર ॥ એ પાંચ વસ્તુઓ જગદ્ગુરુ
શ્રી જીનેન્દ્ર ભગવત માથે આકાશમાં રહી છત્રી ચાલે છે
પુનઃ ૨૧ અશોકવૃક્ષ પ્રભુ જ્યાં ગિર થાય ત્યાં રચાય ॥ ૧૧-૨૦

૨૨ ચાન્દ્ર મુખવાળા ચાન્દ્ર ઉપ (દેશના સમયે મમવ-
સરણુમા) થાય છે ૨૩ મહિન્તનો મુવર્ણનો અને
રૂપાનો એ ૧૭ ગદ (એટલે મમવમરણ) વ્યાપ છે ૨૪
નવ મુવર્ણ કમગ ઉપ ચ ૭ રથાપીને ચાવે છે ૨૫ કાટા
નીચામુખવાળા થાય છે ૨૬ પ્રભુના કેગ-રોમ-અને નખ
હ મેશા અવસ્થિત માત્ર (વૃદ્ધિ પામ્યા વિનાના) રહે છે,
૨૭ પાચે ઇન્દ્રિયના વિષયો મનોહર હોય છે, ૨૮ છબ્બે
ઉત્તુ પ્રગટ થાય છે ૨૯ મુગધજગની વૃદ્ધિ થાય છે,
૩૦ પચવર્ણી પુષ્પની વૃદ્ધિ થાય છે, ૩૧ પક્ષિઓ પ્રદક્ષિણા
દે છે, ૩૨ પવન અનુકૂળ વાય છે ૨૧-૩૦ ॥

૩૩ વૃષો નમસ્કાર કરે છે, ૩૪ ગર્જીર ધ્વનીથી
દેવદુહબી વાગે છે, એ ચોત્રીસ અતિશયો મવ છનેશ્વરોને
હોય છે ॥ (તથા એ ચોત્રીસ અતિશયો ઉપગન્ત) શ્રી છનેન્દ્ર
પ્રભુ ઉપ ભુજવચનવાળા (એટલે વાળીના ઉપ ગુણવાળા)
હોય છે, એ પ્રમાણે અતિશય મહિત અને ભવ્યજનો-
વટે પુણ્ય, તથા નામ વટે દેવાધિદેવ એવા શ્રી છનેન્દ્ર
દેવ તે ભવરૂપી સમુદ્ર તન્વામા પ્રગટ બહાણ સગળા
છે ॥ પુન તે શ્રી છનેન્દ્ર દેવ મર્વ સત્ય માહાત્મ્યવાળા છે,
તેમજ ૪ ભાવ અતિશય વટે યુક્ત છે, તેમા પહેલો બાહ્ય
અને અભ્યન્તર શત્રુનો નાગ કન્વાથી અપાપાવમમ રૂપ
અતિશયવાળા છે ॥ તથા ક્ષાયિકલાવે જ્ઞાનાતિશયવાળા છે,
ક્ષયોપગમ ભાવે વચનાતિશયવાળા છે, અને ઉપચારથી

૧-૨ ૩૪મી ગાથામાં વચનાતિશયને ક્ષોપસમ ભાવે ગણ્યો
અને ૩૫મી ગાથામાં ક્ષયિક ભાવે મ્લો તેનું કાગ્યુ—વચન એ

પણ ચોથો પૂજાતિશય રૂપ શુભ ક્ષાયિક ભાવમા છે ॥
 (એ ચાગ ભાવ અતિશયમા) પટેલો મોહનીયતા
 ક્ષયથી, ખીલો જ્ઞાનાવરણના ક્ષયથી, ત્રીલો દર્શનાવરણીય
 ક્ષયથી ૨ અને ચોથો અતિશય અન્તગત ધર્મના ક્ષયથી,
 છે ॥ ૩ પૂર્ણ નિઃક્રમુદ્રાવાળી દ્રવ્યગર્ગી-હુન નન્ખી (ઉચ્ચાઈ
 આદિકમા હુનેશ્વના દેહદ્રવ્ય નન્ખી) પ્રતિમા કે જેની
 પૂજા દેવોએ કરેલી છે તે મપ્રતિ દ્રવ્યથી પૂજા થઈવાય ॥
 દ્રવ્યાદિક ચાગ અવશ્યાઓ સ્વાભાવથી દ્રવ્ય પૂજા અને
 ભાવ પૂજના નન્ખી જે પિદમ્ય અનશ્યા અને પદમ્ય
 અવશ્યા સારી ગીતે અને અવશ્યાનન્તન્ની ભાવના કરવી
 તે પૂજા પોતપોતાની ભક્તિના સમૂહવટે ભરેલા હૃદય
 વડે દરેકી ભણવી, અને હુનેશ્વના જન્મકથાશુક આદિ
 કથાભક્તોની ભક્તિવડે અતિ વિચિત્રરચના સુદૃઢ કરેલ ઉપ
 ચાર શુદ્ધવાળી ભણવી (અર્થાત્ વિવિધોપચાર પૂજા ભણવી)
 ॥ ત્યા પ્રતિષ્ઠાભે (ન્ખિતપ્રતિષ્ઠા ક્ષેત્ર પ્ર મહા પ્ર) નથી,
 કારણકે નિહોનો ભાવ હુ ખાતીવ (અર્થાત્ નિહોનુ સ્વરૂપ
 કર્માનીત-રૂપાતીવ) સદા કાળથી છે, છતાં દ્રવ્યથી પણ
 શુદ્ધ પાંચામી^૧ હોય છે ॥ જે કાગ્નુથી (દ્રવ્યનિમિત્તે પણ

શ્રુતજ્ઞાન પશિખી છે, અને શ્રવણ કરના ઓને ક્ષયોપશમ ભાવે
 પરિબ્રુમે છે માટે હુનેન્દ્રને ક્ષયોપશમભાવ ન હોવા છતાં પણ વચ્ચના
 તિશવને ઉપમા થી ક્ષયોપશમભાવે કહ્યો છે તથા દર્શનાવરણીય ધર્મના
 (અચનુ મનાના ક્ષય) થી વચનાતિશય પ્રગટ થયો છે તે ક્ષાયિક
 ભાવે વચનાતિશય નિરૂપ્યરિત છે

૧ જેવા દ્રવ્યને આત્માને સયોગ થાય તે દ્રવ્યના સ્વભાવે
 આત્મા પશિચુમે કારણકે આત્મા નિમિત્તવાસી છે

શુભનું પરિણામીપણુ છે માટે) શ્રી હનેશ્વરોની પ્રતિમા આત્માના પરિણામને પ્રગટ કરવામા (અથવા આત્મસ્વરૂપના દર્શનમા) નિમિત્ત ભૂત છે અને તે પ્રતિમા શુભાશુભ ધ્યાનની દ્રષ્ટિએ આત્માના મહત્ત્વ સરખી છે ॥ ૩૧-૪૦ ॥

વળી શ્રી હનેશ્વરની પ્રતિમા સમ્યક્ત્વને શુદ્ધ કરનારી છે, તથા શુભયોગે સત્ય માર્ગે ચાલનારાઓને સત્યના પ્રભાવને-અત્યની વિભૂતિને તથા સમ્યક્ત્વને ઉત્પન્ન કરનારી છે, તેમજ સમારંભીવનના દાવાનજ વડે હવે થએલા ભવ્ય હવેના પાપોને નાશ કરનારી છે ॥ પુનઃ શ્રી હનેન્દ્ર પ્રતિમાની પૂજા દ્રવ્યથી અને ભાવથી એમ બે પ્રકારની છે, તથા અગપૂજા-અગ્રપૂજા-અને ભાવપૂજા એમ ત્રણ પ્રકારની પૂજા છે, તથા વિવિધપ્રકારની પૂજા છે તે વિવિધ પ્રકારની પૂજા પણ પૂર્વોક્ત ત્રણ ભેદમા અનાગાતના સંહિત કરે તો પૂજા ચાત્રપ્રકારની ગણાય ॥ પુનઃ મન વચન અને ઠાવાની વિશુદ્ધિ વડે પણ પૂજા ત્રણ પ્રકારની શ્રી હનેશ્વરે એ કહી છે તેમજ પચપ્રકારી અષ્ટોપચારી અને સર્વોપચારી (એમ બધે રીતે ત્રણ પ્રકારી પૂજા છે) ॥ ત્યાં પુષ્પ-અક્ષત-ગંધપૂષ્પ-અને દીપ એ પાચ પ્રકારની છે અથવા ભક્તિ-અહુમાન-અને વર્ણજનન^૧ (વર્ણસજવલન)

૧ કહેનાનું તાત્પર્ય એ છે કે—જેમ આસામા મુદ્દનુખવાજાને પોતાનું મુખ નું ર દેખાવ અને વિકનમુખવાજાને વિન દેખાવ તેમ શ્રી હેન્દ્રપ્રતિમાને શુભ અપ્યવસાયે જોનારને શુભ રંગ પ્રાપ્ત થાય અને અશુભ અપ્યવસાયે જોનારને અશુભ રંગ પ્રાપ્ત થાય.

૨ વર્ણજનન એટલે વર્ણમેજવનના તેનો અર્થ ૨૫૭મી

તથા અનાશ્રાતના કરવા વડે અને વિધિ કરવા વડે (એ
 રીતે પણ ચાચ પ્રકારી પૂજા છે ॥ પુષ્પ-અક્ષત-ગંધ-
 દીપક-ધૂપ-નૈવેદ્ય-જળ-અને કૃણ એ આઠ દ્રવ્ય વડે આઠ
 કર્મને તાશ કરનારી આઠ પ્રકારી પૂજા છે ॥ તથા ૧૭
 મેદી પૂજા આ પ્રમાણે-આત્ર-વિશેષન-દેવદ્વંદ્વ સ્થાપન-
 વાસસ્ત્રેપ-ધનમારાદિચૂર્ણ ચઢાવવું-પુષ્પનીમાળા ચઢાવવી-
 અથવા વર્ણકુમુદની વૃદ્ધિ-લબાચમાન માળાઓ તથા પુષ્પોત્તુ
 યજ્ઞભનાવવું-કર્પૂરગંધ સુગંધ દ્રવ્યથી પૂજા કરવી-આભરણો
 પહેરાવવા-અથવા મથાશક્તિ ચારે દિશાએ ઈન્દ્રધ્વજની
 યોગા કરવી-તથા છનેશ્વરની મન્મુખ અથવા જમણી
 માળુએ અષ્ટમંગલ ભરવા-મંગલ દીપક યુક્ત દીપ વિગેરે
 અગ્નિકર્મ કરવું, ગીતગાન-નાટક-વાણર અને ૧૦૮ શ્લોક
 વડે ન્તુતિ કરવી ॥ એ દ્રવ્યપૂજાના આગમમા કહેલા ૧૭
 મેદ ભણવા તથા ભાવયુક્ત પૂજા (ભાવપૂજા) છનેન્દ્રમતિ
 માના ચારે નિમેષ તથા બે નિમેષની પણ ચાચ છે ॥
 ૪૧-૫૦ ॥

તે ભાવપૂજા (આઠ તથા બે નિમેષની આ પ્રમાણે-)
 પિંદસ્થ પદસ્થ અને રૂપાલીતની સ્તુતિ કરી તે છે એમા
 પહેલી પૂજા (દ્રવ્યપૂજા) ગૃહસ્થોને ઉચિત છે, અને બીજી
 પૂજા મુનિ મહાગર્જને ઉચિત છે ॥ પહેલી પૂજા (દ્રવ્ય-
 પૂજા) સમન્ત ભદ્રા-સમ્પ્રતિભદ્રા-અને આગમૈષીતભદ્રા છે,
 અને બીજી પૂજા (ભાવપૂજા) સર્વ મંગલ નામની છે અને
 તે ક્રિયાની પ્રાધાન્યતાવાળી છે ॥ તથા પહેલી પૂજા
 પ્રાધાના અર્થની કુટનોટર્મા અર્પો ઠે ત્વાં ભુજો

(દ્રવ્યપૂજા) શુભયોગા-વચકવર્તા અને પરિભવાવર્તા છે, અને છેલ્લી પૂજા (ભાવપૂજા) અધ્યાત્મ ધર્મવાળી-ફલ મિત્રા અને મર્વામિત્રા છે ॥ આ પ્રભુપૂજા સુમ્યગદ્રષ્ટિ છવોને તથા ચરમપુફલ પરાવર્તમાં વર્તતા તથા (ગુરુ પાદિ) આડગુણપૂર્વક બીજની (ધર્મબીજની) મન્મુખ થયેલા એવા મિત્ર્યા દ્રષ્ટિ છવોને મોક્ષ આપનારી છે, અને બીજા છવોને સમાન ઉપદ્રવ કળાગી છે ॥ પાંચ કલ્યાણ હતુ સ્વરૂપ પ્રગટ કરવાને અર્થે જે પૂજા કન્યા છે તેમા જે પૂષ ઉભેવવો તથા સીપક^૧ વિગેરે તે હ મેન્દા હન્વા યોગ્ય છે ॥ અને બીજી વખતે પદ્મ્ય આદિ અવસ્થાને વિષે અગ્નિહર્મક (પૂષ સીપ ફળ વિગેરે) વગી શાશ્વતી પ્રતિમાઓને તો એજ વિધિ છે, અને બીજી પ્રતિમાઓને માટે તો બન્ને વિધિ છે ॥ પુન સ્નાન વિહરપન-આભરણ-વસ્ત્ર-ફળ-ગદા-પૂષ-અને પુષ્પ એ દ્રવ્યો વડે શી છને શ્વગની અગપૂજા કરવી તેમા આ (આગળ કહેવાતો) વિધિ બાજવો ॥ વસ્ત્રવડે મુખ બાધીને અથવા ચથા સમાધિવડે (મનના ઉલાન પૂર્વક) તે વખતે (ઉપરોક્ત દ્રવ્યપૂજા કરતી વખતે) શરીર અજ વિગેરે આવે તો ખજવાલવારિ કાર્ય પણ વજેલુ ॥ એ પ્રમાણે શરીરે ખજવાલવાનુ

૧ પૂષ-દીપ-અમત-પુષ્પ-અને ગદા પૂજા એ પચાપચાગી પૂજા પચમ્યાણકની ભક્તિને સૂચવે છે

૨ અષ્ટકર-માયી નેષ લેલુ

૩ સર્વમવ કલ્યાણકારી તે સમન્તમદ્રા વર્તમાનકાળ-કલ્યાણવાળી સમન્તમદ્રા અને ભાવી કાળના કલ્યાણવાળી આગમેષિમદ્રા

વર્જીત તથા શ્લેષમાદિ કાઢવાનું પણ વર્જીત, અને જગ
ખન્ધુ છનેશ્વરી પૂજ કરનાર બુદ્ધિમાને મૌન-હેવુ અથવા
મૌનપનો બોલવુ ॥ પૂજ કરવામા પણ મૂળ પ્રતિમાની
વિશેષ પૂજ કરી ઉચિત છે, જે કાન્ધથી લોકોની મન
મજ્જિત ક્રિષ્ણે તો પ્રદમ ત્યાજ પડે છે ॥ ૫૧-૦ ॥

અર્થ પ્રશ્ન-એક પ્રતિમાની વદન પૂજ નમૂન કન્વી અને
એકની વિશેષ કન્વી તેમા તો લોકના નાથ એવા છનેશ્વરેમા
સ્વામિ-નેવકભાવ પ્રગટ કરવો ચાલે છે ॥ તેમજ એક
પ્રતિમાની ઉત્તમ આદરવાળી પૂજ કરી અને બીજી પ્રતિ
માઓની ખટુ ઘોડી પૂજ કરવી તે તો મહા અવજ્ઞા છે
એમ નવલબુદ્ધિવાળાઓને પણ ન્પષ્ટ મમનસ્ય છે ॥ આચાર્ય
શંશ્રીનો ઉત્તર-નમાન પ્રાતિહાર્યાદિ પન્વિગ્ને દેખતા
એવા તે નાથક જનને સ્વામિ નેવક ભાવકપ બુદ્ધિ ઉત્પન્ન
વતી નથી ॥ વળી બ્યવહારમા તે મૂળ નાથક પ્રથમ પ્રતિષ્ઠિત
થયેલા છે, તે કાન્ધથી પણ તે શેષ છનેશ્વરોના નાથક
ભાગની અવજ્ઞા થતી નથી ॥ જે કાન્ધથી મવેં છનેશ્વરોનો
નિદ્ર ન્વભાન એક મરખો છે, (તેથી સ્વામિ નેવક ભાવ
નથી) અથવા આ પ્રતિમામા તો શ્રી છનેન્દ્ર ભગવતનો
ઉપચાર થયો છે તેથી કૃતાર્થ એવો નેવક-પૂજકજન પોતાની
અન્ય અથવા અધિક ભક્તિનું પ્રમણ કરે છે (તેથી છને

૧ નર્પાત પૂજનજન સર્વ પ્રતિમાઓની પૂજ એક સ ખી રીતે
કરી ન તો નથી, અને મે અત્યમ્મિત્રી મરી અથવા પછી અનમિત્ર
કરી એવા પશ્ચિમવાળા પૂજકજન હોય છે માટે અધિકપૂજ માટે
કોઈ એમનું પ્રતિમાનીજ થઈ શકે તેથી મનનાયક અને પરિવાર

ન્દ્રપ્રતિમામા સ્વામિ સેવક બુદ્ધિ ઉત્પન્ન થતી નથી) ।
 તે કારણથી વદન પૂજન અને બલિ પ્રમુખ એક પ્રતિમા
 છુની કરતા ઉચિત પ્રવૃત્તિવાળા પુરૂષને આશ્ચાતના થાય
 એમ દેખાતુ નથી ॥ જેમ મૃત્તિકાની (માટીની) પ્રતિમાને
 નિશ્ચય પુષ્પાદિક વડે જ પૂજા કરવી ઉચિત છે, અને સુવ
 ર્ણાદિ ધાતુની (વા પાષાણાદિકની) બનેલી પ્રતિમાછી
 સ્નાનાદિ પૂજા કરવી પણ ઉચિત છે ॥ જેમ કંઠ્યાણકાદિ
 કાર્થથી (જે ભગવતનું કંઠ્યાણક હોય તે કંઠ્યાણકવાળા
 એક ભગવતની પ્રતિમાની પૂજા વિશેષ કંતા ધર્મી પુરૂષ
 ખીછ પ્રતિમાઓ ઉપર અવના પરિણામ હોતો નથી
 વગી યથાવિધિ પ્રમાણે એ રીતે કરનારનીએ જેમ ઉચિત
 પ્રતિતિ જ છે તેમ મૂળપ્રતિમાછીની વિશેષ પૂજા કરવા
 પણ (ઉચિત પ્રતિતિજ હોવાથી) તે અવજ્ઞા ભાવ હો
 નથી ॥ વગી છુનબવન અને પ્રતિમાછીની પૂજા જેઓ
 છે તેઓ છુનેન્દ્ર ભગવતોને (આ ભક્ત મારી પૂજા કરે
 એમ જણાવવા) માટે કરતા નથી, પરન્તુ પોતાની છુ
 ભાવના પ્રગટ કરવા માટે અને બીજા બુદ્ધિમાનોને એ
 કરવા માટે કરે છે ॥ ૬૧-૭૦ ॥

કારણકે કેટલાક છુવો છુનબવન વડે બોધ પામે
 કેટલાએક છુવો પ્રગાન્ત ઉપવાગી પ્રતિમા વડે, કેટલા
 છુવો પૂજના અતિશયપણાથી અને કેટલાક છુવો ઉપદેશ

પ્રતિમા ૧ અગે દોષ છે પરન્તુ તેથી પગિવારની પ્રતિમાઓ
 નામની મેવક ■ એમ કરી શકવું નથી

બોધ પામે છે ॥ જેમ મત્સ્ય વિગેરે જળચર જીવો મધ્યે
 કેટલાએક મત્સ્યો અગતિસ (મત્સ્ય મન્યો નહિ પણ બીજા
 કોઈ આકાર મન્યો અને તેમાં પણ પ્રતિમાના આકાર
 સન્યો) આકાર બોધને અતિમનુષ્ય જ્ઞાન પામે છે, તે
 પ્રતિમાજનો આકાર બોધ મનુષ્યો બોધ પામે તેમ જુ
 આશ્ચર્ય ॥ જે મિથ્યાદષ્ટિ આર્દ્રકુમાર અભયકુમારે મોકલેલી
 જીનેન્દ્રપ્રતિમા દેખી પ્રતિબોધ પામ્યો, તે બીજા નિઓનુ
 (ધર્મનજા પામેલા જીવોનુ તે) કહેવુ જ શુ ? ॥ વળી
 શાસ્ત્રમાં પણ સબળાય છે કે દુર્ગતા નામની નારીએ સિદ્ધ
 વાં વૃક્ષના પુષ્પો વડે શ્રી જીનેશ્વ ની એકાંત પત્ને પૂજા
 કરવાથી દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થઈ ॥ માટે શ્રીજીનેન્દ્રની પૂજા
 પાપના નમૂકને ઉપશમાવે છે, દુષ્કર્મો નાશ કરે છે, સર્વ
 સુખ ઉત્પન્ન કરે છે, અને નહિ ચિંતવેલું એવું પણ ઉત્તમ
 ફળ આપે છે ॥ અહિં આઠ પ્રાણી પૂજામાં પુષ્પ પૂજાને
 વિશે શુકયુગલનુ (પોપટ-મેનાનુ) પ્રધાન છે, અને ગદ્ય
 આદિક પૂજામાં અનુક્રમે વિમલ-શુભ-વજ્રચેતન-શિર-વરૂણ-
 સુન્દર-અને સુનતના ઉદાહરણ-પ્રધાન છે ॥ (એ પ્રમાણે
 પ્રભુની દ્રવ્યપૂજા અને અને ભાવપૂજા સિવાય) જે કાંઈકથી
 શ્રી જીનેન્દ્રગેએ મોક્ષમાર્ગને વિર બીજે ઉપાય દર્શાવ્યો
 નથી તે ડારણથી બંને રીતે ચૂકેલા (દ્રવ્ય પૂજા અને ભાવ
 પૂજાથી ચૂકેલા) જીવો સર્વ ગતિઓથી (ગતિમા પ્રાપ્ત થતા
 સુખથી પણ) સુકયા છે એમ બહુવુ ॥ તથા શ્રી જીનેન્દ્ર
 પ્રભુની વિધિપૂર્વક કરેલી પૂજા અર્ચનું ફળ તત્વા પર પા
 (સમાનનો પાત્ર પામવા રૂપ) વિવિધ ફળને પણ સાધે

અને અવિધિએ કરેલી પૂજા નિશ્ચયસ્થિતવાળા^૧ જીવોને દુર્ગતિનું ફળ માથે ડે-આપે છે ॥ શ્રી જીનેન્દ્ર પ્રભુની આજ્ઞાતનાનો ત્યાગ, મિદાન્તને અનુમતીને ડેની રાખી પ્રમાણે ભક્તિ, વિધિમાર્ગનો અનુગમ, અવિધિનો ત્યાગ એ ચાગ અર્થપૂર્વક કરેલી પૂજા ઘણું ફળ આપનારી હોય છે ॥ શ્રી જીનભવનને વિષે અવસા-પૂજા વિગેરેમા અનાદર^૨ -તથા ભોગ^૩-દુ પ્રણિધાન-અને અનુચિત પ્રવૃત્તિ^૪ એ પાપ (મુખ્ય) આજ્ઞાતના છે ॥ ૭૧-૮૦ ॥

ત્યા શ્રી જીનેન્દ્રપ્રભુ સામે પતાડીવાળી ભેમણુ, પ્રભુને પીઠ દેખાડવી, પુડપુડિત (પુડપુડિત એટલે પિપુડી વગાડની) પગ પસાવવા, અને દુષ્ટ ચેષ્ટાવાળા આમન કરવા (અર્થાત્ ખરાબ આસને ભેમણુ) તે અવજ્ઞા આજ્ઞાતના ॥ પ્રભુ પૂજા માટે જેવો તેવો વેષ પહેરવો, જેમ તેમ અને જે તે જાગમા પૂજા વિગેરે શુન્ય ચિત્તે કંચી તે અનાદર આજ્ઞાતના ॥ જીનભવનમા તામ્બૂલ વિગેરે ખાય, અશુચિ કરે, એ પ્રમાણે જ્ઞાનાદિ આચારોની અજ્ઞાનતાથી જે આજ્ઞાતના ડેરે તે ભોગ આજ્ઞાતના અદિ જીનભવનમા વળેલી ॥ શ્રી જીનભવનને વિષે નગવડે-દેશવડે-અથવા મોહ વડે જે મનોવૃત્તિ દ્વિષિત થાય તે દુષ્પ્રણિધાન આજ્ઞાતના કહેવાય છે શ્રી જીન

૧ તા.૧૧^૧ એ છે કે વિધિનો અનાદર તે અદિ નિયત્તિત ભણુ તે વિધિના અનાદર વાગાને અવિધિ પૂજા દુર્ગતિ આપે પરન્તુ વિધિના આદરવાળા જીવે અપ્રતાદિકના કારણે અવિધિ પૂજા કરતા હોય તો તેઓને દુર્ગતિફળ નથી અવિધિએ કરવા કરતા ન કરવું તે ઉત્તમ એ મૂર્ખાઈના વચનનો અદિ પ્રતિવાદ થાય છે

શુવનમા ન કરવી ॥ ચોગ વગેરેને પકડવો, ગુણગ્રામ
 કરવો, કદન કરવું, વિકથા કરવી, દોર બાધવા, અને રાધવું
 ઇત્યાદિ ગૃહકાર્યો, તથા ગાળ દેવી, વૈદક કરવું, વ્યાપાર
 કરવો ઇત્યાદિ કૃત્યો ચૈત્યને વિષે કરવા તે નિશ્ચય
 અનુચિત વૃત્તિ આશાતના છે, તેનો ત્યાગ કરવો ॥
 સદાકાળ અવિગતિવત એવા દેવો પણ શ્રી છનેશ્વરના
 અવયવરૂપ અશ્વિત તથા દાદાના ધ્યાનક્રમા અને દેવ
 ગૃહાદિદમા આશાતનાનો ત્યાગ કરે છે, તો માક્ષાત છન
 સન્ધી એવી છનપ્રતિમાના ધ્યાનમા આશાતનાનો ત્યાગ
 કરવો તેમા તો કહેવું જ શું ? (આ વાક્ય ગદ્યબધ છે),
 વિષય કપી વિષ વડે અતિ મોહિત થયેલા દેવો છનગૃહને
 વિષે અખગઓની સાથે ક્રીડાપણ કરી કરતા
 નથી તથા શ્રી છનેન્દ્ર પ્રભુના ચૈત્યગૃહને વિષે તબોલ-
 પાન-લોજન-પગખા : પહેરવા-મૈથુન-શયન-ચુકવું-મૂત્ર-
 કરવું-વડીનીતિ કરવી-અને ભુગાર એ સર્વ વર્જવું શ્રી
 છનેન્દ્ર પ્રભુની દ્રષ્ટિએ પડેલા પણ અશનાદિ મર્વ લોભ્ય
 પદાર્થો ખાવા યુક્ત નથી પરંતુ માર્ગના પદાર્થો વિનાજ
 કારણકે તે માર્ગના પદાર્થો ન ખાવા અશક્ય છે (પ્રથમ
 કહેવી ૫ મહાઆશાતના જથ્થા ગણાય) ૪૭ આશાત
 નાઓ મધ્યમ, અને ઉત્કૃષ્ટથી તો ૮૪ આશાતના બાલુવી
 એ મર્વે આશાતનાઓ આવકોને અનર્થની હેતુ બાલુવી
 સગવિમુક્ત આત્માઓને (સાધુ વર્ગને અને શ્રાવક વર્ગને

૧ ગ્યયાત્રાદિ મહોત્સવ પ્રસંગે હાટ-કુમ્ભનેર્મા ખાદ્ય પદાર્થો
 પ્રતુની દ્રષ્ટિમાં આર્થ્ય છતાં પણ તે પદાર્થોના ઉપયોગ
 કરણ કે અશક્ય પરિદર્શ છે

અથવા માધારણ દ્રવ્યને વિષ્ણુસે છે, તે ધર્મ બલ્લતો નથી, અથવા તો તેણે નગકાયુધ્ય બાધેતુ છે એમ બલ્લતુ ॥ લેશ માત્ર પણ દેવદ્રવ્યની બનેતુ ધ્યાન (ઉપાશ્રય), અથવા દેવ દ્રવ્યતુ બદલણ એ સવથા સાધુએ ત્યાગ કરતુ અને જો તેવા ધ્યાને નિવાસ કરે તો પ્રાયશ્ચિત લેતુ ॥ ૭૭ લઘુ ઇ શુદ્ધ અને સિન માસ એમ દરક દિવસે દિવસે યાવત કૃષ્ણ વિહાનદિકને કૃત્તમા નિષ્ઠાગત (સ પૂર્ણ) કહેલ છે ॥ આ જાનતુ ૧ (આપી દીધેલા દેવદ્રવ્યતુ) બદલણ કરે, અથવા દેવને માટે સ્વીકારેલુ ધન આપે નહિ, અથવા દેવદ્રવ્યનો નાશ ઘરનારની ઉપેક્ષા કરે તે પણ મુસારમા જામણ કરે ॥ ૧૦૧-૧૧૦ ॥

ઉત્કૃષ્ટ દ્રવ્યસ્તવની આરાધનાથી બારમા અમ્મુત સ્વમ સુધી હવ ઉત્પન્ન થાય, અને ઉત્કૃષ્ટ બાવ સ્તવવડે તો અન્ત મુંદૂત માત્રમા નિર્વાણ-મોક્ષ પામે ॥ તે કારણથી સર્વ પ્રકારની પ્રથમ પૂજા (દ્રવ્યપૂજા) ગૃહસ્થોને કહી છે, અને સર્વ પ્રકારવાળી બીજી પૂજા (ભાવપૂજા) સિદ્ધાન્તની વિધિ પૂર્વક સાધુને કહી છે ॥ (તે સર્વ પ્રકારી ભાવપૂજાતુ દ્વિગદશ આ પ્રમાણે—) ચાર છત્રમુદ્રાને વિષે શ્રેષ્ઠ પ્રીતિ, અનુદર (અત્યન્ત) ભક્તિ, અને આશાતના વર્જવાવડે પ્રભુની આજ્ઞા પ્રમાણે ઉત્કૃષ્ટચતના ॥ પ્રભુની ભક્તિપૂર્વક પ્રજ્ઞાપની બાવા

૧ પ્રતિમાના અમ પરિભોગમા આવતુ દ્રવ્ય તે આદાનદ્રવ્ય હૃદયમે ૧૬૩મી શાખામાં

૨ પ્રભુની ભક્તિ કવનો ઉપેક્ષા આપેલો તે ભક્તિ પ્રજ્ઞાપની બાવા.

તેમજ તેઓની અવિધિનિન્દવણી^૧ અને શમયનો નાશ કરનારી એવી ભાષા પ્રવચનાનુરાગી મુનિ બોલે ॥ તથા શ્રી જીનેશ્વરોએ અનુભધર્હિસા-હેતુર્હિસા-અને સ્વરૂપર્હિસા એ ત્રણ પ્રકારની હિસા ઠહી છે તેને પ્રવચનજ્ઞાતા મુનિ નિશ્ચય અવહાનના ભેદપૂર્વક બોલે ॥ તથા જ્યાં ગીતાર્થના વચનને અનુસરતી, માર્ગમનાય (માર્ગને અનુસરતી) અને નિત્ય ધ્યાનયોગવાળી તેમજ તપ સ્વયમ અને યોગવાળી (અથવા તપ સ્વયમતા યોગવાળી) ક્રિયા પ્રવર્તે છે ॥ તેવા મુનિ મહાત્માઓને સર્વ પ્રકારવાળી ભાવસ્તવથી જીન પૂજા હોય છે, અને યતિની ક્રિયામા સ્વરિષ્ટા દ્રવ્યથી રહિત તથા અથવા જો તે વિધિઓ કરવામા અશક્તિ હોય તો તેમા (યતિક્રિયામા) ગ્રહેવા સુખ અને રૂઝની અનુભોદનાવડે (ભાવસ્તવપૂજા હોય છે) ॥ સ્વયમ માત્રમા સંપૂર્ણ નહિ પ્રવર્તેલા એવા વિરનાવિરન (દેશવિરન) શ્રાવકોને એ ઉપરોક્ત દ્રવ્યસ્તવ નિશ્ચય કૃવાના દ્રષ્ટાન્તે સુખ છે, અને સંસારને પાતળો કરનાર છે ॥ દ્રવ્યસ્તવ એ ભાવસ્તવના હેતુરૂપ છે, અર્હિ હેતુ શબ્દથી સ્થલ-ગામ-અને કૃવાના દ્રષ્ટાન્ત બહુવા, અને તે દ્રષ્ટાન્તો નો ઉપનય આ પ્રમાણે બહુવો ॥ પ્રથમ દ્રવ્યપૂજા છ કામના વધથી ઉત્પન્ન થયેલી છે, પરન્તુ પાછળથી તો વિશુદ્ધ પુન્યરૂઝવાળી છે ઈત્યાદિ ભાષાકુશીલોની મૃષા ભાષા^૨ બહુવી (અર્થાત્ એ દ્રષ્ટાન્તોનો એવો ભાવ

૧ અવિધિનો નેપ-નાશ થાય તો અવિધિનિન્દવણી ભાષા

૨ આપુ મોક્ષનાગ મોગી પૃષ્ઠપા કરનાર છે

કેતારે છે તે મૃષા છે) ॥ ૧૧૧-૧૨૦ ॥

જે કારણથી (દ્રવ્યપૂજા તો) ખેલવી અને પછી પણ
શુભ અને સ્થિત યોગની અનુકૂળતાવાળીજ ઠહી છે જેમ
સાધુને આચારના વિષયમાં થતી હિંસા તે અહિંસા છે,
અને તે અહિંસા (ખેલવી કે પછી પણ) થતી નથી અર્થાત્
અહિંસાજ કાયમ રહે છે ॥ તથા ગૃહ વ્યાપારનો ત્યાગ
કરવારૂપ શુભથી અને સર્વસ્થાને મંત્રી ભાવથી સમ્યગ્ દ્રષ્ટિ
હોવાને તે પણ નિઃસ્વ ભાવપૂજા છે (એ પ્રનામ સમત-
દેશસમત અને અસમત એ ત્રણેને ભાવપૂજા હોય એમ
કહ્યું) ॥ તે કારણથી અનેન્દ્રપૂજામાં (ખેલવા કે પછી) કહી
પણ હિંસાભાવ હોતા નથી, અધ્યાત્મયોગવાળી^૧ શ્રી અને-
ન્દ્રપૂજા તો હંમેશા ઠવાણુકારી જ છે ॥ (હવે શુભસ્થા-
નોમાં ક્રિયા પ્રાપ્તિ ઠહે છે-) અવિસ્તમમ્યગ્દ્રષ્ટિ હોવાને
ખેલવી સમ્યક્ત્વમૂલ પ્રથમ પદવાળી (અર્થાત્ સમ્યક્ત્વ
ક્રિયા)^૨ ક્રિયા હોય છે, અને ત્યારબાદ આગળ સવ શુભ
ધ્યાનોમાં ચથાયોગ્ય ક્રિયા^૩ (શુભસ્થાન ઉચિત) ક્રિયા હોય
છે ॥ જે શુભ સ્થાને જેવી દ્રવ્ય^૪ ક્રિયા છે, તેટલી તેટલી

^૧ અધ્યાત્મયોગરૂપ ભાવપૂજાના કાણુરૂપ દ્રવ્યપૂજા, અને
પૂજા ઈતિ ભાવ.

^૨ વેદદર્શન દેવપૂજા શુભમિતિ ઇત્યાદિ કાર્યો સમ્યક્ત્વની ક્રિયા છે

^૩ દ્રવ્યપૂજા તથા ભાવપૂજારૂપ ચથાયોગ્ય ક્રિયા

^૪ દ્રવ્યક્રિયા એટલે દ્રવ્યસ્તવ-દ્રવ્ય પૂજા

આગળ આગળના ગુણધ્યાનમાં નિશ્ચયે^૧ દેખેલી છે, તેમજ
બાવન્તવની પત્ર પદ્મ પ્રવૃત્તિ સર્વ ગુણધ્યાનોમાં દેખેલી^૨
છે ॥ પુનઃ હવે આ આગળનું ધ્યાનશીલ નિગદ્ય બન ધ્યાન
હોય છે, આ વિષયમાં બંદુ કહેવા વડે શું ? શી છુનેન્દ્રની
પૂનઃ શાશ્વત મુખ (મોમ મુખ) આપનારી છે ॥ જો તીથ
કર ભગવતને મદ્દાવડે તીથકરપદ્મ સદંતરીએ તો નિશ્ચય
આરે નિયેષા એકત્વપત્રેજ^૩ યથા તજવા ॥ મારે જે છુવે
અમૃદર અભિવડે આશાનનાનો ત્યાગ કર્યો, જાનાતુ આરા
પન ડું, જને દેવકબનો ત્યાગ કર્યો ને ઉપૃષ્ઠ બન્ધ જાતમાં
અવશે ॥ તથા ધ્યાનના બેઠ માટે જ્યાં જ્યાં નિયેષા કહ્યા^૪

૧ ખરખર

૨ આ જાણતુ તો પણ એ ૩ કે ૬ સ્તવ એ બાવન્તવનું
કાગ્ય છે, મારે મારે રૂપ દન્વન્તવ એ મર્દવ્ય જવન્તવ એ ન-ને
જાર કાગ્ય કાવ પે તે તે પ્રમાણમાં નજા અજન્તવ સ્વરૂપે યથા
યોગ્યપત્રે મર્દગુણધ્યાનોમાં મદ્દા છે આ જાણનો વિશેષ મખીર
જાવ શી ખીનામગમ્ય છે)

૩ અર્થાત્ આ નિયેષા જિત જિત પદાર્થમાં જિત જિત કાગ્ય
અવતાગય છે ને આરે નિયેષા એકજ પદાર્થમાં (તીથ^૫કરમાં અથવા
પોતાના આત્મ ન્યામાં) સમકાળ અવતરે

૪ જાનપૂરક કરેલી

૫ અર્થાત્ જેમ સાલબન ધ્યાન મારે ૬ થ અપના
નામનિયેષ તથા નિગદ્યન ધ્યાન મારે જાર નિયેષ ઇત્યાદિ

છે તે તે નિરોધા વિશુદ્ધ સમ્યગ્દ્રષ્ટિઓએ સાધવા ¹ ॥ તથા
પ્રભુ પૂજાને વિષે સમ્યગ્દ્રષ્ટિ જનોએ ધન-વસ્તુ-સ્થાન-મન-
-વચન-કાયા-અને પૂજાના ઉપકરણો એ સાતની એટલે સાત
પ્રકારની વિશુદ્ધિ કરવા યોગ્ય છે ॥૧૨૧-૧૩૦॥

અજ્ઞાનથી જુશુખ્તા (તિન્હાર)થી વીણિ વીણિને બેશુ-
કરેલુ દ્રવ્ય સ્થાપણુ ઓળખીને ખરાબ વેપારથી બેજાવેલા
એવા દ્રવ્યાદિકનો ત્યાગ કરીને જે દ્રવ્ય ખર્ચાંથી તે
શુદ્ધ ઘન કહેલુ છે ॥ ઘન ચા. પ્રકારનુ ૮—૧ ત્રચાનુ
વસ્ત્ર (છાલ), ૨ ફળનુ વસ્ત્ર (ઠપાસ વિગેરેનુ) ૩ વિકલે-
ન્દ્રિયનુ વસ્ત્ર (કોશેટાદિકનુ), અને ૪ પચેન્દ્રિયના હોમનુ
વસ્ત્ર (૮ન વિગેરેનુ) એ ચારમાંથી ત્રીજુ અને ચોથુ વસ્ત્ર
જનભક્તિમાં ન વાપરેલુ ॥ શુદ્ધપત્તિ અને પટપત્તિને² માટે
તો તે ત્રીજા ચોથા લેદનુ વસ્ત્ર જીપણુ ન લેવુ, એમાં
ખીજા બેદવાણુ વસ્ત્ર જે મસણુ (કોમળ) અને એવુ ક્ષોભાદિ
ધણા બેદવાણુ વસ્ત્ર છે ૩ તે એવરુ ૮ ॥ જન (પારકુ નહિ)
કિતભાવાદિ વડે (ખરીદીમાં મૂલ્ય પ્રમાણે ખરીદેલુ) શુદ્ધ,
પ્રધાન, અને સ્વભાવેજ ઉત્કલ એવુ જ વસ્ત્ર સર્વથા જન
ભક્તિ માટે નિશ્ચયે ઉપયોગમાં લેવુ ॥ (અર્થ પાઠાન્તર

૧ આ પિવા ૨ પહેવાના પોતિવાથી

૩ અર્થે દ્રવ્ય રાખ વિભેજન તરીકે હોવાથી દ્રવ્ય એટલે વસ્ત્ર
અથવા ખીજી રીતે અર્થ કરીએ તો મસરુ-તેવદ્રવ્ય અને ક્ષોમ (રેશમી
અથવા રાજનુ વસ્ત્ર) આદિ વણા જે વાળુ ખીજા પ્રકારનુ વસ્ત્ર
જનભક્તિમાં નવખરી છે

ગાથા હશે છે—) વિકલેન્દ્રિય અને પચેન્દ્રિય દ્રવ્યથી ઉત્પન્ન થયેલું વસ્ત્ર નિશ્ચય ભક્તિમા કટપે છે, પરન્તુ પહેલા અને બીજા પ્રકારનું વસ્ત્ર ભક્તિકાયમા કટપતુ નથી (આ સળધિ વધુ ખુલાસો હજી આગળ કહેવાય છે) ॥ શ્રુતભાવમા (આગમમા) જે શ્રેષ્ઠ વસ્તુ તે મર્વ ઉત્તમ ભક્તિને વિષે ઉપયોગમા લેવી કહી છે, (જો એમ ન હોય તો) કસ્તુરિ કાઢિ ગધદ્રવ્ય જે મૃગથી ઉત્પન્ન થયેલ છે તે મહાદુઃખ કરવા યોગ્ય ન થાય ¹ ॥ જે મોર પીછી વિગેરે (ઉપક્રમ) જુદું છે, તે દેવલોકમા દેવ નિર્મિત હોય છે, તો અહિં પણ તેના અભાવથી ભક્તિના સદ્ભાવે મોર પીછી કરાય છે ² ॥ જે આમર વિગેરે સર્વ જ્ઞાત (ઉપાદિકના) પ્રકારવાળા ત્યા હોય છે, પરન્તુ વર્તમાન કાળે તેના અભાવથી (ગામના) લોભમય શ્રેષ્ઠ આમર બનાવાય છે (તે પ્રમાણે વિકલેન્દ્રિય પચેન્દ્રિયના લોભથી ઉત્પન્ન થયેલું વસ્ત્ર પણ અનભક્તિ માટે ઉપયોગમા લેવાય છે ઇતિ ભાવ ³ ॥ તથા મિતશુક પ્રમાણ લેટલો પણ (ખિન્દુમાત્ર-લેશમાત્ર પણ) સ્ત્રી પુરૂષના વેષનો વિષયામર ન કરવો, અને દર્શનાત્યાગની વિશુદ્ધિ માટે આઠ પડવાળો મુખકેશ કરવો ॥ (ઈતિ વસ્ત્ર શુદ્ધિ) નિમળ વિધિ વડે નિર્મોલુ

૧ આ ત્રણે ગાથા પાસા તર ગાથાની વિષયની મિદ્ધિ માટે છે અને ગાથાનો અર્થ જાપેનીપ્રતર્મા ન હોવાથી અહિં પણ અર્થ રાખ્યો નથી

૨ અર્થાત્ સ્ત્રીએ પુરુષ કપડું ન પહેવું અને પુરુષે (દન પૂજામ) સ્ત્રીનું કપડું ન પહેવું

ઠરેલી જમીન કે જે અનાયોના સસર્ગથી ચારે બાજુએ
વર્ણીત હોય, અને નિશ્ચિતાદિ^૧ (વા નિશ્ચાકૃત આદિ)
દોષ વડે રહિત હોય તે પવિત્રક્ષેત્ર બલ્લવુ ॥ અમગલ
એવી મનપ્રવૃત્તિના વ્યાપાન્નો ત્યાગ કરવો તે નિશ્ચય મન
શુદ્ધિ છે, અને તે મનશુદ્ધિ મિથ્યાત્વ લેશ આદિ દોષ દૂર
કર્માંથી હોય છે ॥ પ્રગટ કરેલ આઠ^૨ ગુણો વડે ઉચિત
પ્રવૃત્તિરૂપ પ્રશન્નચિત્તના સંભાવથી જે^૩ આદિ દોષ રહિત
અને તદ્વ્યવસાયવાળી^૪ એવી મનશુદ્ધિ હોય છે ॥ ગૃહ
વ્યાપાન્ના ત્યાગની સંસાદિક વડે જે પ્રશન્ન વચન શુભ,
અને પૂજાને અવમ^૫ શી છુનેશ્વન્ના શુભકર્તનરૂપ વચન
શુભ તે મિશ્રણ વચનશુદ્ધિ ઠહેવાય ॥૧૩૧-૧૪૦॥

આશાતનાનો ત્યાગ ડન્વાના પ્રયામથી પ્રગટ થયેલ
પ્રશન્ન ભક્તિના મમૃકવાળો, હામ્યાદિ મલિનભાવ તથા
લોઠવિરુદ્ધાદિ અવ જે યોગ તેને ત્યાગ કરવાવાળો, વિધિ
પૂર્વક કરેલા જ્ઞાન અને ઉદ્ધતના યુક્ત શ્રીજીન્વાળો, મુગધિ
આદિ વડે નિમ્ન થયેલો, આજ્ઞાવ્યવહારના નિયમ (ની
સૂચન રૂપે મન્તકે કરેલા તિલકવાળો, તેમ કંઠ હૃદય અને
ઉપર મથાને પણ કરેલા નિનકવાળો, મન વડે સકલ વિકલ્પ

૧ નિસ્સન્નિયાદસેદિ રહિય જીતપૂર્ણાઠ (કેમ ૧૩ની
જમીન અને એમ જમીનના એટલે પાગમ કમળની ન લોવી નેમએ)

૨ ઈન્દ્રિય-શુદ્ધિ દત્તવાદિ

૩ જે -અદેવ-અવાદિ

૪ પ્રભુપૂજના ૫ એક અધ્યવસાયવાળી

રહિત થયો છો. શ્રી જીનેશ્વરના શુભની મુતિપૂવક-પ્રદા
 પૂર્વક-તથા અનુપમ સુખની તુષિ વડે વ્યાપ્ત થવા પૂર્વક
 પૂર્વ દિશા મુનુખ રહ્યો છો. વિધિપૂવક ઠરેલ આત્રવાળો
 ઇન્દ્રિયોના વિષય મમ્મદથી રહિત થયો છો, અપ્રશન્ન
 યોગ અને ગ્ન (પાપમત્તને) ઉપશમાવવાથી કરેલા ભાવ
 આન વાળો થયો છો. શ્રી જીનેન્દ્ર ભગવતના અનુક્રમે
 મન્મી ગીતે એક નાથે પગના જે અશુકા જે બનુ^૧ જે
 હન્ન અને જે ખભા તથા મન્ત-નિવાડ -કઠ-વૃમ્મ મ્મલ
 અને ઉન્દ્ર એ નવઅંગની પૂજા કરીને ને નવ અમ પ્રાપ્ત
 મ્મપેન ચિત્તવાળો દ્વલ ચિત્તવાળો શ્રેષ્ઠ ધ્યાન અને ભક્તિ
 સહિત થયેલા નિર્મોચી અને નિર્મમ્ત્વ થયો છો. પદ્માત્
 વિવિધ પ્રકારની પૂજા ઠરે ॥ જીનેન્દ્ર ભગવાનનું પુષ્પાદિ તથા
 ન્દવદ્યુજન વિગેરે જે નિર્મોચ દોષ ને વિધિપૂર્વક ત્યા
 મ્મપન ન્દુ કે ગ્મ્યા અતિ આશાતના ન થાય ॥ જે કે
 શ્રી જીનેશ્વરના અગ મ્મર્ગવાળી વસ્તુ ઠીપણ નિર્મોચ
 ન જ ધાય તો પણ (નિમ્મીક) શોભાનહિત દ્રવ્યલોક
 શુભથી^૨ વ્યવહાર શુભ વડે નિર્મોચ મ્મવાય છે ॥ ભક્ષણ-
 પ્રોદ્ય ધન-નિમ્મ ગપરિભો ॥-મૂતિકર્મ-અને પાચમુ અવિધિ
 મ્મપન^૩ એ પ્રમાણે પાચે પ્રકારે નિર્મોચ વસ્તુ થોગ્ય છે ॥

૧ મનનયન અને કામ્યોગ નીચજી ૩ કપાન

૨ દાન કે નાગ જોને ૬ મચમાં મોભારહિત દાવાથી લોક
 વ્યવહાર વડે તે નિર્મોચ કદવાય

૫-૬ કાર્યાર્થ એ છે કે પ્રભુને જે વસ્તુ ચની દાવ તે વસ્તુ
 ભગી જવા જેવી હોય તો તે નિર્મોચ મ્મવાય છે માટે તે ચંદી

બક્ષણ કરે તો તિર્યચલપ પ્રાપ્ત થાય, પ્રોલધન કરે
અનાય અતિમા ઉત્પન્ન થાય, પરિણામ કરે તો ઉત્પન્ન
થાય, અને જૃતિકર્મ કરે નો આસુરી (અમુગાદિ) ઉત્પન્ન થાય ॥૧૪૧-૧૫૦॥

અવિધિસ્થાપન કરે તો અબોધીલાભ (સમ્યક્
અથવા અનુત્પત્તિ) થાય, આ સળધમા દેવકુમર-
કુમર-સામાર્થી-અમરરાજ-અને મમ-ગાજ એ પાંચ ઉત્પન્ન
-દ્રષ્ટાન્ત છે ॥ તે કારણથી અતિનિપુણ બુદ્ધિમાનોએ
તનાનો સર્વ પ્રકારે ત્યાગ કરવો, જે કારણથી આશા
ત્યાગ તે મોક્ષમાગતુ મુખ્ય અંગ છે વિધિનુ
અવિધિનો ત્યાગ, શ્રેષ્ઠ શુભો વડે યુક્ત વૃદ્ધ (શુભ
પુરુષોની સેવા, શાસ્ત્રનુ અવલુ, બાલજનોનુ (અશા
વર્જન, અવશુભનો ત્યાગ, આર્યશુભનો (ઉત્તમ શુભ
પક્ષપાત, અરિહંત પ્રમુખ ૧૩ પત્રોની બહુમાન પૂર્વ
સંજ્ઞવલના (નાર પ્રકારનુ સફળુત શુભોત્ક્રીતન
કુશલાનુધાન કરણ ધત્યાદિ શુભોવડે મોક્ષનુ અંગ છે
ત્યાગમાદ મહત્તમા નિરસહી પૂર્વે પ્રવેશ કરીને

વસ્તુ પુખ્ત-ફળ-ધત્યાદિ નિર્માલ્ય વસ્તુઓનુ આવે બદલુ ન
તેને પગથી કચડી નહિ પોતાના શરી માટે તેનો ઉપ
કરવો તથા તે નિર્માલ્ય વસ્તુદાગ સાળધાદિ જૃતિકર્મ (મોક્ષ
મટા વા ઇતુ જૃત કાદવુ ધત્યાદ) ન કરુ તેમજ તે
તેમ જમે લાં ફેળી દવુ નહિ એ પ્રમાણે પાંચ રીતે નિ
ઉપયોગ ન કરવો

સન્મુખ પૃથ્વી ઉપર જે જાતુ જે હાથ અને મસ્તક સ્થાપી
 (પચાગ પ્રણિપાત્ ૩૫) તથા નમસ્કાર વિધિપૂર્વક કરે ॥
 ત્યાર બાદ હર્ષ વડે ઉલ્લાસ પામતા, અને બાધેલા મુખ
 ક્રેશવાળો એવો ગૃહસ્થ મોરપીછી વડે રાત્રિએ રહેલું
 નિર્માલ્ય દ્રવ્ય કરે ॥ તથા જનજીવનની પ્રમાર્જના પોતે કરે
 અથવા બીજા પાસે કરાવે, અને ત્યારબાદ શ્રી જનપ્રતિમાની
 પૂજા ચઢાયોગ વિધિપૂર્વક કરે હવે પ્રથમ જો ઠોણએ ઉત્તમ
 વૈભવ વડે (સુદૃઢ) પૂજા નિશ્ચયથી કરી હોય તો તે પૂજાને પણ
 જેમ વિશેષ મોલે તેવી પૂજા કરવી ॥ વળી એ (પૂર્વકૃત પૂજા
 દ્રવ્યને) નિર્માલ્ય છે એમ પણ ન ઠહેલું, કારણ જ નિર્માલ્યના
 લક્ષણનો તેમાં અભાવ છે જે કારણથી ભોગ વિનિષ્ઠ દ્રવ્યને
 જ નિર્માલ્ય કહ્યું છે, બીજી રીતે નિર્માલ્યનું લક્ષણ ઠહું
 નથી ॥ વળી નિર્માલ્યની પણ 'દ્રવ્યાન્તરને પ્રાપ્ત થયેલ એની
 ધાતુ વિગેરે પ્રશસ્ય દ્રવ્ય છે, તે પણ શ્રી જીનેશ્વરને ઉપયોગી
 થાય છે અને તે બાનજીવોને અનુચેષ્ટાવાળું થાય છે
 ॥૧૫૧-૧૬૦॥

એ કારણથી નિશ્ચય શ્રીજીનેશ્વરોને પુનઃ પણ તે વસુધુગણાદિ

૧ દ્રવ્યાન્તરને પ્રાપ્ત થયેલ નિર્માલ્ય એટલે જે આજ્ઞાજ્ઞાદિક
 ધાતુ દ્રવ્ય ધસાગતિથી નિર્માલ્ય એટલે પહોંચવાને અર્થોત્થ થયું હોય
 પરંતુ તે ભાગીને મીલુ આજ્ઞાજ્ઞાદિક ધાતુ હોય તો તે પુનઃ
 ઉપયોગી થાતું કાળે સવચા તે નિર્માલ્ય જોપયોગમાં ન આવે
 એમ નહિ

૨ બાદ વાવાળું થાય છે

બક્ષણ કરે તો તિર્થચલવ પ્રાપ્ત થાય, પ્રોક્તધન કરે તો અનાય જાતિમા ઉત્પન્ન થાય, પરિભોગ કરે તો દૌર્ભાગ્ય થાય, અને ભૂતિક્રમ કરે તો આસુરી (અસુરાદિ દંવોમા) ઉત્પન્ન થાય ॥૧૪૧-૧૫૩॥

અવિધિગ્રાપન કરે તો અભોધીલાભ (સમ્યક્ત્વનો-અથવા અનુત્પત્તિ) થાય, આ સજ્જમા દંવકુમર-પુરુષર કુમર-સામાર્થી-અમરરાજા-અને સન-ગજા એ પાંચ ઉપાસ-શ્રદ્ધાન્ત છે ॥ તે કાન્ધુથી અતિનિપુણ બુદ્ધિમાનોએ આશા-તનાનો સર્વ પ્રકારે ત્યાગ કરવો, જે કાન્ધુથી આશાતનાનો ત્યાગ તે મોક્ષમાગતું મુખ્ય અંગ છે વિધિનું પ્રદેશ, અવિધિનો ત્યાગ, પ્રેમ ગુણો વડે સુજ્ઞા વૃદ્ધ (સુભવૃદ્ધ) પુરુષોની સેવા, શાશ્વત અવજ્ઞ, બાલજનોનું (અશાનીનું) વર્જન, અવગુણનો ત્યાગ, આર્થગુણનો (ઉત્તમ ગુણનો) પક્ષપાત, અરિહંત પ્રમુખ ૧૩ પંથોની બહુમાન પૂર્વક વર્ણ સંજ્ઞાવલના (ચાર પ્રકારનું સંકલ્પિત ગુણોત્ક્રીડન) અને કુશલાનુદ્યાન કરણ ઇત્યાદિ ગુણોવડે મોક્ષનું અંગ હોય છે ત્યારબાદ મહત્તમા નિરસહી પૂર્વક પ્રવેશ કરીને જીનેશ્વર

વરુણ પુષ્પ-ફળ-પ્રત્યાદિ નિમાય વસ્તુઓન આપે બક્ષણ ન કરવું તો પગથી કમ ની નહિ, પોતાના શરીર માટે તેનો ઉપયોગ ન કરવો તથા તે નિમાત્મ વસ્તુદાતા ક્ષણધર્મ જૂતિર્મ / પ્રાદ્યો રોગ મટાવા, પ્રેમનું જૂત કાલનું દત્ત્યાદિ) ન કરવું તેમજ તો જેમ તેમ ગમે ત્યાં ફેળી દત્ત નહિ એ પ્રમાણે પાંચે રીતે નિર્માન્યો ઉપયોગ ન કરવો

૧ આગળ રખતમાં ગાથો ૧ અર્થ વાચો ૧

સન્મુખ પૃથ્વી ઉપર જે જાતુ જે હાથ અને મસ્તક મધ્યાખી
 (પચાગ પ્રણિપાત ૩૫) તથા નમસ્કાર વિધિપૂર્વક કરે ॥
 સ્થાપના બાદ હવે વડે ઉત્તમ પામતો, અને બાધેલા મુખ
 કોશવાળો એવો ગૃહસ્થ મોરખીછી વડે રાત્રિએ રહેતું
 નિર્માણ હૃદય કરે ॥ તથા જનજીવનની પ્રમાણના પોતે કરે
 અથવા બીજા પાસે કરાવે, અને ત્યાંબાદ શ્રી જનપ્રતિમાની
 પૂજા મધ્યાયન વિધિપૂર્વક કરે હવે પ્રથમ જે વાક્યએ ઉત્તમ
 વૈભવ વડે (સુદર) પૂજા નિશ્ચયથી કરી હોય તો તે પૂજાને પણ
 જેમ વિશેષ ગોણે તેવી પૂજા કરવી ॥ વળી એ (પૂર્વ કૃત પૂજા
 દ્રવ્યને) નિર્માણ છે એમ પણ ન જહેલું, કારણ કે નિર્માણના
 લક્ષણનો તેમા અભાવ છે જે કારણથી લોગ વિનિષ્ક્રિયને
 જ નિર્માણ કહ્યું છે, બીજી રીતે નિર્માણનું લક્ષણ જણ
 નથી ॥ વળી નિર્માણની પણ 'દ્રવ્યાન્તરને પ્રાપ્ત થયેવ એની
 ધાતુ વિગેરે પ્રશસ્ય દ્રવ્ય છે, તે પણ શ્રી જીનેશ્વરને ઉપયોગી
 થાય છે અને તે બાવજીવોને અનુચેષ્ટાવાણુ થાય છે
 ॥૧૫૧-૧૬૦॥

એ કા જુદી નિશ્ચય શ્રીજીનેશ્વરને પુન પણ તે વસ્તુગણાદિ

૧ દ્રવ્યાન્તરને પ્રાપ્ત થયેન નિર્માણ એટલે જે આજ્ઞાશુદ્ધિ
 ધાતુ દ્રવ્ય પદ્માર્થથી નિર્માણ એટલે જે જાવાનો અયોગ્ય થયું હોય
 પરંતુ તે જાગીને મીઠું આજ્ઞાશુદ્ધિ થાય હોય તો તે પુન
 ઉપયોગી થાય કે પણ સર્વથા તે નિર્માણ ગણ્યોગમા ન આવે
 એમ નહિ.

૨ આ જાવાણુ થાય છે

અવના થતી નથી તેમ મૂળ પ્રતિમાની વિશેષ પૂન દરવામા
 ચલુ (બીજી પ્રતિમાઓની) અવજ્ઞા થતી નથી ॥ છનચેત્યની
 તથા છન પ્રતિમા પૂન તે છનચેતે ને માટે કળા નથી
 પરન્તુ સમ્યગદ્રષ્ટિ છવે પોતાને શુભ ભાવના ઉત્પન્ન કરવા
 માટે કરે છે, અને જો સમ્યક્ત્વ પામ્યા નથી તેઓ
 પોતાના બોધ માટે કરે છે અથવા બોધ પામેલા છવેની
 પૂજા પોતાની શુભ ભાવના માટે છે, અને બોધ નહિ પામેલા
 છવેની પૂજા પોતાને બોધ (સમ્યક્ત્વ) ઉત્પન્ન કરવા માટે
 છે ॥ કેટલાએક છવે છન સુવનવડે, કેટલાએક પ્રધાન્ત
 રૂપવાળી પ્રતિમા વડે, કેટલાક પૂજના અનિશ્ચયપણાથી, અને
 કેટલાક છવે ઉપદેશથી બોધ પામે છે ॥ જૂમાર (કળા),
 હોમહસ્તા (મિરપીછી), અમલછળા વડે પ્રતિમાની પૂજા
 તથા મહિષ (હાહા)ની પૂજા એક સરખી રીતે કરી છે ॥ નિવાલુ
 'પામેલા છનેન્દ્ર ભગવતોની સક્રિયઓ (હાહા દત્ત હાહા
 વિગેરે અ બો) ત્રણે હોઠમા દેવલોકના-દેવોના હાજરાઓમા
 હોય છે, અને તે સ્નાન જળાદિ વડે પરસ્પર ચતુર્થ ચર્મ
 છતી એક બીજીને સ્પર્શ કરનારી હોય છે ॥ વળી ત્રણે

ગોલી ૬૮-૭૦-૭૧ મા નજરવાળી છે, તે બસપર માત્ર સમઘર્મા
 છે અને અર્ધિ એ ત્રણ સાથાઓ હોવાથી સમઘર્મા પુરે છે

૧ અર્ધિથી જે સાથાઓ ૧૮૩ સુધીની છે તે સાથાઓ ' પ્રતિમાઓ
 તદ્દન અન્ય અવયવ સ્થાપન કરેલી હોવી જોઈએ પરન્તુ એક બીજાના
 સ્પર્શવાળી અથવા એક વસ્તુ ઉપર ધરાવી પ્રતિમાઓ સહન ન
 હોવી જોઈએ એ વિષયનું ખ્યાન કરવા માટેની છે

ક્ષેત્રમા પૂર્વધર કાગ વિહિત (પૂર્વધરના વખતની યા પૂર્વધર પ્રતિષ્ઠિત) પ્રતિમાઓ છે તે ૧)ત્રેતાયુગ-૨)વૃત્તાયુગ-૩)અને ૪)મહાયુગ એ ત્રણે પ્રકારની ભેદથી છે ॥ ૧) પગી છત્ર પ્રતિમા માતાધર વિગેરે પ્રતિમાઓના પૂજનજલાદિ સ્પર્શ વડે સ્પર્શી દી હોય છે જેમ પુસ્તકના પાન વિગેરેને પણ ઉપર્યુપરિ સ્પર્શનાદિક હોય છે ॥ તે જમણે માટે ચતુર્વિશતિવૃત્તકાદિ વડે (સ્પર્શવાળી) પ્રતિમાઓ કરાવવામા કોઈ દોષ દેખાતો નથી, અથવા અદ્રશ્યજ્ઞાન યવાથી (તદ્ વિધિવાળા સિદ્ધાન્ત ભેદે નથી તો પણ) આચરણની યુક્તિથી (૫૦ પરા માન્ય હોવાથી ચોવીસ પદ્ધતિ કરાવવામા દોષ નથી-છતિ ભાવ) ॥ કોઈક ભક્તિમાન શ્રાવક શ્રી છનેશ્વરની અદ્વિતા દર્શનાએ પ્રગટ કરેલ પ્રાતિહાર્યવાળી અને દેવોના આમમન વડે ચોક્ષિત એવી એક છત્ર પ્રતિમા પણ બરાવે ॥૧૭૧-૧૮૦॥

પુનઃદર્શન જ્ઞાન આશિરની આગવનાને કાર્ય-માટે કોઈક ત્રણ છત્ર પ્રતિમા (એક જ પદ્ધતિ ઉપર) બરાવે, અને ૫૫ પરમેષ્ઠિના નમસ્કારમા ઉદ્યમવાળો કોઈક શ્રાવક પાંચ છત્ર પ્રતિમા બરાવે છે ॥ પુનઃકલ્યાણક સભધિ તપશ્ચર્યાના મહિમામા ઉદ્યમવાળો (અર્થાત્ ૫૫૦ કલ્યાણકનો તપ કરનારો) કોઈ શ્રાવક ભરતક્ષેત્રમા રહેલો હોવાથી બહુમાનની

૧ એ-૫૮૮મા ૨૪ પ્રતિમાની ક્ષેત્રાખ્યા સ્થાપના

૨ એક છત્ર પ્રતિમાની સ્થાપના જ્ઞાત્યાખ્યા

૩ એ-૫૮૮મા ૧૭૦ પ્રતિમાની સ્થાપના મહાયુગ (છત્ર પ્રતિષ્ઠાત્મક પ્રકરણ)

વિશેષતા પૂવક (એક પદ્મદિકમા) ૨૪ જન પ્રતિમા બરાવે
 છે ॥ ઉત્કૃષ્ટથી ૧૭૦ જનનેવ જા મનુષ્યલોકમા વિચરે
 છે, એવી બકિન વડે કોઈ ધનાદય આપક (એક પદ્મમા)
 ૧૭૦ બિંબ પણ બરાવે ॥ (માટે જનપ્રતિમાઓ ઉપયુગરિ
 સહજભાવે વા સ્પર્શીને પરસ્પર એક પદ્મદિક ઉપર રહી
 હોય તે વિધિપૂવક છે) (હવે પૂજા વિધિનો ચાલુ વિષય
 કહે છે)ગીત-નાટક-વાજન-લવણપાત્રા ભુજન-આરતિ
 ઇત્યાદિ તથા હીપક વિગેરે જે જે કૃત્ય છે ત સર્વ અથ
 પૂજામા અવતરે છે-ગણાય છે ॥ પ્રથમ આરતિ ઉતારીને
 ધર્માત્ મંગલ હીપક કરવો ત આરતિ તથા હીપકને ચાર-
 વાર અને છવાર વિધિપૂવક નીચે તમાવવો ॥ જનનેન્દ્ર પૂજા
 પશોપચાર મુક્તા અથવા અહોપચાર મુક્ત તેમ ઋદ્ધિ વિશેષ
 વડે સર્વોપચાર મુક્ત પણ બળવી ॥ તેમા પશોપચારી પૂજા
 પુષ્પ-અક્ષત-ગન્ધ-મૂષ-અને હીપક વડે થાય છે, તથા તેમા
 નૈવેદ્ય-જળ-અને કૃષ્ણ સહિત કરતા અહોપચારી પૂજા થાય
 છે ॥ તથા ન્નાન-અર્ચન-આબૂપણ-વસ્ત્ર-સ્તવન-ફલ-અભિ-
 -હીપક વિગેરે તથા નાટક ગીત અને આરતિ વિગેરેથી
 સર્વોપચારી પૂજા થાય છે ॥ તથા સ્વયંભાનેયન (પોતે પૂજા
 કરવી) તે પહેલી પૂજા (કામપૂજા), બીજા પાસે આજ્ઞાપનેન
 (પૂજા કરાવવા વડે) ત્રીજી પૂજા (વચનપૂજા), અને મન વડે
 અનુમોદનાદિ પ્રાપ્ત કરવા વડે ચોથી પૂજા (મનપૂજા) ॥
 તથા પુષ્પ-આભિષ- (આહાર ફલાદિ લોજન વસ્તુ)-સ્તુતિ-
 અને પ્રતિપત્તિ એ સેદ વડે આઠ પ્રકારની પૂજા પણ કહી
 છે, તે યથા સહિત પવિત્ર આત્માના સફલાવથી પૂજા કરવી
 ॥૧૮૧-૧૯૦॥

અથવા દ્રવ્યથી અને ભાવથી એમ બે પ્રકારની
 છનેન્દ્ર પૂજા છે, ત્યાં દ્રવ્ય પૂજાને વિરે (છનેન્દ્ર પૂજાની
 સામગ્રી અથવા પચોપચારી ઇત્યાદિ) ઉપચાર—અહનાદિ
 સામગ્રીવાળા છનપૂજા તે દ્રવ્યપૂજા અને શ્રી છનેન્દ્રની આજ્ઞા
 પાળવી તે ભાવપૂજા અદ્વાતુ એવો આવક શક્તિને અનુ
 સારે વિધિ વડે ઉત્તમ એવા શ્રેષ્ઠ અનુષ્ઠાનને^૪ નિશ્ચય સેવે,
 અને જો દ્રવ્યાદિ દોષવડે હજીયડો^૧ હોય તો પણ તેમા
 પક્ષપાત તો અવગચ રાખે ॥ આસન્નાસિદ્ધિ^૨ છવોને સદા
 કાળ નિશ્ચય વિધિમાર્ગ^૩ તો પરિણામ હોય છે, અભવ્ય છવોને
 વિધિનો ત્યાગ હોય છે, અને દૂર ભવ્ય છવોને અવિધ
 સહિત ભક્તિ હોય છે ॥ પુનઃ કળને અનુસારે યથાર્થ^૫
 નામવાળી ત્રણ પૂજા છે તેમા ખેવી વિદ્યોપચારિની,^૬ ખીછ
 અબ્યુદયપ્રસાધની^૭ અને ત્રીછ નિવૃત્તિકરણી^૮ નામની છને
 ન્દ્રપૂજા છે ॥ તથા સૂત્રાનુસાર વિધિપૂર્વક છનભવનમા
 પ્રતિમાછની પ્રતિષ્ઠા કન્વી યાત્રા કરવી અને પૂજાદિ કરવી
 તે ભાવસ્તવનુ કારણ હોવાથી દ્રવ્યસ્તવ ભણવુ ॥ જો કે
 હ મેશા તો આ સ પૂર્ણ પૂજા ન કરી શકાય તો પણ નિર
 ન્તરે અક્ષત રીપકે આદિના દાનવડે તો તે હ મેશ પૂજા કરવી ॥
 જેમ મહાસમુદ્રમા એક પણ વજ્રખિંદુ નાખ્યુ હોય તો તે અક્ષય

૧ અર્થાત નિર્ધન હોય.

૨ અત્પત્તસારી કે જેનો મોક્ષ થોડા કાલમાં છે તે

૩ કાવયોગની પ્રાધાન્યતાવાળી-વિખને ઉપસમાવનારી

૪ અબ્યુદયપ્રસાધની આ પૂજા વચન યોગની મુખ્યતાવાળી છે

૫ મેશ આપનારી એ પૂજા મનયોગની મુખ્યતાવાળી છે

(કૃતિ પોદતક પ્રકરણ)

છે, એ પ્રમાણે વીતનગની કરેલી પૂજા પણ અક્ષય થાય છે ॥
 ઉપર કહેવા બીજા (કારણો) વડે આ મસારૂપી ગહન
 માં હુ ખ નહિ પામીને અને અત્યંત વિશાળ ચત્રેન્દ્રિયના
 અનુભવીને મર્વ જીવો સિદ્ધિ પામે છે ॥ પ્રભુપૂજા વડે
 તની ગાતિ થાય છે ચિત્તની શાન્તિ વડે ઉત્તમ ધ્યાન થાય
 અને ઉત્તમ ધ્યાનવડે મોક્ષ થાય છે, તથા મોક્ષવડે
 પ્રાપ્તિ સુખ પ્રાપ્ત થાય છે ॥ પ્રભુ પૂજાને વિષે વિષયનો
 પ્રેમ ત્યાગ થવાથી વીતરાગ ભાવ સ્ફુરણમાન થાય છે,
 તે તેમ થવાથી આત્મા અહિંસક ભાવમા વર્તે છે, માટે
 આત્મા હિંસા નથી ॥૧૯૧-૨૦૦॥

વળી જ્યાં અહિંસક ભાવ હોય ત્યાં શુભયોગનું
 કારણ કહ્યું છે, તેમજ અનુબંધ હિંસા તથા હેતુ હિંસાથી
 કૃતપણે વર્તે છે માટે પૂજામા હિંસા નથી ॥ આ લોગથી
 ને અનાલોગથી દ્રવ્યસ્તવ બે પ્રકારે કહ્યો છે, તેમા પશુ
 બંને બેઠા નિવૃત્ત અને પ્રવૃત્તિ રૂપ બેઠા વડે દ્રવ્યસ્તવ
 પ્રકારનો જાણવો ॥ દેવના શુભનું પરિજ્ઞાન થવાથી તજ્ઞ
 અનુગત (દેવશુભમા એકત્વ થયેલ) તથા ઉત્તમ વિધિ વડે
 રમ આરપૂવક શ્રી જીનેન્દ્રની પૂજા કરવાથી આમોગ
 દ્રવ્યસ્તવ કહેવાય ॥ એ પૂજાથી સર્વ ક્રમને નાશ કરવાવાળો
 આરિપ્રાપ્તિનો લાભ શીઘ્ર થાય છે તે કારણથી એ દ્રવ્ય-
 સ્તવમા સમ્યક્દષ્ટિઓએ સમ્યક્પ્રકારે પ્રવર્તે ॥ પૂજાની
 વિધિ નહિત તથા જીનેન્દ્રમા રહેવા શુભનું પરિજ્ઞાન નહિ
 હોવાથી શુભપરિજ્ઞાનથી રહિત તે અનામોગ દ્રવ્યસ્તવ

જાણવો પુનઃ એ અનાલોગ દ્રવ્યસ્તવ પણ ગુણસ્થાનનું
સ્થાનપણ હોવાથી તેમ શુભ શુભતર ભાવની વિશુદ્ધિમાં
કારણરૂપ હોવાથી અને તે હેતુથી બોધિની-૪નો^૧ લાભ
હોવાથી નિશ્ચય ગુણકારી જ છે જેમ જેમ અક્રિયારૂપ^૨ ભાવ
ગુણવડે વૃદ્ધિ પામતો હોય છે, તેમ તેમ તે સ્થાને ભાવ
સ્તવ પણ તે કાળજીથી વૃદ્ધિ પામે છે, તે યાવત્ અયોગિ
ગુણસ્થાનને વિષે (સ પૂર્ણ^૩) ભાવસ્તવ હોય છે, અને
સક્રિય ગુણસ્થાનમાં દ્રવ્યસ્તવ (પણ) હોય છે ॥ વળી અશુભ
કર્મના અત્યંત ક્ષયવડે આગમૈષિત્વભદ્ર^૪ એવા ધન્ય પુરુષોને
છનેન્દ્રના ગુણ ન જાણ્યા હોય તો પણ નિશ્ચય છનેન્દ્ર-
પૂજના વિષયમાં પ્રીતિ ઉછરે છે ॥ અને ભાગી કર્મવાળા
એવા ભવાભિનદિ છવોને રોગીઓને નિશ્ચયે મરણ નજીક
આવતા પંથને વિષે દેવ ઉપજે છે તેમ છનેન્દ્રપૂજના
વિષયમાં દેવ ઉપજે છે ॥ એ કારણથી નિશ્ચયે તત્ત્વસંભવ
છન પ્રતિમા પ્રત્યે અથવા છનેન્દ્રના ધર્મ^૫ પ્રત્યે અશુભ
કર્મનો નાશ કરવા સંબધિ ભયથી લેશમાત્ર પણ દેવ
હોય તો તે વર્ણવ કરે ॥ ૨૦૧-૨૧૦ ॥

અથવા શ્રીછનેન્દ્રની આશા આદર અને પરિહાર વડે
એ પ્રકારની જાણવી તેમાં શુભકૃત્યોનો આદર અને

* ગ્યયાનાદિ મહોત્સવ પ્રમગે દ્વાદશ-દુઃખનોમાં રહેલા ખાવ
પદાર્થો પ્રભુની દૃષ્ટિમાં આવ્યા છતાં પણ તે પદાર્થોનો ઉપભોગ કત્યે
છે કારણ કે તે અશક્યપરિહાર^૬ છે

૧ સમ્યક્ચર્ચન ૨ દ્રવ્યક્રિયાનો અભાવ

૩ ભાગીમાં-ભવિષ્યમાં જેનું કત્યાણ અવસ્થા યવ... ૪ ૪
આગમૈષિત્વદ્વેષ છવ કહેવાય

નિવેધકૃત્યોનો ત્યાગ જાણવો જે કાન્ધુથી નિવેધકૃત્યને
 કરવામા અબોધિપણુ યાય છે, અને તે નિવેધકૃત્યને નહિ
 કરવામા બોધિબીજ પ્રગટ કરે છે એ પ્રમાણે શ્રીજીનેન્દ્ર-
 ભક્તિમા અવિધિનો ત્યાગ તે ઘણા ફળવાળો છે ॥
 આરભ સમારભમા આશક્ત, છ કાયના વધથી વિરક્ત નહિ
 થયેલ તથા સ સાર રૂપ અટવીમા ભૂલા પડેલા ગૃહસ્થાને
 દ્રવ્યસ્તવ નિશ્ચયે આલબન રૂપ છે ॥ ત્રણે સધ્યાએ જીનેન્દ્ર
 પૂજા કરનાર જીવ સમ્યક્ત્વને શુદ્ધ કરે છે, અને શ્રેષ્ઠિક
 રાજની પેઠે તીથકર નામ કમ પ્રાપ્ત કરે છે ॥ જે જીવ દોષ
 રહિત એવા જીનેન્દ્રભગવાનની ત્રણ સધ્યા પૂજા કરે તે
 ત્રીજે સાતમે અથવા આઠમે ભવે મોક્ષ પામે ॥ એ પ્રમાણે
 સર્વ આદરપૂર્વક ઇન્દ્રોવડે ભગવત પૂજવા છતાં પણ નિશ્ચયે
 (સ પૂણુ) પૂજ્યા ન કરેવાય, જે કાન્ધુથી ભગવત તો
 અનન્ત શુભવાળા છે ઇન્દ્રને રૂપો બનાવવાની જેટલી વૈદિય
 શક્તિ છે તેટલી શક્તિથી સ પૂણુ રૂપો બનાવીને પણ
 આખી જીદગી સુધી ભક્તિવડે પૂજે તોપણુ તે ઇન્દ્ર ભગવતને
 પૂજવા સમર્થ નથી ॥ આતમસ્વભાવવડે કરેલી પૂજા શુભ
 સ્થાનના શુભને ઉત્પન્ન કરનારી છે, કારણકે જીવ જેમ જેમ
 સ્વભાવધર્મમા-આત્મધર્મમા પ્રવેશ કરે તેમ તેમ તે જીનેન્દ્ર
 પૂજા વધારેને વધારે અવિતથ-સત્ય-મથાય થતી જાય છે
 એમ જાણવુ ॥ શ્રીજીનેન્દ્રપૂજા શુભયોગના પ્રવાહની નીક છે,
 દાયોપશમ શુભોની નિસરણી-ગીડી છે, અનુચિત પ્રવૃત્તિઓને
 નાશ કરનારી અને હચિત પ્રવૃત્તિઓની પૃથ્વી (ભૂમિ) રૂપ
 છે ॥ જેમ વીતરાગભાવ આત્માનુ અવલોકન કરવાને ઉત્કૃષ્ટ

નિમિત્ત છે, તેમ પ્રતિમાનુ પ્રતિર્ણિ-૩૫ (આત્મશુદ્ધિના
અવલોકન માટે) આગીસા સરખુ જણવું ॥ ૨૧૧-૨૨૦ ॥

૧મી શુભ કર્મને ઉપાર્જન કરનારી દ્રવ્યપૂજા મુદ્રા
લેઈ તથા અવગ્રહ લેવડે પણ કરાય છે, જે કારણથી
આત્મગવેષી જનોને તે દ્રવ્યપૂજા અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે ॥
ભક્તિ બહુમાન પૂર્વક તે પુનઃ અવિધિત્યાગ અને વિધિને
પક્ષપાત એ બે શુભ એક લેઈ વડે ચતુર્ભંગીવાળી વિશુદ્ધ
પૂજા વિશુદ્ધસમ્યક્ત્વને મિથ્ય કરનારી છે ॥ ત્યાં પૂર્ણ વિધિ
બહુમાન એ પહેલો ભગ, બહુમાનને વિષે બીજો ભગ, પૂર્ણ
વિધિ વડે ત્રીજો ભગ, અને બસેથી શુન્ય તે ચોથો ભગ
જણવો ॥ એ પ્રમાણે પૂજાને વિરે પણ ૩૫ સરખુ ચિત્તનું
બહુમાન છે, અને મુદ્રા સગ્ગીસ પૂર્ણ બાહ્યક્રિયા જણવી ॥
તે બંનેના મમાયોગથી-મગવાથી અપેક્ષ-મ પૂર્ણ શુદ્ધ રૂપિયા
મરખી ઉત્તમ પૂજા છે, અને ભક્તિમુખ પગ્નું પ્રમાદી જીવની

૧-૨-૩-૪ આ ચારે તથા આગળની ૧ મગી પાંચ
આથાઓમનું તાત્પર્ય આ પ્રમાણે છે—

ભગ ૧ નો—ભક્તિ-બહુમાન સદિન અવિધિત્યાગ અને વિધિ
પક્ષપાતવાળી પૂજા એટલે) ચિત્તશુદ્ધિ અને વિધિશુદ્ધિવાળી પૂજા શુદ્ધ
રૂપ અને શુદ્ધસિક્કાવાળા શુદ્ધરૂપિયા સગ્ગી ૭

ભગ ૨ નો—ચિત્તશુદ્ધિ હાય પણ વિધિશુદ્ધિ ન હોય તો
શુદ્ધરૂપાવાળા પણ ખોટા સિક્કાના રૂપિયા સગ્ગી

ભગ ૩ નો—ચિત્તશુદ્ધિ નહિ પણ વિધિશુદ્ધિ હોય તો રૂપ
ખોટું પણ સિક્કો ખરો એવા રૂપિયા સરખી

નિવેદકૃત્યોનો ત્યાગ બાણવો જે કાન્ધુથી નિવેદકૃત્યને
 કરવામા અબોધિપણુ થાય છે, અને તે નિવેદકૃત્યને નહિ
 કરવામા બોધિબીજ પ્રગટ કરે છે એ પ્રમાણે શ્રીજીનેન્દ્ર-
 ભક્તિમા અવિધિનો ત્યાગ તે ઘણા ફળવાળો છે ॥
 આરભ સમારભમા આશક્ત, છ ડાયના વધથી વિરક્ત નહિ
 થયેવ તથા સસાર રૂપ અટવીમા બૂલા પડેલા ગૃહસ્થોને
 દ્રવ્યસ્તવ નિશ્ચયે આલબન રૂપ છે ॥ ત્રણે સધ્યાએ જીનેન્દ્ર
 પૂજા કરનાર જીવ સમ્યક્ત્વને શુદ્ધ કરે છે, અને શ્રેષ્ઠિક
 રાજાની પેઠે તીર્થંકર નામ કર્મ પ્રાપ્ત કરે છે ॥ જે જીવ દોષ
 રહિત એવા જીનેન્દ્રભગવાનની ત્રણ સધ્યા પૂજા કરે તે
 ત્રીજે સાતમે અથવા આઠમે ભવે મોક્ષ પામે ॥ એ પ્રમાણે
 સવ આદરપૂર્વક ઈન્દ્રોવડે ભગવત પૂજવા છતાં પણ નિશ્ચયે
 (સપ્ત) પૂજ્યા ન કહેવાય, જે કાન્ધુથી ભગવત તો
 અનન્ત ગુણવાળા છ ઈન્દ્રને રૂપો બનાવવાની જેટલી શક્તિ
 શક્તિ છે તેટલી શક્તિથી સપ્ત રૂપો બનાવીને પણ
 આખી જીદગી સુધી ભક્તિવડે પૂજે તોપણ તે ઈન્દ્ર ભગવતને
 પૂજવા સમર્થ નથી ॥ આતમસ્વભાવવડે કરેલી પૂજા શુભ-
 રથાનના શુભને દીપ્ત કરનારી છે, કારણકે જીવ જેમ જેમ
 સ્વભાવધર્મમા-આત્મધર્મમા પ્રવેશ કરે તેમ તેમ તે જીનેન્દ્ર
 પૂજા વધારેને વધારે અવિતથ-સત્ય-યથાથ થતી જાય છે
 જેમ બાણવુ ॥ શ્રીજીનેન્દ્રપૂજા શુભયોગના પ્રવાહની નીક છે,
 હયોપશમ ગુણોની નિસ હી-સીડી છે, અનુચિત પ્રવૃત્તિઓને
 નાશ કરનારી અને ઉચિત પ્રવૃત્તિઓની પૃથ્વી (ભૂમિ) રૂપ
 છે ॥ જેમ વીતનગભાવ આત્માનુ અવલોકન કરવાને ઉત્કૃષ્ટ

નિમિત્ત છે, તેમ પ્રતિમાનુ પ્રતિબિંબ-રૂપ (આત્મશુદ્ધિના
અવલોકન માટે) આરીસા સરખુ બાણુ ॥ ૨૧૧-૨૨૦ ॥

વળી શુભ કર્મને ઉપાર્જન કરનારી દ્રવ્યપૂજા મુદ્રા
લેઈ તથા અવસ્થા બેઠવડે પણ કરાય છે, જે કારણથી
આત્મગવેષી જનોને તે દ્રવ્યપૂજા અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે ॥
ભક્તિ બહુમાન પૂર્વક તે પુનઃ અવિધિત્યાગ અને વિધિને
પક્ષપાત એ બે યુક્ત એક લે. વડે ચતુર્ભંગીવાળી^૧ વિશુદ્ધ
પૂજા ત્રિશુદ્ધસમ્યક્ત્વને ચિહ્ન કરનારી છે ॥ ત્યાં પૂર્ણ વિધિ
બહુમાન એ પહેલો ભગ, બહુમાનને વિષે બીજો ભગ, પૂર્ણ
વિધિ વડે ત્રીજો ભગ, અને બીજેથી શુન્ય તે ચોથો ભગ^૨
બાણુ ॥ એ પ્રમાણે પૂજાને વિષે પણ રૂપા સરખુ ચિત્તનુ
બહુમાન છે, અને મુદ્રા સગ્ખીસ પૂર્ણ બાહ્યક્રિયા બાણુ^૩ ॥
તે બંનેના મમાયોગથી-મમવાથી અચ્છેદ-સ પૂર્ણ શુદ્ધ રૂપિઆ
સરખી ઉત્તમ પૂજા છે, અને ભક્તિયુક્ત પરન્તુ પ્રમાદી જીવની

૧-૨-૩-૪ આ ચારે તથા આગમની ૧ મળી પાંચ
ગાથાઓમનુ તાત્પર્ય આ પ્રમાણે છે—

ભગ ૧ લે—(ભક્તિ-બહુમાન સંદિન અવિધિત્યાગ અને વિધિ
પક્ષપાતવાળી પૂજા એટલે) ચિત્તશુદ્ધિ અને વિધિશુદ્ધિવાળી પૂજા શુદ્ધ
રૂપ અને શુદ્ધસિકાવાળા શુદ્ધરૂપીયા સગ્ખી છે

ભગ ૨ લે—ચિત્તશુદ્ધિ હોય પણ વિધિશુદ્ધિ ન હોય તો
શુદ્ધરૂપાવાળા પણ ખોટા સિકાના રૂપીયા સગ્ખી

ભગ ૩ લે—ચિત્તશુદ્ધિ નહિ પણ વિધિશુદ્ધિ હોય તો રૂપ
ખોટું પણ સિકા ખરો એવા રૂપિયા સરખી

પૂજા બીજા રૂપિયા 'સરખી' છે ॥ લાભ આદિના હેતુથી,
અખંડ ક્રિયા કરતા એવા જીવને પણ ત્રીજી પૂજા જાણવી,
તથા બંને મહિત (બહુમાન અને વિધિ એ બંને મહિત)
પૂજા તા તત્ત્વદષ્ટિએ અપૂજ્ય જાણવી ॥ એ પ્રમાણે અહિં
દેશકાળ આશ્રયિ અથવા અથવા ઘણે પરંતુ વિધિ અને
બહુમાન મહિત એવો ભાવગતવ (પ્રથમ ભગવાની પૂજા)
કરના યોગ્ય છે ॥ તત્ત્વને નહિ જાણનારા અને પ્રમત્ત-
દશાવાળા અજ્ઞાન જીવો સમૂહ જીનેશ્વર (સાક્ષાત જીનેન્દ્ર)
અને તેમની પ્રતિમા એ જેમા મોટું અન્તઃ કહે છે તે
વચન સત્ય નથી ॥ સર્વેજ ભગવત સુવભાષા વડે સંગત
એવી ભાષા વડે પ્રરૂપણ કરતા છતાં પણ જે કારણથી
અનુપશામક (મિથ્યાત્વ શાન્ત ન થયેલ એવા) ભવ્યોને તો
શુષ્કભાવમા (શુષ્કપણે) ઘણું નથી ॥ જેવી જેવી જાતની
યોગ્યતાને પામેલા એવા માક્ષાત અને પરોક્ષ એવા જીવોમા
સરળ જીવોને લેખ છે શુષ્ક જેમા એવો જે પત્ર (હસ્તાવેજ
વિગેરે) હેતુ એટલે (કરાવણુ) અને અહેતુ એટલે (ન કરાવણુ)
એમ વ્યવહારમા જે રીતિઓ હોય છે ॥ ૨૨૧-૨૩૦ ॥

જીનેન્દ્ર તો ૩૪ અતિશય રૂપ ઋદ્ધિ વડે મહિત હોય
અને પ્રતિમા તેથી ન હોય એવા વિશેષની (તદ્ભાવતની)
શકા કરીને જેઓ (પ્રતિમા ન માનવાનું) કહે તો નામ
જીનેન્દ્રનું અનુષ્ઠાન પણ તેને વિષે નિન્થક જાણવું જોઈએ

ભગ ૪ ચો—ચિત્તશુદ્ધિ નહિ આ વિધિશુદ્ધ પણ નહિ એવી
પૂજા ખોટા રૂપાવાળા અને ખોટા શિક્ષાવાળા રૂપિયા સખી સર્વથા
ખોટી જાણવી (પરંતુ અવગ્યા જે આદવા ૧ ને ૭ ને

(અર્થાત્ જીનેન્દ્રનું નામ ગ્રહણ થયું નિર્ચય થાય) ॥ વળી
 બીજી વાત એ છે કે-જૈન સિદ્ધાન્તમા ૪ પ્રકારનું અનુષ્ઠાન
 કહેયું છે-૧ પ્રીતિયુક્ત, ૨ ભક્તિયુક્ત, ૩ વચનપ્રધાન, અને
 ૪ અમગ અનુષ્ઠાન છે ॥ જે અનુષ્ઠાન કરે તેમા બાળક
 આદિને જેમ જ્ઞાનમા તમ સ્વભાવથી જીવને અનુષ્ઠાનમા
 જે પ્રીતિ સહિત વધે તે પ્રીતિ અનુષ્ઠાન કહ્યું છે ॥ જે
 કે સ્ત્રી અને માતાનું પાલન આદિ કરવું જુદું છે, પરંતુ
 સ્ત્રીનું પાલન પ્રેમ-પ્રીતિ ગત છે, અને માતાનું પાલન
 ભક્તિગત છે તેમ આદિ યાત્રિક અનુષ્ઠાનમા પણ પ્રીતિ અને
 ભક્તિયુક્ત અનુષ્ઠાનનો ભેદ જાણવો ॥ પુનઃ જીનેન્દ્ર-મુનિ
 અને જૈનની સૂત્ર-સિદ્ધાન્તમા કહેલી વિધિ પ્રમાણે વદના
 કહે તે ઘચનાનુષ્ઠાન નિશ્ચયથી આગ્રીને હોય છે ॥ વળી
 અભ્યાસના રમથી (વગથી) ફળની ઈચ્છા વિના અને સૂત્રની
 વિધિ જાણ્યા વિના જે અનુષ્ઠાન કરે તે નિપુણ બુદ્ધિમાનોએ
 અનુષ્ઠાન કહ્યું ॥ કુલાન્ના ચક્રનું જમણું પ્રથમ
 હાથી હોય છે, ત્યારબાદ દડના અભાવે પણ જમણું થાય
 છે, તેમ વચનઅનુષ્ઠાન અને અમગઅનુષ્ઠાન એ જેમા ભેદ
 જાણવા-કહેવામા એ રહેલાન્ત છે ॥ બાલ આદિ જીવોને

૧ પ્રથમ ભક્તિ અનુષ્ઠાનનું સ્વરૂપ જાણવા વિના આ ગાય
 પ્રીતિ ભક્તિમય શું વિશેષ છે તે સંબંધિત હી ૩ તો ૧૨ વચ્ચે
 ગાયા જુદું પડી હોય અથવા તો વિગત હી ૩ થી ૪ ભક્તિ અનુષ્ઠાન
 સ્વરૂપ સમજાવવા પ્રથમ હી દેય તે શ્રીગ્રંથમા જાણે ભક્તિ
 અનુષ્ઠાન રહેને ભક્તિ અનુષ્ઠાન પૂર્વક અનુષ્ઠાન કરવું ને

૨ અર્થાત્ પ્રથમ સિદ્ધાન્તની વિધિ પ્રમાણે અનુષ્ઠાન કરવું

પ્રાય પ્રથમ ભાવના અશયી (કિચિત્ ભાવવાળી) અનુધાન હોય છે, અને ત્યારબાદ નિશ્ચયે આગળ આગળ વૃદ્ધિ (ભાવવૃદ્ધિ)વાળું અનુધાન થાય છે ॥ તે કારણથી એ ચારે પ્રકારનું અનુધાન પણ 'પહેલાં રૂપિયા સરખું જણવું, કાળજી કે મુનિનું સર્વ અનુધાન મોટાનું કાળજી કહેવું છે ॥ વળી સમ્યક્ અનુધાનના કારણરૂપ એવું (સમ્યક્ અનુધાનની પ્રાપ્તિ કરાવનાર) ત્રીજા રૂપિયા સરખું અનુધાન એકાન્તે (સર્વથા) દુષ્ટ નથી, જે કારણથી પૂર્વાચાર્યોએ કહ્યું ॥ કે- ॥ ૨૩૧-૨૪૦ ॥

અશક્તિવળી (અશક્તિવળી) અશુદ્ધ ક્રિયા પણ શુદ્ધ ક્રિયાનું કારણ છે જેમ અદરમી નિર્મળાએવું મ્લ સુખે કરીને બાહ્ય મેળનો ત્યાગ કરે છે ॥ તથા માયામૃષા આદિ દોષની પ્રાપ્તિવાળી ત્રીજા રૂપિયા સરખી અનુધાન ક્રિયા કાગ્નિરૂપિ- આના (બનાવતી રૂપીયાના) વ્યાપાર મારફત મહા અનર્થ કરનારી છે ॥ એ (ત્રીજા રૂપિયા સરખી ક્રિયા) પ્રાય અજ્ઞાનથી અશ્રદ્ધાથી કર્મના બારીપણથી બવાલિનહિ જીવોને હોય છે ॥ વળી ઉભયહીન (ચોથા રૂપિયા સરખી) અનુધાન ક્રિયા નિશ્ચયથી (અથવા નિયમના) આરાધન વિરાધનવાળી કહી

ક્રૂતા એવો અભ્યાસ થઈ જાય ૬ વળી જે અનુધાન પ્રાય તે સ્વા બાવિક રીતે સિદ્ધાન્તની વિધેવાળું હોય અને મોક્ષાભિમુખી હોય

૧ રૂપિયાનું દ્રશ્યન્ત પૂર્ણવિધિના પ્રસંગમાં હમણાજ કહવાઈ ગયું છે તે ચાર પ્રકારના રૂપિયા આ પ્રમાણે—૧ શુદ્ધ રૂપ શુદ્ધ સિક્કો ૨ શુદ્ધ રૂપ અશુદ્ધ-ખોટા સિક્કો ૩ ખોટું રૂપ શુદ્ધ સિક્કો અને ૪ ખોટું રૂપ ખોટા સિક્કો

છે (કારણ કે) વિષયાભ્યાસના^૧ શુભથી કોઈ વખતે પણ
 સુખનું કારણ થાય છે ॥ જેમ કોઈ ગ્રાવકનો પુત્ર ઘણીવાર
 જનપ્રતિમાના દશ નશુલું વડે પુણ્યકાર્ય ન કરવા છતાં પણ
 મરણ પામીને મત્સ્યનાભવમા સમ્યક્ત્વ પામ્યો ॥ પુનઃ ભવ્ય
 જીવોને છેલ્લા પુનઃલ પગવર્તમા છેલ્લા (સંશાપ્ત) કરણમા
 પ્રાય વિના પ્રયાસે સમ્યક્ત્વ શુદ્ધોપયોગવાળાને (સમ્યક્ત્વ
 સન્સુખ થયેલાઓને તે વચનાનુકાન) હોય છે ॥ તે કાલ માટે
 શ્રીજનભક્તિને વિષે વચનાનુકાન જ શુભનું કારણ છે, પરન્તુ
 તે અનુકાન અનાશાતનાપ્રભવ (અશાતના ગહિત) કર્યું છતું
 કૃણયુક્ત થાય છે ॥ (તે અશાતનાઓ આ પ્રમાણે-) જન-
 ચૈત્યમા મૂત્ર-વિદ્યા-જળાદિકનું પીવું-પગગળા પહેવું-ખાવું,
 સૂવું, સ્ત્રીમગ કરવો, તબોળખાવું, ચૂકવું, જુગાર રમવો,
 બૂ વિગેરે ભેવી, વિકથા કન્વી, પલાડી વાળવી, યગ પસારવા,
 પરસ્પર વિવાહ કરવો, હાસ્ય કરવું મત્સરિકા કરવી, (ધર્મ્યા
 કેળવવી), સિદ્ધામનાદિકનો ઉપયોગ કરવો, દેશ શત્રીગ્ની
 વિભૂષા કરવી, છત્ર ગળવું, ખડ્ગ રાખવું, મુકુર પહેવો,
 ચામર ધરાવવું, ધરણ (અપકારીને તથા દેવાદાગને પકડવો),
 સ્ત્રી માથે હામ્યગ્રસ કરવો, તથા ખિટ્પ્રસંગ (કિટા-રમત),
 સુખકોષ ન બાધવો, મેવું ગરીર-વસ્ત્ર પહેવું, જન પૂજા
 કરતા મનને એકાગ્ર ન કરવું, સચિત્ત દ્રવ્યનો ત્યાગ ન
 કરવો, અચિત્ત દ્રવ્યનો ત્યાગ કરવો, એક ગ્રાહી ઉત્તરપદ

૧ જ્ઞાન અને વિધિ વિના પણ અભાવિક ટેવ રૂ. અભ્યાસ
 શુભથી થાય છે

ન કરવું, છતાં દષ્ટિએ અજલિ ન ભેડવી, છનેશ્વરને દેખવા
 છતાં અપૂજ્ય (નમસ્કારરૂપ પૂજન) ન કરવી, અથવા, અનિષ્ટ
 કુસુમ વડે પૂજા કરવી, તથા અનાદર કરવો, છનેન્દ્ર દેષીને
 ન નિવારવો, ચૈત્યદ્રવ્યની ઉપેક્ષા કરવી, છતી શક્તિએ
 વાહન રાખવું, પ્રથમ ચત્તવદનાદિ (કરવું) એ પ્રમાણે
 છનજીવનમા ગેહલાઓનો એ ૪૦ આશાતનાઓ જાણવી
 ॥ ૨૪૧-૨૫૪ ॥

તે કારણ માટે સર્વપ્રકારે શ્રીછનેન્દ્રની આશાતના
 વળવી, એજ સમ્યક્દષ્ટિ છવેનો ઉત્તમ વિધિપદ જાણવો ।
 ભક્તિ-બહુમાન-વર્ણન જવલના^૧ આશાતનાદિનો ત્યાગ પ્રત્ય
 નિવૃત્તા સગનો ત્યાગ છતે સામર્થ્યે પ્રત્યનિક સામે નિમજ
 કરવો-વિધિમાજનું ભેડવું-સમ્યક્પ્રકારે, સ્થાપન તથા અવિ
 ધિનો ત્યાગ અને વિધિની સેવા એ શ્રદ્ધાના ૮ ગુણગુણ
 હોય તે મપૂજ્ય વિધિવાળો જાણવો ॥ જેમ અતિવિશુ
 એવું થોડું પથ્ય રાખ્યું હોય તોપણ રોજ રહિત કરે છે
 તેમ વિધિ વડે કરેલું અનુષ્ઠાન અતિવ્યય રૂઝ આપે છે

૧ વણસજવનના એટલે સદ્ગુણ ગુણોત્કીરન અર્થાત્ છ
 ગુણનું વર્ણન-પ્રસંસા કરવી તે વર્ણસજવનના આગ પ્રમાણે
 ૧ અન્યથા આગ વર્ણન-પ્રસંસા કરે તે વર્ણવા
 ૨ અવર્ણવાગો નિવૃત્ત કર તે સ્વર્ણવાદીગોનિવૃત્તા
 વણવાદ મોનના પ્રયે ઉપકાર કરવો ઉત્તમ આપવું તે દાનવા
 અનુદયિતા અને ૪ જેના પોતે વણવાદ મોન છે તેની સે
 કરનારો માય તે આત્મગુણિસેધી ઈતિ શ્રી શાષ્ટાંગ સુત્રે

જે કારણુ માટે આ અનુદાનમા સમ્યગ્દષ્ટિ જીવને અનુબધ્ધ^૧
હિમા (જેમ) થતી નથી તેમ અવિધિ વડે વિચિત્ર કૃણવાળી
એવી હેતુપયોગ^૨ હિંસા હોય છે ॥ તથા દુટાનુયોગ
(સાવધયોગ)નો નારા કરનારી, તથા અગ્નકેતવ તત્ત્વરૂપ કૃણને
ઉત્પન્ન કરનારી કરતી-ક્રિયા તે સ્વરૂપહિંસા^૩ છે, અને જે
જે સ્વરૂપહિંમા ત તત્ત્વદષ્ટિએ) અહિંમા જ છે અને તે
શુભશ્રેણિમા પ્રાપ્ત થએલા કર્મદલિદોનો નારા કરનારી છે
॥ ૭૫૫-૨૬૦ ॥

ચાન્ત્રયુક્ત એવા સન્ય જીવોની નિશ્ચયગત અથવા
બ્યવહારગત એવી તથા મનને જવાબ પમાડનારી જે
ધર્મક્રિયામા થતી) હિંસા તે તત્ત્વથી અહિંસા જ કહી છે ॥
અને ‘અહિ યોગક્રિયા’ તથા કૃણની વચનાવાળી ક્રિયામા
ચાન્ગતિમા પ્રમણુ કરવાના કાન્ધુવાળી ક્રિયા હોવાથી તે
(સ્વરૂપે) અહિંસા હોય તોપણ હિંસા છે ॥ એ પ્રમાણે
સર્વ સ્થાને દ્રવ્યસ્તવ ભાવસ્તવનુ આદરનુ (વિધિ
પૂર્વક અને હિંમા રહિત) હોય છે, અને ચારિત્રાદિકના
મદતુટાનમા તા વિશેષ કરીને દ્રવ્યસ્તવ ભાવસ્તવનો સ્વીકાર
(વિધિપૂર્વક અને અહિંસા સ્વરૂપ જ) બાંધવો ॥ જીત-
ધર્મ-કૃપ-ભક્તિ-નર્પત્ર ઉચિત પ્રવૃત્તિ અને જીન પ્રતિમાની
પૂજા ત અન્ય મસાર કરનારી બાંધવી (અથવા અદ્યપમ માર

૧-૭-૩ એ પ્રમાણે અહિં ચર્ચા ૧ રીતે અનુબધ્ધહિંસા-હેતુ
પરો દિલ અને રૂપહિંસા એ ત્રણ પ્રકારની હિંમતુ ન્વ ૫ ૫ મુખ્ય

૨ ૫ પ્રમાણે અહિં યોગવચના-દિવાનચના અને દગવચના
એમ ત્રણ પ્રકારની

કરનારી એવી છન પ્રતિમાની પૂજા છત (આચાર) છે, ધમ છે, કલ્પ છે, ભક્તિ છે, અને સર્વસ્થાને ઉચિત પ્રવૃત્તિ વાળી છે ॥ કૈત્ય-પ્રતિમાનુ રૂપ-અને છનેન્દ્રની આશા સમાર પાતળો કરનારી આરોગ્ય કરનારી તથા બોધીવાભ (સમ્યક્ત્વ) ઉત્પન્ન કરનારી અને અમૃતક્રિયા^૧ મરણી અમિત (ધણ) કળ આપનારી છે ॥ દ્રવ્યસ્તવ ભાવસ્તવ ઇત્યાદિ ભેદથી શુભયોગ અને શુભકળોના સપૂર્ણ પૂજા શબ્દના પર્થોથો છે ॥ કેવલો પુઞ્જલપરાવત્ત પ્રાપ્ત થતા છવને વિષે જ્યારે માર્ગોનુસારી ક્રિયા કળવતી થાય છે ત્યારે તે પરમપુન્ય કળવાળી થાય છે ॥ અને સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થયે છતે તો તે બોધિ ઉત્પન્ન કરનારી પરમ ક્રિયા મનને અતિ આહ્લાદજનક અને અત્યંત કટણ્ણાનિધિ (હયાના બહાન) સંખી હોય છે ॥ પુનઃ આન્ત્રિ ભાવપ્રાપ્ત થતા તો તે ક્રિયા ક યાજ્ઞ કળવાળી, આત્મભાવમા ઉત્કૃષ્ટ, ઉત્તમ, સિદ્ધાન્તના સારવાળી, અને ભાવસ્તવ નામથી નિર્મોલ્ય થયેલી હોય છે ॥ શુષ્કવત (શુષ્કસ્થાનવર્તી) છવો જે જે શુષ્કમા (શુષ્કસ્થાનમા) જેટલો યોગ પ્રયુજે છે, (તેટલા યોગવાળી તે ક્રિયા) અબ્યસ્તયોગયુક્ત^૨ અને ઉત્તમોત્તમ શુષ્ક મમુહથી અજ્ઞાત-આશ્ચર્યકૃત્ હોય છે ॥૨૬૧-૨૭૦॥

૧ વિપક્રિયા મરણક્રિયા-અનનુષ્ઠાનક્રિયા-અધિગુક્રિયા-અને સર્વોત્કૃષ્ટ અમૃતક્રિયા આ પાંચ ક્રિયામાની કે ત્રી અમૃતક્રિયા ત મપચિત રૂપ અને રીત દેવદાથી જાણવી.

૨ એકજ ક્રિયામા ચારનાર પાંચિનન કડન થેમ તે અબ્યસ્ત યોગ.

ચથોખ્તા (શાઓખ્તા) આજ્ઞામા તત્પર એવા મુનિઓને
 ભાવના વડે (અનિત્યાદિ ભાવનાઓવડે) ભાવન્તવ હોય
 છે, અને ગૃહસ્થોને પહેલો દ્રવ્યન્તવ પણ હોય છે, અને
 ભાવન્તવ દેશથી હોય છે ॥ ઉચ્ચવિહાર પણ તે ભાવાચન,
 અને જનપૂજા તે દ્રવ્યાર્થન કહેવાય ભાવાચનથી કષ્ટ
 થયેલ જીવે દ્રવ્યાર્થનમા ઉદ્ધમવાળા થયું ॥ પરન્તુ સાધુનો
 વેષ ધારણ કરનાર એવો જે મુનિ કેવળ વેષ માત્ર વડે આ
 જીવિકા ટન્વામા તત્પર છે, તેને દ્રવ્યન્તવ ઉચિત નથી,
 કારણ કે શાસનની નિદા થાય છે ॥ તે લિંગધારીઓએ
 સામાચારી-કટપ-માગ-પ્રવચનપ્રભાવનાદિ-અને ઉત્તમ સમ્ય
 ક્ત્વન્ત એ નવું અત્યંત નીતે લૂટયું છે વિરાધ્યુ છે એમ
 જાણવું ॥ જે શુદ્ધ એવા ચતિલિંગને આવ્યગ્વા મમર્થ ન
 હોય અને પૂજની આકાશવાળો હોય તો ગૃહસ્થલિંગને
 અહણુ કરે, કારણ કે લિંગધારી મુનિ પૂજવા યોગ્ય હોતો
 નથી ॥ જે દ્રવ્યલિંગીઓએ જન ચૈત્ય અહણુ કર્યું હોય તો
 (જન ચત્ય) અવધ' (સાવધ) જાણવું, અને સાધુ તેના
 ઉદ્ધારને માટે (તે ચૈત્ય પુન અહણુ કરવાનો) ઉપદેશ ન
 આપે અપાવે ॥ ચૈત્યવાગ્મી વિદિષ્ઠને કે જનાલય છે તો પણ
 તે સાવધ છે, તે કારણ માટે કમળપ્રભાચાર્યે' આ
 મબધમા દ્રષ્ટાત આપ્યું છે ॥ (તે આ પ્રમાણે-) જે જન
 ભક્તિ અનાય'લિંગીઓના (લિંગધારીઓના) સાવધોવડે
 (સાવધ વ્યાપારો વડે) કળય છે તે પ્રતિમા અને પ્રાસાદ
 વિગેરે (ની ભક્તિ) બોધિ રૂપી ચન્દનવૃક્ષને (જાળવામા)

અગ્નિ સ્વરૂપી છે ॥ (ઇતિ કમલ પ્રભાચાર્યોન્નત દ્રષ્ટાન્ત)
 જેમ વિષ અથ માન હોય તે પણ ઘાત કરનાર છે, તેમ
 લિંગિયુત દ્રવ્ય પૂજા પ્રોતાના ગુણોનો નાશ કરે છે, બોધિ
 હોય છે, તે કારણથી વિગિઓએ ઢીપણ દ્ર વપૂજા ન કરવી
 ને લિંગધાની દ્રવ્યપૂજાનો રસિક હોય તેા ગૃહ્યધર્મલિંગને
 સચય કરે, કાશ્ય કે સિદ્ધાન્તમા પૂજા કરનાર દ્રવ્યલિંગો
 દેવભોજી કહ્યો છે ॥૨૭૧-૨૮૦॥

તે કારણથી શામનની નિન્દા ટાળવાને અથે છતાં
 જ્ઞાના પરિપાલનરૂપ શુદ્ધ ભાવ પૂજન કરવી ॥ આશ
 તનાની ને પ્રવૃત્તિ થતી હોય, અને જે પ્રવૃત્તિ અથ
 પ્રતિપત્તિ-ભક્તિ છતાંજ્ઞાના ભગને માટે થતી હોય તે
 તે ભક્તિપણ સસાર વધારવાવાળી અભક્તિજ બહુવી ॥
 વિધિએ કરેલી મવોપચારી પૂજા ગર્વ મગલ કરના
 બોધિકલ આપનારી અજ્ઞાન રૂપ અધકારને હણના
 તથા લાખો શુભને (આધારરૂપ) પૃથ્વી સ્વરૂપી છે
 યોગાતીત (અયોગી) અને અતિશય શુભવાળા (એ
 છનેન્દ્રો)ના જ્ઞાન વિજ્ઞાન શરીર અને રૂપ ત
 પરાક્રમ અને બળ ત્રણ ભુવનથી પણ અધિક વધ
 વાય છે-કહેવાય છે ॥ તેવા છનેન્દ્રોની મધાપના ભ
 છવોને અત્યંત શુભમતી કહી છે અને સર્વસ્થાને નિ
 દેવાદિકો વડે પણ તે સ્થાપના પૂજ્ય શુભવાળી છે ॥
 છનેન્દ્રનુ શુભસમૃદ્ધ (શુભરૂપ કદિ યુક્ત) એવુ નામ
 લોકના ભવરૂપી ભયનો વિનાશ કરનાર છે તેા છનેન્દ્ર
 પ્રતિમા સર્વ લોકને અધ્યાત્મનુ મહાત્મ્ય (આત્મ
 પ્રગટ) કેમ ન કરે? ॥ તથા જે નામ શ્રદ્ધા કરે છે

નામમહાકુમા પશુ તથા પ્રકારના રૂપવાળી કે રૂપ વિનાની
અમુક પ્રમાણવાળી જીનેન્દ્રીની પ્રતિમાજ તેના દ્રવ્ય-
પર્યાયો વડે સ્મરણ ક્રમ્ય છે અને તેની ચુકિત થાય છે
(અથવા તે મૂર્તિજ છે) ॥ ગૃહિજન છત્રસ્થ મુનિ જન
અથવા ખીજા લેહવાળા જીનેન્દ્રોની જ્યા તેમની પ્રતિમા
છે, ત્યા સર્વ ક્ષદિગુણસહિત અહંજીનેન્દ્ર નામ
યુક્ત જીનેન્દ્ર છે-(અથવા ખીજા ગીતે અથ કરતા) જ્યા
સમસ્ત ક્ષદિ ગુણ મહિત અગ્નિત જીનેન્દ્ર નામ યુક્ત
જીનેન્દ્ર છે ત્યા ગૃહસ્થજન, છત્રસ્થમુનિજન, અથવા
ખીજા લેહવાળા જીનેન્દ્રોની તે પ્રતિમા છે (અર્થાત્ જ્યા
નામ ત્યા પ્રતિમા અને જ્યા પ્રતિમા ત્યા નામ જીનેન્દ્રનું
મહાકુમા થાય છે) ॥ શ્રી જીનેન્દ્ર ભગવત સંસારમા જમણ
કરતા હોય છે તે વખતે પશુ ખીજા ત્રીજા ગુણસ્થાન-મુલકલકલવ
સૂક્ષ્મ-સાધારણ વનસ્પતિ^૧ આદિ (અથવા મુલકલકલવયુક્ત
સૂક્ષ્મ સાધારણ વનસ્પતિ આદિ) કુદ જાવોને સ્પર્શતા
નથી ॥ ૨૮૧-૨૮૬ ॥

॥ અમવ્યજીવોષ નહિ સ્પર્શેષા ભાવ ॥

જેમ અમવ્ય જીવોએ આગળ કહેવાતા જાવો સ્પ
સ્પર્શોનથી તે જાવો ઈન્દ્ર પશુ-અનુત્તરદેવપશુ-૬૩ ચલાકા

૧ અત્યવદાગ નિગોદમા જે કે નીચું કર્તો જીવ અનાદિ કાળથી
વર્તતો હોય છે પરંતુ મીજા અત્યવદાગી જીવો કરતાં કષ્ટક વિશેષતા
યુક્ત હોય છે એ પ્રમાણે એકેન્દ્રિયાદિ દરેક જાવમાં પશુ કષ્ટક પ્રશસ્ત
એકેન્દ્રિયાત્વિયાળા હોય છે / પાદે જ વાર્ધ દેવપુરુષ ચરિત્રમા કહ્યો છે

પુરુષપણુ-નારદપણુ-કેવલિ અથવા ગણધરને હાથે દીધ
 તીર્થકરનુ મવત્સરી દાન-શાસનદેવીપણુ-શાસનદેવપણુ
 લોકાન્તિકદેવનુ સ્વામીપણુ-ત્રાયશિશત્ દેવપણુ-પરમાધાર
 પણુ-યુગલિકે મનુષ્યપણુ-સંનિગથોત લગ્નિ-પૂર્વધરહા
 આહારકવળિ-પુનઃકવળિ-મતિજ્ઞાનાદિકઉત્તમલગ્નિ-
 પાત્રદાન-સમાધિમરણુ-ચારણદિકપણુ (વિદ્યાચાગ્ન-
 ચારણપણુ) મધુઆશ્રવળિ-સર્પિગશ્વલગ્નિ-શ્રીરા
 લગ્નિ અક્ષીણમહાનસીવળિ તીર્થકર અથવા તીર્થક
 પ્રતિમાના અગપરિભોગમા આવવાના કા-ણુવાણુ પૂ
 આદિ ભાવ-એ સર્વ અભવ્યજીવોએ પ્રાપ્ત કર્યો ન
 વળી અભવ્ય જીવો ચૌદ-તપણુ તથા વિમાનનુ
 પતિપણુ તથા મમ્યકૃત્વ-જ્ઞાન-મયમ-તપ આદિ ભાવ
 ભાવદિક (ઉપશમભાવ-શામિકભાવ) પણ પ્રાપ્ત કર્યો ન
 વળી જીનેશ્વરોની અનુભવ સહિત ભક્તિ (અર્થા સુકૃત ભ
 સ્વધર્મી વાતસલ્ય સ વેગપણુ અને સ વેગપક્ષીપણુ પણ અ
 જીવે પ્રાપ્ત કર્યું નથી ॥ વળી અભવ્ય જીવ જીનેશ્વરના પિતા
 શ્રીપણુ ન પામે જીનેશ્વરને ભિક્ષા નઆપે તથા યુગપ્રધાન
 અઆચારિ^૧ ૧૦ પદ-તથા પારમાર્થિક શુદ્ધવાણુ આત્મપા
 પામે ॥ તથા અનુભવ અહિ સા-હેતુ અહિ સા અને સ્વરૂપ
 હિ સા એ ત્રણ પ્રકારની અહિ સા શ્રીજીનેશ્વરોએ કહી છે એ
 અહિ સાને દ્રવ્યથી કે ભાવથી બન્ને રીતે અભવ્યજીવો તપ
 નથી રતિ અમન્યાપાન્યમાદ્યા ॥ સમ્યગ્દ્રષ્ટિ જીવને-મુનિને-

૧ આચાર્ય ઉપાધ્યાય તપસ્વી જ્ઞાન નવદક્ષિત સર્વ
 સામાન્ય સાધુ કુલ ગણુ અને સર્વ

અકષાયીને (વીતરાગને) એ ત્રણે પ્રકારે અહિંસા હોય છે તથા (મુક્તિમાર્ગમાં) ઉદ્યુક્તને અનુદ્યુક્તને (૮૪મી અનુદ્યમી અપ્રમાદી પ્રમાદીને—અથવા ઉપયોગી અનુપયોગીને) દ્રવ્યથી^૧ અને ભાવથી એમ બન્ને પ્રકારે અહિંસા હોય છે—અથવા ઉદ્યુક્તાનુદ્યુક્ત એન્ડે દેશવિન્તને બંને અહિંસા હોય છે ॥
 છનેન્દ્રપૂજામાં જો કે પ્રમગજન્ય કાયવધ (જીવહિંસા) છે, તો પણ છનેન્દ્રપૂજા નિરવ્ય-નિષ્પાપ છે જે કારણથી નિસિદ્ધિકરણને^૨ વિષે સર્વત્ર (સર્વજીવો પ્રત્યે) મૈત્રીભાવ પ્રગટ રીતે વર્તે છે ॥ ૨૯૦-૩૦૦ ॥

શ્રાવકના ચાન્ લેહ છે—૧ વિરત, ૨ સર્વથી વિન્ત, ૩ વિરતાવિ ત, ૪ સર્વથી વિન્તાવિરત એ ચાર પ્રકારના શ્રાવક છે (સ્વરૂપ આગળની ગાથામાં કહે છે) ॥ મિધ્યાત્વી અને એકદ્વે સમ્યગ્દ્રષ્ટિ અવિરતિ અને વિરતાવિરત તેમજ પૂર્ણ ભાવનાવાળો અને સચમના અભાવવાળો એવા દેશવિગતિ તથા મ પૂર્ણ વિરતીવાળા ॥ તેમાં પ્રથમ લેહવાળા શ્રાવકોની જે ક્રિયા તે અનુબધ ભાવજન્ય અહિંસા છે, અને બીજા શ્રાવકલેહવાળાઓની ક્રિયા અધ્યવસાયના વિશેષથી આગળના બીજા જે લેહવાળી (હિંતુ અહિંસા અને સ્વરૂપ અહિંસાવાળી) છે ॥ વળી અભિગમન-વદન-અને નમસ્કાર

૧ અહિં સૂત્રની ગતિ ઉત્ક્રમ (કમર્તદિત) પણ હોય છે તે નિયમ પ્રમાણે ઉદ્યુક્તને ભાવ અહિંસા, અને અનુદ્યુક્તને દ્રવ્ય અહિંસા એ અનુક્રમ વિચારવો

૨ નિસિદ્ધિકરણે એટલે નિશિથશૂલમાં (પૂજા કરનારને સર્વ જીવો પ્રત્યે મૈત્રીભાવ કલા છે)

એ કૃત્યો તો સાધુઓને પણ પ્રત્યક્ષ-પ્રગટ-સ્પષ્ટ છે કારણ
 કે એ કૃત્યોનો સાધુને માટે નિષેધ કયો નથી તો નહિ
 નિષેધ કરેલુ કાચું અનુમત (સ્વીકારેતુ) ગણાય એ નિયમ
 છે માટે (સાધુને પણ કરવા યોગ્ય હોવાથી તે અભિગમનાદિ
 કૃત્યો) નિવચરૂપ (નિષ્પાપ) છે ॥ અરિહંત-સિદ્ધ-ચૈત્ય-
 શુર-શુભ-સમ્યક્ત્વ-સાધુવગ-આચાર્ય-ઉપાધ્યાય-પ્રવચન-
 અને સર્વસધને વિરે, એ અરિહંતાદિક પ્રત્યે ભક્તિવાળા
 અને યથાયોગ્ય પૂજા કરતા એવા મનવાળા (સમ્યક્ત્વ-
 સજ્જાવાળા) કે અમના (ભદ્રક મિથ્યાદ્રષ્ટિઓ) તથા
 અમણપણુ અગીકાર કરનારા એ જીવો સર્વ પરિતપસારી
 અતપસસારી થાય છે ॥ એ પ્રમાણે સિદ્ધાન્તના વચનને
 પોતાના ચિત્તમા ધારણ કરનાર મહાસત્ત્વવાળાજીવો અરિહંત-
 પદના અર્થવાળા ૧આઠે નિષેષાદિકને વિરે ભક્તિવાળા
 થાય છે ॥ જીવને જ્ઞાનાવસ્થાથીયે તથા કશુંનમોહનીય
 કર્મનો ક્ષયોપશમ થતા ૧આઠે ભાગોમા સર્વસ્થાને લાભ થાય
 છે ॥ પ્રતિમામા તીર્થકરના શુભ નથી એ પ્રમાણે શુશય નહિ
 કરતો અને આ તીર્થકરજ છે એમ બાળીને નમસ્કાર કરતો
 તે જીવ ઘણી નિર્જરા થામે છે ॥ જેમ સર્વ શુભો વડે
 સપૂર્ણ એવા સિદ્ધો સત્તાએ છે (લોકમા વિદ્યમાન છે)
 પરંતુ વ્યક્ત સ્વરૂપે(પ્રગટ દેખાતા) નથી, તેમ ૨અધ્યાત્મયોગ

૧ શુદ્ધ અને અશુદ્ધ બેદે ૮ ભાગા થાય છે તે આ પ્રશ્નની
 આધુ દેવતત્ત્વની ૩૩૧મી ગાથામા કહ્યા છે

૨ શ્રી આપસ્યક સૂત્રમા અધ્યાત્મ એટલે ચિત્ત પ્રેરો અથ
 ક્યો છે

વડે દ્રવ્યસિદ્ધરૂપ પ્રતિમા બાણવી^૧ (અથવા પ્રતિમા દ્રવ્ય
સિદ્ધરૂપ બાણવી) ॥ ૩૦૧-૩૧૦ ॥

જો એમ ન હોય તો નિશ્ચયે તે પ્રતિમાની ભાવના
ભાવતા બ ય હોવાને તથા પ્રકાગ્નુ સિદ્ધરૂપપણુ નિશ્ચયથી
પ્રગટ કેમ કરે છે ? ॥ જો પ્રતિમાનુ ધ્યાન કરનારનો વિશુદ્ધ
હેતુ આત્મભાવની પ્રચલુતા-ક્રયાગતા ઉત્પન્ન કરે છે, તો
ખીલ મવે^૨ પ્રતિમાઓ સ્ત્રી વિગેરેની પ્રતિમાઓ પણ શુદ્ધ
કારી હોઈ શકે (એ પ્રમાણે શકા થતા આશ્ચર્ય પૂછે છે
કે) તો તેથી શુ (કહેવા ઇચ્છો છો ?) ॥ (ત્યારે શકાકાર
કહે છે કે જો હનેશ્વરનું કહેતું સાધુલિંગ-સાધુવેશ તેને
નમસ્કાર કરનારને પણ ધણી નિર્જરા થાય છે । અને તે વેશ
શુદ્ધ સ્થિત) તેવી રીતે જોકે શુદ્ધવિહિન^૩ એવી પણ સ્ત્રી

૧ ભાવાર્થ એ છે કે જેમ સિદ્ધ વિષમાન છે પરંતુ દેખાતા
નથી તેમ પ્રતિમામાં પણ અરિહતના-સિદ્ધના ગુણો-વિષમાન છે
પરંતુ સ્પષ્ટ ઉપસમ્મય થતા નથી । મારણ કે ગુણોનો આરોપ કરીને જ
પ્રતિમાને પૂજ્ય માનેલી છે માટે

૨ દ્રવ્યસિદ્ધરૂપ એટલે વિદ્યરમાન અરિહતરૂપ

૩ આ માયા શ્રી આવસ્યક સ્વરમાં સિત્તધારીઓને વદના
નદિ કરવાના પ્રકરણમાં (વદના અધ્યયનમ') છે તેથી ત્યાં
અરિધિગુણવિષ્ણુદીન દર અગ્રહણસોદિષ એનો અર્થ જો કે
સિત્તધારી ગુણ સ્થિત છે તો પણ તેને અધ્યાત્મશુદ્ધિ વડે-ચિત્તશુદ્ધિ
વડે વદના કરાવ એવો શકામરનો આશય છે, પરંતુ આ સ્થાને તો
પ્રતિમાનો અધિકાર ચાનતો હોવાથી જરૂરિ ગુણ વિગ્ગદીવા,

આદિકની સર્વ પ્રતિમાઓને પણ આધ્યાત્મવિશુદ્ધિ વડે એટલે ચિત્તશુદ્ધિ વડે વદના કરી શકાય ॥ (હવે આચાર્ય ઉત્તર આપે છે કે—) તીર્થઠરણગવતને વિષે તીર્થકર્મના સદ્ગુણો વિધમાન છે (પણ દુર્ગુણ વિધમાન નથી), અને તેમની આ પ્રતિમા છ એવું લેઓતુ (પ્રતિમાની પૂજા કરનારનું આધ્યાત્મ (ચિત્ત) હોય છે, અને તે તીર્થકર્મ સાવધ ક્રિયા હોતી નથી તેથી આ પ્રતિમામા પણ સાવધ ક્રિયા નથી (પરંતુ નિરવધક્રિયાવાળી પ્રભુની આ પ્રતિમા છે) એવું પૂજકેનું ચિત્ત હોય છે (જેથી તીર્થકર્મની પ્રતિમાની પૂજામા શુભ છે) અને તે સિવાયની બીજી પ્રતિમાઓ (નીપૂજામા) તો નિશ્ચયે સાવધક્રિયાઓ સમનુમત (વદન કરવાથી અનુમોદના કરી) ગણાય છે (કારણકે બીજી સ્ત્રીઆદિકમા સાવધગુણો છે જેથી તે સ્ત્રીઆદિકની પ્રતિમાઓમા પણ પૂજકનું ચિત્ત આ સાવધગુણવાળી પ્રતિમા છે એવું રહે છે જેથી અવશુભકારી છે—ઈતિભાવાર્થ ૧) ॥ જેમ પ્રતિમામા સાવધક્રિયા નથી તેમ ઈતર નિરવધક્રિયા પણ નથી તો તેના (તે નિરવધક્રિયાના અભાવે ક્ષણ (પુન્યક્ષણ) પણ નથી, અને જો ઠહો કે ક્ષણ છે તો તે અહંતુક છે (અર્થાત્ ક્ષણનું કારણ

ચદ્દ અગ્નિપ્રસાદીય એટલે જ કે સ્ત્રીઆદિકની સર્વ પ્રતિમા ગુણહીન છે તોપણ (મરતની શુદ્ધિ વડે (શુભવાળી) - જાણીને વદાય ” એવા ભાવમા સજ્જાકરના પણ તરીકે અર્થ ઉતાર્યો ૧૭ આ પ્રાણના મૂળપાદમા ગુણવિવિધીયા એવા છે તે સ્ત્રીમિત્ર પ્રથમાના બહુવચનમા કર્મણિ, પ્રોગે છ

૧-૨- એ પણ માયાઓ માલુ મન્યમાં ક્રિયિત અશુદ્ધ છે,

નહિ છતાં કૃણ છે તો નિહેતુકકૃણની પ્રાપ્તિ માનતા હવનો
 મોક્ષપણ અકુમાર રીતે હેતુવિના થાય એમ માનવું પડે)
 એ શકાકારનું કથન છે ? ॥ (હવે આચાર્ય ઉત્તર આપે
 છે કે) — (એ ગીતે પ્રતિમાને વિષે બંને ક્રિયાનો અભાવ છે)
 એમ માન્ય રાખીએ ડીએ તોપણ મનની વિશુદ્ધિ વડે કૃણ
 તો છેજ, અને તે મનની વિશુદ્ધિનું કારણ પણ પ્રતિમાજ
 છે ॥ (“તો એ પ્રમાણે મનની વિશુદ્ધિ વડે ટેવજલિંગ
 પણ શુભ કૃણાયક થાય” એ પ્રમાણે શકાકાર કહે છે તે
 આચાર્ય કહે છે કે) — જો કે જેવી પ્રતિમા છે તેવું મુનિ
 શુભસંકલ્પનું કારણ લિંગ (દ્રવ્યલિંગ) છે, (પરંતુ તદ્વાવત
 એ છે કે) દ્રવ્યલિંગમા બંને ભાવ (સાવધ અને નિરવધ)
 હોય છે, અને પ્રતિમામા તો તે બંને ભાવ નથી (માટે
 દ્રશ્યંત દ્રશ્યંતિ અહિં વિધર્મ ભાવવાળા છે) ॥
 (૨૧૭મી ગાથામા કહેલા ભાવાર્થ પ્રમાણે વિચારતા
 પ્રતિમા નિરવધ કર્મથી પણ સંહિત છે તો “તે નિરવધ
 કર્મવાળી આ પ્રતિમા છે” એવા શુભ સંકલ્પનો અભાવ
 થાય અને તેથી શુભકૃણનો પણ અભાવ થાય છે એ પ્રમાણે
 જો શકાકાર કહેતો હોય તો આચાર્ય પ્રત્યુત્તર આપે છે
 કે —) શુભો તો નિશ્ચય સાક્ષાત્ હનમાજ છે, પરંતુ
 પ્રતિમામા અધ્યાયોપ કરીને જે શુભ શુભોને જ (પૂજક)
 મનમા રચાવે છે (તેથી શુભકૃણ થાય છે) પરંતુ અવિ
 ધમાન શુભવાળાને (આમા સદ્ગુણ નથી પણ દુર્ગુણ છે

માટે આ વખેથી અર્થ આવરવક સત્તની ગાથાઓના સખ્ત પ્રમાણે
 લખ્યો છે ॥ ૩૧૮ ॥

એમ) જાણતો છતો કયા શુષ્કને મનમાં રચાપી (તે
 લિંગીને અથવા સ્ત્રી આદિકની પ્રતિમાને) નમસ્કાર કરે? ॥
 જોમ બાદ આદિકે કરેલ સાધુવેશને (સમ્બદ સાધુ) જાણતો
 છતો નમસ્કાર કરે તો તને દોષ છે તો નિશ્ચયપણામ
 વાળાને પણ દ્રવ્યલિંગીને જાણીને વદના કંઈ વામાં નિશ્ચયે
 દોષ છે ॥ એ પ્રમાણે (જનપ્રતિમા પૂજનિઠ હોવાથી) જન
 પ્રતિમા અને જનનુ અગ જે અસ્થિ આદિ જે ગ્યાને
 (નવગમાં) છે તે સ્થાને દેવો અપ્સરો સાથે નિશ્ચયે
 ફીલા પણ કરતા નથી ॥ ૩૧૧-૩૨૦ ॥

જો જીનેન્દ્રના પ્રતિકની (દાદાદિક અવસ્થાની) આશા
 તનાનો પણ ત્યાગ કરવો જોઈએ તો સાક્ષાત જીનેશ્વરોની
 આશાતના ત્યાગની તો વાતજ શું? જીનેન્દ્રની આશા-
 તનારૂપ માથ તો પાપી પુરુષોજ કરે ॥ લક્ષણયુક્ત, ચિત્તને
 પ્રસાદ પમાડનારી (મસન્ન કરનારી), અને સમસ્ત અલ-
 કારવાળી એવી પ્રતિમા જેવી રીતે મનને અલકાદ પમાડે
 છે તેવી રીતે નિર્જરા (નિમ્બરિસો) કરે છે એમ પણ
 જાણવું ॥ અજીનને વિષે જનરૂપપણાનું (અજીનને જન
 કહેવા રૂપ) મિધ્યાત્વ, પ્રજ્ઞીને જેઓ અવસાન કરે છે
 (મૃત્યુ પામે છે વા ધમમ્બસ કરે છે) તેઓએ સિદ્ધાન્તના
 વચનને પણ અસાર કર્યું છે (અસત્ય કહ્યું છે) ॥ જે
 કારણથી ગણ્ય તુલ્યન, જનનીપ્રતિમા તે જન અને
 જીનેન્દ્ર છે અને સાક્ષાત અરિહંત છે એ પ્રમાણે જાણીને
 તેમની આગળ આરાધના કરવી કહેલી છે ॥ અધ્યાત્મ-
 યોગથી (એટલે મનોયોગથી) સાવધકિયા અને નિરવધ

ક્રિયા એમ જાન્યે ક્રિયા થાય છે, તેમા મિથ્યાદ્રષ્ટિને સાવધ
ક્રિયા અને બીજા જીવોને નિગ્વધક્રિયા હોય છે ॥ પાણી
ગાળવું, દાન દેવું, વિનય કરવો, ઇત્યાદિ ઉપચાર લેદે
ધર્મી જીવોને તથા આહાર, વિહાર, વ્યવહાર, નદીમતગ્ન્ય
(નદી ઉતરવી) ઇત્યાદિ કાર્યમા પ્રવર્તેલા (ધર્મી જીવો) ને
(જીનવરની આજ્ઞા એજ ઉત્તમ છે) ॥ (કાન્ધ કે)
શાસ્ત્રમા સર્વસ્થાને આજ્ઞાવિનયને મોક્ષતુ પરમ અગ
વિધિના પન્માર્ગનો સાર જાણનારા પરમશુદ્ધોએ કહ્યું છે ॥
ચેત્ય શબ્દ એટલે જીનેન્દ્રની પ્રતિમાના અર્થમા ૩૬ થયેલ
કથો છે પરન્તુ ચેત્ય શબ્દનો નિરૂક્તિ અથ જ્ઞાન રૂપે તો કયાય
પણ કયો નથી ॥ ચિત્તિ સમ્યક્જ્ઞાન-અસી-સમ્યક્ત્વ-જ્ઞાન
એ ચિત્તિ શુદ્ધના અર્થ છે ચિન્તાતિ એટલે પુષ્ટિ પમાટે તે
ચિત્તિ એ પ્રમાણે ચિત્તિ શુદ્ધને વિષે અથ છે ॥ તે કાર-
ણથી ચેત્યનો વિનય જે જીવ સમ્યક્પ્રકારે પ્રશસ્ત મનથી
પ્રયોજે અને ચેત્યના અગની (જીનપ્રતિમાદિકની) આજ્ઞા-
તનાની વર્જના કરે (વર્જે) તો પરમશુદ્ધ કાન્ધ ॥
(પન્મશુદ્ધ પ્રગટ થાય છે) ॥ ૩૨૧-૩૩૦ ॥

(ચેત્યના-પ્રતિમાના) નામાદિદ ચાર નિરોપા શુદ્ધ
અને અશુદ્ધલેદે આઠ પ્રકારના થાય છે, ત્યા પ્રથમ^૧ પન્મા
ચા પ્રકારનો વિનય છે તેમજ બે રીતે જે^૨ ચા પ્રકારનો

૧ પ્રથમપદે એટલે અદિતપદના (અદિ પ્રતિમા અથવા
દેવતત્વો) અધિકાર હોવાથી ;

૨ મે પ્રકારે ચારભેદ એટલે શુદ્ધાશુદ્ધપદવડે ચારે ભેદ અદિ
નિરોપાનો શુદ્ધાશુદ્ધભેદ શ્રી જાન્યુનથી સમજવા યોગ્ય છે

વિનય તે જ અરિહતાદિ પદનો કરવો જોઈએ ॥ તે કારણ
માટે વૃદ્ધિ પામેયુ જનદ્રવ્ય-ચૈત્યદ્રવ્ય નિશ્ચયે બહિષ્કાર
વિધિપૂર્વક વૃદ્ધિ પમાડયુ હોય તો જનપદરૂપ^૧ છે અ
નિશ્ચયે દર્શનાદિકનુ^૨ પ્રમાણક છે ॥ જે કારણ માટે ચૈત્ય
દ્રવ્યની આશાવનાનો દોષ સિદ્ધાતમા ધણો કહ્યો છે તે
જાણીને મહાત્મા (ધર્મી શ્રાવક) તે દ્રવ્યનુ યથાશક્તિ
ગ્રહણ કરે ॥ સકાશ શ્રાવક-વિભવતઃકર-ધનશ્રી અને ધન
દેવ નામના શ્રાવકો અનુક્રમે બહુ-ઉપેક્ષા-દ્રોહ-અને વૃદ્ધિ
વિગેરે વડે (પ્રસિદ્ધ) યથા છે ॥ જીવોને શરીરનુ સર્વ
કદ^૩ ઉચ્છેદનની પેઠે નિષ્ક્રિય છે, પરંતુ તે જનપ્રતિમાના
બહિષ્કાર વડે (જુમ એટલે) સર્વ સકલ છે ॥૩૩૧-૩૩૫

इति प्रथम देवतस्वम्

- ૧ જનપદની પ્રાપ્તિમા કારણરૂપ છે
- ૨ શાસન વિગેરેની પ્રમાણનાનુ કારણ છે
- ૩ આ સર્વ દૃષ્ટિા દ્રવ્યસત્ત્વિકા આદિ મયથી જાણવા
- ૪ જાદિ ઉચ્છેદન તે હ્રસ્વરૂપ છે અર્થાત્ હ્રસ્વ એટલે રોહ
એજ રૂપ તે હ્રસ્વરૂપ અર્થાત્ રૂપનીનો સારા (પ્ર
મલકીનો રસ નહિ)

॥ अथ गुरुतत्त्व ॥

હવે મુગુરનો ઉપદેશ (અર્થાન્ મુગુર કેવા હોય તે) કહેવાય છે મફગુર નિમેષાદિકવડે ચાર પ્રકારના છે, તેમા નામાદિ નિમેષથી તેમજ દ્રવ્યાદિ નિમેષથી (જે જે પ્રકારના મળી) ચાર પ્રકારના બાલુવા ॥ કેવળ નામ માત્ર વડે શુર કહેવાય ત નામગુર અને અક્ષ તથા પ્રતિમાદિક રૂપે જે સ્થપાય છે તે સ્થાવમાગુર માધુનેા વેષ ધારણ કરવા વડે મયગુર, અને સજવલન કપાયયુક્તા^૧ માવગુર કહેવાય ॥ યથાર્થ^૨ યોગયુક્ત^૩ શુરના એ ચારે નિમેષા સત્ય છે, અને અયથાર્થ^૪ પદોયુક્ત શુરના એ ચારે નિમેષા અમત્ય છે પુન વેષપ્રમાણથી દ્રવ્યાદિ લેદવડે એ ચારે નિમેષા ભજનાએ^૫ બાલુવા અથવા વિચારવા ॥ તથા શુર વડે

૧ અદિ ભાવગુરમાં કપાયની મુખ્યતાએ ભાવનિમેષ થાય નદિ માટે સઃ કપાયયુક્તાનો અર્થ અનતાનુભવિઆદિ ૧૨ કપાય રહિત તે માત્રગુર એમ બાલુર્વું

૨ સયમાનુભવયોગ

૩ કેવળ વેષધારી તે દ્રવ્યગુર (વજનિવ) સાધુના મુલસદિત સાધુવેષ ધારણ કરનાર તે ભાવગુર અથવા સાધુના વેષની અપેક્ષાએ દ્રવ્યગુર, અને ગુણની અપેક્ષાએ ભાવગુર ઇત્યાદિ રીતે જેથી વેષની અપેક્ષા વિચારતા ભાવગુરની ભજના બાલુરી

અક્યન્તર જાવમા વર્તતા શુદ્ધ બ્રહ્મવા અનગાર-નિમિત્ત
 સાધુ-મુનિ-ઈત્યાદિ શુદ્ધના એકાદ વાચકે શબ્દ બ્રહ્મવા અને
 પ્રસન્ન ચિત્તવાળા ઈત્યાદિ શુદ્ધના વિધાન રૂપ શુદ્ધની
 ઉપમાઓ બ્રહ્મવી ॥ પોતાના શરીરને વિશે પણ ઈચ્છા
 નહિત, બાહ્યઅગ્નિમંદ્ર અને અક્યન્તર પરિમંદ્ર રહિત, અને
 ચારિત્રના નક્ષત્ર માટેજ કેવળ ધર્મોપકરણ માત્રને ધારણ
 કરનારા શુદ્ધ હોય છે ॥ પાવે ઈન્દ્રિયોને હમન કરવામાં
 રહત, છત્રેન્દ્ર-પ્રરૂપિત સિદ્ધાન્તનો પરમાર્થ બ્રહ્મવાવાળા,
 પાત્રસમિતિવાળા અને ત્રણ શુભિવાળા એવા શુદ્ધો મને
 શરણુરૂપ થાઓ ॥ તે સુશુદ્ધ શબ્દા-ક્રિયા-ઉપદેશ અને
 લિંગ એ ચાર વડે ઓળખી શકાય છે આત્માને નહિ
 ગોપવતા (આત્મવીચને યથાશક્તિ ફેરવતા) એવા સુશુદ્ધ
 સર્વત્ર ઉત્તમ શીલવાળા અને ઉત્તમ ચારિત્રવાળા હોય છે ॥
 પાર્શ્વેન્દ્ર-અવસન્ન-કુશીન-તથા સશક્ત-અને યથાછંદ એ
 પાત્ર પ્રકારના સાધુ શ્રીજેન મિહાતમા અવદનીક કહ્યા છે ॥
 તે પાર્શ્વેન્દ્ર બે પ્રકાર છે-૧ સર્વ પાર્શ્વેન્દ્ર, ૨ દેશ પાર્શ્વે-
 ન્દ્ર, સર્વક્રિયામાં જ્ઞાન દર્શન અને ચાન્દ્રિના પાર્શ્વમા
 (જ્ઞાનાદિમાત્રમાં નહિ પણ માર્ગના પડખે) ચાલે તે
 સર્વપાર્શ્વેન્દ્ર બ્રહ્મવો ॥ તથા શુદ્ધાતરપિઠ-અભિહૂતપિઠ^૧

૧ પાર્શ્વ એટલે ચાન્દ્રિનો ગર્ભ માર્ગ નહ પરંતુ માર્ગની
 પાસે બાજુમાં ચાલનાર.

૨ જેના મનમાં રજા હોય તેના આહારાદિ લેવાં તે

૩ સાધુના રથાનંતર રહાઓ આવેલ આહારાદિ

—નાજપિંડ^૧—નિ અને અગ્નિપિંડ^૨ લાવેલો વિના કાન્હે ભોગવે
તે સાધુ નિશ્ચય દેશપાર્જન્ય જાણવો ॥ ૧-૧૦ ॥

તથા વિના કારણે કુળનિશ્ચયે વિચરે, વિના કાન્હે
સ્થાપનાકુલમા^૩ પ્રવેશ કરે, ગજપી^૪ જોવા જાય, તેમજ
સસ્તવના પણ ઠે (તે દેશ પાન્દરવ છે) ॥ તથા અવસન
સાધુ^૫ પણ નવથી અને દેશથી એમ બે પ્રકારે છે, ત્યા
ઋતુબદ્ધપીંડ^૬ ફલકવાળો તથા ગ્થાપનાભોજી^૭ હોય
તે સર્વમયસન જાણવો ॥ આવશ્યકમા, સ્વાધ્યાયમા, પ્રતિ
દેખનામા, ધ્યાનમા, ભીક્ષામા ભોજનમા એટલા કારણે
આવવામા જવામા ઉભા રહેવામા બેસવામા તુલ્યમા^૮

૧ ૧૦ પ્રધાન દસાં મોટા અધમરીઓના થ ના આદારાદિ
૨ ગુર્ત ઉતરેલા ઉપર આદા નો કાંઈએ પણ ઉપયોગ કર્યા
વિના સર્વથી પ્રથમ જઈ ઉપરનો ભાગ મહત્ત્વ કરવો ન

૩ હુ અમુ ગન્ઠાનિકનો સાધુ હુ એમ જણાવ્યાથી આદા
શદિ મેળવવા

૪ શુનેન્દ્ર ભગવતે અર્ષાગ્નિમા યોગ ને કુરો (વર્ણ સાતિ-
મે) ગ્થાધ્યા છે તેના નિમિત્તે આદાગદિ મહત્ત્વ કરે તે

૫ ન્યાત વા વિગેરે જ્યા ધણા માણસના સમુદાયનું જમણું
થતું હાય તે સજી

૬ અવસીવતિ પ્રમાણસિ અવસન (આગ્નિમા અવસીદે-
પ્રમાદ કરે તે અવસન અથવા અવસન એટલે આન્ત-ધાકેલો
અર્થાત્ સવમમાં શિષીન થયેન)

૭ નોમાસા સિવાયના ૮ માસની ઋતુબદ્ધ સત્તા છે તે ૮
મામમા પાટ-જાજકે આદિ વાપરનારો

૮ કુટોત નજી આદના પ્રમાણે

૯ સસ્તવકે નવને (અર્થાત્ સવન કરવામા)

એ યોગોમા (ચિથિલ હોય) ॥ આવશ્યક આદિ ક્રિયા ન કરે અથવા કરે તો હીનાધિક કરે, તેમજ ગુરૂવચનના બળથી કરે તે દેશમયસખ બાણવો ॥ કાળ વિનય^૧ આદિ રહિત તે જ્ઞાનકુશલ, નિ શકિતાદિ^૨ રહિત તે વર્ણનકુશીલ અને ત્રીજે ચારિત્રકુશીલ એમ કુશીલ સાધુ ત્રણ પ્રકારનો છે ॥ કૌતુકકર્મ^૩વાળો,^૪ ભૂતિકર્મ^૫વાળો,^૬ પ્રજ્ઞાપ્રમ્મ^૭ વાળો,^૮ નિમિત્તવાળો^૯ આજીવિકાવાળો,^{૧૦} કલ્પગુહતાદિ^{૧૧} લક્ષણવાળો^{૧૨} અને વિધામ ત્રાદિ વડે આજીવિકાવાળો (સાધુ પણ નિભાવનાર

૧ કાલે ધિગ્ધવ યદુમાળ ઇત્યાદિ આઠ શાનાચાર.

૨ નિસ્સક્તિય નિકલ્પિય ઇત્યાદિ આઠ દશનાચાર

૩ હાથચાનાકી વિગેરે પ્રયોગોથી આશ્ચર્યકરી ક્રિયાઓ કરી કુલુહન કરવું તે (ઇત્યાદિ અનેક અર્થ જિલ જિલ મથોમા લખ્યા છે) અથવા પગના સૌભાગ્યાદિ નિમિત્તે સ્નાનાદિ કરાવવું ઇત્યાદિ.

૪ મંત્રોની મંજ દ્વાર ઇત્યાદિ વડે બીજાના બાધિ વિગેરે કરે કરવા તે.

૫ સ્વપ્નવિધાદિ વડે બીજાઓને લાભાલાભ કહેવા

૬ નિમિત્ત એટલે બૃતકાળના અને લાવીકાળના બનાવ કહેવા.

૭ જાતિ આદિ પ્રગટ કરવી (આહાર્યો) તે જાતિ કુલ-ગણ્ય-કર્મ-સિ પ-તપ-જ્ઞાન એ સાત પ્રકારે આ જીવ કરેવા.

૮ કલ્પ એટલે કલક અર્થાત્ પ્રસૂતિ આદિ શેગોમાં ક્ષાપ્તપાતન અથવા શરીરની ઉપદ્રવ્યા કરવી અને કરૂકા એટલે શરીરે જ્ઞાન કરવું તે.

૯ પુરૂષ સ્ત્રી વગેરેના હસ્તરેખાદિ મુગાઓ વિગેરે લખણ પ્રગટ કરવા-કહેવા

તે કુશીલ બાણવો) ॥ તથા પાર્શ્વસ્થાદિકમા અને સ વેગીઓમા
મળ્યો છતો પણ તેવા પ્રકારનો પ્રીયધમવાળો અથવા અપ્રિય
ધર્મવાળો વતો નથી (અર્થાત્ કુશીલજ રહે છે ॥ હવે
તે સત્વત^૧ સાધુ દેશથી અને સર્વથી એમ બે પ્રકારે
બાણવો, તથા પાત્રમો યથાછદ્દર પણ અનેક પ્રકારનો હોય
છે એમ બાણવુ ॥ ઉત્પૂત્ર બોલનારો, નહિ ઉપદેશો
કહેનારો, સ્વછદ્દપણે વિકૃતિપત વચન બોલનાર-અનનુયાતી
એવો જે સાધુ પરના પ્રયોજન સતોષ માટેજ પ્રવર્તે
છે તે ડારણથી તે યથાછદ્દ બાણવો ॥ એ ઉપર કહેલા
પાર્શ્વસ્થાદિ પાત્રે પ્રકારના સાધુને વડના કરનારને કીર્તિ^૨
દે નિજરા કંઈ પણ થાય નહિ પરન્તુ કાયકલેશ થાય અને
આત્માવહે^૩ (આત્માદિ વિરાધનાદોષો) કર્મબધ જ થાય
॥ ૧૧-૨૦ ॥

જેમ હોખડની શીલા પોતે પણ જળમા ડૂબે છે,
અને સાથે વળગેલા પુરૂષને પણ ડૂબાવે છે તેમ આ આર
ભસમારબવાળા શુરૂઓ પોતાને અને પરને પણ ડૂબાવે છે ॥

૧ જે સમુદાયમાં ભવ તેવા રૂપે થઈ ભવ 'અર્થાત્ પાર્શ્વ'
સ્થાદિમાં પાર્શ્વસ્થાદિ સરખો અને સ વેગીમાં સ વેગી સ બો તે સંસકત

૨ પોતાને જઈ આવનાર તે યથાછદ્દ

૩ અસમત વચન બોલનારો અને કબ્બારો

૪ અહિ 'કાયકલેશ' એવેશ કુળદ તદ્દ વગમવધ જ
એવો પાંડ આવશ્યકમાં હોવાથી અહિ ૧૬ ભેદ છે

તેમ અશુચિસ્થાનમાં પડેલી ચપકમાળા^૧ મસ્તકે ધારણ ન કરાય, તેમ પાર્શ્વસ્થાદિ સ્થાન (૩૫ અશુચિસ્થાન)માં વર્તતા ગુરૂઓ પણ અહિં અપૂજનીક ગણાય છે ॥ પકવણ^૨ (ચડાલના) કુળમાં રહેનાર સચ્ચોણીપાર શિષ્ય (૧૪ વિદ્યામાં^૩ પાંગત શિષ્ય) પણ નિંદ્ય છે તેમ અહિં કુટી દોષમાં વસતા મુવિહિત સાધુઓ પણ નિંદ્ય છે ॥ પોતાનો પગિવાર પૂજનીક થવાના કારણથી અને પાર્શ્વસ્થાની અનુવર્તનાથી (અનુકૂળતા વિચારીને) જે સાધુ મુદ્ધ માર્ગન

૧ એ અન્પર્મપ્રયકુમાર ચપકપુષ્પમાળાને શિર્ષ ઉપ ધારણ કરી અથ ઉપર જેમી ડોષક સ્થાને જાય છે તેટલામાં ઉદ્ધત એવો તે અથ કાણુમાં ન રહેવાથી ચપકમાળા અપવિત્ર સ્થાનમાં (વિદ્યામાં) પડી, તે ચપકમાળા મદ્ય કરવા ગયો પરન્તુ આતો વિદ્યામાં પડી છે એમ જાણી તે છાડીને ચાલ્યો ગયો, પરન્તુ તે ચપકકુમાર ચપકમાળા વિના સતોષ પામતો નથી છતાં પણ વિદ્યામાં પડેલી હોવાથી તેનો ત્યાગ કરવો પડે તેમ પાર્શ્વસ્થાદિ સાધુઓ પ્રમાદ સ્થાનમાં પડેના હોવાથી નિરૂપારે પણ ત્યાગ કરવા ચોખ્ખું છે (ઈત્યા વસ્થકે વન્દનામ્યવને)

૨ પકવણ એટલે ગર્હિત-નિંદ્ય-અઘમ.

૩ શકુનિ એટલે ૧૪ વિદ્યાસ્થાનો તે ૬ અથ ૪ વેદ-મિમાંસા-ન્યાય-પુરાણ અને ધર્મસાત્ત એ ૧૪ વિદ્યાસ્થાનો તેને પાર પામેલો તે શકુનિપારણ તેનું દ્રશ્ય-ત આ પ્રમાણે.

એક પિતાને પત્નિ પુત્રો શકુનિપરચ દતા તે બ્રાહ્મણ દતા તેમનિ ૧ બ્રાહ્મણ પુત્ર મેષ દાસી સાથે સબંધવાળો થયો તે દાસી મદિગ પીએ છે પણ બ્રાહ્મણ પુત્ર પીતો નથી તેથી દાસીએ તેને

પ્રરૂપે તે સાધુને હુલ્લમોધિ જનુવો ॥ જે કે પોતાના
આત્માવડે વિશુદ્ધ હોય તો પણ કુશીલનો સગ અને
કુશીલનો પક્ષપાત પોતાની પૂજા થવાના કારણથી ત્યાગ
ન કરે તો તે સાધુને હુલ્લમોધી બનવો ॥ કેટલાએક
એમ કહે છે કે આવકોની આગળ (સાધુ ધર્મનો) સૂક્ષ્મ
વિચાર ન કહેવાય, તો તે અસત્ય છે, કારણકે અગ આદિક
શાસ્ત્રમાં તે આવકોનું વર્ણન આ પ્રમાણે સંભળાય છે ॥
આવકો લઘ્વ અર્થવાળા, ગૃહિત અર્થવાળા, પૂછેલ અર્થવાળા,
નિશ્ચયે કરેલ અર્થવાળા, છવાછવના સાતા અને સિદ્ધા-
ન્તથી-ધર્મથી ન ચળાયમાન થાય એવા હોય છે ॥

સ્નેહમાં લોભાવી આમદથી પ્રથમ જાની મત્તિ પીવાની, ત્યારનાદ
તે ધીરે ધીરે તે પ્રગટ રીતે મત્તિ પીવા અને માલ પશુ ખાવા
લાગે તથા તેના પિતાએ પરમાથી તેને મળી શકે તે ચાંપ્રાણી
સાથે ભ્રમવા લાગે. અને ઘેરથી મળી મીતે તે ગામ-નદાર એક
કુપડીમાં ગહે છે, ત્યાં બીજાને બાધ લાઈના સ્નેહથી તેની પાસે આવ
તા કરે છે અને કંઈક આપી આવે છે તે વાત જાણતાં તે બાધને
બીજા પુત્રને પણ પરમાથી કહેશે, ત્યારનાદ ત્રીજા પુત્ર પણ સ્નેહથી
તે ગામ નદાર કુપડીથી અન્ય કોઈ સ્ત્રી વર્તાવા પડી કંઈક આપી
આવે છે તે વાત જાણતાં ત્રીજા પુત્રને પણ નમથી કહેશે. ત્યારનાદ
ચોથા પુત્ર ત્યાં જતો નથી પરન્તુ બીજાએ દાગ કંઈક ચીજો મોકલાવે
છે તેમ જાણતાં પિતાએ ચોથા પુત્રને પણ આ આપી, અને પાંચમો
પુત્ર તેઓનો નેસ પણ પરિચર સમુદ્ધે નથી તેથી ન્યાયાવધમાં જઈ
પિતાએ પોતાની સર્વ મિલ્કત પાંચમી પુત્રને મોપી આ દુષ્ટાન્તમાં
ચાંપ્રાણો તે પાર્શ્વસ્થાદિ જાણના જિજ્ઞાસુ તે આચાર્ય જાણવા
માય પુત્રો તે પાંચ સાધુ જાણવા

આહારની તૃષ્ણામા લુબ્ધ થયેલા એવા જે સાધુઓ સમ્યક્ પ્રકારના અર્થોને પૂછતા એવા તે શ્રાવકોને ઉન્માર્ગનો ઉપદેશ કરે છે તે સાધુઓ ધર્મને પણ જાણખ્યો નથી ॥ આહારની પ્રથ સામા ધર્મીજનોની નિન્દા કરતા એવા તે સાધુઓ તે શ્રાવકોની સફળતિનો નાશ કરે છે, અને ઘણા દોકને દુર્ગતિમા લઈ જાય છે ॥ કાચા પાણીનું પીણુ, પુષ્પ-ફળ-અનેપણીય આહાર-અને ગૃહસ્થના ઠાયો અવિરત જનો સેવે છે, છતા વિશેષ એજ છે કે આ અવિરતજનો સાધુ વેષને વિટળાવા કળારા છે ॥ ૨૧-૩૦ ॥

જેઓ ઘરમા રહેવાને જ આશક્ત છે, છકાયના શત્રુ છે, એવા અસમતી સાધુઓ અવિરત જ છે, પરન્તુ વિશેષ એટલો જ કે તે અસમતિઓએ એક ઘર છોડી બીજુ કંઈ છે ॥ એવણાના ૪૨ દોષનુ જેઓ રક્ષણ કરતા નથી તથા ધાત્રીપિઠ^૧ શુભ્યાતરપિઠ^૨ અને વિગય ને વારવાર ખાય છે, તેમજ સન્નિધિ^૩ આહારને વાપરે છે ॥ સૂચ^૪

૧ ધાત્રી એટલે જાળકને ધાવન વિગેરે કળવનારી પાંચ પ્રકારની ધાવમાતા તેના સરખાં આમ જોયી ગૃહસ્થોને મોય થઈ આહારાદિ પ્રદક્ષ કરવા તે ધાત્રીપિઠ

૨ ઉપાશ્રવના અથવા વસતિના સ્વામિનો આહારાદિ પ્રદક્ષ કરવો તે

૩ પ્રથમ અધિક આહાર લાવીને બીજા વખતના પરિભોગ માટે રાખી મુકે તે રાખી મુકેલો આહાર કરવો તે સન્નિધિ દોષ

પ્રમાણ^૧ આહાર કરનાર, સાધુ બિદ્યા વિનાનો આહાર ખાય, મહત્ત્વીયા બેસી લોજન ન કરે, અને આળસુ એવો તે સાધુ બિદ્યા માટે પણ પર્યાટન ન કરે ॥ કલ્પીજ (નપુસક-અસમર્થ) સાધુ લોચ ન કરે, પ્રતિમામા (અભિગ્રહમા) લજ્જા ધરે, શરીરનો મેલ કાઢે, પગરખા ખેંચી ચાલે, અને વિના કારણે કટિપટ્ટ (ચોલપટ્ટ) બાધે ॥ આખી રાત સુઈ રહે, અતિથયે કરીને જડ જેવો સ્વાધ્યાય આદિ કરે નહિ પ્રમાણ ન કરતો પ્રવેશ ન કરે, અને નિસિદ્ધિ આવસ્સદ્ધિ પણ ન કહે ॥ સર્વ અથવા થોડી ઉપધિની પરિવેહણા ન કરે, સ્વાધ્યાય ન કરે, હ મેથા દુધ્યાનમા રક્ત રહે, તથા પ્રતિવેખના પ્રમાણનાના આચાર વિનાનો હોય ॥ નીચે કહેવા પાચે મુનિવરોમાના એવા તે કુશીરીઆઓ નીચા દરજ્જાના છે માટે ધર્મોથી બળ્યોએ તેઓનો સંગ ન કરવો ॥ આચાર્ય ઉપાધ્યાય-પ્રવર્તક-સ્થવિગ-અને સાધુ એ પાચે જે ગરહમા અનાચારવાળા હોય તે ગચ્છ અહિં ઊડવા ચોગ્ય છે ॥ (જે ગરહમા ઉન્માર્ગની દેશનામા રક્ત થયેલા આચાર્યોદિકો શુદ્ધી પુરવો પ્રત્યે લેષ ધરે છે તે ગચ્છ દુષ્ટગચ્છ છે, માટે સમમની ઈન્ધાવાળાએ તે ઊડવા ચોગ્ય છે ॥) મતછક^૨-કાયછક^૩-અકપ^૪-ગૃહસ્થગુભાજન-પલ્લવ-નિપદા - સ્નાન

૧ સ્ત્રીદયથી સ્ત્રીગત સુધી આહાર વાપરનાર એવો સાધુ તે સૂર્યપ્રમાણમોદ કહેવાય.

૨ પ્રાણાતિપાતાદિ વિચલુથી રાત્રિભોજન વિરમણ પર્યતર્ક રહ્ય

૩ ૭૩૫૫ રૂબેનુ ૧૬૬

૪ શિક્ષક સ્થાપના કર્યાદિ રહિત

અને શોભાને ત્યાગ એ ૧૮ દોષવર્જન છે (એ ટીપ)
॥ ૩૧-૪૦ ॥

જે ગમ્મમા સાધુવેષ ધરનારાઓ એ ૧૮ દોષ મેલે છે તે નિક્ષયે ગમ્મ નથી પરંતુ ધર્મરૂપી ધનત્વ હરજ કરનારી તે પલ્લિ (ચોરાતુ ગામ) છે એમ જાણવું ॥ સખડી વિગેરે કાર્યમા જોઓ રમ્યપુજા આહાર (નરસ આહાર) શ્રદ્ધ કરે છે, અને આહારને અર્થે વર્ણીમક એવા તે સ્તુતિ કરે છે તે નિક્ષયે મુનિઓ નથી ॥ નયોતિષ નિમિત્ત અક્ષર અને જૂતિકમ આદિ વિદ્યાઓ આત્માધિક (પાતાના) સુખને માટે પ્રયોજે છે તે મુનિઓ નથી પણ ધર્મપિયાઓ છે ॥ લોકમા રાજની આનાને બગ કરતા નિક્ષયે એકવારજ હડ થાય છે, પરંતુ મવજની આજ્ઞાને બગ કરતા તો અનન્ત વારે હડ પામે છે ॥ જે ગમ્મમા નિત્ય વિવેક શૂન્ય એવા મુનિઓ કથ વિદ્યાદિ કરે છે, તે ગમ્મને ગુણરૂપી મમુદ્રમા ઝેર સરખો અણી દ્રશીજ ત્યાગ કરવો ॥ જે ગમ્મમા વિવિધ રમવાગા અતિશય અને શબ્દવાળાં અને પૂષ્પવડે વાસિત એવા વસ પહેરાય

૧ ઉપર જે ૧૮ અંગે કયા તેથી વિપરીત આચાર્યશ્રી ૧૮ દોષ જાણવા

૨ ધણા માણસનો નર્મ અમલવાર થતો હોય તે સ્વલ્પિ

૩ આહાર જેની પાસેથી લેવાનો છે તે જે ધર્મનો શૂનો પ્રતાપનો રાગી હોય તે ધર્માદિની પ્રસન્ન કરી ખુશ કરવા રૂપ આહાર વચ્ચે જોને તે વનોમવ અથવા ઘનોષક કહેવાય

૪ કક્કતા

છે તે ગચ્છ મૂળ ગુણથી પણ સહિત જાણવો ॥ જે ગચ્છમા
 ઘડારેલા, મારેલા, ચતુરવર્ણી^૧ વચ્ચવાળા, કવકવચરી^૨
 પ્રમત્તમનવાળા, અભિમાનીની પેઠે ઉદામ-મચડ, અને દુષ્ટ
 હસ્તિની પેઠે નિરકુશ, વિકલાદિકમા તત્પર, કુતુહલવાળા,
 કૂર, નિરમેશ,^૩ અને નિર્નજ એવા સાધુ હોય છે તે
 ગચ્છને ગુણથી જાણી શકે તે ગચ્છ જાણવો ॥ જે ગચ્છમા
 અન્યન્તિતત્ત્વવૃષભોની માફક ન્યા સીઓની આગળ ગાયન
 કરે છે, જે ગચ્છમા સાધુઓ ન્યા મચાર^૪ બોલે છે અને
 પોને આગ^૫ આપે છે તથા જે ગચ્છમા સાધીઓ પામેથી
 પાત્ર તથા વિવિધ ઉપકરણોનો લઈ સાધુઓ તે પાત્રો તથા
 ઉપકરણોનો પરિભ્રમ કરે છે તો હે ગૌતમ ! તે ગચ્છ
 કેવા પ્રકારનો ?) અર્થાત્ તેવા ગચ્છને ગચ્છ શી રીતે
 કહેવાય ? ॥ ૪૧-૫૦ ॥

(જે ગચ્છમા સાધુઓ પ્રમાદ વિનાના હોઈને અગ્નિ
 સ્પર્શ^૬ કર્યો અથવા વિષ કર્યો સાધીઓનો સસર્ગ^૭
 ઠોઠે છે (તે ગચ્છ છે) કારણ કે સાધીઓના સસર્ગવાળો
 સાધુ નિશ્ચયે શીઘ્ર અપપ્રીતિ^૮ પામે છે ॥, હે ગૌતમ ! જે
 ગચ્છમા સાધુઓ પારકા હિરણ્યને^૯ તથા સુવર્ણને પણ
 સ્પર્શતા નથી, તેમજ કારણે પ્રાપ્ત થતા (પ્રાપ્ત દ્રવ્યને)
 પણ સ્પર્શતા નથી તે ગચ્છને નિશ્ચયે હું ગચ્છ કહું છું ॥

૧ અર્થ ઉતાવળથી શીઘ્ર શીઘ્ર આવનારો

૨ મેશ એટલે મર્ચાદ અર્થાત્ યુનિ ચાર્ગની મર્ચાદ સહિત

૩ નાપ્યાવિનાના

૪ જકારમકાર પદાતકા

૫ તુ આતી ॥ તુ તેરી છે પ્રત્યાદિ આજ

૬ હિરણ્ય એ રૂપ ચાંદી અથવા ઘાટ ઘડેલું સોનું

જે ગરુડમા સાધુઓ પરકુજનની^૧ માફક ધનવડે (ધન ખર્ચીને) નાના નાના બાળકોને ઝહણુ કરે છે, અને પ્રવચનમાગની-શાસ્ત્રમાર્ગની પ્રરૂપણા કરે છે, તે ગરુડમા આત્મહિત દયાથી પ્રવર્તે ? ॥ આત્મમનાલોચિત વચનવાળો (પોતાના મનથી વિચાર કરેલા એટલે મનકલ્પિત વચન વાળો) એવો સાધુ બીજાઓને તપ વડે આલોચના (તપ કરવારૂપ આલોચના) આપે છે, તે સાધુ મુગ્ધ (લોખા) લોકને લૂટે છે, અને અધર્મવડે તેમનું ધન (ધર્મરૂપી ધન) ઝહણુ કરે છે ॥ બ્રહ્મચર્યથી બ્રહ્મ થયેલા એવા જે સાધુઓ બ્રહ્મચારી જનોને પાયમા (પગે) પાડે છે (સાધુઓને પણ નમસ્કાર કરાવે છે) તે સાધુઓ દુટમુટ^૨ થાય છે અને તેઓને બાધિબીજ પણ ફલભ હોય છે ॥ શિષ્યના ઉકરાઈ રહેતાથે^૩ (ઉદરાઈ કરવાને^૪) જત્યપણુ (સેવકપણુ) કરે, લોખને માટે ગૃહસ્થની સ્તવના કરે, જનપ્રતિમાનો કમવિકલ્પ (ખરીફ વેચાણ) કરે, ઉચ્ચાટન પ્રમુખ દુષ્ટ કરણો (ઉચ્ચાટનાઈ મલિન વિદ્યાઓ) કરે, સન્નિદિ^૫ તથા આધાકર્મ^૫ આચરે, જળ કૂળ પુખ્ત વિગેરે સર્વ સચિત્તાનો ઉપલોગ કરે, નિત્ય બે ત્રણવાર લોજન કરે, વિગચ વાપરે, લવિ ગાદિ તણોલ ખાય, જેમ તેમ પ્રતિલેખના કરેલું અથવા નહિ પ્રતિલેખના કરેલું તથા પ્રમાણુ રહિત અને સંકલ્પિત^૫

૧ નપુસન્ની માફક ૨ હાથપગે અપમ

૩ રફોટમ રાખ્ખો ફો તુ અને વિમશ એ જન્ને અર્થ થાય છે

૪ બીજી વખતે વાપરવા માટે આહાર પ્રથમ વધારે લાવી રાખી મૂકે

૫ પોતાને ઉદ્દેશીને આહાર થયેનો હોય તે આચરે.

૫ કાર-કિનારીવાળા

એવા હુકુનાદિ^૧ વસ્ત્ર વાપરે, શ યા પગગળા વાહુન હથિ
 ચાર તુબકા વિગેરેના પાત્ર ઈત્યાદિ આચરે, પ્રતિમાનુ
 રક્ષણ કરે પૂજા કરે, મહિમા સહિત જીનની સ્તવના અને
 શ્રવણાદિ કરે (અર્થાત્ મોટા ઉત્તમવાદિ કરે અને ઉત્તમરમાના
 ગાનનાન વિગેરે રેમગમથી સાંભળે), આલોકનપ (આ
 લોકના સુખને અર્થે લોકેડ તપ) કરાવે, લઘુહસ્તાદિ
 કરણ^૨ કરે, મન્નકે અને મુખે મુગ્ધુડન કરાવે (હજમત
 કરાવે), કાચ પડે ત્યારે જોડકરણ અને મુખવશિકા
 ધાન્ય કરે, એકાદી જામણ કરે સ્વરૂપ ચેડા કરે, ગીતગાન
 કરે, ચૈત્યમા અને મહા નિયામ કરે, પૂજનો આગ્રહ
 વિગેરે કરે, નિત્યવાસ કરે (નિય એક સ્થાને પડ્યો રહે).
 દેવદ્રવ્યાતિકનો ઉપભોગ કરે, (જીન ચેય તથા ધર્મશાળા
 આદિ બધાવે) સ્નાન કરે, શરીરનું ઉચ્છેદ (ઉદ્ધતના)
 કરે, વિમૂર્ષાદિ વ્યાપાર કરે, મુગધિ તેજ અત્તર વિગેરેના
 સમ્પદ ગળે, કાલ આચરે (મુહૂર્તાદિનો વ્યવહાર આચરે,
 શુદ્ધસ્થાને આપે), ગામ ઉપર અને કુવપ્રત્યે મમત્વ રાખે,
 સ્ત્રીનું નૃત્ય દેખે, સ્ત્રીનો પ્રપ્રગ કરે, નરકગતિના કારણરૂપ
 એવા જ્યોતિર્-નિમિત્ત-મત્ર-ચિકિત્સા (વેદક) અને યોગ^૩
 વિગેરેના વ્યવહાર કરે, મિત્રાત્વનું ગમથી મેવન કરે
 અથવા મિત્રાત્વવૃદ્ધિ સંજાની સેવા કરે, નીચ પુરુષોને પણ

૧ રેશમી વિગેરે

૨ હથથાનાનીના જાડુષ પ્રયોગ કરવા તે લઘુહસ્તાદિ-તપુ
 લાપરી કરા મહેવાય.

૩ યોગચૂર્મદિના પ્રયોગ.

પાપ કરવામાં મ્હાંય કરનાર હોય, સુવિહિત સાધુઓ ઉપર દ્વેષ રાખે, સાધુઓ પાસે ધમકમોનો પ્રતિબેધ કરે (સાધુઓ પાસે ધર્મ નથી રહ્યો એમ પ્રરૂપે), શાસનની પ્રભાવના થતી હોય તેમાં પણ ઇર્ષ્યા કરે, લકુટાદિવડ કવેશ કરે (ઠડાઠડી કરે), કુલનીતિ અને કુલમર્ચાદાનો ભગ વિગેરે અનેક દોષોનું પ્રરૂપણ કરે, શ્રાપ વિગેરે આપવાનો ભય દેખાડે, ઇત્યાદિ કાર્યોમાં પ્રવર્તે, તથા મીના હાથનો સ્પર્શ કરે સ્ત્રી સાથે અબલ સેવે ધન આપે, વર્તન કરે, ધન વડે નીચકુલનો પણ જિખ્મ મહણ કરે, અવિધિએ કરેલા અનુષ્ઠાનમાં પ્રભાવના, દર્શનના પ્રવાહને ચવાવે અપ્રવચનોક્ત (સિદ્ધાંતમાં નહિ કહેલા એવા) તપની પ્રરૂપણા અને તે તપની ઉજમણાવિધિ પણ કરે, મત સ્થાપવાને છત્રપૂજની^૧ પ્રરૂપણા કરે, મરેલાનું દ્રવ્ય જિનેશ્વરના જ્ઞાનમાં આપે, ધનને અર્થે ગૃહસ્થોની આગળ અગમ્યાદિ^૨ પ્રવચનની પ્રરૂપણા કરે, ગવલોકને ચવપાપમાં પ્રવૃત્તિ કરાવનાર એવા સુહૃત આપે, ઉપાશ્રયમાં અથવા ગૃહસ્થને ઘેર ખાળા વિગેરે પકવાણ તથા પાક (મેથીપાક-સુઠીપાક ઇત્યાદિ પાક) કરે, જલ વિગેરે ગોત્રદેવની પૂજા કરવી તથા પૂજા કરાવવી ઇત્યાદિ મિથ્યાત્વ પ્રવૃત્તિ કરે, નમ્યકત્વાદિકનો નિબેધ કરે, અથવા મૂલ્ય લઈને તે (જલ આદિ દેવ દેવી)નું મહણ-વેશાણ કરે, જેઓએ પોતે શુદ્ધ તરીકે માન્યા છે તેવા

૧ સાધુ પણ છત્રપૂજા કરી શકે એવી પ્રરૂપણા કરે

૨ અર્થાત્ ધનની પ્રાપ્તિ માટે નીમિત્તસાઓ વચ્ચે-સંબંધાવે

હીનાચારી ગુરુઓના પશુ નહિ^૧-બલિપીઠ^૨ ઇત્યાદિ અને (વ્યાખ્યાનની અંદર સ્ત્રીઓ પોતાના ગુણ (ગુહલિંગ) ગાય (તથા કૃતકૃત્યતા માને, તથા જે ગન્ધમા સાધુઓકલી સ્ત્રીઓ આગળ વ્યાખ્યાન વાચે છે, અને સાધવી પુરુષ આગળ વ્યાખ્યાન વાચે છે, તે માધુઓ અમે (મયાંકા વિનાના) નાટકીઓઓના ગેળા સ ખા જાણવા ૫૧-૭૨ ॥

અથવા ઠરેલ શગાન્વાળી અને ઠરેલ કટાક્ષવાળી માધવીઓ માધુઓની મલામા આગળ બેને છે, અથવા લોજનવેળાએ આગળ બેમે છે તે સ્ત્રી રાજ્ય^૩ છે પણ ગાંધી ॥ (એ પ્રમાણે લોકને વિષે ઘણા પ્રકારના સાધુઓ આચરણ અને છનેશ્વર નિષેધ કરેલ કાર્યોને તથા નિષેધ કાર્યોરૂપ કુમાગને જે માધુઓ સેવે છે, પોતે કરે છે અથવા ધીમ પાસે કરાવે છે તે અધર્મી માધુઓ છે ॥ આ લોક અને પરલોકને પણ હણનાર અને શાસનની કીર્તિના ધારક કરનાર એવા તે કુદૃષ્ટિઓને (લિંગધારીઓને) જૈનકર કયાથી ? તેમનો માધુ વેષ શુ ? અને તેમને નમન વહન શુ ? ॥) ૫૧) અજાનીઓ એમ કહે છે કે તીથકરોનો આ

૧ ત્રિગંજમહત્તી રચના કરવી

૨ સમવસગ્ધુમા બનિદેવાત્તિને આપે છે મૂપ આદિ

૩ ઉદયમેશ એ પદમા અમેશ ૫ હુદ્ડે નીને મયાત રાજ્યો એવો અર્થ અધિમ ને અનુસારે કરવાનો છે

૪ (અગ્નિ અધારિયામો દિવ્યરજ્જ ન ન ગચ્છ અર્થાત્ જે ગન્ધમા ન નિવારી રહાય (જાણતા ન માને પ્રેવી) સાધવીઓ તે પણ ગન્ધ નથી હતિ વચનાત

(સાધુનો વેષ માત્ર) પણ નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે (અને આચાર બલે ન હોય), તેમ જોવનારાઓને વાગવાનું વિધિમાન છે, મસ્તકને શૂળ મગજા આ તેમના વચનનો કોની આગળ પોકાર કરીએ ? (અર્થાત્ કેને કહીએ ?) ॥ વળી તે બાલ-જનો (લિંગધારીઓ) લોકોની આગળ એમ કહે છે કે સામગ્રીના^૧ અભાવે અમે શું કરીએ ? અને આ કાળ પણ વક્તવ્યનો^૨ છે ॥ (વળી તેઓ કહે છે કે-) હું પમક ગમા (આ પાત્રમા આરામા) વિધિમાન દુર્લભ છે, માટે તે (આ) પાત્રમા આરામા વિધિમાન^૩ કરવા જઈએ તો ઉવટો તીર્થનો-શાસનનો વિચ્છેદ થાય માટે જેવો મમય તેવું ચાલવું ॥ પૂર્વકાગમા થયેલા અને શામમા કહેલા એવા પૂર્ણ વિધિમાન સાધુ અને શ્રાવકો (આજકાલ) કયા રહ્યા છે ? કારણ કે તે પૂર્વકાળે તો તેઓ મુક્તિમા જનારા હતા, અને હવે તો મોક્ષ માગનો વિચ્છેદ થયો છે ॥ વળી આ કાગમા ધૈય ન થયેલ અને જાણની હાનિ થી જીનેશ્વરોએ કહી છે, તો પછી શુભઅશુભનો^૪ લેહ કેનામા, અને એ તો નિશ્ચય કદાચિત્ત છે, અથવા શુભાશુભનો લેહ શું ? અને નિશ્ચયે એવો આશ્ચર્ય કેને હોય ! ॥ ૭૩-૮૦ ॥

માટે ધણા લોકોએ પ્રવૃત્તિ પમાડેલા^૪ એવો ધર્મ

૧ જળ-સંઘયલ ઇત્યાદિ સામગ્રીના

૨ અર્થાત્ આ કાળ વક્તવ્યનો જે તેથી આ કાળે સાધુ ઉત્કૃષ્ટ આચાર પાળી શકે નહિ.

૩ આ શુદ્ધ સાધુ અને આ પતિત સાધુ એવો શુભાશુભ ભેદ

૪ આદરેતો

તેજ લોકના પ્રવાહ^૧ પ્રમાણે કવે, જો પોતાનું મન નિર્મળ
 હોય તો સર્વસ્થાને ~~જોય~~ હોય છે ॥ એવા પ્રકારના
 દુર્વચનો જોડાના (ત વિગધાગીઓ) પોને પ્રમાદ કરતા
 છતાં ભવ મમુદ્રમાં ફેળે છે, અને બીજાઓને પણ દૂભાવે
 છે ॥ વળી પ્રવચનના નામ વ્રહ્મચર્ય^૨ વ્યાખ્યાનમાં જે સાધુઓ
 કામના વિષયવાળું (કામોદીપક) હાન્યકારી અને વિસ્મયકારી
 વિકૃતિઓ વિગેરે નિશ્ચય લોગા બાગજનોની આગળ કરે
 છે તેમજ હ મેશા બાહ્યગ્રન્થિ (ધન-પૈસા વિગેરે પરિશ્રદ્ધ)
 અને અક્યન્તગ્રન્થિ (મિથ્યાત્વ-ન્યાય-આદિ) ધાવ્યું કરે
 છે, અને વળી લોકોને સમજાવે છે કે આ વિષમકાળમાં
 સાધુઓને (માધુપદ્મ પાત્રી નદે એવી) સામગ્રી મળવી
 દુર્લભ છે ॥ વળી જો કોઈપણ ગીતે જે ગરુડમાં માધુઓ
 આગ્નિમાં કુશીલ થયા હોય પરંતુ જે આચાર્ય શુદ્ધધર્મમાં
 રહેલ હોય તો તેના ગરુડને ગરુડ કહેવો ॥ અને જે
 ગરુડમાં મુનિઓ નયમ રહિત હોય અને જો આચાર્ય
 પણ કુમાર જેવી-મયમ રહિત હોય તો બચ્ચજનોએ તે
 ગરુડને ચડાવના કુળની પેઠે ત્યાગ કરવો ॥ એવો ગરુડ
 ચડાવના પાડામાં-વસતિમાં ગેલો નિર્મળ જળથી ભરેલા
 પાણીવાળા કુવા સરજો નિદનીય છે, માટે ઉત્તમ સાધુઓએ
 તે ગરુડનો સ્વર્ગ મન વચન પ્રયાથી ત્યાગ કરવો ॥ વળી
 (જે આચાર્ય પોતાના શરીરના મુખને અર્થે આધાકર્મી અને

૧ પણા લોક જે વિધિએ ગતા હોય તે વિધિએ

૨ સિ ઈઓના ગરુડમાં અને સર્વેગીના ગરુડમાં-સર્વે ગરુડમાં

દર્શિત વાચવાના બદનાથી

અનેપણીય આહાર વાપરે તો સયમની ઇચ્છાવાળા સાધુ-
ઓએ તે આચાર્યનો ત્યાગ કરવો ॥ જે ગરુડમા આચાર્ય
સાધ્વીઓના પન્થિયવાળો હોય, અને સર્વદ્રવ્યનો સમ્રાટ
કરવાવાળો હોય તથા ઉન્માગનો પક્ષ કરવાવાળો હોય તો
તે આચાર્યને-ગન્ધને અનાયમિધ્યાની^૧ પેઠે છેડવો ॥ જે
ગન્ધ મૂળ શુભથી રહિત હોય તો તે ગન્ધ વિદ્યાવાળો હોય
કે લબ્ધિવાળો હોય કે ઉત્તમ કુળમા ઉત્પન્ન થયેલો હોય
તો પણ તે ગન્ધને ત્યાગવો ॥ ૮૧-૮૦ ॥

જે મુનિઓએ પોતાની નિગ્રાએ વસ્ત્ર ઉપકરણ પાત્રો
વિગેરે, દ્રવ્યને અથવા ધનને-પરિગ્રહને ગૃહસ્થીને ઘેર રાખેલો
છે તે મુનિ નહિ પણ કિષ્કી^૨ બલુવા ॥ જે મુનિઓ ગૃહ-
સ્થોને શાસ્ત્ર મળાવાની તેઓની પાસેથી ધનની આશા રાખે
છે તે જ્ઞાનનો વિક્રય કરનારા અને મિથ્યાદ્રષ્ટિ મરખા
બાલુવા પણ મુનિઓ ન બાલુવા ॥ વળી અત્પ અપગધના
સ્થાને અભિમાન હપસહિત જે આચાર્ય મહાહડ કરે છે,
તેવા ધૂમધામગૃહિત^૩ (ધામધૂમના આડબરવાળા)
આચાર્યને સર્પવત્ દૂંધી હ મેશા ત્યાગ કરવો ॥ પોતાની
આજ્ઞાના બગ વડે જે આચાર્ય પોતાના પ્રકૃષ્ટ-શ્રેષ્ઠ શુભને
અસા^૪ કરે છે ત મુવિહિત મુનિઓ ઉપરના દ્વેષથી ઉત્પન્ન

૧ અપાની એવો દુષ્ટ

૨ કિષ્કુ એટલે મુમુક્ષુ મિષ્કી-એટલે મુમુક્ષુવાળા એટલે અસાર
આગ્રિ અપિ દેહવાળા રાગી

૩ ધૂમ એ ધામ સન્નો અર્થ આગની ગાધામા કહે છે

ચારીનો સગ મારો નહિ ॥ હીનાચાર પણ મારો પન્નુ
 કુશીલીઆઓનો સગ કડ્યાણુકારી નથી, જે ઠારણથી
 હીનાચારી તો અપશુણુનો-અથવા પોતાનો જ નાશ કરે
 પન્નુ કુશીલીનો મગમ તો (પોતાનો અને પરનો) સર્વનો
 નાશ કરે ॥ જેમ આમ્ર વૃક્ષના અને લીબડાના બનેના
 મૂળ ભેગા થયા હોય તો સમગ્ર દોષવટે આમ્રવૃક્ષ નાશ
 પામીને લીબડાપણું પામે છે (આમ્રવૃક્ષ પોતે વિબડા
 વૃક્ષ રૂપે થાય છે) ॥ જે માણસ જેવા સાથે મિત્રાચારી
 કરે તે માણસ શીઘ્ર તેવા પ્રકારનો થઈ જાય છે, જેમ
 પુષ્પોની નાથે રહેનારા તેલ પણ પુષ્પો મરખી નાથવાળા
 થઈ જાય છે ॥ અહિં પ્રશ્ન—વૈદ્ય નામનો મણિ (ઉત્તમ
 જાતિનો નીચમ મણિ) દીધકાળ સુધી પણ કાચના મણિ
 સાથે (મિત્ર) રહ્યો છતો પણ પોતાના પ્રધાન ગુણ
 વડે પોતે કાચરૂપ થતો નથી ॥ પુનઃ જો તમને મસર્ગ
 એજ પ્રમાણુ ૩ તો શેલકીની વાડીમા નવસ્તબ્ધ^૧ દીધ^૨
 કાળ સુધી ગ્દ્યો પણ મધુર ગ્દ્યવાળો કેમ થતો નથી ॥
 આચાર્ય^૩ ઉત્તર આપે છે કે—લોકમા બાવુ^૪ અને અબાવુક^૫
 એમ બે પ્રકારના દ્રવ્ય છે, અને તેમા વૈદ્ય મણિ ધીજી
 દ્રવ્યોવડે અભાવનાવાળો^૬ છે ॥ અને જનાદિ અતન્ત એવો

૧ નવ—નડ એ વૃણ વનસ્પતિ વિગેરે છે તેનો સારો

૨ સસર્ગથી ત્વભાવ પગચ્છતિવાળુ

૩ સસર્ગથી પણ સ્વભાવ ન દરે એવ

૪ અભાવ નહિ ત્વાગનાગે

આ હવ તો સસારમા તે ભાવના વટે ભાવિત થાય છે,
તેથી મેલનદોષના^૧ પ્રભાવે તે આત્મા તેવી ભાવનાવાળો
ધર્મ જાય છે ॥ જેમ મીઠું જળ અનુક્રમે મમુદ્રના જળમા
જળ્યું હતું મેલનદોષના^૨ પ્રભાવે ખાસાયપણ પામે છે,
એ પ્રભાવે નિશ્ચયે સુશીલવત હવ દુઃખીલની માથે મળ્યો
છતો મેલનદોષના^૩ પ્રભાવે શુભનો વિનાશ પામે છે
॥ ૧૦૧-૧૧૦ ॥

મર્મ તીર્થકરોએ હીનાચારીઓની માથે-આલાપ^૪-
સલાપ^૫-વિશ્વાસ-મતવના અને પ્રસંગનો નિષેધ કર્યો છે ॥
ત્યુત્ત્રાચ-ભ્રુ^૬ કરતો હવ અતિ ચિહ્નલુ કર્મ બાધે છે,
સસાર વધારે છે, અને માયામૃષા^૭ આચરે છે ॥ જે
મદલુ^૮ કરીએ તો મતનો હોપ થાય છે, અને ન મદલુ
કરીએ તો શરીરનો નાશ થાય છે અને પાર્શ્વરથનો મગમ
પણ મતના હોપવાળો છે, તે કરતા સગ ન કરવો ઉત્તમ
છે ॥ એવા પ્રકારના કુશીલ એવા સાધુપિશાઓને જેઓ

૧-૨-૩ સમોપના પ્રભાવે

૪ એકવાર ભોતવું ૬ વારવાર ભોતવું

૫ સુત્રોક્ત વિધિમાર્ગથી વિપરીત આચરણ

૬ કપટ સંહિત અસત્યવાદ.

□ અર્થાત્ યાગિત્ર પાળવા અસમર્થ કોઈ સાધુ કહે છે કે જે
પાર્શ્વરથાદિપણ મદલુ કરતા મતલોપ ન થાય છે, અને ન મદલુ
કરતા આ શરીર અસમર્થ હોવાથી નાશ પામે છે તેને નિશ્ચય
ઉપદેશ છે

બહિષ્કૃત વહના નમસ્કાર કરે છે તે મહાપાપવાળા છે ॥
 તે કુશીલ સાધુઓને ગુરુણુદિઓ ધમ છે એમ જાણીને
 તેઓ પાસે કરેલુ પ્રત્યાખ્યાન વિગેરે ધર્મીનુષ્ઠાન નિષ્ક્રમ
 અને પ્રાયશ્ચિત્ત કરવા યોગ્ય છે ॥ (તે કરેલા અનુષ્ઠાનનું
 પ્રાયશ્ચિત્ત આ પ્રમાણે—) મમત્વણુદિઓ^૧ મિથ્યાત્વ હોય
 તેને ગુરુકાર્યમા પટલધુકપ્રાયશ્ચિત્ત, અને લઘુકાર્યમા પ
 મામ પ્રાયશ્ચિત્ત, અહિ સ્વસ્થાન તે ધમસ્વસ્થાન છે ॥ (હવે
 સઘ-કુમઘનુ સ્વરૂપ કહે છે—) કુશીલ એવા દ્રવ્યલિંગી
 સાધુઓનો પક્ષ કરનાર, ઉન્માર્ગ^૨ અને અવિધિનો ગંગી,
 વિધિપક્ષમા ઇર્ષ્યા કરનાર એવો જે લોકશ્રમૃદ્ધ તે મધ
 નથી અને તેવો સઘ પ્રમાણુ નથી જે સઘના સ્વરૂપથી
 અજાણુ પુરૂષો હોય તેઓ જ ઉન્માર્ગની પ્રરૂપણા કરનાર
 એવા ઘણા લોકને એમને તેને સઘ કહે છે ॥ મુખશીલી
 આ અને સ્વ-છન્દચારી લોકો મુક્તિમાર્ગના શત્રુ છે, અને
 આશાબ્રહ્મ એવા ઘણા લોક હોય તેને સઘ ન કહેવો ॥
 દેવદ્રવ્યાહિના બક્ષણમા તત્પર તથા ઉન્માર્ગનો પક્ષ કર-
 નાર, અને સાધુઓનો દ્રેષ કરનાર લોકને સઘ ન કહેવો
 ॥ ૧૧૧-૧૨૦ ॥

અધમ અનીતિ અને અનાચાર સેવનારા તથા ધમની
 નીતિથી પ્રતિકુળ સાધુ વિગેરે^૨ ચારે ઘણા હોય તો પણ
 સઘ ન કહેવો ॥ છનેશ્વરનો સઘ તો માતાપિતા સરખો

૧ આ પ્રાયશ્ચિત્ત સંજ્ઞા મે ગાયાઓમાં પ્રાયશ્ચિત્ત સંજ્ઞા
 ચારિત્રાવલિ સંજ્ઞા આવેલા છે તે થી બહુત્વથી સમજવા ॥ અ છે

૨ સાધુ-સાધવા-શ્રાવણ-શ્રાવિષ્ઠા

અને મોક્ષરૂપી મહેવના સ્તબ સરખો હોય છે, અને જીને-
શ્વરની આજ્ઞાથી બહાર વર્તનારો સધ તો મર્પ મરખો
ભયકર છે ॥ જેઓ રાગ અથવા દ્વેષ વડે અસધને સધ
કહે છે, તેઓને છેપ્રાયશ્ચિત^૧ અથવા મુહૂર્તપ્રાયશ્ચિત
હોય છે ॥ સધનુ નામ ધરાવીને જેઓ અવ્યવહાર (સધને
અનુચિત વ્યવહાર) કરનારા છે, તે પક્ષિના કૂટેલા ઇંડા
સરખા અમાર છે ॥ તેવા સધનુ બહુમાન કરે, અને ધર્મ^૨
છે એમ જાણીને ભક્તિપૂર્વક આહાર વસ્ત્ર વિગેરે આપે છે
ખરેખર કાગડાઓની તૃપ્તિ વિષ્ટાવડેજ હોય ॥ સધના
સમાગમમા મહેલા જે સાધુઓ ગારવવડે અને સ્હાયવડે
કાપી કરે છે તે સધાત છે પણ સધ^૩ નથી ॥ કાગળ કે
આજ્ઞાના ભગમા પ્રવર્તતાની (સાધુઓની અથવા આવકોની)
સ્હાયમા જેઓ વર્તે છે તેઓ મન વચન કાયાવડે સમાન
દોષવાળા કદ્યા છે ॥ આજ્ઞાભગ જોઈને પણ જેઓ^૪ મધ્ય
સ્થ થયા છતાં મૌન રહે છે, તેઓને અવિધિની અનુભો
દના હોવાથી તેઓનો પણ મતભગ થાય છે ॥ જે સાધુઓ
ધનરક્ષણ આદિ કામ કરે છે તેઓનું પણ શ્રમભૂપણુ જાણ
છે, અને તેઓ જાણતવાળા છે ॥ ધનવાન પુરૂષની વિરુદ્ધ
વત્સા હોય તો તે બિચારો શું કરવાનો હતો પરંતુ મુક્ત

૧ આ દિપ્પણુ પૃષ્ઠ ૭૮ નો ૧ નજરની દિપ્પણુ પ્રમાણે
જાણી લેતી.

૨ તારપર્થ એ છે કે સાધુઓના શિષ્યનાચારમા જે સધની
સ્હાય હોય ॥ અને તેવી સધની મદાય વડે તે સાધુઓ શિષ્યનાચાર
અચરે છે તેવા સધ સધ નથી પણ સધાત (અગ્નિ સધાત એટલે
દાગનો સમૂહ) છે તેઓ પુણ અદ્વિસચાઓ ધર્મ વચનાત.

૩ સાધુ આવકો

પણ ભગવાનની આજ્ઞાનું લેશમાત્ર પણ ઉલ્લંઘન કરવું તે
અનન્ત દુ ખનું કારણ છે ॥ ૧૨૧- ૧૩૦॥

તીથકરની આરાધનામાં તત્પર અને શતધર્મ તથા
સઘની ભક્તિવાળા એવા જીવે આજ્ઞાથી કાદ થયેલા જનને
અનુસરી-ઉપદેશ સર્વથા નહિ દેવા યોગ્ય છે ॥ ગર્ભાવેશ
(પુનર્જન્મ) પણ સારો છે, નરકમાં નિવાસ કરવા રૂપ પાર
પણ કલ્યાણકારી છે, પરંતુ જીનાજ્ઞાનો લોપ કરના
સઘમાં વસવું સારૂ નથી ॥ ડેટલાએક^૧ એમ કહે છે
પાશ્વેશ્યાદિ સાધુનું દશન અને જીનેન્દ્ર ભગવતના
આજ્ઞાતના એ જે કરે તો તે વડે અનન્ત
સસાર થાય છે ॥ જે કારણથી જીનેન્દ્ર ભગવત સાવધન
રક્ત (સાવધ ક્રિયાના રાગી) નથી, શ્રી યવાળા (પરિશ્રદ્ધવાળા
નથી, વિભૂષાવાળા^૨ નથી, લોક પ્રચારનો (લોકપ્રવાહનો
પણ કરનાન કે સ્વચ્છદ પદો વચનવાળા નથી ॥ વળી
કદીપણ પરવૃત્તિએ વ્યવહાર કરનારા (બીજાના ચિત્તને અ
કૂળ વ્યવહારવાળા) નથી, તે કારણ માટે કુશીલનુલિંગ
સાધુવેપ વિટળનાનું કારણ છે ॥ એમ જાણીને ડાહ્યા પુરૂં
આજીવિકા માટે મુનિના ચિન્હ આદિ રૂપ તે દ્રવ્યલિંગ
માત્રને આ જીન વેપ છે એમ કદિ પણ કહેતા નથી ॥ આ
ડેટલાએક તો જાણજીવોને (સ્વલ દ્રષ્ટિવાળા મનુષ્યોને
'હવે ઉત્પન્ન કરે એવો કોઈ બીજી નવીન જાતનો વેપ
જે ઉદ્ભવ અને પડુરવણી^૩ પચાદિરહિત અને સુવિહિ

૧ આદિથી પુન મુર્ખાભાસનું સ્વરૂપ પણ મિશ્રિતપણે થ
છે અને કુશીલનું પણ સ્વરૂપ કહેવાય છે ૨ શોભા

મુનિઓના વેપના આશાસ સરખો ધાત્મ કરે છે તે (શર્વાશાસ) મુનિઓ ઉપકરણોને જે છે, મહિન્દ્રાદ્ય કરે છે, સારસ^૧ વા બમલાની પેઠે મતિ ધાત્મ કરે છે (બમની પેઠે ધીરી ચાલથી ચાલે છે), અને કુરુકેટ સાધુની જ્ઞાન્તિ ઉપમવવાને માટે ધર્મની રૂઢ કરે છે. મારણ કરે છે ॥ લોકતુ ચિત્ત આકર્ષવાને રૂઢ કરે છે. જ્ઞાન વિગેરે કરે છે, અને આ ઉત્તમ સદ્ગુણે જે જે જોઈએ એવું થવા માટે પોતાના દોષ પ્રગટ કરે છે. જ્ઞાન શબ્દ કરાય છે તેને આ પ્રમાણે છે, દોષો દર્શાવે છે, અને જે આચાર્ય તે ઉપાસના કરે છે. જ્ઞાન જાહેજ (હુપી ગીતે શ્રુતને પ્રકરુ છે) પ્રગટ કરે છે ॥ ૧૩૧-૧૪૦ ॥

(જ્ઞાન બહારની વૃદ્ધિ માટે જ્ઞાન વિગેરે પ્રકરુ છે, અને શબ્દ કરાયે છે અને બાહ્ય દોષને (જ્ઞાન જ્ઞાન દોષને) બહાણથી કિયાનો આટોપ (સિદ્ધિ) રેખા કરે છે. મુનિઓના પદ અન્યોન્ય (પરસ્પર) વિવરણ કરે છે, પૈતૃષ્યાના ઉત્ક્રમ વટે (અભિમાન વટે) જગત્ જગત્ નથી, અને પરસ્પર સમાચારીનો વિવરણ કરે છે, (જે બીજાની નમ-ચારીને ખોટી કહે છે) ॥ મહો જ્ઞાન દેવાના ઉત્ક્રમ હોય છે, અને સર્વે શ્રીજીને જે જ્ઞાન આપવા આચાર્ય વાળા હોય છે મથાસ્થાની જે જ્ઞાન દેવાય છે, અને

૧ પત્રો વિશેષ ૨ જગત્ જગત્

૩ સુવિદિત સાધુ મુનિઓ અને સાધુ મુનિ જે જે

કહે છે કે ધર્મ શુ પરની સાક્ષીએ? થાય છે! (અર્થાત્ ધર્મ તે આત્મસાક્ષીએ છે) ॥ મડલિમા લોજન કરવું ઇત્યાદિ વ્યવહારથી પરાઉગમુખ, પરસ્પર સબંધ વિનાના, શબ્દ કરનારા (સત્રે જોલનારા^૧) જાજકારી (જે રીતે સમુદાયમા ભેદ પડે તે રીત આચરનારા) તુમતુમા (તુ તાથી દુકારીને જોલાવનારા), અને પાપાગ્નિથી તમ થયેલા અથવા પાપથી સતોષ વાળા (એવા ગુર્વાભાસ મુનિએ હોય છે) ॥ શિથિલ આલબનના કારણથી સ્થાન અને વિહાર વડે સર્વ પ્રમાણચાર કરે છે, પોતાનો લેશ શુભ પણ ભક્તજનોની આગળ મોટા મેડૂ મરખો કહે છે ॥ ધર્મ-કથાઓ ભણે છે, અને ઘેરઘેર તે કથાઓ કહેતા ફરે છે, તથા અમુક ઠારણ છે એમ કાગલુ જલાવીને વધારે ઉપકરણો રાખે છે ॥ અર્થ સ્થાને એકાગ્રી જમણ કરે છે, (દીક્ષાપર્વાયની ગણતરી^૨ નહિ કરીને સર્વે અહમિન્દ્ર^૩ ધર્મવાળા રહે છે, અને પોતાના નિયમોનો-મહાવતોનો પરાભવ કરે છે-હારે છે ॥) પોતાને કાંઈ હોય તે વખતે મૂઠું વચન જોલનારા, અને કાંઈ ઘર્ષ ગદા બાદ કઠોર વચન જોલનારા, અતિમૂઠ અને

૧ અર્થાત્ અમો અમારા આત્માને અર્થે જે થોડું કરીશુ તે પણ કન્યાજકારી છે એ વચનથી પોતાના સ્ત્રિનાચારના પોષણને અર્થે કહે ॥ માટે અદિતકાર છે

૨ સત્રે મોટે શબ્દ જોલવું એ ૧૬મું અસમાધિસ્થાન છે

૩-૪ દીક્ષા પર્વાય પ્રમાણે નાના મહોટાની મર્પાદ નહિ રાખીને સર્વે મોળા શુદ્ધ બનવા -હાય છે

શુભ હૃદયવાળા, અને યુનો તથા કનક (કાચા)ની પેઠે રજા કરનારા હોય છે ॥ જેઓ સામન-વર્તમાનકાળમાં પણ પોતાને વિષે ચારિત્રધર્મનું સ્થાપન કરનારા છે, તેઓને વિષય કપાયરૂપી અગ્નિની જ્વાળાથી બળેલા બહુવા ॥ કારણ કે શ્રીજીનેશ્વરોએ સંનવદન કપાયના ઉદયથીજ^૨ ચારિત્રધર્મ કહ્યો છે, અને તે મુનિઓ તો પ્રાય અભિજ્ઞથી પ્રદેશવાળા^૩ હોય એમ બહુવુ ॥ ૧૪૧-૧૫૦ ॥

વાયુથી ભરેલી બસ્તિની^૪ પેઠે પોતાના ઉત્કર્ષ (અભિમાન) વડે જેમ તેમ જોલે છે, અને ગીતાર્થની સેવા કરતો નથી તે બસ્તિની પેઠે અદર્શનીય છે ॥ સ્તબ્ધ (માનમાં અડકડ), અને નિર્વિજ્ઞાની એવો તે સાધુ જીનેન્દ્રધર્મને નહિ બહુતો છતો પશુભવ પામે છે, જગતને તૃણ સરખુ માને છે, અને કોઈને પણ પોતાની તુલ્ય બહુતો નથી ॥ ગૃહસ્થ લોકને ધણુ માન આપે છે, અને ગૃહસ્થો

૧ ભગવા રમના કપડાં પહેરી ફરનાર પ્રત્યે આ શીક્ષા સંભવે છે કારણ કે મુનિના વસ્ત્ર સ્વેતવર્ણી હોય વર્તમાનમાં પીતવર્ણી વસ્ત્ર કારણે ગીતાર્થકૃત વ્યવહાર છે માટે માન્ય છે

૨ અર્થાત્ ચારિત્રનો પ્રારંભ કેવળ સંનવદન કપાયના ઉદયથી છે માટે

૩ મિથ્યાદષ્ટિ ગુણગ્યાનમાં અનાદિ ભાવથી વર્તેલા છે, અને એકવાર પણ સમ્યક્પ્રાપ્તિ વિનાના છે

૪ બસ્તિ એટલે ચામડાની મસક અને ગુદાની અદરનો ભાગ એવા બે અર્થ હિ અહિ જેમ તેમ જોવાવાળુ અને અદર્શનીયપણાનું વિશેષણ હોવાથી ગુદાનો અર્થ મળી રહે છે

આ સયમમહિત વતે છે એમ કહે, છે, અને તેવા સાધુએ
ઉત્તમ જ્ઞાનવાળા શુદ્ધોની આજ્ઞા માનતા નથી ॥ ગામ
દેશ-કુલ-આવક-અને શ્રાવિકાઓને એ મર્દને મમત્વ
ભાવવાળા કરે છે અર્થાત્ મમત્વમા^૧ પ્રવર્તાવે છે, તથા
વસતિ-ઉપાશ્રય ઘર અને ચન્દ્રવાદિકે તથા નદિધનાદિકેની
વૃદ્ધિ કરે છે ॥ પોતે સાધુ મનાવીને બીજાઓ પાસે સા
ખુદિએ વદના નમસ્કાનદિ કરાવે છે, અને શિથિલાચારવાળ
છતા પણ તે સાધુઓ પોતે તેા દોષને વદના કરતા નથી
લોકમા તા એવા પ્રકારના સાધુવાદ-પ્રશંસા થાય છે કે અ
સાધુઓ ધર્મરખા છે, ધર્મોપદેશક છે, અને મનોહર છે, પરં
તે સર્વે સાધુઓ અધર્મી^૨ અમર્ષાદ અને નાટકીયાના ટોળ
સરખા છે ॥ અસાધુઓ સાધુઓની પેઠે પૂજાય છે
આ ૧૦ મુ આશ્ચર્ય છે, તે આશ્ચર્યના પ્રભાવથી (અ
ક્ષેપમા) દુકાળ દ્રાવિ અને ભયના મમુક ઉત્પત્ત થા
છે ॥ જે સાધુઓ સક્રિય જિત્તવાળા છે, માયાસ્થાન
નિત્ય તત્પર રહે છે, અને આજીવિકાના ભયવટે અન્ત યથે
છે તે મૂઢ મુનિઓ સાધુઓ ન હોય ॥ મૂળ શુદ્ધી રહિ
છકાયના યત્ન, વિશેષતઃ અસંયમી, શુદ્ધવત મુનિઓ ઉ
દ્વેષવાળા ધૂષ અનાચારી અથવા ધિક્કસ્થાનીય એટલે ઉત્ત
સમાચારીથી જાણ થયેલા અથવા પાપાચાર્ય તે નિયંત્રિમા (ન
યામા) તત્પર, ભક્તલોકની સ્તવના કરવામા નિપુણ, છાની રી

૧ અર્થાત્ પોતા ને કે જ સાધુ ગુરૂ જ્ઞાને બીજાને ન મ
એવા મમત્વમાં નાએ છે

૨ નાશુ વિગેરે માડી । ધનની દિક્ક, કરનાર

સર્વ પરિશ્રદ્ધનો સશ્રદ્ધ કરનાર, સર્વ વસ્તુનું ઉત્તેજન-
આધારમા તત્પર, તથા જેઓ શુદ્ધ અને ઉત્તરજીવિત
અંગપર (આત્મામા) ધારણ કરતા નથી તે- પ્રજાનું કલ્યાણ
કરતા નથી, એવા તેઓ શ્રદ્ધાગુણથી પેદા પ્રજાનું
તત્પર, શુદ્ધસ્થની આગળ અધ્યયન કરનાર, અને શુદ્ધ
લક્ષનારા, અને જેઓ ગિર્યાદિકની રહેલું કોઈ કોઈ નિયમ
ઉત્તરણ કરે છે, ઇત્યાદિ ધણુ કહેવા વડે કુલ કોઈ તે
સાધુઓ આવજીવોને (અજ્ઞાન છોડેને) નિવૃત્તિ કરે છે
છે, પરંતુ દક્ષ-નિપુણ જનોને તા કે કોઈએ નિવૃત્તિ
છે, અને છાના પાપના દ્રવ્ય (અજ્ઞાન વિશેષ) કાઢે છે
॥ ૧૫૧-૧ ૩ ॥

એવા સાધુઓની આગળ વન નિવૃત્તિ કરનાર અને
શુદ્ધબુદ્ધિએ યોગ ઉપધાન આદિ કરનારે કોઈ નિવૃત્તિ
છે, અને પ્રાયશ્ચિત્ત લેવા યોગ્ય છે તે કરનારથી તેને
વિશે (છેલ્લું અધ્યામા ઠણુ છે ન) અનિવૃત્તિ-પ્રદા કરેલ
એવા તીર્થિ અથવા વિગ્રીની રહેલું જે ધર્મસ્થ કર્યું છે
તેનું પ્રાયશ્ચિત્ત ચતુર્ગત જેટલું છે નિવૃત્તિથી સાધુઓ
કૃતિકમ (કાદશાવર્તવદન) મનુ, અને પ્રજાના અનુ
કર્મબધને માટે છે, અને તે કોઈને ને ને પ્રમાણ
છે તે પ્રમાણધાને ઉત્તેજન અનુષ્ઠાન કરાય છે ॥
જાણીને કન્યાલની ઇચ્છા રહે તર ફરીત સાધુઓને
સ્તવના અને મહાવાચને નવ દશથી ત્યાગ કરેલું
મોહ ઉત્પન્ન કરનારી જેવી જે નિવૃત્તિ અને
નિશ્ચયે નિવૃત્તિ કરેલું નવ દશ અથવા ૪

ભણવુ ॥ પુનઃ જીનેન્દ્રોએ તેા નિશ્ચયથી નિરવધ ધર્મ
 કહ્યો છે, એવુ વચન બોલતા અને (તેમ બોલવાથી) તીર્થ
 કરાદિકની વિધિમાગવાળી ભક્તિને ગોપવતા, તથા અદ્ય-
 મતિવડે શાસનની હેલના કરતા, અને તત્ત્વમાર્ગને નહિ
 પામતા એવા તે સાધુઓ મુઝ્ઘ-ભોળા જીવોને અજ્ઞાન
 કષ્ટનુ સ્વરૂપ દેખાડે છે (અજ્ઞાન કષ્ટમા પાડે છે) ॥ તેવા
 સાધુઓ પણ દર્શન નહિ કે વા ચોખ્ખ, જીનશાસનથી બહાર
 મિથ્યાત્વરૂપ દારિદ્ર્યવાળા પાપીષ્ઠ અને સર્વથી અધમ
 ભણવા ॥ ૧૬૪-૧૭૧ ॥

इति कुण्डल शुद्धिमास पार्वस्यादि स्वरूपाधिकारः-

॥ अथ सुगुरुस्वरूपम् ॥

હવે તેમના ગન્ધ અને સ્પર્શ સહિત સુગુરુ સ્વરૂપ
કહું છું કે જેમા અન્તસુદૂર્ગ માત્ર મહવાસ કરવાથી પણ
મહાલાભ થાય છે ॥ સુગુરુનો ગન્ધ પણ મહા પ્રભાવશાળી
હોય છે, તે ગન્ધમા વસતા સાધુને ઘટ્ટી નિર્જંગ થાય
છે, અને સારણી^૧ વારણા ચોયણા ઈત્યાદિ નિર્દોષ-દોષ
રહિત આચારો વડે પ્રતિપત્તિ (ભક્તિ-દ્રઢ અદ્ધા) થાય
છે ॥ આવકોને આ ગુરૂ આપણા અને આ ગુરૂ પારકા એમ
કહી પણ ન હોય, કારણ કે છનેન્દ્રાગમરૂપી રત્નના ભડાર-
વાળા તે સર્વે ગુરૂઓજ કહ્યા છે ॥ વતમાન હુ પમકાગમા
ધર્મના અર્થી સુગુરૂ અને સુઆવકો ફલંભ છે, પરંતુ
શાગદ્વેષવાળા નામ ગુરૂ અને નામ આવકે ઘણા છે ॥ શ્રી
છનેન્દ્રના આગમા નામ આદિ આન પ્રકારના ગુરૂ કહ્યા છે,
તે ચારમા નામ-સ્થાપના અને દ્રવ્ય એ ત્રણ પ્રકારના ગુરૂ
વડે કઈ પરમાર્થ-પ્રયોજન નથી^૨ ॥ (પરંતુ ભાવ ગુરૂવડે

૧ સારણા સહારી આપણુ વારણા અનર્થી નિવા સુકુતુ,
ચોયણા સપ્તમ વિધિમા પ્રેરણા પદ્મિનેશણા વા વાર નેન્દ્ર

૨ એ બિ ન બિન્ન પદાર્થોમા ઘટતા નિષ્પેષા અથવા પ્રત્યુ
છે, અન્યથા અભિન નિષ્પેષ આર્થિક દો ૨ નેન્દ્ર

પ્રયોજન છે તે ભાવગુરૂ આ પ્રમાણે-) શુદ્ધ આત્મિવાદી,
ઉત્તમ દર્શન-સમ્યક્ત્વવાળા, તત્ત્વનો માર્ગ પ્રરૂપવામાં
તાપન, મૃણગુણ અને ઉત્તમગુણરૂપી રત્નોવડે અવદ્યુત
એવો જે સચત-મુનિ તે ભાવસાધુ-ભાવગુરૂ કહેવાય.
(એજ ભાવગુરૂ) દ્રવ્યથી (બાહ્ય લક્ષણોથી) ત્રણ પ્રકારે
કહ્યા છે—૧ સુદ્રાથી^૧, ૨ ઉપકરણથી, અને ૩ ઉપદેશ
વિગેરેથી એ ત્રણે પ્રકારવડે શામન અભિમુખ-અનુમુખ થયેલ
લોકોને શુદ્ધ બ્યવહાર ઉત્પન્ન કેન્નાર છે ॥ શાત આકાશ
વાળા, પ્રશાન્ત ચિત્તવાળા, હમન કરેલી ઇન્દ્રિયોવાળા, ધૈર્ય
વાળા, તેમજ પરિપક્વાન્કિવડે ઉત્પન્ન થયેલ કોધાન્કિના કારણ
જીભા મચ્છન લક્ષ્મીને (વચનને) ન પડતાવે (અર્થાત્ અસત
ન જોયે) એવા (ભાવગુરૂ) હોય છે ॥ ઈર્ષાસમિતિ-ભાવ
સમિતિ-એષણા સમિતિ-આહ્વાનસમિતિ અને પાન્ધિયાપ
સમિતિ એ પાંચ પ્રકારની મમિતિવાળા એ પાંચ સમિતિ
તે આરિત્રમા જ્યજ્ઞાપૂવક પ્રવૃત્તિ કરવામાં છે, અને અશુ
ચોગની નિવૃત્તિ ૬ વારૂપ ત્રણ પ્રકારની ગુણવાળા (એ
ભાવગુરૂ હોય છે) ॥ ત્યા આનંદન-કાળ-માર્ગજ્ઞા-અ
જ્યજ્ઞા એ આર પ્રકારે ઈર્ષાસમિતિ છે, તેમાં પણ દર્શ
શાન અને આદિત રૂપ ત્રણ પ્રકારના આનંદન છે ॥૧-૧૦

તથા કાળ ઈર્ષાસમિતિ તે દિવસને વિષે કહી
અને ઉન્માર્ગ વજન આઠો અવળો માર્ગ છોડી ધોળી ર

૧ આર્પિતથી-પરિમિત અને પ્રમાણવાળા ઉપજોયોથી
મોક્ષમાર્ગાભિમુખી ઉપદેશથી ભાવગુરૂ ઓળખાય
વિશેષ અર્થ ઉપદેશગત્તાકરથી જણવો

ચાલવુ તે) માત્રમિતિ છે તથા જરૂરમિતિ દ્રવ્ય-
 મેત્ર-કાળ-અને ભાવથી ચાર પ્રકારની છે ॥ તથા કોષ-મન
 -માયા-હોભ-હામ્ય-ભય-મૌખ્ય-અને વિગ્રહ એ જા
 સ્થાનોને ઉપયોગપણે મયત-માધુ પરિવર્ત કરે (તે
 'ભાવથી' જ્યજ્ઞાસમિતિ નકુલી) પુનઃ અસાવર-પ્રમાણમય
 -અવમરોચિન-એવી ભાષા બોલે તે માત્રમિતિ રજ્ય
 (ભાવશુદ્ધ કહેવાય) ॥ (હવે એવજ્ઞા નિમિત્તનાં કે જે
 આ પ્રમાણે-) આહારના સ્વભવમા પ્રાપ્તવળા ઉપરેના
 સ્વભવમા પ્રહણવળા અને શુભ્યાદિના સ્વભવમા પરિણામવળા
 એ પ્રમાણે એ ત્રણે એવજ્ઞાને શુદ્ધ મની ॥ તથા એર
 ઉપધિ^૧ (મહિસ-અથ ઉપધિ) અને ઉપધિ^૨ તથા
 પાન એ બન્ને પ્રકારના^૩ ઉપધિઓને 'મહિસ' અને તથા
 સ્થાપન કરતો એવો મુનિ વિધિપૂર્વક નિમેષ (હિંસુ નકુલ)
 કરે ॥ વડીનીતિ-લપુનીતિ-સ્વેચ્છ-નાસિક મહ શરીરને મેલ
 -આહાર-ઉપધિ-અને શરીરને અથવા તેના પ્રકરના બીજા
 કોઈ પદાર્થને વિધિપૂર્વક લેવા કરે તે પરિણામવળાને ॥

૧ અહિં દ્રવ્યાદિ નવ જગદ્દેવિતિ કહી નથી તે આ
 પ્રમાણે-દ્રવ્યથી સચિતાચિતા દ્રવ્ય તથા દ્રવ્યથી જન્મત માત્ર નમર
 'મા માત્ર' અથવા મગથી ત્રિમે એમને ત્રણે જગદ્દેવિતિ
 પાળવી તે જ્યાં જ્યજ્ઞા ધર્મોચ્ચારિતો જગદ્દેવિતિ

૨ હમેશને માટે ગજ્યુની ઉપધિ

૩ મલુ પાને એ ઉપધિ ત્રણની પરે તે

૪ એ

મન, વચન અને કાયાને સરભ^૧ સમારભ^૨ અને આર
ભમાથી^૩ જ્યહાપૂવક નિવર્તે તે સાધુ (મનઆદિ ત્રણ
શુભિવાળા કહેવાય) ॥ (સાધુના ૧૪ ઉપકરણ કહે છે-) પાત્ર
-પાત્રબન્ધ^૪ પાયઠ્ઠવણી^૫ -પાયકેસરિકા^૬ -પડલા^૭ -રજઆણુ^૮
-શુરછોએ^૯ -પાત્રનિયોગત્રણ^{૧૦} -પ્રચ્છાદક^{૧૧} -રજેહગણુ -
મુહપત્તિ-માત્રક^{૧૩} -અને ચોલપદ ૪ ॥ દ્રવ્યાદિ વિશેષ લેઈ
સહિત, શાત અશાત અને દુર્વિદ્ગ્ધ એ ત્રણ પ્રકારના પુરૂ
થોને લાભ થાય તે રીતે ત્રણ પ્રકારે પ્રવચનનો વિશુદ્ધ અને
તત્ત્વ ભાગ^૧ પ્રરૂપે છે (તે ભાવશુદ્ધ કહેવાય) ॥ ૧૧-૨૦ ॥

૧ મનોમત દિસા સક ૫ તે સ્વરમ

૨ વચનાર્થે સતાપ ઉવગવવા તે સ્વમારમ

૩ કાયવડે હણુ તે સ્વરમ અથવા સકદપથી-સતાપથી-
માતથી પણ એ ૩ ભેદ જણાવ્યા ૪ ઝેળી

૫ પાત્ર રથાયનિકા-જેમ મમળીના કકડામાં પાત્ર થપાય છે તે

૬ પાત્રકેસરિકા-પાત્ર પ્રમાણ વાની નાની ચરવળી-પૂજણી

૭ પાત્ર ઉપર ટાંકવાના કપડાં

૮ પાત્ર ઉપર પડતી રજના નિવારણ માટે જે વીટણ બધાય
છે તે પાત્રવીટન

૯ પાત્ર ઉપર વીટણ અને તે વીટણ ઉપર કબરનો કકડો
રખાય છે તે

૧૦ એ સાત વસ્તુઓ પાત્ર સળધિ હોવાથી પાત્રનિયોગ
કહેવાય

૧૧ જે સૂત્રના અને ૧ ઉત્તરો જેમ ત્રણ પ્રચ્છાદ-કકડા

૧૨ ઝોધો ૧૩ પાત્રવિગે ૧૪ કોડે પહેગવાનું વસ્ત્ર

ઇત્યાદિ શુભવાળો સાધુ તે દ્રવ્યથી સાધુ ઠહેવાય,
 અને અન્યકષાયથી (મજબૂતન કષાયોદયથી) મૃગશુભ
 અને ઉત્તરશુભમા શુદ્ધ હોય તે માવગુરુ ઠહેવાય ॥ અપ્ર
 મત્ત અને પ્રમત્ત એ બે શુભસ્થાનમા ઠહેરો, પચમહા
 મત્તશુભ, ચમ્ભુકમ્ભુના (આગ્નિના અને ક્રિયાના) ઇત્યાદિકના
 નેટો શુભલભ્ય મહિત અને જ્ઞાનવટે બગવાન (તે
 ઉત્તમ સાધુ-ભાવશુદ્ધ ઠહેવાય) ॥ પ્રાણિવધનો ત્યાગ-મૃપા
 વાદનો ત્યાગ-અદત્તત્યાગ-મધુનત્યાગ-અને પરિશક્ત્યાગ
 એ નાધુના પાંચ પ્રકારના મહાવ્રત છે ॥ પૃથ્વી-જળ-અગ્નિ
 -વાયુ-વનરુપિ-દ્વીન્દ્રિય-ત્રીન્દ્રિય-ચતુરિન્દ્રિય-અને પચે
 ન્દ્રિય એ ૬ પ્રકારના જીવને મન વચન અને ક્રિયાએ
 ત્રણ વડે શુભતા ૨૭ ભેદ થાય છે ॥ પુન ડંબુ-કરાવવુ
 અનુભોદવુ એ ત્રણ કરણ વડે શુભતા ૮૧ થાય, પુન એ
 ૮૧ ને ત્રણ કાળ વડે શુભતા ૨૪૩ થાય ॥ (એ ૨૪૩
 પ્રકારની અહિં સા ૩૫) જ્યહા ધમને ઉત્પન્ન કરનારી છે
 જ્યહા ધર્મનું નક્ષત્ર કરનારી છે, જ્યહા તપની વૃદ્ધિ
 કરનારી છે, અને જ્યહા એકાન્ત સુખ આપનારી છે ॥
 સુવર્ણના અને રત્નના પગથીઆવાળુ, હજારો યજ્ઞ વડે
 ભિન્ન, એવુ જો જીવચૈત્મ કરાવે તો તે કરતા પણ તપ
 સયમ અધિક છે ॥ વળી જો અહિં સા ધમને બળ્યો હોય
 તો જીવના ભેદનો સમજ પડે (બળ્યો હોય તે જીવભેદ
 મથક ના પ્રમાણે—) ચેતનાયુક્ત જીવ તે જીવનો ૧ ભેદ
 છે, અને નગારી તથા મિદ્ધ એમ જીવના ૨ ભેદ છે ॥
 તથા ૪૯ અને ૫૫૨ એ પાંચ (સસારી જીવના)

છે, શ્રી પુરુષ-અને નપુમક એ લેહથી જીવ ૩ પ્રકારના છે, મનુષ્ય-તિર્યચ-નારક અને દેવ એ પ્રમાણે અથવા તો અવે દક^૧ લેહસહિત જીવ ચારપ્રકારના છે ॥ એકેન્દ્રિય-દ્વીન્દ્રિય-ત્રીન્દ્રિય-ચતુર્ગિન્દ્રિય-અને પચ્ચેન્દ્રિય એ પ્રમાણે ૫ પ્રકારના અને અનીન્દ્રિય (સિદ્ધ) મહિત ૬ પ્રકારના છે, તથા પૃથ્વી-જળ-આગ્નિ વનસ્પતિ-પવન અને ત્રય અને અકાશ (સિદ્ધ) એમ ૭ પ્રકારના જીવ છે ॥ ૨૧-૩૦ ॥

અહર^૨-સમ^૩-જગાયુજ^૪ - મ વેદિમ^૫ - પોત^૬ - મમ્મરિષિમ-ઉદ્ધલિજ^૭ - અને ઔપપાતિક^૮ એ ભેદ વડે ૮ પ્રકારના જીવ છે ॥ ૫ સ્થાવર અને ૪ ત્રસ એમ ૯ પ્રકારના જીવ છે, અથવા નપુસક નારક-પુરુષદેવ-શ્રીદેવ-ત્રણ વેદવાળા તિર્યચ-અને ત્રણવેદવાળા મનુષ્ય એ મહિત કરતા ૧૫ ૯ પ્રકારના જીવ છે ॥ પૃથ્વી આદિ આઠ, અમરિષિ પચ્ચેન્દ્રિય, સન્નિપચે^{૧૦} એ ૧૦ ભેદ છે, અને મિદ્ધ મહિત ૧૧ ભેદ છે, તથા પર્મામા અને અપર્મામા સહિત ૧૨ પ્રકારના જીવભેદો વચ્ચે ॥ એ ૧૨ ભેદોમા અશરીરી (મિદ્ધ) સુક્ત કરે તા ૧૩ ભેદ થાય, તથા એકેન્દ્રિ સદમ-એકેન્દ્રિય બાહર-દ્વીન્દ્રિય-ત્રીન્દ્રિય-ચતુર્ન્દ્રિય-સન્નિપચે^{૧૦} - આસન્ન પચે^{૧૦} - એ

૧ ત્રણ વ વાગારી માથે એક અવદક નદને સિદ્ધ મહિત ત્રવાથી

૨ ૭ મના અપર્મામા અને પર્મામા મળે તા ૧૨ ભેદ થાય-
મહિત-મયોઃ

૩ ઇશ્વર્ય ઉત્પન્ન થનાર

૪ મધી ઉત્પન્ન થનાર

૫ એ વાગા જીવે

૬ ૫ મેસથી ૮૫૧ થના

૭ દાવી રિ

૮ જમીન ભેટીને ઉ

૯ ત્વનાગક

સાને અપયોમા અને પયોમા ગણતા ૧૪ બેઠ પલ્લુ યાય ॥
 એ ૧૪મા સિદ્ધ સહિત ૧૫ બેઠ યાય, અ-૬-૪ આદિ ૮
 પ્રકારના પયોમા અપયોમા ગણતા ૧૬ બેઠ, અને સિદ્ધ
 સહિત ૪૨ના ૧૭ બેઠ યાય છે ॥ પૂર્વોક્ત ૯ જીવબેઠને
 પયોમ અપયોમ બેઠથી દિગ્બલુ કરે તા ૧૮ બે- યાય તમા
 સિદ્ધ સહિત જીવના ૧૯ બેઠ યાય છે ॥ પૃથ્વી આદિ ૧૦
 પ્રકારને પયાં અપયાંથી ગણતા ૨૦ બેઠ યાય, તેમા
 સિદ્ધ સહિત કરતા જીવતા ૨૧ બેઠ યાય ॥ પૃથ્વી-જાગ-
 -અગ્નિ-વાયુ-આધારણવનરપતિ અને સૂક્ષ્મ-બાહ્ય બે બેઠે
 ગણતા ૧૦ બે- તમા પ્રત્યેક વનરપતિ મેગવતા ૧૧ બેઠ
 અને ક્ષીં ત્રીં ચતું મં અસં મેગવતા ૧૬ બેઠને
 પયામા પયોમ વડે ગણતા ૩૨ બેઠ યાય ॥ તથા ૭ નારક
 -૧૦ ભવનપતિ-૮ વ્યન્ત-પશુચોતિપી-૧૦ કપ-૬-શ્રીવેયક
 -અને ૫ અનુત્તર એ ૫૬ વૈદ્યિયને (દેવોને) ગણીને ત્યાર
 બાદ તેમા મનુષ્ય અને તિર્થંશ એકત્ર કરે તો ૫૮ બેઠ
 યાય તેને પલ્લુ પયોં અપયોં બેઠે ગણતા મર્વ જીવ ૧૧૬
 બેઠે યાય ॥ ૩૧-૪૦ ॥

પ્રથમ જે ૩૨ જીવબેઠ કહ્યા તમાથી સનિ અને
 અસનિ એ બે બેઠ બાદ કરના બાકીના ૩૦ બેઠ સહિત
 કર તા ૧૪ બેઠ યાય તેને સ-ચ-અભવ્ય-દ્વરભવ્ય અને
 બાહ્યભવ્ય એ ચાર બેઠે શુભે તો સસારી જીવોના ૫૮૪
 બે. યાય છે ॥ એ સર્વ જીવબેઠોને જે સાધુ પોતાના
 આત્માની પેઠે ગ્હણ કરે તેને સિદ્ધાતના જ્ઞાતા અને
 દ્રવ્યવી તમજ ભાવથી ઉભય પ્રકારે સાધુ કહેલો છે ॥

સન્નિહવોને ૧૦ પ્રાણ છે, તથા અસન્નિ ચતુઃ ત્રીઃ
 દ્વીઃ ને એકક ન્યૂન પ્રાણ છે (અનુક્રમે ૯-૮-૭-૬
 પ્રાણ છે), એકેન્દ્રિયને ૪ પ્રાણ છે, એ પ્રમાણે ૪૪
 પ્રાણની રક્ષા કર્તો માધુ આગ્નિધાત્રી કહેવાય છે ॥
 પૃથ્વી-જળ-અગ્નિ વાયુ-વનઃ-દિઃ-ત્રીઃ-ચતુઃ-પચ્ચેઃ-અને
 અણુવ એ (૬૪૫૬)મા પ્રેક્ષણ^૧-ઉત્પ્રેક્ષણ-^૨-પ્રમાણ^૩-ન-
 અને પરિકાષન તથા મન વિગેરે ત્રણ (મન-વન-કાયા) એ
 ૭ મેળવતા ૧૭ પ્રકારનો અમયમ છે તેને ત્યાગ કરે ॥
 અથવા ૫ મહામતનુ ચંદ્રણ, ૪ કપાયનો રોધ, ૫ ઇન્દ્રિયનો
 રોધ અને ૩ શુષ્ઠિ એ પ્રમાણે સમમના ૧૭ ભેદ પણ કહે
 છે ॥ એ પ્રમાણે ખેલા મહામતને એવી રીતે પાળે કે જેથી
 હવને મગ્ધાન્તે પણ મનથી પીડા ન કરે તે અમલ કહે
 વાય ॥ મ કટપાદિ ત્રણ પ્રકારને મન આદિ ૩ યોગ તથા
 કરણ^૪ તેમજ ૪ કીધાદિ વડે શુભતા ૧૦૮ પરિણામ (સમ
 મના ભેદ વાય છે) ॥ इति प्रथममहाव्रतम् ॥ (હવે
 બીજી મહામત કહે છે) જે મુનિઓ આવનહવ મુધી
 પાતે અસત્ય બોલે નહિ, બીજા પાસે બોલાવે નહિ, અને
 બોલતાને અનુમોદન આપે નહિ તેજ નિશ્ચયે મુનિ કહે
 વાય ॥ બાપા ચાર પ્રકારની છે-૧ સત્ય,^૫ ૨ મૃપા, ૩ સત્ય

૧ પાંડેહણ ૨ પાંડેહણનોજ ભેદ છે

૩ સ કટપ-સમાગમ અને સાર જ જેનો અર્થ પ્રથમ કુટનોટમાં
 ચાતુ ૧૭મી ગાથાના સળધર્માં કહી છે

૪ ક પુ-કરાવવુ-અનુમો વુ

૫ એ ચાર મૂળ ભેદ તથા ૪૨ ઉત્તરમે વુ ૨૪૫ મ થા
 તરોથી જાણવુ

મૃષા, ૪ અસત્યામૃષાએ ચારમાથી ખેલવી અને ચોથી ભાષા જોલવી, તથા જે ભાષાઓ ન જોલવી ॥ ૪૧-૫૦ ॥

કારણ પડ્યે તો ચારે ભાષા જોલવી પગ-તુ પ્રાણીનો ધાત થાય એવી ન જોલવી, તેમજ (પ્રાણીનો ધાત કરનારી એવી) મત્સ્યભાષા પણ સમમરૂપી આત્માનો ધાત કરનારી છે માટે ન જોલવી ॥ જનપદસત્ય-સમ્ભવસત્ય-રથાપનામત્ય-નામસત્ય - રૂપસત્ય - પ્રાતિત્યસત્ય-અવધારસત્ય-ભાવમત્ય-યોગમત્ય-અને ઉપમાસત્ય એ ૧૦ પ્રકારની સત્યભાષા છે ॥ ક્રોધથી-માનથી-ભાયાથી-લોભથી-પ્રેમથી-ક્રેવથી-હાસ્યથી-ભયથી-અભ્યાખ્યાનથી-અને ૧૦મી ઉપધાતથી એ ૧૦ મૃષાભાષા ન જોલવી ॥ ઉત્પન્ન-વિમ્મત-ઉત્પન્નવિમ્મત-જીવ-અજીવ-જીવાજીવ-અનન્ત-પ્રત્યેક અદ્વા-અને અદ્વાદા એ ૧૦ મિશ્રભાષા છે ॥ આમન્ત્રણ-આજ્ઞાપન-ચાચના-પૃચ્છના-પ્રજ્ઞાપના-પ્રત્યાખ્યાની-સંજ્ઞાનુલોભા-અનભિગૃહિત અભિગૃહિત ય સચકારી વ્યાકૃતા અને અવ્યાકૃતા એ ૧૨ પ્રકારની અસત્યામૃષા ભાષા પ્રવૃત્તિધર છે (અવધાર ભાષા છે) ॥ ત્રલુકા^૧ ૩ વચન^૨-૩ લિંગ^૩ પરોક્ષ^૪ પ્રત્યક્ષ^૫ ઉપનીયસ^૬

૧ જૂઠાં ભવિષ્ય-વર્તમાન ૨ એકવચન દ્વિવચન-ત્રિવચન

૩ સ્ત્રીલિંગ પુરુષલિંગ નપુસ્કલિંગ

૪ દ્રષ્ટિ પ્રાપ્ત નદિ તે પરોક્ષ

૫ દ્રષ્ટિ

૬ ગુરોરપનપાપ જેમકે આ રૂપવાન

વિષય^૧-અવભાવ^૨-અપનીત^૩-અધ્યાત્મ^૪ એ ૧૬ મુ એ
 ૧૬ વચનવડે^૫ ચોખ્ખ અચોખ્ખની સમ્યક્ પરીક્ષા^૬ થયે
 શુદ્ધના નિર્દેશમા (બ્રાહ્મમા) રહેલો મુનિ સિદ્ધાન્તનો સાર
 કહે ॥ જે મુનિ હેતુવાદ^૭ નિશ્ચય બંધકાર વિગેરે સાતનય યુક્ત
 એવો ઉપદેશ જો આપે (તો આરાધક છે નહિતર) બીજો
 મુનિ (નયયુક્ત ઉપદેશ નહિ આપનાર મુનિ) સિદ્ધાન્તનો
 વિશાધક બાણવો ॥ ર્હતિ દ્વિતીય મહાવ્રતમ્ ॥ (હવે ત્રીજુ
 મહાવ્રત કહે છે) સ્વામિઅન્ત^૮ -જીવ અદત્ત^૯ -તીર્થકર
 અદત્ત^{૧૦} -અને શુદ્ધઅદત્ત^{૧૧} એ ચાર મકારના અદત્તને દ્રવ્યાદિ
 ચાર લેહે મનથી પણ ધરિ છે નહિ ॥ ૫૧-૬૦ ॥

૧ અપનીતાપનીત-આ દુ સીલ છે પણ રૂપવાન છે (પ્રથમ
 અવશ્યજીને પછી શુભવાળુ)

૨ ઉપનીતાપનીત-આ રૂપવાન છે પરન્તુ દુ સીલ છે (પ્રથમ
 શુભ ને પછી અવશ્યજીવાળુ)

૩ અપનીત-આ દુ સીલ છે

૪ ધટ્ટ અર્થને ગોપરવાની ઈચ્છાવાળાને શીઘ્ર તેનો જ અર્થ
 કહેવો તે ક્ષય્યાત્મ વચન

૫ એ ૧૧ વચનો મજ્જિમાકલ્પમાં છે ત્યાં ઉપનીતાદિ ચાર
 વચનનો ક્રમ ઉપનીત-અપનીત ઉપનીતાપનીત અપનીતાપનીત એ
 રીતે છે અને આ ગ્રંથનો ક્રમ જિમ છે

૬ અર્થાત્ શાસ્ત્રના વચનમા ૪૨૬ વચન આ ૧૬ પ્રકારે
 વિચારતા ખગબર આવડે ત્યારે જ સિદ્ધા ત વાંચવાનો અધિકારી મળ્યાવ

૭ હેતુ હેતુવાળાસ વિગેરે ન્યાયની પી પાની

૮ વગ્દના માર્ગક નહિ આપેરી

૯ એ વગ્દની પોતાની સમતિ ન હોય અને મદજુ કરવી

૧૦ તીર્થ કરે નિષેધ કરેરી, ૧૧ શુદ્ધ એ નિવાળુ કરેરી

વિશુદ્ધ નયવાળાઓને સર્વ વસ્તુ પ્રત્યે સહૃદય તે સંસ્કાર
પરિતાપ-મતાપ ઉપજાવેલા તે સમારંભ અને ઉપદ્રવ કર
વાથી-વિનાશથી આરમ્ભ થયો^૧ છે ॥ રૂઢિ તૃતીય મદ્દાવતમ્ ।
(હવે ચોથુ મદ્દાવત થશે છે) — મન, વચન, કાયા એ
ત્રણ યોગે કરવું કરાવવું ને અનુમોદન એ ત્રણ કરણવડે
દેવસભા પી-ઓદારિકમુખધિ ૯-૯ સેઠ મળુના ૧૮ પ્રકાર
રત્ન જ્ઞાનચર્ચ છે, એ ૧૮ સેઠે જ્ઞાનચર્ચ પાગતો સાધુ ત્રણે
કાળમાં સ્ત્રીની ઈચ્છા ન કરે ॥ સપ્રાપ્ત અને અસપ્રાપ્ત એ
બે સેઠમાં ૨૪ પ્રકારનો કામ છે, ત્યાં સપ્રાપ્ત કામ
૧૪ પ્રકારનો છે, અને અસપ્રાપ્ત કામ ૧૦
પ્રકારનો છે ॥ તેમાં ૧૦ પ્રકારનો સર્વપ્રાપ્ત
કામ આ પ્રમાણે-ઈચ્છા^૨-ચિન્તા^૩-લબ્ધ^૪-સ્મરણ^૫-વિકલ્પ^૬

૧ અર્થ આ માધ્યમ છે કે મરણ સંજ્ઞાવાળું વિશુદ્ધાત્મ
એ પ્રમાણે થી જનવંભાવવદારકૃતથી આતોચના પ્રસન્ન મારે વિશુદ્ધ
મર્યાદા છે (અન્યથા અન્તિમ નયો વિશુદ્ધ નો છે) છે મારે અર્થ
પાસે છે અર્થ પ્રથમના ત્રણ નયોને થી આરંભિ ક્રિયાના વર્ણનમ
દર્શિને વિશે

૨ સ્ત્રી પુરુષનો વચન અથવા કાયાથી સંબંધ થવા વિના નો
મનોમત દશાએ તે સર્વપ્રાપ્તકામ

૩ સ્ત્રીને અભિલાષ માત્ર તે દૃષ્ટા

૪ સ્ત્રીની રૂપ અર્થ સૌંદર્યતા વિચારથી તે ચિન્તા

૫ સ્ત્રીના સંબંધનો અભિલાષ કરવો તે ઇચ્છા

૬ સ્ત્રી રૂપચિત્ર અદિદેખીને સજ્જીવી દર્શનને તે સ્મરણ

૭ સ્ત્રીના વિદના દુષ્ટો દાગરુદિ વિગ્રહ દિત ઉદ્ધે

કરવો તે વિકલ્પતા

-લજ્જાનાશ^૧-પ્રમાદ^૨-ઉ-માદ^૩-તાદ્ધાવ^૪ અને ૧૦મું મરણ
 છે તથા હવે સમાપ્ત^૫ કામ પણ સંસેપમા ઠહું છું-દ્રષ્ટિ-
 સંપાત^૬ - દ્રષ્ટિસેવા^૭ - સંભાષણ^૮ - હાસ્ય^૯ - લલિત^{૧૦}
 -ઉપગૂહન^{૧૧}-હતનિપાત^{૧૨} નખનિપાન^{૧૩} ચુબન^{૧૪}-આલિ

૧ યુર આદિ પામે પણ રાત્રી સીના શુભાદિ કહેવા
 તે સજ્જાનાશ

૨ સીની પ્રાપ્તિ મારેજ સર્વ ઉપમ ક વો તે પ્રમાદ

૩ સીમાં ચિત્ત એકાગ્ર થતાં બીજી આનન્દસંભાવ-મેજાન
 મધુ તે ઉગ્માદ

૪ સ્તભાદિને પણ સીનીશુદ્ધિએ આલિમનાદિ કરવું તે
 સદ્ભાવવરણ પ્રસિદ્ધ છે (કેટલાક સામ્યો નિત્ય અવસ્થાને પણ
 આદિ મરણ રહે છે)

૫ સીપુરનો સંબંધપતા જે હાસ્યે થાય છે તે
 સમાપ્તકામ

૬ સીનાં સ્તનાદિ જોવાં તે દ્રષ્ટિસંપાત

૭ સી પુરને હાવભાવપૂર્વક દ્રષ્ટિએ દ્રષ્ટિ મેળવતો સામસામ્ય
 જોઈ રહેવું તે દ્રષ્ટિસેવા

૮ અવમર મળે કામકથા કરવી તે સંભાષણ

૯ હાસ્ય પ્રસિદ્ધ છે

૧૦ બાદ-ચોસર-ધર્માદિ મધુ તે લલિત

૧૧ ગૂદ આલિમન તે ઉપગૂહન

૧૨ હતનિપાત-હતથી છે વાનો મમચિધિ (જયકાં કરવાં તે)

૧૩ નખથી છે, કરવા (નખથી શરીર વધરવું) તે નખનિપાત

૧૪ ચુબન પ્રસિદ્ધ છે

ગન^૧ -આદાન^૨ -હસ્ત^૩ -સેવન^૪ -અને અન્યકીકા^૫ ॥
 ઈત્યાદિ લેદવાળુ મૈયુન કાર્ય કદી પણ કુંદે નહિ તથા
 ૬ પ્રકારની બ્રહ્મચર્યની શુસિ દરેક પ્રકારના પ્રાણીઓની સાથે
 સર્વ પ્રકારના સમથી સાચવે (તે ૬ શુસિઓ આ પ્રમાણે)
 ૧ વસતિ^૬ -૨ કથા^૭ ૩ નિવચા^૮ -૪ દ્રિષ્ટ^૯ -૫ વ્યવહાર^{૧૦}
 -૬ પૂર્વકીલિત^{૧૧} -૭ પ્રણીત^{૧૨} -૮ અતિમાત્રાદાર^{૧૩} અને મુખ્ય^{૧૪} એ
 બ્રહ્મચર્યની નવ શુસિઓ (નવવાક) છે ॥ એ કેઈ જોડ નમે
 સોનેયાતુ દાન આપે, અથવા સુવર્ણનું દાનપુત્ર પ્રાપ્તે,
 તો પણ તેને તેટલું પુણ્ય નથી થતું કે જેટલું બ્રહ્મચર્યથી
 પુણ્ય થાય છે ॥ શીલમત એ કુળનું આત્મ છે, શીલ-
 મત એ સર્વ રૂપમા ઉત્તમ રૂપ છે, શીલ એ નિશ્ચયે
 પડિતપણું છે, અને શીલ એજ નિરૂપમ ધર્મ છે ॥૧૧-૭-૧૧

૧ કિચિત્ સ્પર્શ તે આલિંગન

૨ સ્તનાદિ પ્રદણ તે આશન ૩ મનન આસન તે કલ્પ

૪ મૈયુન કીકા તે સેવન

૫ અસમ્ય (મૈયુન સિવાયની) ખેડ તે મનાચોદા

૬ સ્ત્રી અને નપુસક તથા નિરત્રી સ્ત્રીના ન ગરેડુ તે

૭ બો કથા ન કરવી (કોઈ એક ઉપ ન એસડુ

૮ સ્ત્રીનાં અગોપાન ન એવ

૧૦ એક બીજીને આપે સો જેટલું દાન તથા ન રહેડુ

૧૧ પૂર્વકૃત કામકીડ ન રૂઝ તે

૧૨ સ્નિગ્ધ માદક અદ્ય ન રૂઝ

૧૩ અધિક આદાર ન રૂઝ

૧૪ સ્ત્રીરવિચાર ન

શીલ એ ઉત્તમ ધન છે, શીલ ને પરમ કલ્યાણકારી છે, શીલ સફળતાનું કારણ છે, અને શીલ એ આચારરૂપી નિધિનું સ્થાન છે ॥ બે કે ઠાઠ એક મ્યાને રહેનાર હોય, મૌનવ્રતવાળો હોય, મુઠ ઘસેલ હોય, વઠ્ઠી (છાલ ખેર નારો) હોય, અથવા તપસ્વી હોય પરંતુ બે અપ્રજ્ઞની ઈચ્છા (વિવચની ઈચ્છા) ગમતો હોય તો તેવો પ્રજ્ઞા પણ મને રૂચતો નથી ॥ સ્ત્રીઓની યોનિમા ૬ લાખ ગર્ભજ^૧ હોયો હોય છે, એક બે અથવા ત્રણ અને વધારેમા વધારે ગર્ભપ્રથકત્વ^૨ (૬ ગર્ભજહોયો) પુત્રરૂપે ઉત્પન્ન થાય છે ॥ સ્ત્રીઓની યોનિમા ક્ષીન્દ્રિય^૩ હોયો અસખ્ય ઉત્પન્ન થાય છે, અને ચલે છે, તેમજ સમ્મૂર્ધિમ^૪ પણ અસખ્ય ઉત્પન્ન થઈ મરણ પામે છે ॥ સ્ત્રીના ઋતુ કાલ વખતે તો તે મર્વે^૫ હોયો પાપોતુ પાત્ર છે, અને (યોનિ તે) હોયોતુ બવન છે, તે કારણથી ને ધીર પુરૂષો છે તેઓ પ્રધાન એવા પ્રજ્ઞચયવ્રતને ધારણ કરે છે ॥ સ્ત્રીના

૧ ગર્ભજ ૧ ક્ષીન્દ્રિય મનુષ્ય

૨ અદિ બાપેલી વ્રતમાં ગણ્યપુહુત્ત શબ્દ છે, અને સર્વોપસંપત્તિકા વિગેરેમાં ક્ષત્રીઓનીય સમર્થતા વેદવિદ્યા હ જે જીવા રૂપો ય વો ય તિષ્ઠ વ લક્ષ્મ પુહુત્ત ય લક્ષ્મીસ ॥ માટે ઉત્કૃષ્ટ

૬ લાખ (અર્થ) ઉચિત છે

૩ ક્ષીન્દ્રિયાદિ ત્રસ હોયો નદિ પણ ક્ષીન્દ્રિયો કલા છે

૪ સમ્મૂર્ધિમમનુષ્ય

સભોગ વખતે રૂની નલિકાનાયોગપ્રયોગ / દ્રશ્ય-અનુ-
 સદ્ભાવથી તે સવે જીવોનો સમકાળે વિનાશ થાય છે ॥
 જીનેશ્વરોએ શીલવ્રતને સર્વવ્રતોને ચોખ્ખાવનાર કહ્યું છે,
 એ વિષયરૂપ હલાહલ વિષવડે જેઓ ચળાયમાન થયા નથી
 તે મહાધૈર્યવત છે ॥ આત્માનું ક'યાણું કરનાર એવા
 સુવિહિત સુનિઓને સીનો સગ તથા સીનું રૂપ દેખવું
 પણ નિરોધ કરેલ છે, કારણકે બ્રહ્મચર્યવ્રત શરીરનું ઉત્તમ
 આબૂપણું છે ॥ જેમ કુકડીના બચ્ચાને કુખતથી (મબરીથી
 ખિલાડીથી) હમેશા બચ રહે છે, તેમ નિશ્ચયે બ્રહ્મચારી
 સુનિને સીના સગથી મહાબચ હોય છે ॥ પુરૂષના આસન
 ઉપર સી ૩ પ્રકર સુધી ન બેસે, અને સીનાઆસનને
 પુરૂષ અન્તમૃદૂર્ત સુધી વજીત હરે (ન બેસે) ॥૭૧-૮૦ ॥

અબ્રહ્મચર્ય ઘોર અને પગિલાએ બચકર છે, અને
 નિશ્ચયે બચકર છે, તે કાચ્છથી નિગ્રન્યો મૈથુનનો સસર્ગ
 વરે ॥ પાન-ઉપકાચ્છ-તથા શરીર વિગેરેમા અને ગામ
 દેશ તથા સંધનેવિયે જે કહીપણું મમત્વભાવ ન કરે તે
 શ્રમણના શુભવાળો સુનિ છે ॥ દ્રવ્યાદિ (દ્રવ્ય ક્ષેત્ર ઢાળ
 ભાવ એ) એ ચારે પ્રકારના પન્નિગ્રહમા જે પ્રતિબંધ-ગગ
 ન કરે તથા વદન પૂજા તત્કાળમા તથા માન અને અપ-
 માનમા જે સમાનવૃત્તિવાળો હોય તે સાધુ કહેવાય ॥ ચાર
 પ્રકારના અશન આદિ (અશન-પાન-ખાદિમ-સ્વાદિમ)મા
 સર્વમા દ્રવ્યાદિ ચાર પ્રકારે (દ્રવ્ય એવં કાં બાંધી) જે
 સનિધિપ્રબંધ (સનહ કરી રાખવાની ઈન્દ્રિય) ઢાળ પડયે
 પણ ન કરે તે સાધુ કહેવાય ॥ નિત્ય આધ્ય,

રહે, શુભધ્યાનવાળા હોય, ઈત્યાદિ શુભવાળા સાધુઓ ને
ગરુડમા નિયતવિહાર કરે છે તે મુનિ ગરુડ છે, અને મુનિ
હિત છે ॥ ને ગરુડમા આચાર્ય ઉપાધ્યાય સ્થવિર પ્રવર્તક
અને મુનિ એ પાંચે રાત્રિક (જ્ઞાનદર્શન ચારિત્રરૂપ રત્ન
વાળા) હોય, અને શુભવડે વિજૂષિત હોય તે ગરુડ કહે
વાય ॥ દુષ્ક્રમ કાળવડે દોષિત થયેલા અમારા સગ્ગા હોયો
તે કયા ! અહો ને જુનાગમ ન હોય તો અમારા નેવા
અનાથોનું શુ યાત ! ॥ ને ગરુડમા પ્રવચન રત્નના નિધાન
એવા આચાર્યો નામકે હોય (તે જ ગરુડ કહેવાય) અને
સામ્રતકાળે પણ ને કારણથી સર્વ ધર્મ તે આચાર્યના
અધિષ્ઠાનવાળો^૧ છે ॥ શ્રી તીર્થકરો તો માર્ગ દર્શાવીને
કથારનાએ અજગમર પણ પામ્યા છે, માટે વતમાન કાળમા
તો સર્વ શાસન આચાર્યોજ ધારણ કરે છે ॥ પ્રતિરૂપ આદિ
૧૪ શુભ,^૨ ક્ષાન્તિ ૧૦ પ્રકારનો ધર્મ અને ૧૨ જાવનાઓ
એ આચાર્યના ૩૬ શુભ છે ॥ ૮૧-૮૦ ॥

પાંચ ઇન્દ્રિયોનો સંવર કરનાર, તથા ૬ પ્રકારની
બ્રહ્મચર્યની શુષ્ણિને ધારણ કરનાર, તથા ચાર કથામના
ત્યાગી એ ૧૮ શુભ સહિત તથા મહાવત ચુકત, ૫ પ્રકાર
ના આચાર પાળવામા સમર્થ, ૫ સમિતિવાળા અને ૩

૧ અર્થાત આચાર્યને આવરે સર્વ ધર્મ વર્તમાન કાળમા
પ્રવર્તે છે

૨ પ્રતિરૂપ-તેજસ્વી-મુગ્ધપ્રધાનઆગમવત-મધુરવચન-ગુણી -
ધર્મ-ઉપદેશપ્રણેતા-અપરિઆવા-સૌમ્ય - સમદર્શી - અભિમદ્ભતિ
અવિકલ-અચપલ પ્રશાન્તચિત્ત

શુભિવાળા એ પ્રમાણે ૩૬ શુભ સહિત આચાર્ય હોય છે ॥
 વિધિપૂર્વક અગ્નિકાર કરેલ ચારિત્રવાળા, ગીતાર્થ, વાત્સ
 દય શુભવાળા, સુશીલ, ગુરુકુલવાસને સેવ્યો હોય અને
 અણુચત્તિપર (અનુવર્તનામા ત.પર) એવા ગુરુ કદ્દા છે ॥
 ઉત્તમ દેશ કુલ જાતિ અને રૂપવાળો, સઘયલુવાળો, ધૈર્ય
 વત્ત, અનાશ સ્ત્રી (નિરિચ્છ), અવિકથાવાળો, મામાગૃહિત,
 સ્થિરપરિપાટીવાળો^૧, ગૃહિતવચનવાળો,^૨ પર્ષદાશ્રિત
 નાર, નિદ્રા શ્રુતનાર, મધ્યસ્થ, દેશકાળ ભાવને બાળુનાર,
 શીઘ્રપ્રાપ્ત બુદ્ધિવાળો, અનેક પ્રકારના દેશોની ભાષા બાળુ
 નાર, પચ્ચ પ્રકારના આચારમા યુક્ત, સૂત્ર-અર્થ-અને સૂના
 થની વિધિને બાળુનાર, ઉદાહરણ-હેતુ-ઉપનય-અને નયમા
 નિપુણ, ગ્રહલુ કરવામા કુશલ, સ્વસિદ્ધાન્ત અને પર સિદ્ધા
 ન્તને બાળુનાર, ગભીર, દીપ્તિમાન, ઉપદ્રવગૃહિત, સૌમ્ય
 ઇત્યાદિ એકઠો શુભ સહિત એવા પ્રવચનનો ઉપદેશ આપ
 નારા-સુગુરુ-આચાર્ય હોય છે ॥ ગણિતપદ ૮ પ્રકારની
 છે, પુન તે દરેક ગણિતપદ આઠ ચાર પ્રકારની છે (તેથી
 ૩૨) અને ૪ પ્રકારની વિનયપ્રવૃત્તિ એ ૩૬ શુભ આચાર્ય
 થના છે ॥ દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર એ પ્રત્યેકના આઠ આઠ
 લેખવાળા (તેથી ૨૪) અને ૧૨ પ્રકારના તપ એ પ્રમાણે
 આચાર્યના ૩૬ શુભ છે ॥ આચાર વિગેરે ૮, તેમજ ૧૦
 પ્રકારનો સ્થિતકર્મ, બારપ્રકારનો તપ, અને ૬ પ્રકારે

૧ અતિ પરિચિત સુત્ર અર્થવાળા (અતિ અભ્યાસથી નિપુણ)
 થઈ છે (યોગરૂપ પદિપાટી જેની તે સ્થિરપરિપાટી)

૨ વચનવાળા અથવા અરખનિત

૧૧૬૫૬ એ પ્રમાણે આચાર્યના ૩૬ ગુણ છે ॥૬૧-૧૦૦॥

૧૮ પાપગ્રાસનો ત્યાગ, સાધુની ૧૨ પ્રતિમા ધારણ કરનાર, અને ૬ મહામતની રક્ષામા ધીર એ પ્રમાણે આચાર્યના ૩૬ ગુણ છે ॥ ૨૨ પરિચલ સહન કરનાર, ૧૪ ભૂતનામ (ભૂ લોક)ના રક્ષક, એ પ્રમાણે શ્રી હનેન્દ્રોએ આચાર્યના ૩૬ ગુણ કહ્યા છે ॥ સારણાદિ ૪ શિક્ષા, ૬ના દેક ૪ ધર્મ, ચાર ધ્યાન તે પણ એકેક ચાર ચાર પ્રકારનું ધ્યાન, અને ૧૦ ભાવના એ સર્વનો ઉપદેશ આપવામા તત્પર છે તેથી આચાર્યના એ ૩૬ ગુણ છે ॥ ૫ ચારિત્ર, ૫ મહામત, ૫ સમિતિ, ૫ આચાર, ૫ સમ્યક્ત્વ, ૫ સ્વાધ્યાય, અને પાત્ર વ્યવહાર તથા ૧ સંવેગ એ ૩૬ વડે અલકૃત શરીરવાળા હોવાથી આચાર્યના એ ૩૬ ગુણ છે ॥ ૫ ઈન્દ્રિય, ૫ વિષય ૫ પ્રમાદ, ૫ આશય, ૫ નિદ્રા, ૫ હ્રુદ ભાવના એ ૩૦નો ત્યાગ કરવાવાળા, અને છ કાય ભવની જયણામા તત્પર એ ૩૬ ગુણ આચાર્યના છે ॥ ૬ લેશ્યા, ૬ આવશ્યક, ૬ દ્રવ્ય, ૬ વચન, ૬ હોષ તેમજ ૬ ભાષાને જ્ઞાનગુણ વડે જાણે તે આચાર્યના ૩૬ ગુણ છે ॥ ૭ પિંડેષણા, ૭ પાનૈષણા, ૭ ભય, ૭ સુખ, અને ૮ મહત્તા સ્થાન એ પ્રમાણે સદાકાળ આચાર્યના ૩૬ ગુણ જાણવા ॥ દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર એ ત્રણ આચારના ૮-૮-૮ આચાર, ૮ શુરના ગુણ અને ચાર શુદ્ધિ સહિત એ ૩૬ ગુણયુક્ત આચાર્ય છે ॥ ૮ અષ્ટાંગયોગ, ૮ સિદ્ધિ, ૮ દૃષ્ટિ, ૮ કર્મ જાણનાર, અને દ્રવ્યાદિ ચારઅનુયોગ ધરનાર એ ૩૬ ગુણ આચાર્યના છે ॥ ૬ પાપનિવાનનું નિવારણ કરનાર, ૬ બ્રહ્મ

શુભિ ધરનાર, ૬ કટપવિહાર કરનાર, અને ૬ તત્ત્વના જ્ઞાની
એ ૩૬ શુભ સહિત આચાર્ય છે ॥ ૧૦૧-૧૧૦ ॥

૧૦ ઉપધાત, ૧૦ અસવર, ૧૦ સ્વકલેશ, અને હાસ્યાદિ
૬ નો ત્યાગ કરેલ એ ૩૬ શુભવાળા આચાર્ય જનશાસન
પ્રવર્તોવનાર છે ॥ ૧૦ સમાચારી, ૧૦ સમાધિધ્યાન, એ
વીસનો ઉપદેશ આપે અને ૧૬ કથાયથી ગહિત હોય એ ૩૬
શુભ સહિત આચાર્ય હોય છે ॥ સમાધિના આઠ સ્થાનના
ફરેકના ચાર લેહ હોવાથી ૧૬ સમાધિધ્યાન, ૧૦ અશ્વન
વિશુદ્ધિ (પિંડવિશુદ્ધિ), અને ૧૦ પ્રતિસેવા નહિત એ પ્રમાણે
આચાર્યના ૩૬ શુભ છે ॥ ૧૦ મુનિધર્મ, ૧૦ વિનય, ૧૦
વેદાવચ્ચ, અને ૬ અક્રમ નહિત એ પ્રમાણે ૩૬ શુભ
નહિત આચાર્ય હોય છે ॥ ૧૦ રૂચિ-૨ શિક્ષા-દષ્ટિવાહ
સહિત ૧૨ અંગ-અને ૧૨ ઉપાંગ એ પ્રમાણે આચાર્યના શુભની
સંખ્યા ૩૬ છે ॥ ૧૧ ગૃહસ્થપ્રતિમા-૧૨ ગૃહસ્થના મત-
૧૩ ક્રિયાસ્થાન-એ સવને જાણતા તથા વર્જતા (એટલે
ગૃંપ્રતિમા અને ગૃંમતને જાણતા અને ૧૩ ક્રિયાસ્થાનને
વર્જતા) એવા આચાર્યના ૩૬ શુભ છે ॥ ૧૦ પ્રકારનું
પ્રાયશ્ચિત-૧૨ ઉપયોગ-અને ૧૪ ઉપકરણને વિધિપૂર્વક
અંગીકાર કરતા આચાર્ય ૩૬ શુભવાળા છે ॥ જાવના-તપ
-અને સાધુની પ્રતિમા એ ફરેકના ૧૦-૧૦-૧૨ લેહ હોવાથી
બારને ત્રણે શુભવા, એ પ્રમાણે ૩૬ શુભવાળા આચાર્યને
શુરુશુદ્ધિએ નમસ્કાર કરવા ચોગ્ય છે ॥ અહમ્મુદ્દમ વિગેરે
આઠ સૂક્ષ્મ, તથા ૧૪ શુભસ્થાન, અને ૧૫ પ્રતિરૂપ વિગેરે
એ ૩૬ શુભ શ્રી આચાર્યના છે ॥ ૩ ગારવ-૩

સજ્ઞા-અને ૧૫ યોગ-એ ૩૬ શુભને જે હ મેશા ભણે તે
આચાર્ય કહેવાય ॥૧૧૧-૧૨૦॥

૧૬ ઉદ્ગમદોષ-અને ૧૬ ઉત્પાદનાદિ દોષ અને ૪
દ્રવ્ય અભિવ્રક્ટ એ પ્રમાણે આચાર્યના ૩૬ શુભ છે ॥ ૧૬
વચન-૧૭ સમય-અને ૩ વિતાધના એ ૩૬ શુભવટે અદ
કૃત તરીરવાળા આચાર્ય હોય છે ॥ ચાન્ત્રિને અયોગ્ય એવા
૧૮ પ્રકારના પુરુષને ચારિત્ર ન આપે અને ૧૮ પાપસ્થાનને
ત્યાગ કરે એ પ્રમાણે આચાર્યના ૩ શુભ છે ॥ ૧૮ પ્રકા
રના પ્રકલ્પને ધારણ કરે, અને ૧૮ હજાર શિલાગરથના
વહનમા વૃષભ સરળા હોય, એ આચાર્યના ૩૬ શુભ છે ॥
૧ મિથ્યાત્વ-૨૦ અસમાધિસ્થાન-૫ મહત્તિના દોષ-અને
૧૦ એષણના દોષ (એ સર્વને ત્યાગ કરે) તે આચાર્ય
ના ૩૬ શુભ છે ॥ ૨૧ સખલ દોષ-૧૫ શિક્ષાશીલના
સ્થાન-એ પ્રમાણે સકશુભના સમૂહવાળા આચાર્યના ૩૬
શુભ છે ॥ ૧ મિથ્યાત્વ-૩ વેદ-૬ હામ્યાદિ-અને ૪ કૃપાય
એ ૧૪ અવ્યન્તઃ પ્રતિષ્ઠિ અને ૨૨ પરિષદ એ ૩૬ શુભ
આચાર્યના છે (અહિ પ્રથિને ત્યાગ જણવો અને પરિષદ
મહન કન્વાને આદર જણવો) ॥ સાધુના ૨૭ શુભ-અને
અશનાદિકની ૬ કોટિએ વિશુદ્ધિ એ પ્રમાણે આચાર્યના એ
૩૬ શુભ સદાકાળ હોય છે ॥ ૨૫ પટિલેહણા- કાષ
વિગ્રાધનાનો ત્યાગ-અને ૫ વેદિકાદિકની શુદ્ધિ એ ૩૬ શુભ
વાળા આચાર્ય છે ॥ ૧૨૧-૧૩૦ ॥

૩૨ યોગમશ્રદ્ધના શુભવટે સહિત, અને ૪ પ્રકારના
ભાવવટે એટલે આચરણા-સભાષણા-વાસના-અને પ્રવર્તના

સહિત એ ૩૧ શુભ આચાર્યના છે ॥ લઘિના ૨૮
 તથા પ્રભાવક પુરુષના ૮ સેદ્ધ એ પ્રમાણે હ મેશા શુદ્ધના
 શુભ જાણવા ॥ ૨૮ પાપસૂત્રના પ્રમગ ગહિત, અને ૭
 શુદ્ધિના શુભવાગા એ પ્રમાણે આચાર્યના હ મેશા ૩૧
 જાણવા ॥ અન્તરમ શત્રુ અને ૩૦ મોહનીયના મ્વાન
 નો ત્યાગ) તે નિપુણ શુદ્ધિવાગાઓએ આચાર્યના ૩
 જાણવા ॥ ૩૧ સિદ્ધના શુભ અને ૫ જ્ઞાન એ પ્રનાલે
 આચાર્યના ૩ શુભને હ મેશા હૃદયમા ધાગ્ય કરવા ॥
 સિદ્ધિના ૪ ઉપનર્ગ વિશુદ્ધમનથી હ મેશા સકન કરે,
 ને જીવના ૩૭ ભેદ જણે, એ પ્રમાણે આચાર્યના ૩
 જાણે છે ॥ તથા ૪ વિકલા અને વદનાના ૩૭ દોરનો હ મેશા
 જાણ કરે, એ મ્વભાવથીજ આચાર્યના ૩ શુભ છે ॥ ૩૭
 જાણાતનાનો ત્યાગ અને ૩ વીર્યાચારુ અગોપન એ પ્રમાણે
 આચાર્યના ૩૬ શુભ મત્ય રીતે કહ્યા છે ॥ પાંચ મહાન
 ની ૨૫ ભાવનાઓવટે ભાવિત તથા ૧૧ અગને ધાગ્ય
 નાગ એ આચાર્યના ૩ શુભ છે ॥ ૧૨ અગને ધાગ્ય
 રનાર તથા ૧૦ પયના- છેદ-૪ મૂળસૂત્ર-૧ નદીમૂત્ર-
 અને ૧ અનુયોગદ્વાર સૂત્રના જ્ઞાનને ગાદ્ય નહિવપને ધાગ્ય
 નાગ એ આચાર્યના ૩૬ શુભ છે ॥ ૧૩૧-૧૪૦ ॥

જ્ઞાન-દશન-ચાન્નિ-તપ-બને વીર્યાચારુ એ પાંચ
 આચાર્યને કર્તુ-કરાવર્તુ-અને અનુમોલુ એ ત્રણ કન્ધ સેદ્ધ
 જાણતા ૧૫ આચાર્યના સેદ્ધ તથા ૧૦ પ્રજાન્ની સમાચારીમા
 જાણ-તથા ૫ સમિતિ અને ૫ સ્વાધ્યાય સહિત અને
 પ્રમત્તલ

આચાર્ય હ મેશા ૩ શુભ

જન કરે છે ॥ ૮ પ્રવચન માતા-૮ સુખદુખની શબ્દા-૩
 પ્રકારતુ સત્ય-૧ બાવા-૭ ધ્યાન-૭ વિશ્વજ-અને ૨ ધર્મ
 એ આચાર્યના ૩૬ શુભ છે ॥ ઇત્યાદિ અનેક સે કહો શુભના
 સમૂહવડે સહિત અને સુવિહિત મુનિઓને હિતકારી એવા
 અતિ પ્રશસ્ત આચાર્ય ગણને વિષે મેઢી સરખા કહ્યા છે ॥
 ॥ રૂતિ આચાર્યગુણ પદ્મત્રિશિકા ॥ દ્રવ્યથી અને ભાવથી
 મૂળ શુભ અને ઉત્તરશુભવડે વિશુદ્ધ, શાસનનો ઉત્કર્ષ
 કરનાર, અને નારણા વિગેરેમા ઉદ્યમવત એવા ગીતાય
 શુદ્ધ હોય છે ॥ તે આચાર્ય શ્રી છન શાસનરૂપી પ્રામાણને
 પીઠ મમાન અને ત્રાકાર (ગઢ) સમાન કહ્યા છે અને તેવા
 આચાર્યોની કુતીરિઓવડે કોઈ પણ રીતે લઘુતા ઘર્ષશક્તી
 નથી ॥ જે શ્રી છનેન્દ્રના ધર્મને પ્રગટ કરે છે, તે ભાવઆચાર્ય
 , શ્રી તીર્થકર તુલ્ય કહ્યા છે પરંતુ જે આચાર્ય છનેન્દ્ર
 મતતુ ઉલ્લસન કરે છે, તે કાપુરુષ (કાચુ પુરુષ-પામર)
 છે, પણ સત્પુરુષ નથી ॥ તીર્થભાવને પ્રાપ્ત થયેલ એવા
 તીર્થકર બીક્ષાર્થે જતા નથી તેમ આચાર્ય પણ વસ્ત્ર અથન
 આદિકની લીક્ષાર્થે જાય નહિ ॥ સિદ્ધાન્તને વિષે જેટલો
 (અથવા જે કાળે જેટલો સિદ્ધાન્તનો) માર વતે છે તેટલો
 સર્વ સાર પ્રાપ્ત કરે, અને શ્રી અરિહંતની પેઠે નિશ્ચયપણે
 સર્વ શુદ્ધ સિદ્ધાન્તના રહસ્યને યથાર્થ કહેનાર એવા આચાર્ય
 હોય છે ॥ જેમ અરિહંત લગવત સમવસરજુમા પર્વદા
 ઝોની મધ્યે રહ્યા હતા પહેલે પ્રકરે વ્યાખ્યાન કરે છે, ત્યા
 આચાર્ય પણ તેવીજ રીતે બીજી વ્યાખ્યાન આપે છે પણ
 બીજે સ્થાને નહિ ॥ ૧૪૧-૧૫૦ ॥

જેમ તીર્થંકરની આજ્ઞા ઉલ્લંઘન કરવા યોગ્ય નથી તેમ આચાર્યની આજ્ઞા પણ ઉલ્લંઘન કરવા યોગ્ય નથી તથા જેમ તીર્થંકર ભગવત મહત્ત્વીમા ભોજન કરતા નથી તેમ આચાર્ય પણ મહત્ત્વીમા ભોજન કરતા નથી ॥ જેમ તીર્થંકર સર્વને પૂજ્ય છે, તેમ આચાર્ય પણ મર્વ પૂજ્ય છે તથા પરિષદના સમૂહમાં જેમ તીર્થંકર ભગવત નિર્ભય છે, તેમ ધર્મ કાર્યમાં આચાર્ય પણ નિભય છે ॥ તેમજ (તીર્થંકર ભગવત જેમ લોકતુ કાર્ય ન ચિતવે તેમ) આચાર્ય લોકતુ કાર્ય ન ચિતવે, વિક્રયા ન કરે, સલાપ ન કરે, અને નિઃસંગપણામાં તત્પર એવા આચાર્ય ધ્યાનમાં એકાકી થયા છતાં ધર્મ ધ્યાનમાં રહે ॥ એ પ્રમાણે સિદ્ધાન્તમાં આચાર્યના ૬ કૃપ તીર્થંકર સુખ્ય કળ્યા છે, તેવા આચાર્યની આજ્ઞામાં વર્તાવું તે ધર્મની પ્રભાવના છે ॥ શ્રી છનેન્દ્ર ભગવતની આજ્ઞાએ તપ, આનાએ મયમ, અને આજ્ઞાએ દાનાદિક ધર્મો છે, અને આજ્ઞા રહિત એવો જે મુનિધર્મ તે અનાર કલ્પો છે ॥ જેમ ક્ષાત્રગ ખાઈવા, મહાને શણ મારવું, અને શૂન્ય અન્વયમાં રૂદન કરવું, એ સર્વ નિરર્થક તેમ આજ્ઞા રહિત અનુષ્ઠાન પણ નિરર્થક છે ॥ આજ્ઞાભંગ કરનાર જે કે વિશુદ્ધ આહાર કરે, અને ધર્મોપદેશ ઇત્યાદિ કરે તોપણ તેતુ તે મર્વ અનુષ્ઠાન નિષ્ફળ છે ॥ સર્વે પણ જનો અરિહત તે દેવ, સુશુરૂ તે શુરૂ, એમ નામ માનવી કહે છે, પરંતુ પુણ્ય રહિત એવા તે જનો તેતુ શુદ્ધ સ્વરૂપ બાણી થઈ નથી ॥ વર્તમાનકાળના દોષથી તેમની સેવાનો પ્રસંગ તો દૂર રહ્યો, પરંતુ તેમતુ શુદ્ધ સ્વરૂપ બાણી તે પણ લોકમાં ફેલાઈ છે ॥ તેઓ ધન્ય

છે, તેઓ કૃતપુણ્ય છે, તેઓ કૃતાર્થ છે, અને તેઓને જન્મ પણ મુલવિત (મુજન્મ) છે કે જેઓએ મુશુરુત સ્વરૂપ જાણ્યું છે, તેમને વદના કરે છે, અને તેમનું ધ્યાન કરે છે ॥ ૧૫૧-૧૬૦ ॥

જે ગમ્મમા દેવેન્દ્રોએ પૃથ્વિ એવા ઋષભદેવાદિ તીથકરોની આજ્ઞાનું ઉદ્વચન થતું નથી તેવા ભાવાચાર્યની નાયકતાવાળા ગમ્મને ગમ્મ જાણવો ॥ જે ગમ્મમા હાત સ્થિત થયેલા વૃદ્ધ સાધુઓ પણ સાધ્વીઓ માથે આલાપ સલાપ કરતા નથી, અને સ્ત્રીના અંગ ઉપાગાદિ ચિતવતા નથી તે ગમ્મ કહેવાય ॥ જે ગમ્મમા પૃથ્વી-(પાણી)-અગ્નિ-પવન-વનસ્પતિ અને વ્રમ એ વિવિધ પ્રકારના જીવોને મરણાન્તે પણ મન માનથી પીડા કરતા નથી તે ગમ્મ કહેવાય ॥ જે ગમ્મમા એવા આચાર્ય અને એવા ઉપાધ્યાય હોય તે ગમ્મ શ્રી જીનેન્દ્રશાસનરૂપી પ્રાસાદના સ્તબ્ધમા ઉપર શહેલી વેદિકા (ઉગ્ગતવેદિકા^૧) સરખો જાણવો ॥ શાત-પ્રસન્ન મુખવાળા-વિધિવડે સર્વને બહાવવામા કુશળ-આચાર્યના વચનને પાળવામા તત્પર-ઉત્તમ કાર્ય કરનાર-૨૫ શુદ્ધસંહિત-વિશેષતઃ સત્ય કાર્યવાળા-મત્ત વચનવાળા-સધા વિગેરેના કાર્યમા તત્પર-અને દ્રઢ પ્રતિજ્ઞાવાળા (એવા ઉપાધ્યાય) હોય છે ॥ ૧૧ અગ તથા ૧૪ પૂર્વ પોતે બધું અને જીજ્ઞાને બહુવે તે ૨૫ શુદ્ધવાળા ઉપાધ્યાય કહેવાય ॥ ૧૧ અગતુ

૧ જેના ઉપર માટ્યાના છેડાઓ ગોવાય છે તે સ્તબ્ધની ઉપરની કુખી

ન ધારણ કરનાર, ૧૨ ઉપાગને લણનાર, તથા ૧ સ્ત્રી
 સ્ત્રી અને ૧ ઠરણ સિત્તરિ ધારણ કરનાર તથા ધારણ
 કરનાર એવા જે મુનિ તે ઉપાધ્યાય ૨૫ શુભવાગ બહુતર
 નની ૧૪ આશાતના પોતે કરે નહિ, ધીમની પ્રે
 રાવે નહિ, અને સુવર્ણના ૧૧ શુભ કહે, જે પ્રાપ્તે
 યના ૨૫ શુભ છે ॥ ૧૩ કિચાસ્યાન (નો ત્યાગ) ન
 અને ૬ કાય એ ૩૫ શુભ અથવા ૧૪ શુભ અને
 વકની ૧૧ પ્રતિમા (તુ બ્યાખ્યાન કરનાર) છે, તથા
 મ જે રીતે ૨૫ શુભ ઉપાધ્યાયના છે ॥ ૧૧૧ ॥ ૧૪

હ મેશા પાચ મહાવતની ૨૫ ભાવનાએ ૧૪ જે
 ઉપાધ્યાયના ૨૫ શુભ છે, તથા ૨૫ અશુભ ભાવને
 પોતે ત્યાગ કરે અને બીજાને ત્યાગ કરાવે તે ૧૪
 યાયાના ૩૫ શુભ છે ॥ પ્રજાપતીયજ્ઞના ૧૪
 ૬ તથા પૂજના ૧૭ ભેદની પ્રરૂપણા કરે તે ૧૪
 ઉપાધ્યાયના છે, તથા ૪ પ્રતિપત્તિ ભેદ નો ૧૪
 ૬ પ્રરૂપે તે ૫૭ ૨૫ શુભ ઉપાધ્યાયના છે, તેમાં
 ૫૭ સહિત વીસ એટલે ૨૩ વિષયો છે તેમાં ૧૪
 ૧૪ વડે પ્રહણનકરે, અને અશુભ ભોળે ૧૪
 પ્રહણ ન કરે તે ૨૫ શુભ ઉપાધ્યાયના છે, તેમાં ૨૧
 ૬ મિથ્યાત્વના છે, તેની પ્રરૂપણા ૪ પ્રકારે કરે
 માટે ઉપાધ્યાયના હ મેશા ૨૫ શુભ ૧૧ ૧૪ ૧૪ બૂત

૧ વિનીતચિર્નવોપદેશવાને યા અશુભ પ્રજાપતી વિન્ય
 ન શિખને ઉપદેશ આપવ ને બાદ કરે, પ્રજાપતી

ગ્રામ (એટલે જીવલેદ), અને બહુવુ આકરવુ તથા પાળ
 એ ત્રણથી થતા ૮ ભાગા તથા અગપૂજા અગ્રપૂજા અ
 ભાવપૂજા એ ૩ પૂજા સહિત ઉપાધ્યાયના ૨૫ લેદ (૨૫
 ગુણ) ગ્રામ છે ॥ તથા ૮ અનન્ત, ૮ પુદ્ગલપરાવ
 અને ૮ નિદાનને પ્રરૂપનાર તે ઉપાધ્યાયના ૨૫ ગુણ
 તેમજ ૬ તત્ત્વ-૬ ક્ષેત્ર-અને ૭ નય એ ૨૫ ગુણ ઉપાધ્યાય
 યના છે ॥ ૪ નિરોપા-૪ અનુયોગ ૪ ધર્મકથા-અને ૪ વિક
 (ના ત્યાગ)-૪ દાનાદિ ધર્મ (ની પ્રરૂપણા) અને ૫ ક
 (ના પ્રરૂપક) એ ૨૫ ગુણ ઉપાધ્યાયના છે ॥ ૫ જ્ઞાન
 વ્યવહાર-૫ સમ્યક્ત્વ-૫ પ્રવચનના અગ-અને ૫ પ્રમાદ
 પાથેના પાથ પાથ લેદ હોવાથી ૨૫ ભેદની પ્રરૂપણા ક
 નાર તે ઉપાધ્યાયના ૨૫ ગુણ છે ॥ ૧૨ મત-૧૦ રૂઢિ
 અને ૩ વિધિવાદ-એ ૨૫ ગુણ તથા ૩ હિંસા-૩ અહિંસ
 અને કાયોત્સર્ગના ૧૬ દોષ એ ૨૫ ગુણ ઉપાધ્યાયના છે
 ૮ આત્મા-૮ પ્રવચનમાતા-અને મહત્તા ૮ સ્થાન એ ત્રણ
 આઠ આઠ લેદ હોવાથી ૨૪ અને ૧ શ્રદ્ધા મળી ૨૫ ગુ
 ઉપાધ્યાયના છે, તથા આવકના ૨૧ ગુણ અને ૪ વૃત્તિ
 પવર્તન એ ૨૫ ગુણ ઉપાધ્યાયના છે, તથા ૩ અતત્ત્વ-૩ ત
 -૩ આત્મવ-૩ શત્રુ-૬ લેશ્યા-અને ૩ દૃઢ તથા ૪ કારણ
 ૨૫ ગુણ ઉપાધ્યાયના છે ॥ ૧૭૧-૧૮૧ ॥

અરિહત (તીથ કૃ) પદની ઉપાજનાના ૨૦ સ્થા
 અને ૫ આચાર એ ૨૫ ગુણ તથા અરિહતના ૧૨ ગુ
 -સિદ્ધના ૮ ગુણ-અને ૫ પ્રકારની ભક્તિ એ ૨૫ ઉ
 ધ્યાયના ગુણ છે ॥ સિદ્ધના ૧૫ લેદ અને ૧૦ નિ

સહિત ૨૫ ગુણ ઉપાધ્યાયના છે, તથા ૧^મ આગાર અને
 ૬ પ્રકારના સંસારી જીવ સહિત ૩૫ ગુણ ઉપાધ્યાયના છે ॥
 આશનાદિકના ૧૦ દોષ, ઉપાદનાદિ ૧૬ દોષ, એ ૨૫
 ગુણ ઉપાધ્યાયના છે ॥ ઇત્યાદિ ગુણ સહિત વિમુક્ત જીના
 ૫૦ની પ્રશ્નપણામાં કુશલ અને નયમાં નિપુણ એવા ઉપા
 ધ્યાય ૫ માત્રમાને જોળખાવે છે અથવા સ્વપન્ને (ત્ર અને
 ૫ને) જોળખાવે છે ॥ મમ્યક્ત્વ-જ્ઞાન-ચાત્રિ સહિત, સૂત્ર
 અર્થ-અને સૂત્રાર્થની વિધિને ભણનાર તથા આચાર્યપદને
 યોગ્ય એવા ઉપાધ્યાય સૂત્ર ભણે છે અને ભણાવે છે ॥
 ઉપાધ્યાય ક્રિય (૬૬) સમયસુચક, ઉત્તમજાતિવાન,
 ઉત્તમકુલવાન, જીનેન્દ્રિય, ભદ્ર, અગોપાગની વિકલતા
 સહિત, નિરોગી, અને વાચના આપવામાં કુશળ હોય છે ॥
 શુદ્ધે આપેલા પંચમન્ત્રવર્ણા, દીક્ષા-વડીદીક્ષા-અને
 પ્રતિષ્ઠા વિગેરેમાં કુશળ ઇત્યાદિ લાખો ગમે ગુણધુન્ન હતા
 જ્યાર કહ્યા છે ॥ વગી જિય કરવાથી સ્થિર કહેવાય છે,
 હા છુ કે સયમ ક્રિયાઓમાં પ્રવૃત્તિ કરવાના વ્યાપારવાળો
 થયે છતે ને સાધુ બળ હોવા છતાં ને ક્રિયામાં મીઠાતો
 (દુર્બલ મનવાળો) થતો હોય તો તેને જિયર કરે છે માટે
 માટે સ્થિર કહેવાય છે ॥ મમ્યક્ત્વ-જ્ઞાન-ચાત્રિ વિગેરેમાં,
 વસ્ત્ર વિગેરેમાં અને વિહારમાં એ સુવમાં રહાય કરીને
 સયમમાં સ્થિર કરે (તે સ્થિર કહેવાય) ॥ ૧૮૨-૧૯૦ ॥

તપ-સયમ-અને યોગમાં ને સાધુ જેને યોગ્ય હોય
 (એવું નેવા તપ વિગેરેને યોગ્ય હોય) તે સાધુને

૧. આદિ ૨૫ ગુણ કહેવાના છે, અને ગાથામાં ૨૬

પ્રવર્તાવે અને અશુભ કાર્યથી નિવારે તે પ્રવર્તક ગણની ચિંતાવાળો કહ્યો છે ॥ આચાર્યે (પ્રવર્તકને) તેવા પ્રકારના કાર્યમાં નિયુક્ત કર્યે છતે સઘને પણ વાતસહ્ય પ્રભાવના વિગેરે કાર્યમાં પ્રવર્તાવે તે મહત્વના કાર્ય કરનાર એવા પ્રવર્તક કહેવાય ॥ સપૂર્ણ યોગોને વહન કરેલા હોય, તથા કાવ-શક્તિ વિગેરે (યોગના) અનુષ્ઠાનવાળો હોય, અને ગચ્છમાં સાધુઓને યથાયોગ્ય યોગમાં ઉદ્યમ કરે અને કરાવે તેવા મુનિ ગણિ કહેવાય છે ॥ ઉદ્ઘાવણા, પ્રભાવના, અને ક્ષેત્ર ઉપધિ માગણામાં અવિષાદી (ખેદ નહિત) હોય મૂન અર્થે અને સૂત્રાર્થની વિધિના જાણનાર હોય, અને શુદ્ધવડે પ્રસિદ્ધ હોય એવા મુનિ ગણિ કહેવાય છે ॥ એ પાંચે પદમાં રહેવા પદરથો પર્થાયમાં લગુ હોય તો પણ અવમરાત્મિક છે, માટે દીક્ષા પર્થાયમાં મોટા એવા સામાન્ય સાધુઓએ તે પદરથો વહન કરવા યોગ્ય છે ॥ અહિ (ઉપરની ગાથામાં સામાન્ય સાધુ કથા) તે સામાન્ય એ શબ્દ સાધુઓને શુદ્ધ એ આપેલા પદ માત્રની (પદવીની) વિવક્ષાને અંગે જાણવું, અને તે પણ સામાન્ય સાધુઓ (જે કે સામાન્ય છે તો પણ) શુદ્ધરૂપી રત્નના કરડીઆ સરખા જાણવા ॥ વળી જે ગચ્છમાં આ ઉપરોક્ત પાંચ પ્રકારના મુનિઓ પણ નથી, તે ગચ્છ તો જીવ્ય પ્રાણિઓના સમ્યક્ત્વરૂપી રત્નને હરણ કરવામાં પક્ષિ (ચોરના ગામ) સરખો છે, અને સમા રમાં પ્રેમણ કરનારો છે ॥ વળી જે ગચ્છમાં જે સામાન્ય

૧ દીક્ષા પર્થાયમાં લગુ હોય પરંતુ જ્ઞાનાદિ રત્નવધીમાં અધિક હોય તો તે મુનિ અવમરાત્મિક મહેવાય.

મુનિઓ ગુણવાન નથી હોતા-ચતા તેવા ગચ્છમા સુવિહિત સાધુઓએ મુદૂર્ત્ત માત્ર પણ ન ગ્રહેવું ॥ ૬ મહાપતનું પાલન, ૬ કાચની ગ્રહા ૫ ઈન્દ્રિયનો સયમ, ૧ હોબનો નિગ્રહ, ૧ ક્ષમા, ૧ ભાવવિશુદ્ધિ, ૧ પ્રતિલેખનાદિ ક્રિયાની વિશુદ્ધિ, ૧ મયમયોગસહિતપદ્મ, ૩ અકુશળ યોગનો એટલે સાવધ મન વચન કાયાના વ્યાપારનો ત્યાગ, ૧ ગીત વિગેરે પીઠાઓની સહનશીલતા, ૧ મરણ-ઉપમર્ગનું સહન કરવું એ ૨૭ ગુણ અથવા બીજા પણ અનેક પ્રકારે ૨૭ ગુણો વડે વિભૂષિત એવો સાધુ છનપ્રસાદમા (છનેન્દ્ર પ્રવચન રૂપી પ્રસાદમા) પ્રવેશ કરવાને દ્વાર સરખો અને મનોહર ગુણના મમ્મહ રૂપ છે ॥ ૧૯૧-૨૦૧ ॥

ઉરગના સરખા,^૧ પર્વતના સરખા,^૨ જ્વલન (અગ્નિ) ના સરખા,^૩ સમુદ્રના સરખા,^૪ આકાશતળના સરખા,^૫

૧ બીજાએ કરેલા સ્થાનમા રહેવાપણ હોય, આદારમા આશક્તિ ન હોય અને સયમમા એક ચિત્ત હોય તે ઉરમના સરખા કહેવાય.

૨ પગિદ રૂપી ભયક પવોથી પણ અનાયમાન માય નહિ તે ગિરિના સરખા કહેવાય.

૩ તપરૂપી તેજ છે પ્રધાન જેઓને અને સૂત અને અર્થમા અનુભિવાળા હોય દોષવાળા આદા મા પ્રવૃત્તિ કરનાર ન હોય તે જ્વલન સરખા કહેવાય.

૪ સમુદ્ર જેવા ગહોર હોય, યાનરૂપી ખળનાવાળા અને પોતાની મર્યાદાનું ઉદ્વેગન ન ગુનાર હોય તે સમુદ્ર સરખા કહેવાય.

૫ બધે દેખણે આશબ્ધન સહિતપણ હોય તે આકાશતળના સરખા કહેવાય.

વૃક્ષોના સમુદાય સરખા,^૬ બમરાના મગખા,^૭ મૃગના સરખા,^૮
 પૃથ્વીના સરખા,^૯ કમળના મરખા,^{૧૦} સૂર્યના સરખા^{૧૧}
 અને પવનના સરખા^{૧૨} એવા જે હોય તે મુનિ કહેવાય ॥
 સાવથી સાધુઓએ વિવાદિ સરખા,^{૧૩} તિનિસ (નેતર)ના
 સરખા,^{૧૪} પવનના સરખા, વચ્ચુલ (વેતસ)ના સરખા,^{૧૫}
 કર્ણિકાર સરખા,^{૧૬} હિત્વજના સરખા,^{૧૭} બમગાનુ સરખા

૬ મોક્ષદ્વાર ॥ અર્થાં વાસી અને ચલનાં સમાન અપ્યવસાય
 વાળા હોય તે વૃક્ષના સમુદાય સખા હોય.

૭ અર્નિ ન ર્ણતિપદ્મ હોય તે ભમ સખા કહેવાય

૮ સસારના બાવથી ખેદવાળા હોય તે મૃગ સરખા કહેવાય

૯ સર્વભેદ ને (દુષ્ટ) સહન કરવાપણુ હોય તે પૃથ્વી
 સરખા કહેવાય.

૧૦ કામ અને ભોમથી હિત્વજ થવા છતાં તે બન્નેથી દુઃ રહે-
 નાં હોય તે કમળ સખા કહેવાય.

૧૧ ધર્માન્નમાયાદિને વિશે કરીને પ્રમદ કરવાપણુ હોય તે
 સૂર્ય સરખા કહેવાય.

૧૨ વિદ્યાગાદિમાં જેઓને પ્રતિજ્ઞાદિ ન હોય પવન સરખા
 બાણુવા

૧૩ વિષમાં સર્વગ્રમોનો અતરભાવનો અધિભાર કરીને ક્યુ છે

૧૪ માનના લાગથી નમ્રપણાએ કરીને

૧૫ જાવના સમુદાય સખા કોચાદિ વિષથી પરાભવ પામેના
 દુષ્ટોને તેને દુઃ કરવા વડે કરીને એવી રીતે સજાવાય છે કે નિમચે
 કરીને વેતસને યાત્ર કરી સર્વોં નિર્વિન થાય છે

૧૬ કર્ણિકાના પુષ્પની માફક પ્રગટથી અમુગિમધની અપેક્ષાએ
 કરીને અને નિર્ગંધવડે

૧૭ હિત્વજ સખા (સદે કમળ) પ્રભૂતિ (સ્વભાવ) એ સદેહ-

ઉદ્દેશના સરખા,^૧ નટના સરખા,^૨ કુકુટના સરખા^૩ અને
આદ્ય^૪ સરખા^૫ આવા પ્રકારે શ્રમણે શુભ જોઈએ * ॥
પાત્ર મહાવતની ૨૫ ભાવના વડે ભાવિત, અને દ્રવ્ય તથા
ભાવ (સાધુત્વ) યુક્ત એ ૨૭ શુભ સાધુના છે તથા ૨૫
અશુભ ભાવનાનો ત્યાગ તથા ૧ રાગ અને ૧ દેવનો ત્યાગ
એ પણ ૨૭ સાધુના શુભ છે ॥ ૧૦ શ્રમણધર્મ-૯ પ્રહ-
ર્યશુભિ-અને ૮ પ્રવચનમાતા એ સર્વને ધારણ કરે તે
હ મેશા મુનિપણના બ્યવહારમા ઉદ્યુક્ત (તત્પર) એવા
સાધુના ૨૭ શુભ છે ॥ તથા જે શુભધ્યાનના ૪-૪ લોક છે
માટે ૮ શુભધ્યાન, તથા જ્ઞાનાદિ ૩, તેમજ મૈત્રિ આદિ
ભાવનાના ચાર ચાર લોક હોવાથી ૧૬ મૈત્રી (આદિ ભાવના)
એ ૨૭ શુભને સાધુ હ મેશા ધારણ કરે છે ॥ અશુભ જે
ધ્યાનના ચાર ચાર લોકેષ ૮ અશુભધ્યાન, તથા ૧૬ કષાય,
અને જ્ઞાનાદિ ત્રિકની વિરાધના એ સર્વનો ત્યાગ એ ૨૭
શુભ સાધુના છે ॥ ૭ પિડેષણા, ૭ પાનૈષણા, ૬ અશુભ
ભાષા, અને ૭ સમીક્ષને યથાયોગ્ય નિત્ય ધારણ કરે અને
ત્યાગ કરે તે સાધુના ૨૭ શુભ છે ॥ ૧૦ સત્ય વચન અને
સચમના ૧૭ લોક એ મોક્ષના ઉત્તમ અર્થી^૬ એવા મુનિના
સાધુના ૨૭ શુભ છે ॥ બાહ્ય અને અભ્યન્તર લેહે ૧૨

પણ હોવા વડે આ મગધીપાડ હોવાથી

૧ ઉપયુક્ત દેશકાગમા કુચાવડે કરીને (વિદ્યાર્થ ૩ ૨૨ ૧)

૨ તે તે પ્રયોજ્યોને વિગે તે તે પેા કરવા વડે કરી

૩ સવિભાગ ચતા વડે કરીને કુકુટો જેમ નિરુદ્ધે અન્નર

મેળવીને પગથી ધુગે કરીને બીજા કુકુટાની સાથે ખાંદવ

૪ નિર્મલતાવડ તંત્રાદિની અનુરૂપિના રૂપે અન્નર

* દશ-૧૦ નિ પ્ર૦

પ્રકારનો તપ, ૧૪ પ્રકારનો કામ, અને અમયમનો નિઘ્રહ
એ સાધુના ૨૭ બેઠ-શુભ છે ॥ ૨૦૨-૨૧૦ ॥

એપણાના ૧૦ દોષ, ઉત્પાદનાદિ ૧૬ દોષ (એ ૨૬
દોષનો ત્યાગ) તથા ૧ અગૃહિલાવ (અલોહુપતા) એ ૨૭
શુભ સાધુના છે ॥ ૧૬ ઉદ્દગમદોષ-૫ આશ્રવ-અને ૫ મહ
વિના દોષ એ સર્વનો ત્યાગ તથા સયમમા મન સહિત
એ ૨૭ શુભ ઉત્તમ ભાવ સાધુના છે ॥ ૧૫ શિક્ષા અધ્યાન
અને ૧૨ ભિન્ન પ્રતિમા એ ૨૭ સાધુના શુભ છે, તથા વર્ષ
તિદોષ-પ્રમાદ-અને મદ એ ત્રણે આઠ આઠ પ્રકારના ગણુતા
૨૪ અને ૩ ગારવ સહિત કરીએ તો ૨૭ સાધુના શુભ થાય
છે ॥ ૧૦ વિનય, ૫ વરણ (મહણ), અને અસત્યામૃષા
ભાવાના ૧૨ લેહ એ ૨૭ શુભ સાધુના છે, તથા અગ ઉપાગ
અને અભિઘ્રહ (ના અનુક્રમે ૧૧-૧૨-૪ લેહ ગણુતા) એ
૨૭ સાધુના શુભ છે ॥ ઇચ્છા વિગેરે ૧૦ પ્રકારની સમા
ચારી, તથા આવશ્યકઆદિ ૧૦, ૨ શિક્ષા, અને ૫ સ્વા
ધ્યાય એ ૨૭ શુભ સાધુના છે ॥ ૧૮ હબર સિલાગરથના
ધરનાર અને ૬ અશુભ નિષાણાનો ત્યાગ એ ૨૭ સાધુના
શુભ છે ॥ ૩ અપ્રશસ્ત લેખ્યાનો ત્યાગ, ૧૮ પ્રકારનું બ્રહ્મ
ચર્ચ, ૩ શર્ચ (નો ત્યાગ) અને ૩ હડ (નો ત્યાગ) એ
૨૭ શુભ સાધુના છે ॥ ૮ પડિલેહણા, ૮ ગોચરી, અને ૮
દ્રષ્ટિ એ ત્રણે આઠ આઠ ગણુવાથી ૨૪ અને ૩ પ્રશન્ત
લેખ્યા એ ૨૭ શુભ સાધુ હમેશા ધારણ કરે ॥ ૧૨ ભાવના
તથા ૪ શુભશબ્દા એ ૧૮ ધારણ કરે અને છ કથ તથા
૪ હુ ખશ્યાનો ત્યાગ કરે તે ૨૭ શુભ મુનિવરોના-

સાધુ મહાત્માઓના છે ॥ ૧૦ પ્રત્યાખ્યાન, ૧૧ વિગતિ (ના ત્યાગ),^૧ અને ૬ આવશ્યક એ સાધુના ૨૭ ગુણ છે, તથા દેવાદિકના ૪ ઉપસર્ગ,^૨ દુધાદિ ૨૨ પન્થિહ, અને ધૃતિ એ સાધુના ૨૭ ગુણ છે ॥ ૨૧૧-૨૨૦ ॥

૧ છનકેત્પ-૧ સ્થવિર ઠપ-એ બે પ્રકાર તથા અથેલ આદિ ૧૦ ઠપ-પ ચારિત્ર-અને ૧૦ પ્રાયશ્ચિત એ ૨૭ ગુણ સાધુના છે ॥ ૨૦ અસમાધિધ્યાન, અને ૭ વિભાગ એ ૨૭ સ્થાનનું સાધુએ મનથી પણ ધ્યાન ન કરવું (તે સાધુના ૨૭ ગુણ કહેવાય) ॥ ૨૧ સખવદોષ, કરવું તથા અનુભો-દવું એ ૨, તથા ૪ અમરરએ ૨૭ ગુણોને (એટલે દોષોને) મુનિએ મનથી પણ ન ચિતવવા તે સાધુના ૨૭ ગુણ કહેવાય ॥ પૃથ્વી-જળ-અગ્નિ-વાયુ-વનસ્પતિ-મૃગ અથવા શ્વાન-રાસભ-કૂકડો-ચક્ર-દીપક-સુવર્ણ-મોતી-હંસ-ઠમગ-પોત-શ્રીફલ-વાસ-શખ-તુળ-ચન્દન ગુરૂ મેઘ-અને ચન્દ્ર-વૃષભ-ગજેન્દ્ર-તથા મૃગેન્દ્ર એ વસ્તુઓ મરખા તથા સૂર્ય સરખા તેજસ્વી એ ૨૭ ગુણ સુક્ત સાધુ હોય છે ॥ ઈત્યાદિ અનેક ગુણના સમૂહવડે મમામ કયો છે આક પ્રકારનો કમંસમૂહ જેખે એવા તે મુનિઓને ત્રણ કાળ આત્મ હર્ષ (પોતાના ચિત્તના ઉદ્ધવાસ) વડે પ્રભુમ ઠરીએ ॥ મુનિ મહાત્માઓ ગીતાય,^૩ સવિત્ર, સત્ય ગહિત, ગારવના સખધનો ત્યાગ કરેલ, છનેન્દ્ર મતનો ઉદ્યોત કરનાર અને

૧ નમસ્કાર પાંચ વિકરેન્દ્ર ત્રણ અ

૫ એન્દ્રિય નર કુમરિમા ન જવું

સમ્યક્ત્વના પ્રભાવક હોય છે ॥ વળી મુનિઓ ઉત્સર્ગમાં રક્તા હોય અને કાશ્મીરી બીજા પદને (એટલે અપવાદને) સેવનારા પણ હોય, તેમાં પણ મૂળશુદ્ધિને વિષે નહિ, અને ઉત્તરશુદ્ધિને વિષે પણ કહાવિત્ (અપવાદ સેવે પરંતુ નિત્ય નહિ) ॥ પ્રવ્રજ્યાને પ્રાપ્ત થયેલ નવદીક્ષિત શિષ્યને સમ્યક પરીક્ષા કરીને (પ્રવર્તોવનાર), તથા કુલવત અને શૃંગધાવાસમાં પણ આશક્તિ રહિત એવા મુનિઓ ચારિત્રમાં કટયાણુ ઢરનારા હોય છે ॥ ૫ મત, ૧૦ શ્રમશુદ્ધિ, ૧૭ સમમ, ૧૦ વૈયાવચ્ચ, ૯ બ્રહ્મચર્ય શુભિ, ૩ જ્ઞાનાશિક, ૧૨ તપ, ૪ કોષાદિનિનક, એ ચારિત્રના ૭૦ શ્લોક (તે કરણસિત્તરિ^૧ કહેવાય) ॥ ૨૨૧-૨૩૦ ॥

૪ પિઠવિશુદ્ધિ, ૫ સમિતિ, ૧૨ જ્ઞાવના, ૧૨ પ્રતિમા, ૫ ઈન્દ્રિયનિગ્રહ, ૨૫ પડિલેહણા, ૩ શુભિ, અને ૪ અભિગ્રહ એ ક્રિયાના ૭૦ શ્લોક કહેવાય (તે કરણસિત્તરિ^૨ કહે

૧ જગવન્ત દરીબદ્રમુગ્ધ મહારાજો પોતાના બનાવેલ પચ્ચ વસ્ત્રુક નામના મ યમાં પરીક્ષા જતારી છે તે જ ૧ આત્માઓએ જોઈ સેવુ નો તેમાં પોતે છ મહીનાનો કાળ કહે છે જીવના પરિણામ વિશેષની અપેક્ષાએ અને મળવારી શ્રી હેમચદ્રમુગ્ધ મહારાજના કથન પ્રમાણે દીક્ષા પદ-માં પણ પ્રાપ્ત ૭ મહીના પરીક્ષાનો સમય કે

૨ સાવ જીવ સતત પાનકૃપ મર્મ તે ચારિત્રના ૭૦ શ્લોક કરણસિત્તરિ કે

૩ ચારિત્રમાં અમુ અમુક વખતે કન્યાની ક્રિયાના ૭૦ શ્લોક તે કરણસિત્તરિ (તે જાદુ ચત્રાએ જાણવું)

૧૫ ॥ ૭ માસ સુધીની (ખેલી ૧ માસની બીજી ૭ માસ
 ત્યાદિ રીતે) સાત પ્રતિમા, ત્યા બા' ખેલી (એ
 માઠમી) પ્રતિમા ૭ રાત્રિ દિવસની એ પ્રમાણે બીજી ૭
 રાત્રિ દિવસની, ત્રીજી સાત રાત્રી દિવસની એ ૧૦ પ્રતિ
 મારખાદ ૧૧ મી એક અહોરાત્રિની, અને ૧૨ની એ
 રાત્રિની એ પ્રમાણે માધુની ૧૨ પ્રતિમાઓ સ્થાપી ॥ ત
 ખેલી સાધુ પ્રતિમા ૧ માસની, ત્યારબા' એક મ
 વધતા વાવત્ સાતમી પ્રતિમા ૭ માસની, બીજી ત્રણ
 અને હથમી પ્રતિમા ૭ રાત્રિ દિવસની અર્ચ ૧ ૧
 અહોરાત્રિની, અને ૧૨ મી ૧ એકરાત્રિની સ્થાપી ॥ ત
 ધર્મસમિતિમા સદાકાળ ચત્ત કરે, શેષ ૫૦ તિરે
 એકને વાપરે, તથા વસ્તુને મહત્વ કરવા મુજબ અને
 હુગ છા કરવામા સમયવાળા થાય, સમર્થિયગ શય, અને
 મન વચનાદિથી સમયી હોય એમ ૧૫ પ્રકાર વર્ણવી
 હોય ॥ મુનિ હાસ્યરહિત વાપણ કરે, વિચારીને જાણ કરે,
 તથા ક્રોધ હોભ અને તાપ ગહિત સ્વ વાપણ કરે એ ૫
 શુભવાળા હોય તથા મુનિ વર્ણવેગ (વિચાર) હમેશા
 સમુપેક્ષિત (સમ્યક્ પ્રકારે વસ્તુને એક પરીવેદીને ઉપ
 યોગમા લેનાર) હોય અને મુજબ હમેશા ત્યાગ કર
 નાર હોય ॥ વળી મુનિ પોને અમીની ચાચના કરે પુન
 અવગ્રહ માગેલો હોય તો સમુર્ણ કરે અવગ્રહ માગે
 અનુસાપિત (ગુરુએ આદા આજ્ઞા બા) પાત, કરે,
 અને ને સાધરિએ અગ્રહ માગીને (

ગુણ અવમહ લેદે કહ્યા) ॥ તથા મુનિ આહારની શુભિ
 વાગ (સાવધ આહાર નહિ કરના અને નિશ્વધ આહાર
 પણ ગૃહસ્થની દ્રષ્ટિએ નહિ કરનાર) હોય, પોતાના શરી
 રની શુશ્રુષા ન કરે, મીતુ ધ્યાન ન કરે, સ્ત્રીની અથવા
 ગૃહસ્થની સ્તવના ન કરે, વગી નાન તત્ત્વવાગા એવા મુનિ
 કુદ્રવધ (એકેન્દ્રિયાદિનો વધ) ન કરે, એવા (પાંચ ગુણુવાળા)
 ધર્મોત્તરેશી (ધર્મ ભાવનાવાળા) મુનિ નિરન્તર પ્રક્ષયર્થેનુ
 પાવન કરે ॥ જે મુનિ મનોહ અથવા અમનોહ શબ્દ રૂપ
 રમ ગદ્ય પ્રાપ્ત થયે અથવા અપશ પ્રાપ્ત થયે (મમભાવી
 રહે અને) ગૃહસ્થ ઉપન પ્રદેય ન કરે, તે મુનિ પંડિત
 કહેવાય, તેમજ હાન્ત વિરહા અને અપરિમહી કહેવાય ॥
 કન્ડપ ભાવના-દેવભાવના-કિર્મિષ્ણીભાવના-આભિયોગભાવના
 આમુરીભાવના-અને મ મોહભાવના એ પાંચ અપ્રશસ્ત
 ભાવનાના હરેકના પાંચ પાંચ લોહ હોવાથી ૩૫ અપ્રશસ્ત
 ભાવના છે ॥ તેથી ૩ કરણ અને ૩ યોગવડે સમ્યક્ મમા
 ધિવાળો મુનિ પ્રશસ્તભાવના ભાવે અને (તે ૩૫) અપ્રશસ્ત
 ભાવનાનો ત્યાગ કરે ॥ ૩૩૧-૩૪૦ ॥

॥ अथ ५ निर्ग्रन्थानु स्वरूप ॥

પુલાક-બહુશ-દુશીલ-નિર્ગ્રન્થ-અને સ્નાતક એ ૫ પ્રકારના નિર્ગ્રન્થ (એટલે સાધુ) કહ્યા છે, તથા તે પાંચેમા દરેક નિર્ગ્રન્થ બે બે પ્રકારે છે ॥ “પુલાક” એ શબ્દવટે અસાર ધાન્ય કહેવાય છે અર્થાત્ જેતુ ચારિત્ર અસાર ધાન્ય સરખુ હોય તે વુલાક કહેવાય, તે લલિપુલાક અને અને મેવાપુલાક એમ બે પ્રકારના છે ॥ જે લલિપ વડે સઘ વિગેરેના કાચપ્રમળે ચક્રવર્તિના મેન્થને પશુ ચૂર્ણ કરે તે લલિપુલાક બાધવે ॥ આસેવના પુલાક પાંચ પ્રકારે છે જ્ઞાનાસેવનપુલાક, દર્શનપુલાક, ચારિત્રપુલાક, લિંગપુલાક, અને યથાસૂક્ષ્મપુલાક એ પાંચ આસેવના પુલાક છે ॥ તથા પિતૃશ્વ બહુશ અને શરીર બહુશ ચકુશમુનિ ૭ પ્રકારે છે, પુન તે એકેક બહુશ પણ આલોગ-અનાભોગ-મવૃત-અસવૃત-અને નૂકમ એ બેદથી પાંચ પાંચ પ્રકારે છે ॥ તુશિલમુનિ પણ પ્રતિનેવના કુશીવ અને કથાયકુશીવ એમ બે પ્રકારના છે, પુન તે પણ દરેક જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર-તપ-અને યથાસૂક્ષ્મ એ બેદથી પાંચ પાંચ પ્રકારે છે ॥ (અહિ (અહિ “ નિર્ગ્રન્થ ” એ શબ્દમા) “ ગ્રન્થ ” એટલે મિથ્યા ત્વ આદિ મોહ રૂપી ધન, તે ધનથી જે બહાર નિકળ્યો તે નિર્ગ્રન્થ કહેવાય તે ઉપશામક અને ક્ષપક એમ બે પ્રકારે

છે, પુન તે પણ દરેક નિર્ઐન્ધ (નીચેની ગાથામા કહ્યા પ્રમાણે) પાચ પાચ પ્રકારે છે ॥ પ્રથમ-અપ્રથમ-ચરિમ-અચરિમ-અને યથાસૂક્ષ્મ (એ પાચ પાચ પ્રકારે નિર્ઐન્ધના જે બે બાધુવા) અહિં ૧ મિઠ્યાત્વ-૩ વેદ-૬ હાસ્યાદિ-અને ક્રોધાદિ ૪ કપાય એ ૧૬ પ્રકારની અન્ધિ (અબ્યન્તર અન્ધિ) કહેવાય ॥ તથા શુદ્ધ ધ્યાન રૂપી જળથી વિશુદ્ધ થયેલ અને કર્મરૂપી મલનો અત્યંત લઘુ થવાથી રનાતક કહેવાય, તે પુન સયોગી અને અયોગી એમ બે પ્રકારના કહ્યા છે, ॥ તે દરેક ભેદ પણ અ-છવી-અમખલ-અકર્મીશ-અપરિશ્રાવી-અને શુદ્ધ જ્ઞાનશૂનધાની એ પાચ ભેદે અરિહંત (મયોગી અને અયોગી) છે ॥ ૨૪૧-૨૫૦ ॥

(એ પાચ પ્રકારના સાધુઓમા) ખેડા ૩ પ્રકારના મુનિ ખેડા જે પ્રકારના ચારિત્રમા (સામાં છેદોંમા) વર્તે છે, અને ચારે કપામમા વર્તે છે, અને નિર્ઐન્ધ તથા સ્નાતકર્તા યથાખ્યાત ચારિત્રમા વર્તે છે ॥ એ પાચમા પુણાક મુનિ મૂળશુદ્ધ અને ઉત્તરશુદ્ધની પ્રતિસેવા સેવનાર હોય છે, બદ્ધમુનિ ઉત્તરશુદ્ધની પ્રતિસેવા સેવના અને ખાકીના ૩ મુનિ પ્રતિ સેવના ગ્રહિત હોય છે ॥ સામાયિક-છેદોપન્થાપન પરિહારવિશુદ્ધિ-સૂક્ષ્મસપરાય-અને યથાખ્યાત એ ૫ ચારિત્ર છે ત્યાં જ (એટલે ક્રમના સચય)ને રિહત કરે (ખાલી કરે તે ચારિત્ર કહેવાય ॥ તેના આમાયિક ચારિત્ર દરબર અને યાત્રકથિક એમ બે પ્રકારનું બાધુવું, તેમા પહેલું દરબરવાલિન ચારિત્ર ખેડા અને છેલ્લા તીથકરના શાસનમા હોય છે, અને યાત્રકથિક ચારિત્ર મધ્યના ૨૦ તીર્થ કરના

સમયમા તથા મહાવિદેહમા હ મેશા હોય છે મામાયિક
 કથે' છતે અતુચોમ (ચાર મહાવ્રત) રૂપી અતિ ઉત્તમ
 ધર્મને મન વચન કાયા વડે અર્પે છે, માટે નિશ્ચયે તે
 સામાયિક ચારિત્ર કહેવાય ॥ હેદોપમ્યાન્ન ચારિત્ર માતિ
 ચાન્ન અને નિન્તિચાર એમ બે પ્રકારે છે, આ ચારિત્ર
 મધ્યમ ૨૨ તીર્થકરોના ગ્રાસનમા અને મહાવિદેહમા હોય
 નહિ ॥ પોતાના પૂર્વપદોમનો (એટલે પ્રથમ મહાવ્રત કરેલ
 ચાર મહાવ્રતરૂપ ચારિત્ર પચાસનો છેદ ઠરીને જે મુનિ
 આત્માને પચ્ચધામ (પચ્ચમહાવ્રત) ધર્મમા અર્પે તે
 નિશ્ચયથી હેદોપમ્યાપન ચારિત્ર કહેવાય ત્રીજુ ગરિદાર
 વિગુણ ચારિત્ર નિર્વિશ્વમાનક અને નિર્વિષ્ણકાયિક એમ બે
 પ્રકારે છે, આ ચારિત્ર ૬ મુનિના ગચ્છ વડે સેવાય છે ॥ જે
 માધુ પચ મહાવ્રતરૂપી અનુત્તમ-ગ્રેષ્ઠ ધર્મને ત્રિવિધે (મન
 વચન કાયાએ) સ્પર્શીને ૧૫ગિહરે તે નિશ્ચય પરિહાર
 વિશુદ્ધ સાધુ કહેવાય ॥ સુદ્ધમર્સવરાય ચારિત્ર મ કિવરયમાણુર
 અને વિશુદ્ધિમાન^૩ એમ ૨ પ્રકારનુ છે, અને એ ચારિત્ર
 શ્રેણી ઉપર ચઢેલા મકવાયી (સગગી) મુનિને હોય છે ॥
 ૨૫૧-૨૬૦ ॥

૧ અદિ પરિહરે એટલે સવે એવો અર્થ છે ૧અથવા પરિ
 હાર' એ શબ્દનો 'ગુરુ પાસે ત્યાગ એવો પણ અર્થ છે, કારણ
 કે આત્મ પૂર્ણ થો ગુરુ પાસે ત્યાગ કરવાનો હોય છે (એટલે
 પુન ગૃહમાં આવવાનુ અથવા જન ક પર્મા પ્રવેશ કરવાનો)
 ૨ શિષી પત્તા જીવને ૩ શ્રેણી ૮

લોભના અણુને (સૂક્ષ્મ લોભને) વેદતો જે ઉપશમક
અથવા ક્ષપક સાધુ હોય તે (તુ ચારિત્ર તે) સૂક્ષ્મસપરાય
ચારિત્ર યથાખ્યાત ચારિત્રથી કંઈક ન્યુન^૧ છે ॥ તથા
યથાખ્યાત ચારિત્ર છત્રસ્થપણાનું અને કેવલિપણાનું એમ
જે પ્રકારનું છે, ત્યાં એ પહેલા ચારિત્રમા (ઉપશમ યથા
ખ્યાતમા) ચઢવા પડવાની ભજના છે, અને બીજામા (ક્ષાયિક
યથાખ્યાતમા કેવલિ યથાખ્યાતમા) પડવાનું હોય નહિ ॥
મોહનીય કર્મ^૨ સર્વથા ઉપશાન્ત થયે અને ક્ષય પામ્યે
નિશ્ચયે છત્રસ્થ અને મવક્ત્ર એ બન્ને યથાખ્યાત ચારિત્રી
થાય છે ॥ (હવે ૫ નિર્મથમા ૩૬ માર્ગણ્યો કહે છે)
પ્રજ્ઞાપન-વેદ-રાગ-દ્વેષ-ચારિત્ર-પ્રતિભેદ-જ્ઞાન-તીર્થ-લિંગ
-શરીર-ચેત્ર-કાળ-ગતિ-સ્થિતિ-સમય નિર્કર્મ-યોગ ઉપયોગ
-કપાય-લેશ્યા-પશ્ચિમ-બધન-વેદ કમોદીરણ ઉપસ પદાદાન
-સજ્ઞા-આહ્વાન-ભવ-આકર્ષ-કાળ-અન્તર-સમુદ્ધાત-ક્ષેત્ર
સ્પર્શના-ભાવ-પરિણામ-અને અપબહુત્વ એ પાંચ નિર્મથના
૩૬ દ્વાર છે ॥ એ (પાંચ પ્રકારના) ચારિત્રોમા સર્વે
અતિચ્છા સંજવલન કપાયોના ઉદયથી હોય છે, અને શેષ
૧૦ કપાયોના ઉદયથી તો મૂલ્યએક (મહાવ્રતનો પક્ષ
નાશ) થાય છે ॥ ૧૬ ઉદ્ભવદોષ, ૧૬ ઉત્પાદનાદિ દોષ,
એવણાના ૧૦ દોષ, તથા આસેવણાના ૫ દોષ મળી (ગોચરી
સંબધિ) ૪૭ દોષ છે ॥ આધાકર્મ-ઓદેશિક-પ્રતિકર્મ-
મિશ્રજાત-સ્થાપના-આભૂતિક-પ્રાદુર્ભવ-કીત-પ્રામિત્ય-પરિ
વર્તના-અભિહૂત-ઉદ્ભિન્ન - માલોપહૂત-આચ્છેદ-અનિ સુદ

અને અધ્યવપૂરક એ ૧૬ પિટાદ્રમ (આહાર સબધિ
હિદ્રમ) દોષ ૧ ॥ ૭ ૧-૭૭૦ ॥

ધાત્રીદોષ-ફૂતીદોષ-નિમિત્તદોષ-આજીવકદોષ-વનિષક
દોષ-ચિકિત્સાદોષ-તથા ક્રોધ-માન-માયા-હોભ એ ૧૦ દોષ,
તેમજ પૂર્વસસ્તવ, પશ્ચાત્તનસ્તવ, વિદ્યા, મત્ર, ચૂર્ણ, યોગ
અને ૧ મો મૂલકર્મ એ ૧૬ સપાદનાદિ દોષ છે ॥
શક્તિ, અક્ષિત, નિક્ષિપ્ત, પિહિત, સદ્ગત, દાયક, ઉન્નિમિત્ત
અપરિણત, લિપ્ત અને છર્જિત, એ ૧૦ દોષ વપણાના છે ॥
સયોજના, પ્રમાણ, અગાર, પૂમ, એ ૫ માસેવળા દાવ
છે વળી આ ઉપકરણ-આહાર-અને પાત્રી એ ત્રણ સબધિ
છે, તેમા પણ પહેલી સયોજના નામની આસેવણા બાદ
અને અવ્યન્તર એમ બે પ્રકારની છે ॥ (તથા પાચ્યમ
ઠારણ નામની આસેવણા આ પ્રમાણે-) વેદના-યૈવાવૃત્ય-
ઈર્ધાસ્થાન-સધમત્યાન-પ્રાણવૃત્તિ-અને છઠું ઠારણ ધર્મ
ચિન્તા (એ ૬ ઠારણે આસેવણા છે) ॥ તથા આતક-ઉપસગ
-શ્વસ્યર્પશ્ચમિતિહ્યા-પ્રાણિદ્યા-તપહેતુ-અને ચરીર વિનંદ
(એ ૬ ઠારણે આસેવણા નથી) ॥ સમુષ્ઠ-અસ સમુષ્ઠ-ઉદ્ધૃત
અપદ્વેષ-ઉદ્ગૃહિત-મૃદ્ધિત-અને માતમી ઉન્નિમિત્તમ
એ ૭ વિદેવળા છે તથા ૭ પાનેવળા પણ એ પ્રમાણે જણવ
પગ્નુ મિનતા એ છે તે ચોથી અપદ્વેષ નામની પાનેવળ
મૌવીર (કાજી ઝોસમણ) જળ વિગેરે અવેષ જળવાળી છે ॥
એ પ્રમાણે ૧૬૦ પિટીવળા વિગેરેના દોષ ભેદ વળીને ન
સાધુ હ મેથા આહારાદિકને આસક્તિથી નહિત અહણ-કર
સોજન કરે તે સાધુ કહેવાય ॥ સમુગતિ

ગોમુત્રિકા ગતિ-પતંગવિધિ-પેટાગતિ-અર્ધપેટાગતિ-અર્ધ-
ન્તર સળુકા ગતિ, અને બાહ્યસળુકા ગતિ (એ ૮ ગોચર
ચર્ચાની જમણી રીતિ) છે ॥ ૨૭૧-૨૮૦ ॥

યથાચિ તતાવગ્રહ-સ્વપતવગ્રહ-અવ અવગ્રહ-પર અવ-
ગ્રહ-સૈકાવગ્રહ-સાગારિમ ત્તારકાવગ્રહ-અને અમ્બુતાવગ્રહ
એ પ્રમાણે ૭ અવગ્રહ છે (અહિં એ ૭ અવગ્રહ પ્રતિમા
છે એમ જાણવું) ॥ સ્થાન-નવેધિની-ઉચ્ચારાદિ-શબ્દ-
રૂપ-પરક્રિયા-અને અન્યોન્યક્રિયા સળધિ એ સાત સમ્પ્રેકક^૧
આચારાગમા છે ॥ ગતિ-ગેહિ-ત્રી-પુદુપ-પરપ્રવિચાર-સ્વ
પ્રવિચાર-અપ્રવિચાર-દેવ-દારિદ્ર અને શાવકપણુ એ ૬
નિદાન^૨ (પાપનિવાણ) છે ॥ ઉગ્રમ-ઉત્પાદનાદિ-એષણા-
-પરિકર્મ-પન્થિકા-જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર-સરદાણુ-અને અત્રી
તિક એ ૧૦ ઉપધાત^૩ છે ॥ અચક્રિયા-અનર્થક્રિયા-હિંસા
-અક્રમ્માત-દ્વિષ્ટી-મૃધાવાંકી-અદ્વતક્રિયા-અધ્યાત્મક્રિયા-
માનક્રિયા-અમિત્રક્રિયા-માયા-દ્વેષ-અને ઇર્ષ્યાપથિકીક્રિયા (એ
૧૩ ક્રિયાસ્થાનો છે) ॥ ઇત્યાદિ અનેક શુભના સમૂહવડે
સહિત અને સારણ વિગેરેમાં મનોહર એવા જે ગ્રંથમાં સામાન્ય
મુનિઓ પણ એવા પ્રકારના હોય છે (તે ગચ્છ) કહેવાય ॥
એવા પ્રકારનો જનઆજ્ઞામાં વતનારો મુનિમમુદાય તે ગચ્છ

૧ આમાં જી જુનમાં એ સાત નામવાળા અધ્યયનો છે તે
પ્રત્યેક અધ્યયનનું નામ સ્થાન સૈવક ઇત્યાદિ છે

૨ હુ તપના પ્રભાવે તમ ઇત્યાદિ યાદિ એવી ઇચ્છા તે નિદાન

૩ અમ્બુનીવપિડ વિશે મહત્ત્વ કરતાં સમયનો અથવા આત્મ-
શુદ્ધિનો ઉપધાત યાચ છે માટે ઉપધાતના એ ૧૦ બેદ કલા છે

કહેવાય અને અન્ય ગ્રંથ તે પામતા ગ્રંથ કુળના વધા
નાટકીયાના ટોળા સરખા બાળવા ॥ એક કુળ એક રાજા
એક આવક અને એક આવિકા હોય જનુ એ અને રાજા
આજ્ઞાકુળ હોય તો સંઘ છે, નહિતર બીજા કાલકાળ
સાધુ આદિ મધ નવી પલ્લુ કાઢીને વધારી છે હિન્દુ
જ્ઞાનાદિ વડે પ્રધાન દર્શનયુગ અને જનિયુગ એવા
પ્રકારનો સઘ શ્રી વીર્યકર ભગવદે જુ રૂપે જોવાય
છે ॥ જ્ઞાનદર્શન અને ચાત્રિ કુળ હો સિદ્ધિ સાધુ
ઓનો મર્વ મમુદાય શુભનો સમાન (રમુ) દોચના
કારણથી સઘ કહેવાય છે ॥ ૨/૧-૧૧ ॥

વિશુદ્ધ વ્યવહારનું અવદ્યન ॥ એ અને શ્રી હને
શ્વરની આજ્ઞાતુ ઉલ્લેખન નહિ ॥ એ એક એક પલ્લુ
મનુષ્ય નીતિવાદી (ન્યાયમી) હોય તે એક પુરુષ પલ્લુ
માવસઘ છે ॥ અતુર્વજુ વધ ત જ્ય એ વધ ને પલ્લુ
એક પલ્લુ છે (અદીતિય પલ્લુ) અને તે આતુર્વજુ સઘ
પલ્લુ આચાર્ય સહિત (શુર મદિ) હોય તો તારવે કહે
વાય ॥ તોય એટલે તોયે-પ્રજ્ઞા નમઃપ્રજ્ઞાદિત (શુન)
જ્ઞાન-અને પ્રથમ ગણધર (એ ર મદિ છે) ત્યા બાવને
ને પ્રગટ કરે તે સાગ દેવના એ તે શિવાય બીજા

૧ સમુદ

૨ 'જમ્સોતિદ્યસ્વ' વિષય એવો છે માટે સઘ
તીકરને પલ્લુ પૂજ્ય છે

૩ અર્થાત જ્ઞાનાદિ કુળે કુળનાર એવા કુળ

કુતીર્થી કહેવાય ॥ જે મુનિ સૂત્ર વિરૂદ્ધ બાપણ કરે, ઉત્સ-
 વવચન સહેહે, તે પ્રમાણે કરે અને બીજા પાસે કરાવે અને
 તેમ કરવાને મન વચન કાયાથી અનુમોદે તે નિશ્ચયે મિથ્યા
 દિષ્ટિ છે, આવકોએ પણ સાધુના વેષવાળા તે મુનિને ત્યાગ
 કરવો, કારણ કે તેવા મુનિના દર્શનનું પણ અતુલું પ્રાપ્ત
 શ્રિત હજી છે ॥ દ્વિતીય કાળવડે દ્વિતિય થયેલા અરે અમારા
 સરખા પ્રાણીઓ કયા ! અહો જે જીનાગમ ન હોત તે
 અનાથ એવા અમારૂં શુ યાત ! ॥ અહો આ કાળમા પોતાના
 અથે (અથવા પોતાના માટે ધન તથા) વિપથોવડે વિષ-
 મય (ઝેરદૂષ) એવી દેશના આપવાના કાર્યમા રજત થયેલા
 હીનાચારીઓએ તથા વેષ વિડળકોએ શાસનને મનિન
 કરી દીધું છે ॥ વત માનકાળે કાળના પ્રભાવથી વિચ્છેદ
 કરેલ (વિનાશ પમાટેલ) ધર્મશ્રવણા અને નાસ્તિકતા
 રૂપ પ્રચલ વાધુવડે નાશ પામેલ છે જ્ઞાનાદિ રૂપ મેધ જેને
 એવા તથા કલેશ આદિ દોષવાળા એવા કેટલાએક-ક ઈક
 મુનિવેષ રૂપ પાસ-વળવાળા અમયમને પણ સયમ બોલ
 નારા અને બાજીએને (મુગ્ધજનેને) પ્રીય એવા તે
 મુનિઓ આત્મોત્કર્ષવડે (આત્મગર્વવડે) અતિ ઉદામ-
 પ્રચલ હોય છે ॥ જે જીનવચન (જીનેન્દ્રાગમ) ન હોત
 તથા શુદ્ધ પ્રરૂપવાળા મુનિઓ અને ગીતાથી ન હોત તે

૧ બાવી કાળના જીવોની અયોગ્યતા બાપી વિદ્યામ્ના અયોગ્યતા
 વિચ્છેદ કરનાર થી સુવિદિત મુનિઓ માટે આ વચન નથી પડતું
 સુપ્રેક્ષીવપણાના કારણથી બેદત્તરીપણે ધર્મશ્રવણો નાશ કરનાર તથા
 ધર્મશ્રવણો વેળીને પેટ બરનાત વિગધારીઓ માટે આ આગ્રેષ છે

તે (લિંગધારી) મુનિઓનું સ્વરૂપ બીજી કંઈ રીતે
જાણ્યું ? ॥ ૨૬૧-૩૦૦ ॥

આ હુષમ કાળમાં તો જો આગમમાં કદા પ્રમાણે
મધ્યાર્થ પ્રરૂપણા કરે, તે પ્રમાણે સર્દહો અને યથાશક્તિ
આચરે તો તેવો સાધુ પણ ત્રણ હોકાને વહનીય છે ॥
સમ્યક્ત્વરૂપી રત્ન સહિત, ગીતાર્થ, સર્વશાશ્વત્તા અસિપ્રાય
—નયમાં ફેરવલ, ધર્મનેઅર્થે^૧ વેષ ધારણ કરનાર, આસ્તિ-
ક્ય (શ્રદ્ધા) રૂપ આભરણવડે વિભૂષિત સર્વ અગવાળી,
પ્રવચનમાર્ગને અનુસારે ઉત્તમ^૨ દિવાળી, દૃષ્ટિવડે પોતાના
દોષ દેખનારા, અને શક્તિ પ્રમાણે અનુશ્ચન કરનારા એવા
સર્વિશ મુનિઓ ત્રીજાપક્ષને^૩ (સર્વે પાશ્વિકપક્ષાને)
ધારણ કરનાર છે ॥ ઉત્તમ આસ્તિવાળો નાધુ શુદ્ધ છે,
અને શુદ્ધવાન એવો આવક પણ શુદ્ધ છે અને સર્વિશપક્ષની
રૂપીવાળો અવસાનચારિત્ર ક્રિયાવાળો (શિથિલ ચારિત્રી)
સાધુ પણ શુદ્ધ છે (કારણ કે તે સર્વિશપાશ્વિક છે) ॥
સંજ્વલન કપાયોના ઉપશમ ભાવ સર્વે પશ્ચાત્કામતધારીઓ
પરંતુ અવસાન-શિથિલાચારી થયા હોય તો પણ તેઓ
શ્રદ્ધાકિ ગુણો સુક્ત હોય છે ॥ તેઓ હૃદયમાં સિદ્ધાન્તના

૧ લિંગધારીઓનો સાધુનો આશ્રયમાં છે અને સુવર્ણિત
સાધુનો વેષ સ્વપરોપમાર રૂપે ધર્મ મારે છે—કર્તૃ ભાવ

૨ અર્થે આવા પ્રમરના ઉત્તમ સાધુઓને પણ ત્રીજા પક્ષમાં
સર્વિશપક્ષમાં મળ્યા છે, તે વિશાંત અપમાત અને ઉપલિધારી સર્વિ
રંમુનિઓની અપેક્ષાએ સંબંધે (જો ૩^૧ ૨ થી ૩૧^૦ મધ્યમી
ગાથા)

મુખાવાદને અનર્થકારી બાબે છે, જે કારણથી પગે અને પોતાને બોધ કરવા માટે શુદ્ધ પ્રરૂપણા કરે છે ॥ ઉત્તમ સાધુને શુદ્ધ ધર્મ શુ છે તે પ્રરૂપે છે, અને પોતાના આચારને સુવિહિત સાધુઓ ॥ આગળ નિંદે છે તે મર્વાવમગતિક' હોય છે ॥ પોતે ઉત્તમ મુનિઓને વદના કરે છે, પણ તેઓને વદાવતા નથી, કૃતિકર્મ (દાદશાવર્તવદન) કરે છે પણ ઠગવનો નથી, પોતાનો શિષ્ય બનાવવા માટે દીક્ષા આપતો નથી, પરંતુ પ્રતિબોધ પમાડી બીજા સુસાધુઓ પાસે સોંપે છે ॥ અથવા આત્માથી એવા તે મુનિઓ ધર્મી-જનોને પોતાને માટે દીક્ષા આપે (પોતાનો શિષ્ય કરે) તોપણ તેઓની આગળ સાધુઓનો સર્વ આચાર પ્રરૂપીને સન્માર્ગમાં બેઠે છે (તે ત્રીતપક્ષવાળા-સવિજ્ઞાશક્તિ છે) ॥ અથવા પુનઃ જેણે મુનિપણાનું તત્ત્વ બહુ નથી એવો જીવ દીક્ષાને ગ્રહણ ન કરી શકે અને તેવા જીવને પોતાનો વિનય કરાવવા માટે દીક્ષા આપે તે યોગ્ય નથી ॥૩૦૧-૩૧૦॥

અવમન સાધુ (શિથિલાચારી સાધુ) પોતાને અર્થે દીક્ષા આપે તો પરને અને પોતાને પણ હજી છે, તે દીક્ષા લેનારને દુઃખતિમા નાખે છે-હૂંબાવે છે, અને પોતે અધિક હૂંબે છે ॥ ગીત એટલે કૃત્ય (જૃહતકૃત્ય) તથા નિશિથ આદિ (છેદ) સૂત્રો, તે સૂત્ર અર્થ અને સૂત્રાર્થ તેની વિધિને બાળુનાર તે ગીતાર્થ કહેવાય, અને બીજા મુનિઓ સમઘા ઘઘર અને જનુઘોગઘર કહેવાય ॥ ગીતાર્થ પણ નિશ્ચયે

ગીતાઈની જેવાબક્તિ બહુમાનવાળો હોય છે, તથા
 પર્ષદાના ગુણ નય અને હેતુવાદ ઇત્યાદિ વડે
 દેશના આપવામાં કુશલ હોય છે ॥ વિધિવાદને વિષે
 વિધિધર્મની પ્રરૂપણા કરે છે, પણ અનર્થકારી અવિ-
 ધિમાર્ગની પ્રરૂપણા એકલો હોય કે લોક મનુહાયમાં રહેલો
 હોય તેમજ દિવસે કે રાત્રે કદી પણ કરે નહિ ॥ ગીતાઈ
 મુનિ પ્રાણાન્તે પણ ઉત્કૃષ્ટ આચારના વિષયને (સાધુના
 ઉત્તમ માર્ગને) મિથ્યાપણે (વિપરીત) ન પ્રરૂપે,
 તથા બાહ્ય ઠટ ક્રિયા પણ જો છનેન્દ્રમાર્ગમાં (છનેન્દ્રા-
 ગમથી) પ્રતિદૂળ થતી હોય તો તે પણ કચિકર ન થાય ॥
 (ઉત્તમ મુનિ) મર્ષસ્થાને ઉચિત દ્રષ્ટિ અને ઉચિત પ્રવૃત્તિ
 આચરે છે, પારદાના દોષ જોડે તે દોષ પોતાના કર્મ
 સ્વભાવથી ઉત્પન્ન થયા છે એમ જાણે છે ॥ (ઉત્તમ મુનિ)
 જો કે અવનન-શિષિલાચારી છે તો પણ દોષોને પ્રગટ
 સેવનારો હોતો નથી, જે ઠાણથી (પ્રગટ દોષ સેવતા)
 પ્રવચનનો દોષ (શામનની નિન્દા) અને શુદ્ધ (બ્યવહારવાળા)
 જનોમાં મોહ ઉત્પન્ન થાય છે (એટલે અધર્મની નાસિ થાય
 છે) ॥ (ઉત્તમ મુનિ) ગીતાઈની આગળ પોતાના આચારો
 મત્યતાથી ઠહી દે છે, જે કારણથી ગીતાઈો તીથ મરીખા
 અને સિદ્ધાન્તમાં યુગપ્રધાન (સન્ધ્યા) કહ્યા છે ॥ જે કારણથી
 જ્ઞાની પુરૂષો માટે એમ દર્શાવ્યું છે કે મારજ વાગજ ચોયજ
 અને પડિચોયજ ઇત્યાદિ ઢાળોમાં ગીતાઈને મુખ્ય કરવા ॥
 પ્રવચનની-શાસનની પ્રભાવના ઠગ્નાર એવો અવસન-શિષિ
 લાચારી સાધુ પણ સારો છે, કારણકે ઉત્તમ નવેગવાળો

સાધુ ચારિત્રમા આજસુ થયો હોય તો પણ ચારિત્રમા
રહેલા સાધુઓનો પદ્યકારી છે ॥ ૩૧૧-૩૨૦ ॥

પરંતુ જેઓ જ્ઞાનાદિ ગુણ સહિત હોય, આત્મોત્કર્ષી
(અભિમાની) હોય અનર્થ (વક્ર) હોય, માયામા તત્ત્વ હોય,
અને ધર્મના બંધાને શૃંંગ્લોની સ્તુતિ કરનારા હોય તેવા
ઓનો મગ ન કરવો ॥ પન્માય તત્ત્વવાળા મુનિઓનો યોગ
તો ધન્ય પુરુષોને જ હોય પરંતુ જો સવિદ્યપક્ષોઓનો
યોગ હોય તો પણ લગ્નજીવોને કન્યાણુકારી છે ॥ તત્ત્વ-
જ્ઞાન-અગ-ધર્મ-ઈન્દ્રિય-મદ-વિષય દ્રવ્ય મભોગ યોગ નજા
-દિગ્-સમમ-તદ્વિ-મત-વિહાર-વચન-ભાવના-આશ્રય-
લેશ્યા-પર્યાસિ-પ્રાણ-યોનિ-સ્વર મગ્ન સમુદ્ધાત ચયો અહ ત્
આદિ-દાન-અવસ્થા-મત-અર્થશુત-નય-વિનય-આકાર-ગર્ભ-
-દુષ્કારિક-વસ્ત્ર-શ્રી-શસ્ત્ર-મિથ્યા-મદ-નનય-ગુણ-ધ્યાન-
પદસ્થાન-કામ-વૈયાપૃત્ય-ઉપસર્ગ-તૃપ્ત-ચરણ-લિપિ-બ્રહ્મ-
કમ-અદ્વ-અબદ) ભાષા-શૃંગ્લો-માનઆદિ-મામાયિક-કરણ-
નમસ્કાર-કદંબ-અડ-લોક-નિમંત્ર-દોન-કપટુદ્ધ-કણુ-ગતિ-
મુદ-ભાવ-પ્રમાદ-સ્થાન-અનુધન-મુદ્રા મત જપવિધિ-સસ
ભગી-પ્રમાણ-પ્રાયશ્ચિત-પ્રવૃત્તિ-પ્રવચનદુશળતા-આવરયક-
હેતુ-વગ-પ્રત્યાખ્યાન-અનુયોગ-અણિમપ મણુ મેરી નિમેષ-
દીક્ષા-ધર્મ-મમ્યકત્વ-રત્ન-ઉપનય-શમ-સમ-બ્રહ્મ-શિલ્પ-
અને ત્રમેય (એ ૧૦૦ સ્થાન બાણના ગીતાર્થ હોય છે ॥
ઈત્યાદિ અનેક સ્વમિદ્ધાન્ત અને પરસિદ્ધાન્તના સહમ્ય ગુણના

૩૫ મમ્યકત્વની પ્રભાવના કળ્યામા પ્રગટ, અને
૨૨ વૃક્ષ મન્મા (ગીતાર્થો બાણવા) ॥ ઘણું જહેવાથી

શુ ? તેવા ગીતાર્થ શુદ્ધી નિશ્ચયે તે ઉત્તમ સાધુઓ હ મેથા વિચરે છે, તેની આજ્ઞા ધાન્ય કરે છે, અને તેમનું વચન પણ મજારે છે ॥ જે આચાર્યો-ગીતાર્થી વિધિમાર્ગની પ્રરૂપણા કરે છે તે જનશામનના પ્રભાવક સવિન આચાર્યો આ દુષ્કમકાળમા ચિરકાળ સુધી જયવતવર્તો ॥ સમ્યક્ત્વ ધારણ કરનારા એવા ક કિ સાધુઓ આજીવિકાની વિધિવડે દ્રવ્યવેષને (શુદ્ધરહિત સાધુવેષને) ધાન્ય કરનારા છે, તે આગ્નિ શુદ્ધહીન સાધુઓ મવચ્ચાને બીજ પદમા વર્તનારા બણવા ॥ મસ્તકે મુઠ થયેલા, ઉદ્ભટવેષવાળા, વિચિત્ર વેષને ધનનારા, તથા વિદ્યા અજન ચૂણ્દિક તથા કુલમમત્વાદિ ક્રન્તા એવા જે સાધુઓ પોતાને માર્ગ પૂજનાર જીવને સમ્યક્ પ્રકારે માર્ગ કહે છે, અને પ્રવચન મૃષાને (ઉત્સૂન વચનને) દુષ્ટ માનનારા છે તેવા સાધુઓ પણ સાહુવિકા બણવા ॥ ૩૨૧-૩૩૧ ॥

અતિ મનોહર એવું જે ચારિત્ર તે જેણે પદ્યાત્ કર્યું (પોતાની પાછળ પાડ્યું, અર્થાત્ આચિત્રથી છટો પડ્યો) તે વદ્યાજ્ઞત કહેવાય અને આગ્નિને જેણે ફેડી દીધું અર્થાત્ ગૃહમ્થ થયો, શિખાવાળો (ચોટનીવાળો) તેમજ સ્ત્રી વિનાનો થયો અને બીજાવૃત્તિ કરે છે તે ઠલ્પિત્ત કહેવાય ॥ તથા શિખાવાળો સ્ત્રીવાળો ક્યૈવાળો (દાદી મૂછવાળો) થયો તે

૧ રજેદરપુ સિવાય સાધુના વસ્ત્રાગો અસમચારી જો દિન અને બીજા માર્ગી આજીવિકા ચનાવનાર એમો ગૃહમ્થ તુ' ૧ માર્ગવિક કહેવાય અને પ્રવચનની વિરુદ્ધ પ્રરૂપણા કરી તેને દુ' માને અને પુજનાર મનુષ્યોની આગળ ગિનેવના માર્ગની શુદ્ધ પ્રરૂપણા કરે

ગૃહસ્થ સિદ્ધપુત્ર કહેવાય, તે બીજા માગતો નથી પરંતુ
 શિષ્ય આદિ કર્મ કરી આજીવિકા ચલાવે છે ॥ કેટલાએક
 આચાર્યો એમ કહે છે—માને છે કે—પશ્ચાત્કૃત અને સિદ્ધપુત્ર
 એ બંને શિષ્યાવાળા હોય અથવા શિષ્યારહિત પણ હોય
 તેમજ સ્ત્રીસહિત હોય અને સ્ત્રીરહિત પણ હોય ॥ એ મર્વ
 નામે પણ એ સમ્યક્ત્વ મહિત હોય તો એ નામે જાણવા,
 પરંતુ તેઓનું એ સમ્યક્ત્વ જાણ થયું હોય અને તેથી
 સમ્યક્ત્વ ન વર્તતું હોય તો તે સર્વે ગૃહસ્થો જાણવા ॥
 કેઈક વખત તેઓને (સિદ્ધપુત્રાદિકોને) પણ આજ્ઞાચના
 વિગેરે કામ મા યોગ્ય ગણ્યા છે, પરંતુ એ જ્ઞાનવાળા હોય,
 સત્ય બાપલુથી સુલુપ્રધાન હોય, અને સ્થાન (પ્રાપ્તિસ્થાન
 સ્થાન) જાણનારા હોય (તો તેઓ પ્રાપ્તિસ્થાન વિગેરે કામ મા યોગ્ય
 છે) ॥ વળી એ તેઓ કુશીલ થયા હોય મિથ્યા ઉપદેશ
 આપનારા, કલ વડે ધમને કળનારા અને કુશીલનું સિંગ
 વેષ ધાન્ય ડરનારા હોય તો તેઓ પણ અદ્યક્ષનીય (નહિ
 દેખવા યોગ્ય) છે ॥ વિધિમાર્ગનો યોગ ધન્યપુરુષોને થાય
 છે, વિધિપક્ષના આશયકે તો સદાકાળ ધન્ય છે, વિધિમાર્ગનું
 બહુમાન ડરનારા ધન્ય છે, અને વિધિપક્ષને ફક્ત નહિ
 આપનારા પણ ધન્ય પુરુષો છે ॥ જેઓ વિધિમાર્ગ આચરે
 છે, વિધિમાર્ગના રાગી છે, અવિધિનો ત્યાગ કરનાર છે,
 અને અવિધિ થતા મિથ્યાદુષ્ટ કળનારા છે, અને અનુત્કર્ષ
 (આત્મોત્કર્ષ-ગર્વ) નહિ કળનારા છે, તેઓને પ્રવચનમાં
 મહાકાળ દ્રષ્ટિ થા કદા છે (અર્થાત્ શાસ્ત્રમાં મમ્યદ્રષ્ટિ
 કદા છે) ॥ સર્વે આસન્નસિદ્ધિવાળાઓનું તેમજ સર્વે

આસ્તિકવાદિઓનું એ (વિધિ રાગ આદિ) લક્ષણ છે, અને અલબ્ધ હવ તથા દુરભવ્ય હોવાનું તેથી વિપરીત લક્ષણ છે ॥ ૩૩૨-૩૪૦ ॥

સમ્યક્ત્વ જ્ઞાન અને ચારિત્ર અને ઉચ્ચી રીતે ચિંતિ રાગની આજ્ઞાનુસાર જેવી રીતે હોય તે પ્રમાણે અનુસરીને જે સ્થાને જીનેશ્વર ભગવતે ઢહેલા માર્ગ છે (અર્થાત્ માર્ગ કહ્યા છે) તે માર્ગને વિધિ પ્રમાણે તેવા પ્રકારના ઉત્તમ ભાવથી પૂજવો (આદરવો) ॥ ઢેટલાએકનો એવો આદેશ (પ્રરૂપણ) છે જે-વર્તમાનકાળમાં દર્શન અને જ્ઞાનવડે તીર્થ (શાસન) પ્રવર્તે છે, અને ચારિત્ર તે વિચ્છેદ પામ્યું છે એમ બોલનારને પ્રાચલિત હોય છે ॥ જે કારણથી ભગવતે આ ક્ષેત્રમાં શ્રી દુષ્પસહસ્રગિ સુધી ચારિત્ર રહેવાનું કહ્યું છે, તે ચારિત્ર આજ્ઞાવતી હોવાનેજ હોય, માટે વર્તમાન કાળે ચારિત્ર નથી એમ ઢહેવું તે મિથ્યામોહ છે ॥ કાળને ઉચિત જયજ્ઞામાં વર્તતા (એટલે કાળને ઉચિત ચારિત્ર ધર્મમાં વર્તતા) માત્મર્થ રહિત ઉદ્યમવત અને જનયાત્રા^૧ રહિત એવા યતિઓને યતિપદ્ધત્ત-ચારિત્ર હ મેશા હોય છે ॥ જ્યાં બાલ હોવાનો (અજ્ઞાનીઓનો) પ્રસંગ નથી, અત્યંત નવના-ઠગાર્થ નથી, બલાત્કાર વિગેરે કરવો કરાવવો નથી અને ગીતાયોની નેવા હોય છે તે ગમ્મમાં હ મેવા ચારિત્ર હોય છે એમ બબડવું ॥ સર્વે જીનેન્દ્રોનું શાસન બહુશ

૧ લોચનમુદ્રાની યતિને અનુસરીને પ્રરૂપણ કરતી તથા પ્રતિ કરતી તે- - - ઢહેવાય

કુશીલ સાધુઓ વડે આ પ્રમાણેજ ચાલે છે, પરંતુ તેમાં કયાયકુશીલ એવા પ્રમાણી સાધુઓ વિશેષ હોય છે ॥ નિર્ઝંઘ્યો^૧ વિના તીર્થ નહિ, અને નિર્ઝંઘ્યો અતીર્થ હોતા નથી^૨ જ્યાંમુધી છકાયવધનો સમમ-ત્યાગ વર્તે છે ત્યાં મુધી આ પચમકાળમા વનમાન સમયે પણ અનુમજના (તીર્થની હયાતી) છે ॥ એ પ્રમાણે ૮ વિક પ-આગા^૩ છે તેમા રહેવા ભાગાવાળા વજવા યોગ્ય છે બીજા ભાગાવાળા સેવવા યોગ્ય છે, અને ચોથા ભાગાવાળા પણ હંમેશા સેવવા યોગ્ય છે ॥ તેઓના અભાવે^૪ કુદૃષ્ટિના^૫ ઉદાહરણ પ્રમાણે સંધિશ્રવણ^૬

૧ અહિ નિર્ઝંઘ્યો એટલે પાંચ નિર્ઝંઘ્યમાનો એ થો બેઠ નહિ પણ નિર્ઝંઘ્ય એટલે મુનિ એને સામાન્ય અર્થ પ્રદણ્ય કરવા

૨ કહેરાનો ભાવાર્થ એ છે કે તીર્થ થી કુ પ્રસદ્ધ સર્ગ મુધી રહેનારુ છ અને તે તીર્થ નિર્ઝંઘ્ય-સાધુ વિના ન હોય અને સાધુ તે તીર્થ૩૫૪ જે માટે થી કુપ્રસદ્ધ મુધી તીર્થ૩૫ સાધુઓ અવશ્ય હોય છે એમ મક્કા કરી.

૩ આ ૮ ભાગાની ઉત્પત્તિ ૩૪૧મી ગાથાના ભાવાયથી શ નાં ત્રણની અગ્તિ નાગ્તિથી તીર્થ દયાતીના અનુરોગવાળી છે

૪ તેઓના એટલે ૧-૨-૪ ભાગાવાળા મુનિના અભાવે.

૫ જે હૃદયનુ જળ પીવાથી સર્વ નમરનોક વેના થયા પરંતુ રાગએ અને ક્ષમાને તે જળ ન પીવાથી સ્વસ્થ રહ્યા હતા પરંતુ લોહોએ રાગ ક્ષમાનો વેના ગળી સતામણી કરના સાગ્યા ત્યારે રાગ અને પ્રધાન પણ જાણી એકને લોભ્યતિ અનુસરીને વેના જેવા થયા પરંતુ ચિત્ત ગ્વથ પ્યુ હતુ તે પ્રમાણે લેકૃતિને અનુસારે કહાય

કરીને ત્રીજા ભાગાવાળા પણ સેવવા યોગ્ય છે, અને કારણ પ્રાપ્ત થયે તો સર્વે ભાગા શુદ્ધ છે ॥ દર્શનત્રિક^૧ રહિત તે પહેલા ભાગાવાળા, દર્શનત્રિક વડે શુદ્ધ તે બીજા ભાગાવાળા, ચારિત્ર રહિત તે ચોથા ભાગાવાળા, અને ત્રીજા ભાગામા દર્શનની ભજના બાંધવી ॥ અનુક્રમે દ્રવ્ય અને ભાવવડે ચાત્રિ (ઉપરના સેવ્ય ભાગામા) બાંધવું, બીજા ભાગાઓમા દર્શન શુદ્ધ બાંધવો અને જ્ઞાનની તો નિશ્ચયે ભજના બાંધવી ॥ પુરૂષવાર ગ્રંથમા છેદાદિકનો મુવિસ્તાર (અતિ વિસ્તાર) બાંધવો, અને ત્યાં સયમસ્થાનો સયમશ્રુતિ અને કંડકાદિક પણ બાંધવું ॥ ૩૪૧-૩૫૨ ॥

इति गुरुसरूपवर्णनम् ॥

ત્રીજા ભાગાવાળા સાધુઓને પણ સેવવા પડે તો પણ સધિમદ્ય કરીને જ સેવવા

૬ અહિં સ્પષ્ટ એટલે ભાવસધિ બાંધવી તે આ પ્રમાણે—
આ ગુરુ સમ્પૂર્ણની પણ ભજનાવાળા છે એમ વિવેક રાખીને એટલે મનમા સમગ્ર પોતાના જ્ઞાન વર્ણનાદિ પ્રયોગે ન ત્રુટ તેથી સાવ ધાનતા ગાખવી તે યાગ્યસ્થિતિ ૫૯ ૧૩૮માં ૬ નબર બોલે

૧ દર્શનત્રિક એટલે દર્શન જ્ઞાન ચાત્રિ

॥ अथ सम्यक्त्वाधिकार ॥

સમ્યક્ત્વગુણ સહિત અપ સેવેલા એવા પણ
 હિંદુ મને ધર્મો સદૃશ થાય છે, પરંતુ જો સમ્યક્
 ન હોય તો તે આદિનાહિ ધર્મો શેલડીના સાઠા (
 શેલડીના સાઠા) અરખા નિષ્કુળ છે ॥ અહિં વર્ણ
 સમ્યક્ત્વ કહેવાય, અને તે વસ્તુની (વસ્તુ ભૂત
 શબ્દા રૂપ છે વળી નિર્માણ અભ્યાસગુણના સ્થાન
 સ્થાન) રૂપ તે સમ્યક્ત્વ દશનમોહનીય કર્મના
 પ્રાપ્ત થાય છે ॥ વળી તે દશન સાધિક આદિ પા
 છે, તેમા પ્રથમ ઉપસમસમ્યક્ત્વ તે અનાહિ અન
 સુમારમા અતિ પ્રમણ કરનાર જીવ પામે છે ॥ પ

૧ પત્ત એટલે પન્થનો પાનો-આદો કે જેમાં એક
 ખર્ચ જેટલું ધાન્ય વાસની મોળી સાદવીએના મોળી સુધી
 ઉપ થી લીધજી હરી ગમે છે તે પાવમાથી ૨૫ વાન્ય
 થોડું ઉમેરે એ પ્રમાણે વારવાર જતા ધાન્ય ખાતી થવા
 આવે કે તેમ દર્શન મોહનીય કર્મનો એ પ્રમતે વિનાય
 સાતકર્મની અવકોશકોરિ સાચરેપમ ખાતી ગહતો પ્ર
 સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્તિ થાય છે

ઉપલ^૧ વિગેરેના દ્રષ્ટાન્તથી (અથવા દ્રષ્ટાન્તવાળા) મથા પ્રવૃત્તકરણ વડે દેાડ અપાર્થપુદ્ગલપગવર્ત સસાર બાકી રહેલો એવો પચેન્દ્રિય લબ્યજીવ ને મથાપ્રવૃત્તકરણવડે સાતે કર્મની (આયુષ્ય વિના સાતે કર્મની) ત્રિયતિરકા (ખાલી ઠેર) પચ્યોપમના અસખ્યાતમા ભાગ ન્યૂન ૧ દેાડા દેાડિ સાગરોપમ જેટલી બાકી રહે (ત્યારે અલીએક કરીને ઉપશમ સમ્યં પ્રાપ્ત કર ને દલાવે છે) ॥ અહિ ઘનિ એટલે દુર્ભેદ કરેલ ઘન (નકર) રૂઢ (મજબુત) અને રૂઢ (ગુપિવ) એવી (કાષ્ટાદિની) અનિય (ગાઠ) સરખો કર્મથી ઉત્પન્ન થયેલો ગાઠ તમદેવ ઉપ પચ્છિભાગ બાકીવો ॥ તે અનિયને અધ્યાત્મધ્યાનની વિશુદ્ધિ (ચિત્તની વિશુદ્ધિ) વાળા અપૂર્વકગુણરૂપ પરિણામ વડે એકીને ત્યા અન્તર્મુદ્ધર્ત માનતુ અન્તરકલ્પ કર છે ॥ (મને સમ્યં પામે છે) મત

૧ પર્વતની નદીઓ પાયાપુ પર્વતમા અધ્યાત્મને આ નદીના જળથી ધમાઈને સદગે અધ્યાત્મવાળો બને છે તેમ આ મથાપ્રવૃત્ત અન્તરો ગોળિની ત્રિયતિ સત્તા પચ્છ અનાદિકાળથી કર્મનિગત કર્તારી ગ્રાહ વખત પ્રાપ્ત થઈ ને છે ત્યારે મથિનેશ્વરિયો સમ્યં પ્રાપ્તિ પામ છે હલાદિ દ્રષ્ટાન્તો થી ચિત્ત પરવચ્ચેથી બાકીવું.

૨ સિદ્ધાન્તના અભિપ્રાયથી અપૂર્વક જુમજા એટલે અપૂ. ૨૦ સમાપ્ત મર્તા ગુર્તા ઉપં સમ્યં પામે અને કર્મત્રય મને ત્રીણુ અનિર્વૃત્તકમ્ પૂર્ણ થવ ગા. ઉપં સમ્યં પામે અદિ અન્તર-કરણ ઉપશમ સમ્યંત્વના કાળ અથવા તે પદ્ધતી ત સખધિદિશા કાળ પચ્છ મળાય.

ઉપશમ શ્રેણીને પ્રાપ્ત થયેવા છવને પણ ઉપશમસમ્યક્ત્વ^૧ પ્રાપ્ત થાય છે, અથવા તો જે છવે પ્રથમ ત્રણ પુનઃ નથી કર્યા અને મિથ્યાત્વ ક્ષય પામ્યું નથી તેવા છવને ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થાય (એમ સિદ્ધાન્તાદિમા કહ્યું છે) ॥ જે મિથ્યાત્વ ઉદય પ્રાપ્ત છે તેનો ક્ષય થયે અને જે ઉદય પ્રાપ્ત નથી તેનો ઉદય ન આવ્યે છતે છવ અન્તર્મુહૂર્ત^૨ માત્ર ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે છે ॥ (કરણનો ક્રમ આ પ્રમાણે છે—) જ્યાં સુધી અન્ય પાસે વર્ને ત્યાં સુધી યથા પ્રવૃત્તકરણ, અન્યનો લોહ કરતી વખતે બીજું અપૂર્વકરણ હોય, અને છવ સમ્યક્ત્વ પુનઃકૃત થયે છતે (એટલે સમ્યક્ત્વ પામ્યો નથી પણ પામવાની તૈયારીમા અન્તરાવ કાળે) અતિવૃત્તિકરણ હોય છે ॥ ૧-૧૦ ॥

(ઉપશમ સમ્યક્ત્વનો કાળ પૂર્ણ થયા બાદ) કંઈપણ આલબન નહિ પામેવી ચેળ જેમ પોતાના મૂળ સ્થાનને છોડતી નથી (અર્થાત્ મૂળ સ્થાને જ પાછી આવે છે) તેમ ત્રણપુનઃ જેણે નથી કર્યા અને ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પામ્યો હોય તેવો છવ પુનઃ મિથ્યાત્વેજ આવે છે ॥ પુનઃ એ ઉપશમ સમ્યક્ દષ્ટિછવ અન્તરકરણમા^૨ રહ્યો છતો કદાચ કોઈ છવ દેશવિરતિ પણ પામે છે અને પ્રમત્તાપ્રમત્ત બાવ પણ પામે છે ॥ ઉપાજો છે) ॥ એ કહેલો દ્રવ્ય શુદ્ધનો લાભ અસંખ્ય છવને થાય છે, પરન્તુ બધા છવને તો નિશ્ચયે સંપૂર્ણ દશપૂર્વ

૧ બીજી ત્રીજી ચોથા અને પાંચમીવા ત્રણ (વિશેષતઃ

૨ ઉપશમ સમ્યક્ત્વના અનુભવકાળમાજ

છે, તે વખતે જે મિથ્યાત્વ ઉચ્ચમા આવેલું છે તે પામે છે અને નહિ ઉઠ્ય આવેલું મિથ્યાત્વ ઉપશાન્ત થાય છે, એ પ્રમાણે મિથ્ર ભાવે પરિણમેલા મિથ્યા (શુદ્ધ પુનર્ને) વેદતા જીવને ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ થાય છે.

પ્રશ્ન — ઉપશમ સમ્યક્ત્વથી ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ તત્કાલિન-વિશેષતા છે ?

ઉત્તર — મિથ્યાત્વનો ઉપશમ થતા મિથ્યાત્વ પ્રકાર પછી વેદાણુ નથી, અને આદિ ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વમાં તે શુદ્ધ વેદાય છે એ વિશેષ છે ॥ इति क्षयोपशमसम्यक्त्वम् ॥ ૧૧-૭૦ ॥

પુનઃ સર્વ ઉઠ્ય આવેલા પરમ પુણ્યલક્ષી અવસ્થા (એટલે અન્ત્ય સમયે સમ્યક્ત્વ મોહનીયના સર્વ પુણ્ય ઉઠ્યવાણુ) શેષકસમ્યક્ત્વ છે અને ત્રણે પ્રકારનું મોહનીય ક્ષય થતા ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ થાય છે ॥ ઉપશમનો કાળ : અન્તરમુખ પ્રમાણ, સામ્વાદનનો કાળ આવતિ, વેદકનો કાળ ૧ સમય, ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વનો સાધિક ૩૩ સાગરોપમ,^૧ અને ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વનો તેથી દ્વિગુણ (સાધિક ૪૬૬ સાગરોપમ) છે ॥ (મ સ વેદક અને ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ ૧ વાર પ્રાપ્ત થાય, ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ ૨ વાર પ્રાપ્ત થાય, એમાં ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વનો કાળ આવમા (સિદ્ધિગતિની અપેક્ષાએ) સાદિ અનન્ત છે જોવાએ એક અન્તરમુખ માત્ર પણ સમ્યક્ત્વનો સ્વરૂપ હોય તે જોવાને નિશ્ચયે (ઉત્કૃષ્ટથી) અપાર્થ (દેશોત્તર)

પ્રામદ્યપાવન સમાજ બાંધે છે તે તથા સમયસર
ત્યાં જવા બાદ પણ કમિયુનિયોનો ઉત્કૃષ્ટિનિમિત્ત
ઉત્કૃષ્ટિ કદિયુ થતો નથી ? (પુનઃ એ સમય સમયમાં)
ઉપરાંત સમય પ્રતિબંધિ છે, સંયોગ સમય પણ પ્રતિ
બંધિ છે, અને હાલિક સમય અપ્રતિબંધિ છે, એ શાંતિ
સમયનો છે. હવે પણ હવે ન મિલકત અને જ મનન
નુસાર એ સમય સમયનો છે, અને પૂર્વ ભાગુ હોય
તો પણ અવશ્ય જ સમય મિલકત મળે. તે વખતે, પાનુ
એ (સાંતિ સમય પામ્યા પછી) આગળ ન જાય તેવ
તો તેજ સમય મિલકત મળે. સમયસર સમય થયે (એવું
સમયસર અવશ્યમાં) ત્રિવચ અને મનુષ્ય વેગનિત દેવ
ત્રિવચ મિલકત આગળ ન જાય, અને તેવ (તથા ના
પણ) સમય અવશ્યમાં મનુષ્ય આગળ જાય. પાનુ
એ (સમય પછી) આગળ અવશ્ય હોય તો તે હવે
(સમય કદિયુ થયે) કદિ પ્રતિબંધિ થાય છે. સમયસર
સમય થાય અને પૂર્વ જ સંયોગમય રિયનિયો હવે થયે
સમયસર (સંયોગ) સમય થાય ત્યારબાદ સમય
સમયસર સંયોગ મિલકત હવે થાય. સંયોગ સમય થાય,
ત્યારબાદ સમયસર સમયસર હવે થાય. ઉપરાંત હવે

૧. 'સમય' અને 'સમય' એ સંયોગમય છે. સ
મય ન હોય. સમય સમય સમય સમય સમય સમય સમય
સમય ન હોય.

૨. સાંતિ સમય અને સમય સમય સમય સમય સમય સમય
૩. સમય સમય સમય સમય સમય સમય સમય

ત્યાર બાદ સંભારો કય ચતા કષ્ટક્રેણિ પ્રાપ્ત થાય ॥
આખા સંસારચક્રમાં નિશ્ચયે એક જીવને ૪ વાર ઉપશમ
ક્રેણિ થાય છે, પુનઃ એ ઉપશમક્રેણિ એક જીવમાં બે વાર
પ્રાપ્ત થાય, અને કષ્ટક્રેણિ ૧ વાર જ થાય ॥ શ્રુત સામા
યિક-સમ્યક્ત્વ સામાયિક-દેશવિરતિ સામાયિક અને મવ
વિગતિ સામાયિક એ લેદ પ્રમાણે સામાયિક ૪ પ્રકારનું છે,
હવે એ ચારે સામાયિકના નાના-અનેક જીવમાં કેટલા
આકર્ષ થાય તે કહેવાય છે ॥ ૨૧-૩૦ ॥

૧૬૯૫ ૩ સામાયિકના એક જીવમાં હજાર પૃથક્ત્વ
આકર્ષ થાય, અને સર્વવિરતિના શતપૃથક્ત્વ આકર્ષ થાય,
એ પ્રમાણે એક જીવમાં આકર્ષ થાય તે જાણવા ॥ તથા
૧૬૯૬ ૩ સામાયિકના અનેક જીવમાં અસંખ્યહજાર આકર્ષ
થાય, સર્વવિરતિના હજાર પૃથક્ત્વ આકર્ષ થાય, એ પ્રમાણે
અનેક જીવમાં એટલા આકર્ષ થાય એમ જાણવું ॥ વર્તમાન
કાળે સરાગ સયમીઓને પણ અરિહંત ભગવત ઉપરનો
ગ ॥ તથા પ્રહસચારી એવા સાધુઓ ઉપર જે રાગ તે પ્રચરત
રાગ જાણવો (અર્થાત્ વર્તમાનમાં એવો સરાગ સયમજ
છે) ॥ અરિહંત એજ દેવ, સુસાધુ એજ શુદ્ધ, અને જીને
શ્વરે કહેલો તેજ ધર્મ ઇત્યાદિ જે શુભ ભાવ તેને જગદ્ગુરુ
શ્રી જીનેશ્વરો સમ્યક્ત્વ કહે છે ॥ જો સમ્યક્ત્વ ન ગયું
રોય, અને પૂર્વે આયુષ્ય ન બાધ્યું હોય (અર્થાત્ અબ
દ્વાયુ સમ્યક્દ્રષ્ટિ) એવો સમ્યક્દ્રષ્ટિ જીવ નિશ્ચયે વિમાન
વામી દેવોમાં જ ઉત્પન્ન થાય ॥ જો ધર્મ કરી શકાય તો
કરવો, અને ન કરી શકાય તો તે ધર્મની શ્રદ્ધા કરવી, કારણ

કે શ્રદ્ધા રાખનારો જીવ અવશ્ય મોક્ષસ્થાનને પ્રાપ્ત કરે છે ॥
એક ત્રાજવામા લૌકીક અને લોકોત્તર અનુકાનવાળા સર્વ
ધર્મો (અર્થાત્ સર્વ ધર્મની ક્રિયાઓ) અને બીજા ત્રાજ
વામા નિશ્ચયે સમ્યક્ત્વ રાખ્યું હોય તો પણ એ સમ્યક્ત્વ
તેઓની તુલ્યતામા ન આવે (પરંતુ અધિક યર્ધ જાય-ઇતિ
ભાવ) ॥ શકા-કાક્ષા-વિચિકિત્સા-અન્યતીર્થપ્રશના-અને
પરતીર્થોની સેવા એ મન્નકત્વના ૫ અતિચાર છે ॥ ધર્મ
હશે કે નહિ ઇત્યાદિ ધર્મ સંબધિ શસ્ય તે શકા ક્ષયથી
અને દેશથી એમ બે પ્રકારે છે, અને પરધર્મમા હયા વિગેરે
શુભના કંઈક અશ દેખવાથી તે કુધર્મપ્રત્યે જે અભિલાષ
થાય તે કાક્ષા કહેવાય ॥ ધર્મક્રિયાના ફળનો સ દેહ કરવો,
અથવા સાધુ સાધ્વીના મલિન શરીર ભેદ દુગ્ધ ઘા કરવી
તે વિચિકિત્સા તથા અન્ય ધર્મોઓનો પન્થિય કરવો અને
પ્રસંગ કરવો તે પ્રકાસા કહેવાય ॥ ૩૧-૪૦ ॥

અહિ કુદર્શનીઓની-પરધર્મોઓની પ્રશ્ન સા કરવાથી
મિથ્યાત્વની દ્રઢતા થાય છે, અતત્ત્વની શ્રદ્ધા થાય છે, અને
પ્રવૃત્તિ દોષ (મિથ્યા આચરણમા પ્રવર્તવા પ્રવર્તાવવારૂપ
દોષ) પ્રગટ થાય છે, તેમજ લીમ ડર્મ જન્મ થાય છે ॥
જે જીવ બીજા જીવોને મિથ્યાત્વ ઉત્પન્ન કરે છે તે નિમિ
ત્તથી-કારણથી તે જીવ શ્રી જીનેશ્વર ભાષિત જોધિબીજ
(સમ્યક્ત્વ ધર્મ) પામતો નથી ॥ જે જીવ પતિત જીવોના
આલબન ગ્રહણ કરે છે, તે મિથ્યાદ્રષ્ટિ બાલુવો, અને જે
સમ્યક્દ્રષ્ટિ જીવો છે તેઓ સ્વભાવેજ ચઢતા ધર્મવાળા
જીવો આલબન ગ્રહણ કરે છે ॥ જો

સુખધિ અને શુર સુખધિ એમ બે પ્રકારે જાણવું, એ પ્રમાણે લોકોત્તરમિથ્યાષ પશુ દેવગત અને શુરગત એમ બે પ્રકારે જાણવું ॥ એ આરે પ્રકારના મિથ્યાત્વને જે જીવ ત્રિવિધ ત્રિવિધે (૩ યોગ અને ૩ કળ્પ સહિત) વર્ણે તે જીવને નિષ્કલક ઋગટ સમ્યક્ત્વ (શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ) હોય છે ॥ તથા એ અન તરોક્તા-પૂર્વે કહેવા (આર પ્રકારના) મિથ્યાત્વને હું સેવુ એમ મનથી ન ચિંતવે, અથવા (બીજો જીવ મિથ્યાત્વ રોવે એવો ઉપદેશ ન કરે-અર્થાત્) તુ મિથ્યાત્વ કર ગેવો ઉપદેશ ન આપે અથવા બીજાએ મિથ્યાત્વ સેવ્યું હોય તેને ઠીક કર્યું એમ ન જાણે (તે કર્ત્વ કરાવવું અને અનુમોદવું એ ૩ કળ્પથી મિથ્યાત્વનો ત્યાગ કહેવાય) ॥ ૪૧-૪૬ ॥

॥ મિથ્યાત્વના ૫ ભેદ ॥

અભિગ્રાહક-અનભિગ્રાહક-અભિનિવેષિક-શાસયિક-અને અનાસોગિક એમ ૫ પ્રકારનું મિથ્યાત્વ છે ॥ પુન મિથ્યાત્વ સર્વ નાનથીનું કારણ જાણવું, તેમા પશુ અભિગ્રાહકમિથ્યાત્વ કમિલ^૧ વિગેરેનું જાણવું ॥ તથા અનભિગ્રાહકમિથ્યાત્વ^૨ કુદર્શનની દીક્ષાવાળા (કુદર્શનીઓને), તથા નથી પ્રાપ્ત કર્યું સમ્યક્ત્વ એવા મનુષ્યો અને તિર્થ^૩ યોને બાળથી ગોપાલ સુધીનાઓને (અર્થાત્ સર્વમનુષ્ય-

૧ પરપરાએ ચાલ્યો આવતો ધર્મ સાચો તે અભિગ્રાહ

૨ મરિગિના સિધ્ધાદિકને

૩ સર્વે ૫૫ સાચા છે અનભિગ્રાહ

તિર્યચોને) જાણવું ॥ તથા અભિનિવેષ મિથ્યાત્વ જીનેન્દ્ર-
વચન પ્રાપ્ત થવા છતાં પાછળથી અન્યથા જોલનાર (અસ-
ત્યામહવાળાને) પણ કદાચહ જાવ વર્તાતા હોય છે ॥
॥ ૪૭-૫૦ ॥

પુનઃ સૂત્રમા અર્થમા અને સૂત્રાર્થમા (ઉભયમા)
જે શ સય થવો તે કાસ્યિક મિથ્યાત્વ જોડના પ્રસંગથી
સક્રિય પશ્ચિમવાળા થયેલ જનહતશ્રાવક^૧ વિગેરેને
જાણવું ॥ એકેન્દ્રિય વિક્ટેન્દ્રિય અને મમ્મૂર્ચિ^૨મ જીવોને
અનામોગ^૩ મિથ્યાત્વ હોય છે, કારણ કે એ જીવોને સર્વ
વિષયોમા અજ્ઞાનરૂપ^૪ ઉપયોગ ચકુરાયમાન હોય છે ॥ એ
પાથે પ્રકારનું મિથ્યાત્વ જીવોને અનાદિઅનન્તકાળવાળું^૫
જાણવું, અને તેનો ત્યાગ થયે બન્ધ જીવોને સમ્યક્ત્વ
પ્રગટ થાય છે ॥ इति मिथ्यात्वपक्षकम् ॥ જીવને તીવ્રમિથ્યા-
ત્વ જે મહાદોષ ઉત્પન્ન કરે છે તેવો મહાદોષ અગ્નિ,
જે, અથવા કાળો સર્પ પણ ઉત્પાદ કરતો નથી ॥ હે જીવ!
તું કદા કરે છે, આત્માનું દમન કરે છે, અને ધર્મ માટે
ધનસંગ્રહ કરે છે, પરંતુ એક મિથ્યાત્વ રૂપી વિષનો અશ-
ત્યાગ કરતો નથી તો તે કાચીથી તું બવસમુદ્રમા ડૂબે છે ॥

૧ તે જ્ઞાન્ત અન્ય ગ્રન્થોદ્દાગ જાણી લેવું

૨ ધર્માધર્મ સ્પષ્ટ સદા જોને નથી તેવા જીવોને

૩ અવ્યક્ત ગાનરૂપ

૪ સર્વ અનેક જવાપેક્ષાએ દરેક મિથ્યાત્વ અનાદિ અનન્ત
છે, અથવા પાંચે સમુદયપક્ષે અનાદિ અનન્ત છે દરેક નિ-
મિથ્યાંતો એક જીવની અપેક્ષાએ ભુલે ભુલો

તે કારણથી જે જીવોએ મિથ્યાત્વને મહાદોષ રૂપ જાણી
મિથ્યાત્વનો સર્વથા ત્યાગ કર્યો છે તેવા સમ્યક્ત્વધારી
પુરૂષો ધન્ય છે અને કૃતપુણ્ય (ભાગ્યશાળી) છે ॥ મિથ્યા-
ત્વનો ત્યાગ કરીને જે જીવ જીનેન્દ્રની ચૈત્યની અને સાધુની
સેવામાં તત્પર થયો છતો આઠ પ્રકારના દંશ નાશ્યાનું પાલન
કરે છે તે જીવને સમ્યક્ત્વ છે એમ જાણવું ॥ તે સમ્ય-
ક્ત્વની વિશુદ્ધિ માટે ૬૭ સ્થાનો કહ્યા છે, પ્રવચનને વિશે
પરમકુશળ એવો જીવ તે ૬૭માંથી યદાયોગ્ય ધારણ કરવા
લાયક ધારણ કરે અને ત્યાગ કરવાયોગ્ય ધ્યાનનો ત્યાગ
કરે ॥ ૫૧-૫૮ ॥

॥ સમ્યક્ત્વના ૬૭ સ્થાન ॥

૪ મહાકાવ્ય-૩ લિંગ-૧૦ વિનય-૩ શુદ્ધિ-૫ ગતદોષ
(અતિચાર મહિતતા)-૮ પ્રભાવક-૫ ભૂષણ-૫ લક્ષણ સંહિત
તથા-૬ પ્રકારની જયણા- ગાગ્ર-૬ ભાવતાવડે ભાવિત
અને ૬ સ્થાન એ ૬૭ લક્ષણોના બેઠવડે વિશુદ્ધ એવું સમ્ય-
ક્ત્વ હોય છે ॥ (ત્યા ૪ મહાકાવ્ય કહે છે—) પન્માથ
મસ્તવ (એટલે જીનેન્દ્રોજી તત્ત્વની આવના-દેવ શુદ્ધ ધર્મની
સ્તુતિ) તથા સમ્યક્ પ્રકારે જાણેલા પરમાયવાળા મુનિની
સેવા કરવી તથા સમ્યક્ત્વથી પતિત થયેલાનો અને અન્ય
દર્શનીઓના મગનો ત્યાગ કરવો તે ચાર પ્રકારની સદ્દહના
કહેવાય ॥ એક સિદ્ધાન્ત-આગમની શુશ્રુષા-મેવા, ધર્મ
સાધન કરવામાં પરમ નમ, તથા જીનેન્દ્ર અને શુદ્ધની વંચા
વચનો નિયમ કરવો, એ સમ્યક્ત્વના ૩ લિંગ છે ॥ અરિ
તનો-મિદ્ધનો-ચૈત્ય-શુદ્ધનો-ધર્મનો-સાધુવગનો - આચાર

ર્થનો-ઉપાધ્યાયનો-પ્રવચનનો-અને અચકત્વનો એ ૧૦ પ્રકારનો વિનય છે ॥ (એ ૧૦ વિનયમા દશનવિનય કહે છે) છનેન્દ્રાદિકની ભક્તિ, પૂજા, વર્તોન્વણન^૧ અવર્જ-વાદનો ત્યાગ, અને આશાતનાનો ત્યાગ તે સમેપથી દર્શન વિનય છે ॥ જેમા મન વચન અને કાયાની શુદ્ધિ જે ન ચકત્વને શુદ્ધ કરનારી છે તે ત્રણ શુદ્ધિ કહેવાય તેમા શ્રી છનેન્દ્ર અને છનેન્દ્રનો ધમ એ જે વર્ણને શેષ સર્વ અમાર છે એમ વિચારવું તે મનગુદ્ધિ કહેવાય ॥ શ્રી તીર્થ કરના વગ્ધુની આરાધનાવડે જે માર કાર્ય નિર્દયતું નથી તો બીજા કોઈ પણ કાર્ય માટે બીજા દેવની પ્રાર્થના ન કરે ત્યાદિ વચન તે ઘચનગુદ્ધિ કહેવાય ॥ છેલ્લા ભેદાવા પીવાતા અને અગ્નિમા બળવા છતા પણ છનેન્દ્ર સિવાય બીજા દેવને જે નમસ્કાર પણ ન કરે તે છવને કાશ્ચુદ્ધિ બોલવી ॥ બહુશ્રુત-ધમકયા કરેનાર-વાદવિવાદ કરનાર-નિમિત્તાશાસ્ત્રના-સાતા-તપસ્વી - વિદ્યાવાન-મિદ્ધિવાળો-અને કવિ એ આઠ પ્રભાવક કહ્યા છે ॥^૨ અથવા વિધિની મરૂ

૧ વર્તોન્વણના એટલે વર્જવા -મરસા અથવા વર્જનનવનના એવો અર્થ ૫૧ ધાર તે અર્થ દેવતત્ત્વની રૂપરમી ગાથાના અર્થની કુટનોટમાં જુઓ

૨ અર્થ ૫ મતદોર (અતિયાગના અભાવ)ના મે ની ગાથા કહી નથી તો તે આ પ્રમાણે સજ્જા કમ્મ વિમિચ્છા પમ્મ સદ્ સંયમો કુલિગોત્તુ । સમ્મનસાદવારા પરિદગ્ધિવાયા વપત્તેજ ॥

અથ —શ્રમ-મયા-વિચિદ્રિતા-અને મુનિગીઓની આવના એ પાંચ અતિયાર પ્રવલથી વર્જવા ॥

પણા કરનાર, વિધિમાર્ગ આચરનાર, શાસનની પ્રભાવના કરનાર, ધર્મથી પડતાને સ્થિર કરનાર, શુદ્ધ પ્રરૂપક, તે કાળમા સર્વ સિદ્ધાન્તનો જ્ઞાતા, શામનની પ્રથ સા કરનાર, અને શાસનની નિદાનુ નિવારણ કરનાર એ આઠ પ્રભાવક પૂર્વે કહેવા આઠ પ્રભાવકોના અભાવે જાણવા ॥ ૫૬-૭૦ ॥

અતિશય રૂપ સદિવાળા, ધર્મકથાકહેનાર, વાઠ વિવાહકરનાર, આચાર્ય, તપસ્વી (સપક), નૈમિત્તિક, વિધા વાન, અને રાજાદિકના માનવાળા એ આઠ નિત્ય શાસનની પ્રભાવના કરે છે ॥ શ્રી જીનશાસનને વિષે કુશળતા, શાસનની પ્રભાવના, તીર્થની સેવા, ધર્મમા સ્થિરતા અને ભક્તિ એ પાંચ ઉત્તમ ગુણો સમ્યક્ત્વને હીપાવનારા (હોવાર્થ ૫ મૂષણ) છે જેના વડે હૃદયમા રહેલો સમ્યક્ત્વ ગુણ જોળખાય તે જ્ઞાણ કહેવાય અને તે ઉપશમ-સર્વેગ-નિવેદ-અનુક્રપા-અને આસ્તિક્ય એમ પાંચ પ્રકારે છે । અન્યતીર્થિઓને, અન્યતીર્થિઓના દેવાદિકને, અને અન્ય તીર્થિએ પ્રહણ કરેલ ચૈત્યાદિક પ્રત્યે જે ૬ પ્રકારનો વ્યવહાર ન કરે તે ૬ પ્રકારની જ્ઞાણ કહેવાય ॥ (તે ૬ વ્યવહાર આ પ્રમાણે—) વન્દન, નમસ્કાર, દાન, અને અનુપ્રદાન તે અન્ય તીર્થિઓનું વળે તેમજ પ્રથમ ન જોલાવે તો તેની માથે આલાપ અને મલાપ ન કરે (તે ૬ પ્રકારની વ્યવહાર કહેવાય ॥ પુન ત્રાસભિયોગ, ગણાભિયોગ, જલાભિયોગ, દેવાભિયોગ, કાન્તારવૃત્તિ, અને શુરુનિગ્રહ એ જન શાસનમા ૬ પ્રકારની ત્રી ડી કહી છે (તે ૬ આગર કહેવાય) ॥ તથા આ સમ્યક્ત્વ તે આસ્તિક્યનું મૂળ છે

દ્વાર તુલ્ય છે, પ્રતિષ્ઠાન ભૂત છે, નિધિરૂપ છે, આધારભૂત છે, અને પાત્રરૂપ છે એમ ભાવવું—વિચારવું તે દ માર્ગના કહેવાય ॥ તથા શ્રવાદિક પદાર્થ અસ્તિરૂપ છે, નિત્ય છે, પુન્યપાપનો કર્તા છે, પુન્યપાપનો લોકતા છે, નિશ્ચયથી મોક્ષ અને મોક્ષનો ઉપાય પણ છે એવી શ્રદ્ધા કરવી તે સમ્યક્ત્વના દ સ્થાન છે ॥ ૭૧-૭૮ ॥

॥ સમ્યક્ત્વના અનેક ભેદ ॥

તે સમ્યક્ત્વ ૧ પ્રકારનું, ૨ પ્રકારનું, ૩ પ્રકારનું, ૪ પ્રકારનું, અને ૫ પ્રકારનું પણ છે, ત્યાં તીર્થને વિષે (અર્થાત્ જૈનશાસનમા) રૂચિ માન જ હોય ત ૧ પ્રકારનું સમ્યક્ત્વ કહ્યું છે ॥ દ્રવ્યથી અને ભાવથી અથવા વ્યવહારથી અને નિશ્ચયથી એમ બે રીતે બે પ્રકારનું સમ્યક્ત્વ છે તેમા અજ્ઞાનજીવને^૧ દ્રવ્ય સમ્યક અને તત્ત્વજ્ઞાતજીવને^૨ ભાવ સમ્યક છે ॥ જ્ઞાનાદિ શુભમય આત્માના શુદ્ધ પરિણામ તે મિશ્રવસમ્યક્ત્વ, અને ભક્તિ બહુમાન આદિ લક્ષણવાળા જીવને વિષે વ્યવહાર સમ્યક કહેવાય ॥ તથા કારક શાયક અને દીપકના ભેદ વડે સમ્યક્ત્વ ૩ પ્રકારનું છે, ત્યાં મુનિને કારક, શ્રેણિકાદિકને શાયક, અને મિથ્યાદ્રષ્ટિને તથા

૧ શ્રવાદિ નવ પદાર્થોનું ગ્રજીપણ ન હોય પરન્તુ પૂર્વે કહેલા સમ્યક્ત્વમાં ૬૭ લક્ષણોમાંના મધ્યમોગ લક્ષણો હોય તો તે દ્રવ્ય સમ્યક અથવા અયમ સમ્યકમાં ગણી શકાય છે

૨ તત્ત્વનો જ્ઞાતા હોય અને તે સાથે દર્શનસમ્યકનો ભાવ પ્રમેયભોગ તો ભાવ સમ્યક છે

અલબચ્છવને પણ ત્રીજી દીપક^૧ મમ્યકૃત્વ હોય છે ॥ અથવા
 ક્ષાયિક ક્ષયોપશમ અને ઉપશમ એ પણ ૩ પ્રકારનું સમ્યં
 છે, ત્યાં દશનમસકના ક્ષયથી ક્ષાયિક, તથા ઉદય આવેલ
 દર્શનમોહના ક્ષયવડે અને અનુદિત દર્શનમોહના ઉપ
 શમ વડે ક્ષયોપશમ મમ્યં હોય છે ॥ પુન મિથ્યાત્વના
 (દશનસમકના) ઉપશમથી શ્રી સવજી ઉપશમ મમ્યકૃત્વ
 ઠહે છે અને તે ઉપશમ શ્રેણિમા અથવા મમ્યકૃત્વના પ્રથમ
 લાભ વખતે પ્રાપ્ત થાય છે ॥ વિધિપૂર્વક અનુધ્યાન કરનારા
 જીવને કારક મમ્યં શ્રદ્ધામાત્ર કે નારને રોચક, અને જે
 કાંઈથી મિથ્યાદ્રષ્ટિ જીવ તત્ત્વને દીપાવે છે-પ્રગટ કરે છે
 (અર્થાત્ બીજા જીવને મમ્યકૃત્વની પ્રાપ્તિ કરાવે છે) માટે
 તે દીપક સમ્યં કહેવાય છે ॥ તથા ઉપર કહેલા-ક્ષાયિકાદિ
 ત્રણ સમ્યં ત્વને સાસ્વા ન સહિત ગણતા ૪ પ્રકારનું સમ્યં
 થાય છે એ સાસ્વાદન સમ્યં ઉપશમ મમ્યંથી બ્રહ્મ થયેલા
 એવા મિથ્યાત્વપ્રાપ્તિની મન્મુખ થયેલા જીવને હોય છે ॥
 તથા એ આ મમ્યંમા વેદક મમ્યકૃત્વ સહિત કરતા ૫
 પ્રકારનું મમ્યં છે એ વેદક સમ્યં મમ્યં મોહનીયના
 અન્ય મમ્યંના અનુભવ વખતે હોય છે ॥ ઉપર કહેલા ૫
 પ્રકારના સમ્યકૃત્વને ત્રિગર્ભ^૨થી અને જ્વરેશ^૩ એ બે લેહથી

૧ પોતાની અદ ન હોય અને બીજા જીવને પ્રાપ્ત કરાવે તે
 દીપક સમ્યકૃત્વ કહેવાય

૨ કષ્ટપમુ જ્યત્ન વિના ચ મ યથાનુષ્ઠાનરૂપના પ્રભાવે કર્મોની
 રિયતિ ની ગત પવાણના ન્યાયવી સ્વાભાવિક રીતે એકી થઈ
 જતા મમ્યં પ્રાપ્તિ થાય ન નિસર્ગ^૩ થી

૩ શુર વિગેના પિંડ આદિ નિમિત્તથી શ્રદ્ધા પશ્ચિમ જગે
 ૩ ઉપદેશ થી

ગણુતા ૧૦ પ્રકારના સમ્યં થાય છે અથવા સિદ્ધાન્તમા
નિસર્ગ રૂચિ આદિ રૂચિના લેદથી પણ ૧૦ પ્રકારના સમ્યં
કહેવા છે, ॥ (રૂચિ લેદથી ૧૦ પ્રકારના સમ્યં આ પ્રમાણે)
નિસર્ગરૂચિ ઉપદેશરૂચિ-આજ્ઞારૂચિ સૂતરૂચિ-ગ્રી-રૂચિ-અભિ
ગમરૂચિ-વિસ્તારરૂચિ-ક્રિયારૂચિ-સંપ્રેષરૂચિ-અને ધર્મરૂચિ
(એ ૧૦ પ્રકારના પણ સમ્યં છે) ॥ ૫૬૫ ૩ નંક
પૃથ્વીઓમા ક્ષાયિક-ઉપશમ-અને ક્ષયોપશમ એ ત્રણ સમ્યં
હોય છે, નેમજ વૈમાનિક અને પચેન્દ્રિય તિર્થચોને પણ એ
ત્રણ સમ્યં હોય છે ॥ ૭-૬૦ ॥

બાકીના (ચાર પૃથ્વીઓના) નારદોને-તિર્થચક્રીઓને
અને (વૈમાનિક સિવાય) ત્રણે નિકાયના દેવોને ક્ષાયિક સમ્ય
રત્ન નથી, અને પાંચ સમ્યક્ત્વ તો મનુષ્યોને હોય પણ
ખીજીઓને ન હોય ॥ જે મનુષ્ય ટેઈ એક પણ દુ ખાત
જીવને જીનેન્દ્ર ચાસ્ત્રમા પ્રતિબોધ પમાડે ને જીવે આ
નવેંજીવકોને વિષે અમારિ પટલ વજડાળ્યો જાણ્યો ॥
ઘણા ભવો મુખી નવેં જુલ સહિત હવરો કોડ ઉપાય
(ભક્તિ આદિ ઉપચાર) કર્યે છતે પણ સમ્ય ત્વ પમાડનાર
જીવનો દુષ્પ્રતિકાર છે (એટલે તેના ઉપકારનો બહલો વગી
શકતો નથી) ॥ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થયે નંક અને તિર્થચ

૧ મગજ કે જીવ ત દયા સર્વ જીવોમા જીવોને અત્યથાન
મનુ ૨ માટ

૨ સમ્યક્ત્વ અવધામા આત્મા નર - નિર્વચન આયુષ્ય
બાધેનો નથી સમ્યક્ષિ મનુષ્ય અથવા તિર્થચ દેવો આયુષ્ય
છે સં, અથવા ના મનુષ્ય આયુષ્ય બાધે

ગતિના દાર બધ યયા બલુવા, અને દેવલોકના તથા
 મનુષ્યના સર્વ સુખ સ્વાધીન યયા બલુવા ॥ પોત
 પોતાના ધર્મમાં દ્રઢ થયેલા એવા સર્વે લોકસમ્યક્ત્વ સમ્યક્ત્વ
 એમ કહે છે, પરંતુ જો એ પ્રમાણે સર્વે ધર્મમાં સમ્યક્ત્વ
 હોય તો મિથ્યાત્વનો વિસ્તાર કોઈપણ સ્થાને ન હોય ॥
 (પરંતુ) અરિહંત ભગવત ઉપર નિરૂપચરિતભક્તિ^૧
 સંભવલનનો કષાય^૨ મન્દરસવાળો અને મન્દ અનુબધવાળો
 થાય ત્યારે શુદ્ધ આત્માને યાય ॥ તથા અદીદીપમા રહેલા
 મૃગશુલ્ક અને ઉત્તરશુલ્ક વડે વિશુદ્ધ એવા ઉત્તમ સાધુ
 વર્ગને વિષે તથા અદીદીપમા રહેલા સમ્યક્ત્વશુભ્રા સધને
 વિષે જે ભક્તિ (તે સમ્યક છે) ॥ આજ તત્ત્વ છે એવી
 બુદ્ધિવાળો જીવ શ્રી જીનેન્દ્રના વચનને અનુસરનારો, અને
 જીનેન્દ્ર વચન એજ તત્ત્વ છે એવી જે બુદ્ધિવાળો, અને
 બીજો કોઈપણ શુદ્ધ જીનેન્દ્રના માર્ગને અનુસરનાર મધ્યસ્થ
 અને તેના પક્ષમાં મિથ્યાભાવનો સર્વથા ત્યાગ કરનાર ॥
 તે શુદ્ધ સમ્યક્ત્વધારી કહેવાય, તેણે જ સર્વ જૂમિ અલ કૃત
 કરી છે, બાકીના બીજા મમત્વ અને મિથ્યાત્વની વાસના
 વાળા જીવો તો પાસ સરખા છે ॥ કુસિદ્ધાન્તોની શ્રુતિઓનું
 (વચનોનું) મથન કરનાર (નાશ કરનાર) એવું સમ્યક્ત્વ

૧ આલોક પરલોકની આસસાદિ દિત ભગવતનું શુદ્ધસ્વરૂપ
 સમજીને અન્તરગતમયી કરેલી ભક્તિ

૨ સમ્યક અનુદ્યાનવાળી ચારિત્ર પરિણામ રૂપે વાવપૂર્ણ રૂપ
 જે નિરૂપચરિત ભક્તિ તેની અપેક્ષાએ આ વચન છે

॥ હૃદયમાં અતિ સ્થિર થયું છે, તેવા જીવને જગતનો
 નાશ કરનાર એવું કેવળજ્ઞાન અને જાણનો નાશ કરનાર
 મયથાખ્યાત ચાગ્રિ પ્રગટ થાય છે ॥ ઇન્દ્રપદ્મ સહજે
 થાય છે, અને પ્રભુતા પણ સહજે પ્રાપ્ત થાય છે, પરંતુ
 : સમ્યક્ત્વરૂપી દુર્લભરત્ન પ્રાપ્ત થતું નથી ॥ સમય
 : જો ગુરુના ગુણ વડે સહિત એવા તે ગુરુઓને જોળખીને
 વેળ પક્ષ આદિ ગુણોવડે તેમના વચનની આચરણા
 વી અગીકાર કરવી (અથવા સવિઘ્નપક્ષાદિ ગુણોવડે
 વચનની આચરણાવાળા ગુરુઓ એવવા યોગ્ય છે) -
 :તિ સમ્યક્ત્વાધિકાર ॥ ૯૧-૧૦૨ ॥

॥ अथ भावकधर्माधिकार ॥

પ્રાપ્ત કરેલ છે મધ્યકૃદશનાદિ ગુણ જેણે એવો ને
મનુષ્ય પ્રતિદિન મુનિવર્ગ પાસેથી આભાચારી માળખે તે
નિશ્ચય આવક કહે છે ॥ જેમ ઉત્તમ કુલવધૂઓને વેશ્ય
ઓના સ્થાનોમા જવું નિષિદ્ધ કરેલું છે તેમ આવકો
હીનાચારી મુનિઓનો પ્રસંગ નિષેધ કરેલો છે ॥ દ્રષ્ટિવિ
સર્પ સારો, હંલાહલ નામનું વિષ સાફ, પરંતુ હીનાચારી
અને અગીતાય એવા મુનિનો પ્રસંગ તે નિશ્ચયથી કટ્યાક
હારી નથી ॥ આવકે હંમેશા મુગુરના ચરણકમળને વિ
જેન સિદ્ધાન્તનું શ્રવણ કરવું, અને અતુક પાકાન હેવું
વર્તમાનમા દુષમકાળને વિરોધમાંથી એવા મુગુર અ
આવકો ફલક છે, પરંતુ રાગદ્વેષવાળા નામ ગુરુ અને ના
આવકો ઘણા છે ॥ ૧-૫ ॥

॥ श्रीचक्रा २१ गुण ॥

ધર્મરૂપી રત્નને યોગ્ય શ્રાવક ૨૧ શુદ્ધવાળો હોય
આ પ્રમાણે-હ્રુદ-તુલ્યતાચ્છિત, રૂપવાન, સ્વભાવથી સૌમ્ય
લોકમિત્ર, ગદ્ય, ભવભીરુ, અશક, દાક્ષિણ્યતાવાળો, લક્ષ્મણ
વાન, દયાળુ, મધ્યસ્થ, સૌમ્યદ્રષ્ટિ, શુદ્ધરાગી, સત્યવચન
અને સત્પણવાળો, અતિદીર્ઘદર્શી, વિગેષજ્ઞ, વૃદ્ધોને અ

સરી ચાલનારો, વિનયવાન, કૃતજ્ઞ, પરહિત કરનાર, અને
 લબ્ધલક્ષ્ય એ ૨૧ ગુણવાળો આવક (ધમરત્નને યોગ્ય છે)
 इति ૧૧ ગુણ ॥ તથા વિધિવાદ નયવાદ આગમવાદ અને
 ચરિતાનુવાદ બાણીને જે હું મેં આ ઉત્તમ શીલવતોની ભક્તિ
 કરનાર હોય તે આવક બાણી ॥ પ્રતિદિન ચૈત્યવદન શુદ્ધ
 વદન અને અવરચકાદિ ક્રિયા કરનાર, પ્રભાતમા પ્રત્યાખ્યાન
 કરનાર, અને ચૌદ નિયમ વાગ્દાન તે આવક કહેવાય છે
 ॥ ૬-૧૦ ॥

(તે ચૌદ નિયમ આ પ્રમાણે—) સચિત-દ્રવ્ય-
 વિગ્રમ-ઉપાનહ (પરરખા) ત બોલ-વસ્ત્ર-પુષ્પ-વાહન-શય્યા-
 -વિદ્યેપન-પ્રદાન-દિશિ-ન્નાન-અને ભોજન (એ ૧૪ નો
 નિયમ કરનાર-આવક હોય છે) ॥ વચ્ચિ (સ્થાન), શયન,
 આમન, ભોજન, પાણી, ઔષધ, વસ્ત્ર, અને પાત્ર વિગેરે
 માધી જે અધિક ધનવાન ન હોય તો પણ થોડામાધી
 થોડું પણ આપે ॥ પોતાના સર્વ બળવડે મુનિના તથા
 ચૈત્યના પ્રત્યનિકાને (શત્રુઓને) તથા અવણુવાદ (નિંદા)
 બોલનારને અને છનથાસનનું અહિત કરનારને નિવારણ
 કરે ॥ પ્રથમ મુનિ મહાનજને દાન આપીને ત્યારબાદ પોતે
 વદન કરીને પ્રત્યાખ્યાન પાડે અને જે સુવિહિત મુનિ
 આદિનો યોગ ન બને તો દિશાવલોકન (ધરથી દૂર જઈ
 ચારે ભાજી કોઈ મુનિ પધારે છે કે નહિ તેવી દ્રષ્ટિ) કરીને
 પોતે જમે ॥ સાધુ અને દ્રવ્યલિંગી એ બેમા મેરૂ
 સરસવ જેટલો તકાવત છે એમ સમજીને સુપાત્ર

ઉદ્યમવાળો થાય તે સદ્ગુણી આવક કહેવાય ॥ શ્રી છને
શ્વેતની ૧ આશા માને, મિથ્યાત્વનો ત્યાગ કરે, સમ્યક્ત્વ
ધારણ કરે, અને પ્રતિદિન ૬ આવરણ ક્રિયામાં ઉદ્યમવાળો
હોય તે (તે આવક કહેવાય) ॥ વળી આવક પર્વને દિવસે
પૌષધવ્રત કરે, દાન, ગીત, તપ, અને ભાવના તથા સ્વા
ધ્યાય, નમસ્કાર, પદપંકજ, અને જયજ્વાલુકા હોય ॥ છને-
ન્દ્રની પૂજા, છનેન્દ્રની સ્તુતિ, શુદ્ધની સ્તવના, સ્વધર્મી-
ઓનું વાત્સલ્ય, શુદ્ધવ્યવહારની પ્રવૃત્તિ, રથયાત્રા, અને
તીર્થયાત્રા (એ આવકના કર્તવ્ય છે) ॥ ઉપશમ, વિવેક,
સવર, ભાષાસમિતિ, ૬ કાયાના છવે ઉપર કર્ણભાવ,
ધર્મીજનની સંગત, ઇન્દ્રિયોનું હમન, અને ચારિત્રનો પરિ
ણામ (એ આવકના કર્તવ્ય છે) ॥ સઘ ઉપર બહુમાન,
પુસ્તક લખાવવું, શાસનની પ્રભાવના કરવી, છનશાસનને
વિશે અનુરાગ કરવો, અને નિત્ય સુશુદ્ધના વિનયમાં તત્પર
રહેવું (એ આવક કર્તવ્ય છે) ॥ ૧૧-૨૦ ॥

ઉત્તમ આવક પોતાના હૃદયમાં એવી ઈ છા રાખે કે
આ નવવિધ પરિશ્રદ્ધનો ત્યાગ કરી સમયનો બાર શ્રદ્ધ
કરી નિહાન^૧ રહિત એવી સલેખણા કરારે કરે ॥ વળી
આવક કપૂર ધૂપ અને વજ્ર ઈત્યાદિ દ્રવ્યો વડે પુસ્તકોની

૧ આ ૧૬ મી માયાથી ૨૦ મી માયા સુધીમાં મન્નદ્વિજીનાણ
સંકાય ગણાટ છે

૨ ચાતુ મ નદશ્રુણુની મન્નદ્વિજીની છેલ્લી માયાના ઉત્તરાર્ધમાં
! આ માયાના ઉત્તર ધર્મમાં પાડમે છે

નિયાણાદિન

પૂજા હ મેશા કરે અને પર્વદિવમે તો વિશેષથી પૂજા કરે ॥
 ૧૦૦ (સોનેયા) જેટલું ધન થાય તો પોતાના ઘનમા હનેન્દ્ર
 પ્રતિમાની સ્થાપના કરવી, ૧૦૦૦ (સોનેયા) જેટલું ધન થાય
 તો સિદ્ધાન્ત લખાવવું, અને ૧ લાખ (સોનેયા) જેટલું
 ધન થાય તો હનમેત્ય કરાવવું ॥ તથા ૧૦૦૦૦ (દશ
 હજાર સોનેયા) જેટલું ધન થાય તો હર્ષોદ્યાગદિ દર્શ
 કરવા, ઇત્યાદિ ધર્મકાર્યો જે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે
 તે આવક કહેવાય ॥ સર્વગ્રંથી ચોમામી અને અમુક્તિ
 તિથિઓમા શ્રી હનેન્દ્રની પૂજા અને તથા વિગેરેમા સર્વ
 આહરવાણો થઈ ઉદય કરે ॥ અષ્ટમી-ચૌદસ-પૂર્ણિમા-અને
 અમાવાસ્યા એ ચાર તિથિઓમા ચારિત્ર ધર્મની આપના
 માટે પોસહ વિગેરે કરે ॥ બીજ-પાચમ-અને અગ્રિયુગ્મ
 એ ત્રણ તિથિઓ જ્ઞાનના હેતુવાળી છે માટે એ ત્રિથિઓમા
 જ્ઞાનાદિકની પૂજા અત્યંત ભક્તિપૂર્વક કરવી ॥ બીજની ત્રિથિઓ
 દર્શનની છે માટે તે દર્શનતિથિઓમા શ્રી હનેન્દ્રની ભક્તિ
 સહિત વિવિધ પ્રકારની વિવિધ પૂજાઓ અમુક પ્રમાણે પ્રતિ-
 દિન કરવી ॥ અકુર્ષના દિવસોમા જે આવક દોષ ને બૂડ
 (એકેન્દ્રિયો) તથા ત્રમ હવેની અમાનિ પ્રવર્તે, અને
 હનેન્દ્રની આજ્ઞા પ્રમાણે નિરવલ (નિર્દોષ) અમુક-આહાર
 વિગેરે કરે ॥ આવક દેવદ્રવ્ય જ્ઞાનક્રમ અને આધ્યાત્મ દ્રવ્યને
 મગહ ન કરે, અને જો સગ્રહ કર પિતાની ધરે રત્નો
 તો પોતાના ધનનો પ્રમગ ન થય દે (પોતાના દરે
 અલગ રાખે ॥ ૨૧-૩૦ ॥

લેખ (ચોપડા વિગેરે) અને જૂત્યાદિક (નાકર) નો લેખનેજ ન કરે (પોતાનું કામ તેઓની પાસે ન કરાવે) તેનું સઘ સમક્ષ રક્ષણ કરે, અને જે નાશ પામે તો મૂળ ધન પાછું આપે ॥ એ પ્રમાણે તે (દેવદ્રવ્યના રક્ષણના) પુન્યથી મહા શ્રાવક તીથકર નામ કર્મ પ્રાપ્ત કરે છે, અને જે છવ્વે એ વિધિથી વિપરીત પ્રવર્તન કરે છે તે દુલ્લભભોધિ થાય છે ॥ તે કારણથી અમેસરી અને કુશલ એવો તે શ્રાવક સવત્ર આગમના માર્ગથી પ્રવર્તે અને તેવો શ્રાવક નિશ્ચયથી દર્શન શ્રાવક અને સઘમા વૃદ્ધ ગણાય છે ॥ વિધિપ્રમાણે ક્રિયા કરવી, શુભી પુરોનો રાગ કરવો, અવિધિનો ત્યાગ, શાસનની પ્રભાવના, અરિહત તથા સુશુરની સેવા એ સર્વ સમ્યક્ત્વના લિંગ છે ॥ શ્રાવક દશાશ્વત્તની (કૃષ્ણની) પેઠે ધર્મ કરનામા મહાયક થાય, શ્રેણિકની પેઠે ધર્મમા સ્થિર કરવાવાળો થાય, અને અભયકુમારની પેઠે અનુયોગવાળો (ઉપદેશ આપી સમજાવનારો) થાય ॥ શક્તિને અનુસાર સાધર્મીવાત્સલ્ય કરે અને બીજા પાડે કરાવે, તથા દેવ દ્રવ્યાદિકનો અનાય વિગેરેનો, દુષ્ટી છુલોનો, અને પોતાના સ્વજન કુટુંબ વિગેરે (ના વાત્સલ્ય કરનાર થાય ॥ જેનાથી પોતાની આછવિકા વિગેરેનો નિષેધ ન થાય અને સર્વ લોકને નિહનીય ન થાય તેવી રીતે વાત્સલ્ય અને પ્રભાવનાદિક કાર્ય ઠવા ॥ પ્રવચન સાધર્મી અને લિંગ સાધર્મી એમ જે પ્રકારના સાધર્મી છવો પુન દ્રવ્યથી અને ભાવથી એમ જે પ્રકારના છે, તેમા પણ જે ભાવ સાધર્મિક છે તે સર્વમા વિશેષ-અધિક બાણવા ॥ ઈત્યાદિ ધર્મકાર્યો શ્રાવક સવરચાને ઉચિત બક્ષિતવડે કરે,

અને એ પ્રમાણે કરવાથી જીનશાસનની ઘણી પ્રશ્ન સા થાય છે ॥ શ્રી જીનેશ્વરના કલ્યાણકની તિથિઓમા તથા પવોમા અને પર્વ તિથિઓમા સમ્યક્ પ્રકારે જીનેન્દ્રની ભક્તિ તથા ધર્મ બગરિકા (રાત્રિ બગરણ) કરવું ॥ અવિરતિ સમ્યક્ દ્રષ્ટિ જીવ પશુ અજ્યાસથી પ્રવચનની પ્રભાવના માટે અને પૂર્વોક્ત ધર્મવિધિની સુગમપણે પ્રાપ્તિ થવા માટે પોતહ વિગેરે કરે ॥ ૩૧-૪૧ ॥

॥ इति अविरत सम्पत्स्य भावकाच्चाट ॥

॥ अथ आवश्यकप्रतिमाऽधिकार ॥

સર્વ નયોના રહસ્યને પ્રગટ કરનાર એવા શ્રી સર્વેશ
 જીનેશ્વરને પ્રણામ કરીને હવે આઠ પ્રકારના આવકોના લેહને
 વિચાર કહીશ ॥ સમ્યક્ત્વયુક્ત તથા દેશવિરતિ વડે વિરત
 એમ બે પ્રકારના આવક કહ્યા છે, (તેમાં દેશવિરતિ આવકો)
 મૂળશુષ્ક (પાત્ર અણુમત) અને ઉત્તરશુષ્ક (દિગ્પરિભાણાદિ)
 વડે તે દેશવિરત આવકો દેશથી અને સર્વથી એમ બે
 પ્રકારના છે ॥ પુન તે દરેક જ્ઞાત અજ્ઞાત બાલ અને ભદ્ર
 એ લેહોવડે ચાર ચાર પ્રકારના છે, (તેથી આવકના ૮
 લેહ છે), અથવા તે દેશઆવક અને સર્વઆવક દ્રવ્યાદિ
 લેહે (દ્રવ્ય ક્ષેત્ર ઠાળ અને બાવ લેહે પણ ચાર ચાર
 પ્રકારના હોવાથી ૮ લેહ) બાણવા ॥ ત્યા સ્થૂળપ્રાણાતિપાત
 વિન્મણુ ઇત્યાદિ પાત્ર મતો વડે ૫ પ્રકારના મૂળગુણ કહેવાય,
 અને શિક્ષામતાદિ સાતમતો (એટલે દિગ્પરિભાણાદિ ૩ શુષ્ક
 મત અને સામાયિકાદિ ૪ શિક્ષામતો) તે સ્વરગુણ કહેવાય ॥
 તે દેશથી અને સર્વથી એમ બન્ને પ્રકારના છે, તે પણ
 ત્રસજીવાદિ સ બધિ એકાદિક મત (તે વેશથી વેશવિરતિ),
 અને તે મૂળશુષ્ક તથા શિક્ષામત પ્રમુખ મતો અનેક ભાગા
 (સ્વસ્વ પ્રાયોગ્ય સર્વ ભાગા) યુક્ત હોય તે સર્વથી વેશ
 વિરતિ કહેવાય દેશથી અથવા સર્વથી જે જે પ્રત્યાખ્યાન

સર્વ ભાગાના ગુણ વડે (આરે લાગા સમજીને કરે અથવા ત્રિયોગ ત્રિકરણાદિ ભાગાના જ્ઞાન પૂર્વક) કરે તે જ્ઞાનગુણ યુક્ત આવક કહેવાય ॥ અને તેવા પ્રકારના વિશેષજ્ઞાન રહિત જે અતિઆરોને પણ સમ્યક્ પ્રકારે બાણુતો નથી તેવા કેવળ ઉદ્યુક્તભાવવાળા (પ્રત્યાખ્યાન કરવાની અતિશયિ માનવાળા આવકો અજ્ઞાત વિન્ત કહેવાય ॥ સર્વ પ્રત્યાખ્યાન સાર રૂપ છે અને ભવદુ ખનો નાશ કરનાર છે, એમ માને છે, પરંતુ શુભ આશ સા (આકાશ)થી ઉત્પન્ન થયેલા આશ-યવાળા અને પ્રત્યાખ્યાનની શ્ચિમારનેજ ધાગ્ય કરનારા એવા આવકો જાલવિરત કહેવાય ॥ સિદ્ધાન્તમા જે જે કહ્યું છે તે તે શુદ્ધે પણ તેમજ કહ્યું છે એમ બાણીને સર્વ પ્રત્યાખ્યાનાદિ (ક્રિયાકાંડ) કરે તે મદ્રવિરત આવકો કહેવાય ॥ આરમતધારી હોય પણ ગૃહવ્યાપારોમા આશકત હોય તેવા આવકો દેશથી આવક કહેવાય (અર્થાત્ દેશથી દેશ વિરત કહેવાય), અને પ્રતિમા તથા અભિત્રહોમા રક્ત એવા પાપરૂપી રજ રહિત આવકો તે સર્વથી દેશવિરત કહેવાય ॥ ૧-૧૦ ॥

આવકોને પણ જીનેન્દ્ર પૂજા, ગુરુમેવા, સ્વાધ્યાય, ધ્યાન, સયમ અને દાન ઇત્યાદિકના અનેક પ્રકારે અભિત્રહો હોય છે ॥ પુન તે દેશવિરત આવકો ઉત્કૃષ્ટ-મધ્યમ-અને ન-ધન્ય ભેદથી ત્રણ પ્રકારના બાણુવા તેમા પ્રતિમાધર આવક સ્તહાધ્યાયક, આરમતધારી મધ્યમધાવક અને પોતાની ક્રિયામા

રજા, યથાર્થ વિધિમાનવાળો, તથા ભક્તાધ્યાદિ (ઉપ
વાસ એકાશનાદિ) નિયમમા ઉદ્ધમવાળો અને સમ્ય
કૃત્ય પામેલો એવો જે આવક એકાદિ યત્નવાળો હોય તે
જલ્પમ્પદ્ધાત્મક બાબતો ॥ દ્રવ્યાદિક ચારભાગે ૧ અથવા શાત ૧
આદિ સર્વ ભેદો જેવા ભાવથી (જે ભાગાયી) પ્રત્યાખ્યાન
અગીકાર કર્યું હોય તેવી રીતે પ્રત્યાખ્યાનનો નિર્વાહ કરનાર
હોય ॥ સર્વ પ્રકારના ઉપધાનમા રજા, સર્વ ક્રિયાઓને વિશે
વિધિમાર્ગમા પરિપૂર્ણ, તથા હ મેથા છનેન્દ્ર ધર્મના પરમ
સરવને ભણુનારો અને શેષ સર્વ અનર્થકારી છે એમ ભણુ
નારો આવક હોય ॥ અરિહંતાદિ ૧૦ પદમા આશ્રસા
(આકાશ) સ્થિત ભક્તિ પૂર્વક વર્તનારો હોય, તથા જે
કઈ પ્રત્યાખ્યાન પોતાને પરને અને ઉભયને (હિતમરી)
હોય, (તેણે પ્રત્યાખ્યાન કરનારો આવક હોય ॥ જે સાગાર
પ્રત્યાખ્યાન હોય તો કુલ ગણુ સદ્ય અને પદસ્થ એ ચારની
ભક્તિના આગારવાળું પચ્ચખ્યાણુ જે થતું હોય તો કરે,
અને નિરાગાર પ્રત્યાખ્યાનમા પણ અરિહંતાદિકની ભક્તિને

૧ દ્રવ્યથી અમુક અમુક નીજ ક્ષેત્રથી અમુક ક્ષત્રમા, કાળથી
અમુક કાળ સુધી અને ભાવથી નિયમ નિકમ્પની અમુક ગુદ્ધિવડે

૨-૧ પ્રત્યાખ્યાન લેના શાત આપના શાત ૨ પ્રત્યાખ્યાન
લેના શાત આપનાર અગ્રાત. ૩ પ્રત્યાખ્યાન લેનાર અગ્રાત
આપનાર શાત અને ૪ પ્રત્યાખ્યાન લેનાર આપનાર બન્ને અગ્રાત
એ ચાર ભાગમા પહેલો ભાગો અતિ વિશુદ્ધ છે બીજો ભાગો કંઈક
છે અને ત્રીજો ચોથો ભાગો કંઈક વિવેક અશુદ્ધ બાધવા

તત્પન્તા તે નિરવધ અનુબન્ધવાળી (પ્રત્યાખ્યાનને અભ્યા-
 ધાત કરનાર એટલું જ નહિ પણ મહાન લાભકારી) હોય
 છે ॥ કુલ ગણુ વિગેરેની બજના ભક્તિવાળુ સામારિક પચ્ચ-
 ખખણુ હોય (કરવું) અને નિરાગારી પચ્ચખખણુની
 જમણા બાણુવી, કાં તુ કે કાર્ય અકાર્યની (કરવા
 યોગ્ય છે કે નહિ કરવા યોગ્ય છે તે સખધિ) વિશેષતા
 અને તેમા લાભાલાભ મમલને જ (નિરાગારી, પ્રત્યાખ્યાન
 કરવું) હતિ આવકપ્રત્યાષ્ઠાવિધિ ॥ ૨૨-૨૫ ॥

॥ આવકના વિગેષ-૨૧ ગુણુ ॥

આવક નામ આદિ (નામ-સ્થાપના-દ્રવ્ય-અને ભાવ)
 સેદે ચાર પ્રકારના છે, તેમા નામઆવક અને સ્થાપનાઆવક
 સમજવા સુગમ છે, તથા ૨૧ ગુણુવાળે આવક તે છનેન્દ્ર
 સિદ્ધાન્તમા દ્રવ્યમાવક કહ્યો છે ॥ તે ૨૧ ગુણુ આ પ્રમાણે-)
 શાન્ત-દાન્ત-ધીર-અશક-ઝલુ-પરહિતાર્થકારી-અવિધિ
 ત્યાગી-ઉદાત્ત-અવચક (માયા પ્રપચ રહિત),-પાપભીડ-
 શ્રદ્ધાળુ-વિજ્ઞાનવાળે (વિશેષણ)-પ્રતિજ્ઞાવાદી (બોલ્યા પ્રમાણે
 ખાળનારે)-અનિદ્રસુપરીક્ષક (નિન્દા રહિત અને ઉત્તમ ગુણુ
 પરીક્ષા કરનાર)-આત્મગુણુમા અને પરસિદ્ધાન્તમા અતિ
 લબ્ધલક્ષ્યવાળે-પરિમિતભાષી-કરણેક્ય (મન વચન કાયા
 એ ત્રણેની એકતાવાળે)-સમજનની સેવાકરનાર-વિવેક
 સુપ્રતિષ્ઠ (વિવેકવાન)-અને ગુરૂના વચનમા દૃઢ ચિત્તવાળે
 (એ ૨૧ ગુણુવાળે આવક) સિદ્ધાન્ત શ્રવણુ કરવાને યોગ્ય
 ગણાય છે ॥ ૨૬-૨૮ ॥

॥ શ્રાવકના માર્ગાનુમાર્ગિના ૩૫ શુભ ॥

વળી શ્રાવક માર્ગાનુસારીના ૩૫ શુભશુદ્ધ, પર્મક્રિયા
 વાળો, અને સુશુરના ચરણકમળની શ્રેયા કર્મક્રમે દોષ
 તે બ્યવહારથી દ્રવ્યશ્રાવક (જયથાં સ્વદાશ્રાવક અને
 દ્રવ્યશ્રાવક) બાધવો ॥ (તે ૩૫ માર્ગાનુસારીના શુભ આ
 પ્રમાણે-) ૧ ન્યાયથી ઉપાસન કરીને પત્નિ સમૂ-
 હવાળો, ૨ નિત્ય શિષ્ટાચારની પ્રથમ પ્રવૃત્તિ, ૩ પોતાના
 કુલ સ્વરૂપા શુભવાળા અને સુખા નાશનારા સુધે પોતાનું
 ગોત્ર વર્ણને અન્યગોત્રમાં વિદ્ય ૪ પાપની
 અતુપેક્ષા કરનાર (પાપથી દુઃખ), ૫ શ્રદ્ધા દેહના સદાચાર
 પ્રમાણે ચાલનારો, ૬ કોઈનો શ્વ મરણવાનિદા નહિ
 જોલનાર અને તેમાં પણ મરણનો ભય વિરોધી અવધાન
 વાદ નહિ જોલનાર ॥ ૭ નિર્મલ ધર્મ નહિ રહેનારો,
 ૮ સારી સંગત કરનાર, ૯ શુભકર્મના કરમા નહિ
 વચનારો, ૧૦ સુવિદિત મુનિને પ્રત્યક્ષ કરનાર, ૧૧ માતા
 પિતાદિકની ભક્તિવાળો ॥ ૧૨ કૃષ્ણના ધ્યાનનો ત્યાગ
 કરનાર, ૧૩ નિઘ્રાપાર કરીને નિરુદ્ધ, ૧૪ લાભના
 પ્રમાણમાં ઉચિત ખર્ચ કરનાર, ૧૫ કદાપિ પણ દાન
 વેષ નહિ મહેરનાર ॥ ૧૬ શુભ અર્થ શુદ્ધિના (અર્થ)
 શુભ સહિત, ૧૭ જીનેન્દ્રિયને સ્વચ્છ - શ્રવણ કરનારો, ૧૮
 અવસરે લોબન કરવાની રીતિએ ૧૯ સુતોષી, ૨૦
 શુભવાળો ॥ ૨૧ ૫ સ્વચ્છ ન હોય તેવી રીતિ
 સરે એક બીજાને બાધ કરનાર તેવી રીતિ
 સાધના - ૧-૨-૩-૪-૫-૬-૭-૮-૯-૧૦-૧૧-૧૨-૧૩-૧૪-૧૫-૧૬-૧૭-૧૮-૧૯-૨૦-૨૧

૨૦ સાધુ અતિથી અને દીન વિગેરેની ભક્તિ કરનારો, ૨૩ પવિત્ર ॥ ૨૪ કદાચક રક્તિ ચિત્તવાળો, ૨૫ સદ્ગુણી, ૨૬ ગુણનો પક્ષપાત કરવામા તત્પર, ૨૭ દેશકાગની અધો પ્રમાણે આવનારો, ૨૮ બલાબલને બલુનારો ॥ ૨૯ નિત્ય અતિદીર્ઘદર્શી, ૩૦ વિશેષ દક્ષ, ૩૧ મર્વની કૃતજ્ઞ, ૩૨ શ્રદ્ધાથી (ભક્તિથી) વૃદ્ધિને અને પૂજાકૃત (નમસ્કાર મેવા સુશુભાદિ) તથા પ્રેમ્ય (પેવક) વિગેરેને પોષણ કરનારો ॥ ૩૩ હોશમિય, ૩૪ લક્ષ્મણ, ૩૫ સૌમ્યપ્રકૃતિવાળો, પરોપ કારમા રક્ત, એ માગોતુસાગ્નિપજાના ૩૫ ગુણોવડે સંહિત તથા કુદુંબવાળો હોય ॥ વળી-શ્રાવક દ્રવ્યાદિ આગે બાગે અથવા દેશથી અને મર્વથી અથવા એક ઢિંકાદિ સુયોગી બાગાવડે પ્રત્યાખ્યાન કરવામા અને કાળ અભિચર તથા મત આદિ નિયમમા કુશળ હોય ॥ ૩૦-૪૦ ॥

વળી બ-ને પ્રકાશમા પણ (મર્વથી અને દેશથી અથવા દ્રવ્ય અને બાવ પ્રત્યાખ્યાનમાં અથવા અદા અભિચર અને મતાદિ નિયમમાં) અનિકમ વ્યતિકમ અતિચાન્ તથા વ્યતિકરવડે પ્રત્યાખ્યાનનું સ્વરૂપ બલુનાર માણુક પાસેથી સિદ્ધાન્તાના વચન અવલુ કરવાના શુદ્ધ અદા પૂરકે તત્પર હોય ॥ ત્યા તલુ કરલુ અને તલુ ચોગ કુદા જે પ્રત્યાખ્યાન તે સર્વથી પ્રાવાચના કહેવાય અને તેથી ઈતર-બીજી દેશથી પ્રત્યાખ્યાન કહેવાય તથા ૧ સાવધ અને સાનુબધ,^૧ ૨ સાવત્ર અને નિરનુબધ,^૨ ૩ અસાવધ નિર

નુબધ,^૩ અને ૪ અસાવધ સાનુબધ^૪ એ ચાર પ્રકારના કાર્યનું યથાયોગ્ય પ્રત્યાખ્યાન કરે ॥ તથા જે આવકોએ (પદન) કમોદાન વિગેરે જે લોકમા નિદનીય વ્યાપારો છે તે સર્વનો ત્યાગ કર્યો હોય, તેમજ પોતાના ઘરના વ્યાપાર પણ હુ મેશા જેણે ત્યાગ કર્યો છે, તેવા આવકોએ પણ શુદ્ધ (નિવૃત્ત) એવા કદ આદિ સમૂહવડે અરિહતાદિ ૧૦ પદની ભક્તિ કરવી જે કારણથી લોકની નિંદા ન થાય, કારણ કે અરિહતાદિકની ભક્તિને અગે પ્રત્યાખ્યાન સાગારી (આગાન-૬૮)વાળું જ હોય છે ॥ વળી બીજી કારણ એ છે કે બાહ્ય વ્રમ જીવોના નિયંત્રકો અધિકારી છે, પરંતુ સૂક્ષ્મ (ત્રસાદિ) જીવોના પ્રત્યાખ્યાનનો અધિકારી નથી તેથી જે ગૃહવ્યવહારમા પણ (તેવા પ્રત્યાખ્યાનવાળો પ્રવર્તી શકે છે તે) અરિહતાદિકની ભક્તિમા પ્રવર્તે એમા તે કહેવું જ શું ? ॥ ત્રણ કરણ અને ત્રણ યોગે તે હુ મેશા મુનિ નુજ પ્રત્યાખ્યાન હોય, અને આવકોને તે તેવું મર્થમા

અથવા સર્વ અને નિર્ગુણ કામ્ય ન હોય તે નાવધ સાનુબધ ગૃહવ્યાપારાદિ.

૨ ક્રિયા મામત્રો ખીલી ગીતે આવધ તેમ પરંતુ તે ક્રિયાનું ફળ જે પ્રુણકપ સર્વ રૂપ અને નિર્ગ ૧૩૫ હોય તે તે કાર્ય સાવધ નિરનુબધ જેમ કે જીને-પૂર્ણાદિ ૫૮ ૧૭૦મા રતો આંક જુઓ

૩ ક્રિયા સામત્રી પણ નિ વધ અને ફળ પણ નિર્ગગદિ રૂપ તે મસાવધ નિરનુબધ જેમકે ખ્યાનાદિ

૪ જેમકે આર્તખ્યાનાદિ અથવા જ ક જીવનુ ધર્મશુદ્ધિએ ધનોપાર્જનાદિ અશુભચિન્તા

પ્રત્યાખ્યાન સસ્તારકને વિષે (મહેખના સમયે) અથવા તે
કોઈક વસ્તુને આશ્રયિ થઈ શકે ॥ નેથી જો કે પૃથ્વીકા
(વિગેરે)નું પ્રત્યાખ્યાન કરેલા આવકને પણ પ્રતિમા કરાવવામાં
હોય હોતો નથી, પરંતુ જળ અગ્નિ વાયુ અને વનસ્પતિ
સ્થાનોત્પાદન ન કરે ॥ શ્રી જીનેન્દ્ર પૂજારિકના હેતુ
આવક જીનપૂજને માટે વચાશક્તિ કહ્યપણ અર્પણ કરે. જો
બીજું કંઈ પણ સ્થાયરૂપ ન હોય તો તેવા કાચ મા ધાતુ
પ્રત્યાખ્યાન કુશળ ન હોય (અર્થાત્ તે સબધિ પ્રત્યાખ્યા
ન કરે. ॥ જો કે જીનેન્દ્રપૂજમાં જો કે (દિખીતી રીતે) કા
વધ-હિમા છે તોપણ તે આત્માને વિશુદ્ધિ કારણ
જેમ જળગાળણુ ઇત્યાદિ ધર્મની પેઠે તે ક્રિયા આત્મા
અતિ નિરવધ અને શુભયોગવાળી છે ॥ ૪૧-૫૦ ॥

જો કાર્યમાં શુભયોગનીજ માત્ર પ્રવૃત્તિ હોય, આ
પાપની નિવૃત્તિ હોય તા તેવું ભક્તિની સુક્તિવાળું કાર્ય
અતિ નિરવધ જાણવું પણ આવધ નહિ ॥ ત્રસજીવોની^૧ સ
ના નિત્ય કરવી, પરંતુ તેમાં પણ જો અનામોગથી-ઉપયો
શૂન્યતાથી અજ્ઞાણ થઈ જાય તો જ્યાં જેવું યોગ્ય પ્રા
શ્રિત થતું હોય તેવું યોગ્ય પ્રાયશ્રિત હેવું ॥ વળી મુનિવે
જો કે ત્રણ કન્ધ અને ત્રણ યોગથી (સર્વથા સાવધ વ્યા
રના ત્યાગરૂપી) યોગવાળા છે તોપણ ત્યાં ભક્તિના કાચ

૧ શ્રી જીનેન્દ્રાદિકની ભક્તિમાં પણ ત્રસની દિસા અનામોગ
માય સો નિર્વિનિત લેવું પરંતુ ત્રસની દિસા નધે હાવાથી સર્વ
જીનેન્દ્રાદિકની ભક્તિ ન કરવો તે અચિત્ત નથી એવો ભાવ
આ ગાયકા છે

ત્રણ કારણ અને ત્રણ યોગથી યુક્ત એવો મુનિ પણ વિધિ અને ફલયુક્ત તેમજ નિવેદાદિને ધારણ કરનાર ભાષા બોલે ॥ શ્રી જીનચૈત્યાદિકને અંગે પૃથ્વી વિગેરેની હિસાબ પણ પરિણામના લેદે નિપુણ પુરૂષોએ ગુણને માટેજ કહેલ છે ॥ (તેનું દ્રષ્ટાન્ત-) જેમ પાણી પણ તીર્થ વિશેષમાં (ફળવાના સ્વભાવવાળો છતાં પણ) તરે છે, તથા અન્ય દ્રવ્યના સંયોગે વિસર્જીત કરેલું (ભટ્ટીમાં પકાવીને મારેલું) વિષ પણ મારતું નથી પરંતુ બલની પુષ્ટિ કરે છે, તથા સત્યના પ્રભાવથી નિશ્ચયે અગ્નિ પણ ઢાઢ કરવી નથી પરંતુ હિતકારી થાય છે, તેમ શુભયોગના નિમિત્તવાળી સમ્યક્ પ્રકારની જે જયણા તેના વડે (જીનેન્દ્ર પૂજા વિગેરેમાં યતો) કામવધ પણ કર્યા છકારી હોય છે ॥ બાહ્યગત એવો શુભ પરિણામ પણ શુભ ફળવાળો છે, પરંતુ શુભ જે બાહ્ય મળધિ પરિણામ વિશેષ છે તે પણ શુભફળને આપનાર થાય છે પણ બીજા એએ જે વેદમાં કહેલ હિસાબ જેમ બ્રાહ્મણોને શુભફલ આપનાર નથી તેમ અનાયોને પણ સમજવું ॥ મર્વ પ્રકારના સ્થામ (સ્થાન અથવા બળ) નો અભાવ હોને છતે જીને ચરની ભાવ આપાતનામાં (ભક્તિ સળધિ કાર્યમાં) જીન ચૈત્યાદિકમાં પૃથ્વ્યાદિકનો વધ હોવા છતાં પણ તે જીવોનો (ભક્તિવતોનો) નિસ્વાર ગુણ (સંસારસમુદ્ર તરીકે જવા રૂપ) ગુણ રહેલો છે ॥ સાધુનો નિવાસ (ઉપાશ્રય), તીર્થકર ભગ વતની સ્થાપના (પ્રતિષ્ઠા), અને આગમની વૃદ્ધિ (સિદ્ધાન્ત લખાવવા) ઇત્યાદિ એકેક ભાવ આપનારા બબ્બજીવોને સંસાર સમુદ્ર તરીકે જવાના ગુણરૂપ છે ॥ સાધુને રહેવા

ચોગ્ય નિવાસ બાધવાથી મદ્ધર્મની દેશના ધર્મક્રિયાની આચરણનો લાભ થાય છે, તથા તીર્થંકર ભગવાનની સ્થાપના કરવાથી અતિશય મહાગુણોત્તુ આગમન-પ્રાપ્તિ થાય છે ॥ ૫ -૨૦ ॥

તથા આગમની પરિવૃદ્ધિ-વિશેષવૃદ્ધિ સ્વાધ્યાય ધ્યાન કરવામા અતિ ઉપયોગી થાય છે, અને તે સ્વાધ્યાય ધ્યાનથી નિસ્વયે રાગાદિકનો ક્ષય થાય છે, અને રાગાદિકના ક્ષયથી સદાકાળ મુખવાળો મોક્ષનો લાભ થાય છે ॥ તે કારણથી અહિં છત્રચેત્યાદિ કરાવવામા કાયવધ હોવા છતાં પણ જમણા પૂવક પ્રવર્તેલા સંવિત્ત છવનો પરિણામ અત્યગત શુભ રાગવાળો છે (તે શુભકારી છે) ॥ માટે મુક્તિ પામેલ છવના શરીર દ્રવ્યની પૂજા અથવા છત્રેન્દ્રની પ્રતિમાની પૂજા ભગ્ય છવોએ સચિત્ત કરેલા કર્મનો નાશ કરનારી છે, અને તે આરભ પ્રવૃત્તિવાળી (ઐટલે માવધ) નથી, પરંતુ ચિત્તની પ્રસન્નતા-નિમલતાવડે સમ્યક્ત્વને શુદ્ધ કરનારી છે ॥ જેનો બાવ નિષેધ શુદ્ધ છે, તે સ્થાને તેનો સ્થાપનાદિ નિષેધ પણ શુભ પ્રબધવાળો (આત્મશુષ્ણના કારણવાળો) છે, અને તે પોતાને અર્થે પરને અર્થે અને ઉભયને અર્થે ઈન્દ્રિયોના રાગવડે પ્રતિબધવાળો છે ॥ નિષેધે કરીને જે અશુદ્ધ હોય તેના અથને છોડીને બીજાઓની ભજના કરવી તેમજ સાગાર અથવા નિરાગાર જેવી રીતે (પ્રત્યાખ્યાન) કહ્યું હોય તેવી રીતે તેનો નિર્બોધ કરવો ॥ તથા ચિદ્ધાવતોને વિષે લીધેલા વ્રતથી કંઈક અધિક ક્ષેત્રાદિકમા ધર્મકાર્ય ઉપરિચિત્ત થાય

તો તે ક્ષેત્રમાં સાધુની પેઠે ઈરિયાપૂર્વક (જયણપૂર્વક) ત્યાનુ ધર્મકાર્ય કરવું ॥ જે કારણ માટે પ્રતિમા (શ્રાવકની ૧૧ પ્રતિમા) ધરનાગ શ્રાવકોને પણ ત્રણ કરણ અને ત્રણ યોગથી કરેલો સાવધ કાર્યનો ત્યાગ તત્સંગત^૧ નથી, પરંતુ બીજા દેશવિરતિ શ્રાવકોને તો ધમને અર્થે ત્યાગ કેવી રીતે હોય ? (એજ કારણથી) ગ્રહણ કરેલા કર્મોદ્ધાનના પ્રત્યાખ્યાનવાળો શ્રાવક જીનેન્દ્ર પ્રતિમાના આલુપણ કરે અને કરાવવામાં રક્ત હોય તેમજ વનકર્મોદ્ધાનનો પ્રત્યાખ્યાની શ્રાવક શ્રી જીનેન્દ્ર પૂજા માટે પુષ્પાદિક પણ વીણી શકે ॥ એ પ્રમાણે ભક્તિ વિગેરે સર્વકાર્યમાં શ્રાવકોને જ્યાસુધી પોતાની ઈન્દ્રિયોના વિષમને અર્થે (જળ વિગેરેના જીવોને) હણવાનો સકંપ ઉત્પન્ન ન થાય ત્યાં સુધી કોઈ પણ રીતે (ભક્તિ વિગેરેના કાયવધમાં) ઢોપતું પોષણ નથી ॥ શ્રાવકોએ ઉત્કૃષ્ટ મધ્યમ અને જઘન્ય પ્રત્યાખ્યાન—મતરૂપી ધનની શક્તિવડે અથવા મત અને ધન એ બંને શક્તિવડે જીનેન્દ્રની ભક્તિ આદિ કરવામાં અને ચૈત્યાદિ બનાવવામાં લાભ અને ગેરલાભનો સરખી રીતે—બરાબર વિચાર કરવો ॥ ૬૧-૭૦ ॥

વળી શ્રાવક દેશકાળ વિગેરેને અનુસરીને જ્ઞાત આદિ ચતુર્ભંગીને^૨ અનુસરીને ગૃહકાર્યમાં પણ વિવેક રાખી પ્રત્યાખ્યાન^૩ કરે, અને સ્મૃત્યતધ્યાન^૪ વળે ॥ એ પ્રમાણે હોતે

૧ જીનેન્દ્રાદિકની (સાવધ) ભક્તિ કરવામાં પ્રસંગવાળો નથી

૨ પ્રત્યાખ્યાન આપનાગ જાણ અને લેનાર જાણ ઇત્યાદિ ચાગ્યાગ પૂર્વે કર્યા છે તે રીતે

૩ 'શ્રાવકે ગૃહકાર્ય સર્વાધિ પ્રત્યાખ્યાન પણ વિવેક રાખીને

છતે ઉત્તમ ગુણોવડે ભાવશ્રાવકલુ પ્રાપ્ત થાય ॥ અને
ગીતાયે ભગવન્તો તે માવશ્રાવકના લખ્ખો આ પ્રમાણે કહે
છે—કૃતધર્મ (ધર્મકાર્ય કરનાર), તથા શીલવાન,
ગુણવાન, ઝનુવ્યવહારી (સરળ સ્વભાવે વ્યવહાર પ્રવર્તી
વનારો), ગુરુશુશ્રુષા-સેવા કરનારો, પ્રવચનકુશળ, એ દક્ષ
જ્ઞોવાળો નિશ્ચય માવશ્રાવક છે ॥ તથા જનમતનો સાર
જાણનારા અને સિદ્ધાન્તના જ્ઞાતા એવા મુનિઓ
(એટલે ગીતાયો) જે કારણથી શ્રાવકના ભાવગત
૧૭ લિંગ (૧૭ ભાવલિંગ આ પ્રમાણે કહે છે— ॥
(શ્રાવકના તે ૧૭ ભાવલિંગ આ પ્રમાણે—) સ્ત્રી (ને વશ
વર્તી ન હોય), ઈન્દ્રિયો (ના વિષયમા પરાધીન ન થનાર),
ધન (સંભધિ મમત્વભાવ રહિત), સંસાર (ને અસાર
જાણનાર) વિષય (ધી વૈરાગ્ય ભાવવાળો), આરભ (કર
વામા પાપભીર), ગૃહ (સંભાધ મમત્વભાવ રહિત), હશ્યન
(—સમ્યક્ત્વવાન), ગારહ પ્રવાહ (પ્રમાણે નહિ ચાલનાર)

કરવુ એમ કહેવાનો ભાવાર્થ એ છે કે ગૃહવાસમાં રહેલો ગૃહસ્થ
પોષ્ય વર્ગને પોષણ કરવા વિગેરે કાર્યમાં બંધાયેલો હોવાથી તેમા
સોઠ નિદા અને શાસન હીનતા ન થાય તેવા રીતે ધર્મ અર્થની
અને કામને પરપર બાધા ન પહોંચે તેવી રીતે પ્રત્યાખ્યાન કરવુ
નહિતર સર્વથા કુટુંબનો ત્યાગ કરી મુનિ ધર્મ સ્વીકાર્યો પરન્તુ
શ્રાવકધર્મમાં સંચિતતા ન રાખવી

૪ મે શુ પ્રત્યાખ્યાન કર્યું છે અને કોણને કેવી રીતે કર્યું
છે ॥ પ્રત્યાદિ જુની ન જામ. પૃષ્ઠ ૧૭૫ માં ૪ નજરનો આક નોવો

આગમપૂર્વક પ્રવૃત્તિ કરનાર, યથાશક્તિએ દાનાદિક ધર્મમાં પ્રવૃત્તિવાળો, વિદ્ધિક (એટલે ધર્મ કાર્યમાં લક્ષ્મી ન રાખનાર તથા અરક્તદુષ્ટ (એટલે સચારી પદ્ધતિમાં રાગદ્વેષ રહિત) મધ્યસ્થ, અસબ્ધ, પરંતુ કાર્ય કરવાની ઇચ્છાવાળો (પર ગત્ય) અને અભોગી, તથા વેશ્યાની માફક (વેશ્યાએ ભાડે રાખેલા પુરૂષ પ્રત્યે જેમ વેશ્યા અતરંગ રાગવાળી ન હોય તેમ) ગૃહવાસનું પાલન કરનાર, એ ૧૭ શુભ-વર્તે સહિત જે ભાવશ્રાવક તેના એ ભાવગત લક્ષણ સંક્ષેપથી કહ્યા ॥ વળી બીજા પાંચ શ્રાવકના (ભાવ શ્રાવકના) ભાવલિંગ આ પ્રમાણે છે-૧ ક્રિયા માગીનુસારી હોય, ૨ ધર્મમાં ઉત્કૃષ્ટ શ્રદ્ધા હોય, ૩ પ્રજ્ઞાપનીયયાત્રા પ્રત્યે ઉચ્ચત હોય (શાસ્ત્ર અવણુમાં વત્પર હોય), ૪ ક્રિયામાં અપ્રમાદી, ૫ શક્તિ પ્રમાણે અનુષ્ઠાન કરનારો, ૬ ઉત્કૃષ્ટ શુદ્ધાનુરાગી હોય, ૭ ઉત્કૃષ્ટ શુદ્ધ વચનની આરાધના કરનાર, ૮ જેના નિમિત્તથી સમ્યક્ત્વ પામ્યો હોય તેનું બહુમાન કરનાર, ૯ પરશુવોમાં હોય ન કેએ અને કર્મવાદ નહિ^૧ ભાવનારો, ૧૦ મિથ્યાત્વથી મુગ્ધ થયેલા અને તેથી ધર્મમાં શિથિલ થયેલા હોવાને ધર્મમાં સ્થિર કરનાર ઇત્યાદિ ભાવશ્રાવકના લિંગ કહ્યા છે ॥ ૭૧-૮૧ ॥

ઉત્તમ શ્રાવકોને સુવિહિત સાધુઓ પ્રત્યે આ સાધુ આપણા અને આ સાધુ પાગકા એમ ન હોય, કારણ કે

૧ એના કર્મનો લેવ તેમાં કોઈ શુ કરે? એવો કરીને યથાશક્તિ મુજબ ઉત્પન્ન કરવામાં સ્થાયક થાય.

શુભવત શ્રાવકો તો કહાવિત્ શુભરહિત સાધુઓમા પણ
 પોતાનો બાવ રાખે છે ॥ પચમગલ (નમસ્કાર), પ્રતિક્રમણ
 (ધરિયાવહિ), શકસ્તવ (નમુશ્યુણુ), નામસ્તવ (હિગરસ),
 ચૈત્યસ્તવ (અરિહંતચે૦), શ્વતસ્તવ (પુષ્પજરવરદી૦), અને
 સિદ્ધસ્તવ (સિદ્ધાણુશુદ્ધાણુ૦) એ સૂત્રોના ઉપધાનતપને
 વિષે ત્યા વિધિયુક્ત પ્રવર્તે ॥ ઈન્દ્રિયવિજયતપ, યોગવિજય-
 તપ, અને કથાયવિજયતપ વિગેરે સવ તપચર્યા કરવામા
 અત્યંત રતિવાળો, અને પ્રતિમા તથા અભિચક્રને ધારણ
 કરનાર એવો શ્રાવક તે તે તપાદિક વિધિમા અતુકમે પરા
 ક્રમ-વીચે દેશવનાર હોય ॥ અહિ શિખ્ય વર્ગનો એવો
 પ્રશ્ન છે કે-મત અને પ્રતિમામા શું તફાવત છે ? તેનો
 ઉત્તર કહે છે-પ્રતિમા “ અગ્રધ્યક્ષાભોગેષુ અને સહસ્રાગા
 રેષુ ” (ઈત્યાદિ) આગાના આલબન વિનાની હોય છે,
 અને મત “ રાયાભિયોગેષુ ” (ઈત્યાદિ) પદ (આગાર)
 સહિત હોય છે માટે તે મતધર્મ કહેવાય છે, અને તે મત-
 ધર્મ પુનઃ ધણાલેદ સહિત હોય છે, કારણ કે જેવા જેવા
 પ્રકારના આગાર અહણ કરેલ હોય તેવા તેવા પ્રકારના લેદ
 વાળો મત ધર્મ છે, પરંતુ પ્રતિમા તો તેવા પ્રકારના બહુ
 લેદવાળી નથી ॥ પ્રતિમાધરને તો જો કોઈપણ રીતે એકવાર
 પણ “ રાયાભિયોગ ” (ઈત્યાદિ) પદનું (આગારનું) આલ-
 બન યર્થ ગયું હોય તો તેને ચારિત્ર અગીકાર કરવું પડે
 અથવા તો યથાયોગ્ય અનશન મત અગીકાર કરવું પડે
 ॥ ૮૨-૮૭ ॥

॥ આવકની ૧૧ પ્રતિમાનુ સ્વરૂપ ॥

૧ દર્શનપ્રતિમા-૨ વ્રતપ્રતિમા-૩ સામાયિકપ્રતિમા
૪ ધૌવધ પ્રતિમા-૫ પ્રતિમા (કાયોત્સર્ગ) પ્રતિમા-૬ વળી
અબ્રહ્મ પ્રતિમા-૭ સચિત્ત પ્રતિમા-૮ આરભવજન પ્રતિમા
૯ પ્રેમ્યવર્જન પ્રતિમા-૧૦ ઉદ્દિષ્ટવર્જન પ્રતિમા-અને ૧૧મી
અમણુભૂત પ્રતિમા છે ॥ એ ૧૧ પ્રતિમામા જે પ્રતિમા
જેટલી સખ્યાના નબરવાળી છે તે પ્રતિમાના તેટલા માસ
(અર્થાત તે પ્રતિમા તેટલા માસની) બહુવી, પુનઃ આગળ
આગળની પ્રતિમાઓમા પૂર્વ પૂર્વ પ્રતિમામા કહેવી ક્રિયાઓ
પણ કરવાની હોય છે ॥ પ્રથમ આદિ ગુણુવડે વિશુદ્ધ, અને
કદામદ તથા શુદ્ધ આદિ શુદ્ધ રહિત એવું જે અનધ
(નિર્દોષ) સમ્યક્ત્વ તે વર્જનપ્રતિમા કહેવી બહુરી ॥૮૮-૯૦॥

નિમ્નયે એ ૧૧ આવકપ્રતિમા ગુણુસ્થાનના^૧ લેઈથી
બહુવી આવકની પ્રતિમા બાદ્ય અનુદાનરૂપ લિંગવડે બહુવી
જે કારણથી સમ્યક્ત્વ વિગેરેનું કામ દર્શનના કામ તેની
ઉત્પત્તિ તે શરીર વ્યાપાર કરીને કાયક્રિયામા^૨ (કાયક્રિયા^૩

૧ એમાં પહેલી પ્રતિમા વિધિ સ્વરૂપ છે ત્યારનાદ એ પ્રતિમા
વર્ણ્ય સ્વરૂપ છે, અને રેખા પ્રતિમા તથા સ્વરૂપ પ્રતિમા છે અર્થાત્
વર્ણ્ય સ્વરૂપે છે—સ્મૃતિ ૫મા ૦ શ્લોક

૨ ઉત્તરોત્તર ગુણુવૃદ્ધિના બેઠી

૩ ૫મ શ્લોક શ્રુતિમાં પ્રતિમા એટલે બોન્દિ (શરીર) એ અર્થના
પ્રતિપાદનમાં કાયક્રિયા અને કાયક્રિયાથી થતો અભિન્યમ (એટલે
બક્ત ઉપવશ્ચિ) એ બેને પ્રતિમા એટલે બોન્દિ (શરીર) અર્થાત્
પ્રતિમાવતનુ શરીર કહેવ છે તેનો વિશેષાર્થ^૧ ત્યાંથી બહુવે.

વડે) સમ્યક્ પ્રકારે જોળખી શકાય-જાણી શકાય છે, માટે
 નજીવાર શ્રી છનેન્દ્ર પૂજથી ખેંચી દર્શન પ્રતિમા (સમ્યક્
 પ્રકારે જાણી શકાય છે) ॥ શુભુપા, ધર્મનોરાગ, ગુરુ
 તથા દેવનું સમાહિત વૈભવત્વ દેવ સુવોદિના વૈભવત્વનો
 યથાસમાધિ-સુખપૂર્વક નિયમ એ દર્શન પ્રતિમા (તુ અતુ
 જ્ઞાન રૂપ લિંગ) છે ॥ દર્શન પ્રતિમામા રહેલ આવકો સમ્ય
 ક્ત્વથી પતિત થયેલને નિન્દવોને યથાચ્છેદોને અને કંઠા
 શ્રદ્ધવડે હજીયાલો (અભિનિવેષિક મિથ્યાદ્રષ્ટિ) જોને મનથી
 પણ વહન કરતા નથી ॥ રતિ પ્રથમા દર્શનપ્રતિમા બીજી
 પ્રતિમામા આવકે અણુવતધારી હોય, ત્રીજી પ્રતિમામાં
 સામાયિક કરનાર હોય, અને (ચોથી પ્રતિમામા) ચતુર્દશી
 અષ્ટમી આદિ તિથિદિવસોમા (ચાર તિથિઓમા) ચારે
 પ્રકારના સપ્ત પોસહનું^૧ તથા સમ્યક્ત્વનું આવક પ્રતિ
 પાલન કરે તથા બધાઆદિ^૨ અતિચારને વિષે અને અવધ^૩
 (સાવધ-પાપ) ઠાપોની પ્રતિજ્ઞાવાળો હોય (તે મતાહિપ્રતિમા
 રહેવાય ॥ તેમજ ચારેપવોમા^૪ મતિ થવાના બાવને ઉત્પત્ત

૧ ચાર પ્રકારના પોસહમાં અણુક દેવથી અને અણુક સર્વથી
 એમ જે વર્તમાન સમાચારી પ્રમાણે અગીકાર થાય ॥ તેમ પ્રતિમામાં
 ચારે પોસહ સર્વથી હિચ્ચાય છે માટે સર્વપૂર્ણપોસહ પચા. ૧૦ માં
 અન્યાન્તરના અભિપ્રાયથી કલો ॥

૨ બધે આદિ અતિચારનો ત્યાગ મત પ્રતિમાને અંગે જાણવો.

૩ અવધનો ત્યાગ સામાયિક તથા પોસહ પ્રતિમાને અંગે જાણવો.

૪ અષ્ટમી ચતુર્દશી પૂર્ણિમા અમાવાસ્યા એ ચાર પવ જાણવા

કરનાર નિર્દોષ અને અતિશુદ્ધ એવી પૌષધ ક્રિયા કરવી તે
 ચોથી પૌષધપ્રતિમા છે ॥ પૌષધપ્રતિમા વળીને શેષ (પૌષધ
 પ્રતિમાના દિવસો સિવાયના અપર્વ) દિવસોમા (પ્રતિમા
 ધારી શ્રાવક) સ્નાન ન કરે, વિકટબોજી (પ્રગટઆદારી)^૧
 હોય, મૌલીકૃત (-કાછડી નહિ બાધનાર) હોય, દિવસે
 પ્રદક્ષિણારી હોય, અને રાત્રે પરિભ્રમકૃત (અમુક નિયમે
 અપ્રદક્ષિણે ત્યાગી) હોય ॥ પૂર્વોક્ત આ પ્રતિમામા કહેલા
 સર્વ નિયમ સહિત ૫ માસ સુધી ચારેદિશાએ^૨ કાર્યોત્સર્ગ
 કરીને અભિશ્રદ્ધ કરવો તે અદ્ધિ પ્રતિમા પ્રતિમા બધુવી ॥
 એ પ્રમાણે પાંચે પ્રતિમામા કહેલી ક્રિયાઓ મહિત હોય

૧ પરંતુ જીનેન્દ્ર પૂજા માટે સ્નાન કરે (તે પણ સચિત
 જગાથી સ્નાન કરે એમ સંભવે છે કારણ કે આઠમી પ્રતિમામાં ન્યા
 ' આરબ પોતિ ન કરે એવા અભિશ્રદ્ધ છે ત્યાં ઉચ્ચજગાથી સ્નાન
 કરવાનું શ્રી જીનેન્દ્રની પૂજા માટે પ્રતિપાદન કર્યું છે) પરંતુ દેહના
 સંસાર માટે તે પ્રતિમાધારી સ્નાન કરી શકે નહિ

૨ દિવસેજ બોજન કરે અને રાત્રે ચતુર્વિધ આદારનું પ્રત્યા
 પ્ધ્યાન કરે તે શ્રાવક વિકટબોજી કંવાય બધવા પ્રકારામોજી પણ
 કહ્યો છે (૫મા ૧૦)

૩ શ્રી ૫ આશક દર્શિમાં ચતુષ્પથ વિગેરે સ્થાને કહ્યું છે અને
 અદ્ધિ ચતુર્દિશિ એટલે નગરની ચારે દિશાએ કહ્યું છે

૪ એક રાત્રિની એટલે સર્વ રાત્રિકી પ્રતિમા-કાર્યોત્સર્ગ કરીને
 ઉપસર્ગથી પણ ચળાવમાન ન થાય અને સ્વાધ્યાય પ્ધ્યાન કરે (એક
 દિશિમાં એક રાત્રિ કાર્યોત્સર્ગ કરી બીજે દિવસે બીજી દિશિએ એક
 રાત્રિકી કાર્યોત્સર્ગ કરે એમ સંભવે છે)

પરંતુ વિશેષમા એ કે નિશ્ચયે ૬ માસ સુધી રાત્રે
અપ્રહસ્યથનો ત્યાગ કરે તો તે પ્રજ્ઞા પ્રતિમા (અથવા
પ્રજ્ઞા પ્રતિમા) કહેવાય ॥ ૯૧-૧૦૦ ॥

શૂગાન્ધિક કથાઓ ઉત્કૃષ્ટ શરીર શોભા અને સ્ત્રી
વાર્તાઓને ત્યાગ કરનો જે શ્રાવક એકાન્તથી (એટલે સ
અપ્રહસ્યથનો ત્યાગ કરે તે છઠ્ઠી પ્રહસ્યથ પ્રતિમા ૬ મા
જાણવી ॥ વળી યાવજીવસુધી પશુ અપ્રહસ્યથનો
હોય છે, નિશ્ચયે એ પ્રમાણે ભિન્ન ભિન્ન યોગયુક્ત
શ્રાવકધર્મ ઘણા પ્રકારનો હોય છે ॥ એ પૂર્વોક્ત છએ
માની ક્રિયાવાળો હોય પરંતુ વિશેષમા જે નિશ્ચયથ
ચિત્તનો પણ સર્વથા ત્યાગ સાત માસ સુધી કરે અને
(નિશ્વસ-અચિત્ત) બોજન કરે તે (સાતમાસના નિયમ
સાતમી સ્વચિત્ત પ્રતિમા (અચિત્તવર્જન પ્રતિમા) કહેવ
એ સાતમી પ્રતિમામા સાત માસ સુધી સચિત્ત આ
કરે અને વિશેષમા એકે જે જે હેઠળની (કર્થન પ્રતિ
પ્રતિમાઓની) ક્રિયાઓ તે તે સર્વે ક્રિયાઓ ઉપરની
માઓમા અવરમ જાણવી ॥ પોતે આરભ કરવાને
કરે (કસાવવા અતુનોહવાની જયણા કરે), સ્નાન
છતા પણ ઉષ્ણજળવડે સ્નાન કરી પૂજા કરવામા
હોય તે આઠ મામની આઠમી પ્રતિમા છે ॥ વળી
યાવજીવ સુધી પણ અચિત્તનો ત્યાગ હોય તોપણ ૯
પૂજા કરીને બોજન કરીશ એવી પ્રતિજ્ઞાવાળો હોય

પણ આ આઠમી પ્રતિમા^૧ હોય છે ॥ વળી નવમી પ્રતિમા
૬ માસની છે તેમા સર્વથા પ્રેમ્ય^૨ આરબનો ત્યાગ કરે,
પૂવોક્ત અઠે પ્રતિમાની ક્રિયા સહિત હોય, અને છનેન્દ્ર
પૂજા (જળથી નહિ પણ) કપૂર અને વામદ્વિપથી કરે ॥
વળી દશમી પ્રતિમા ૧૦ માસની છે તેમા ઉદિષ્ટ^૩ આહારનું
સોજન ન કરે, સુન્મુહન (હજમન કરાવે એટલે કેશવહિત
મસ્તકવાળો) યાચ અથવા શિખા (ચોટલી) પણ રાખે અને
પૂવોક્ત ક્રિયાઓ સહિત સ્વાધ્યાય ધ્યાન કરે ॥ વળી આ
પ્રતિમામા જે દાગેલો ધન સમૂહ હોય તે મળધિ પુત્રો
પ્રેરે અને પોતે જાણતો હોય તો તે ધનસમૂહ જતાયે-કહે
અને જો ન જાણતો હોય તો કહે કે હું જાણતો નથી ॥
હવે અગિઆરમી પ્રતિમામા ઉત્કૃષ્ટથી ૧૧ માસ સુધી માધુ
સધને વિચરે તેમા સુરમુહન કરાવે અથવા તો લોચ કરે
કરે અને જ્ઞેહુજી તથા પાન પણ ધારણ કરે ॥૧૦૧ ૧૧૦॥

બીજાને અર્થે પોતાના કુળની નિશા^૪ વડે અથવા સાધર્મી^૫
ઓની નિશાવડે વિચરે અને પ્રતિષ્ઠા પ્રતિવષ્ટમ્ય^૬ મે મિદ્ધા

૧ અર્થાત્ આઠમી પ્રતિમામા એ પ્રતિષ્ઠા પણ હોય છે

૨ મેવક આ પામે આ જ કાવચનો ત્યાગ કરે જેથી કરવું
અને કરાવવું એ મે કળુના ત્યાગ થાય છે અને આરક હોવાથી
અનુમતિને ત્યાગ તો હોય નહિ

૩ પોતાને માટે કરેલો આહાર ઉદિષ્ટ આહાર કહેવાય

૪ 'નિશાવડે એટલે તેઓને ધગ અર્થાત્ પોતાના સ્વજનનાં
ધરોમાં અથવા ના જાણે ત્યાં બીજાઈને ત્યાં

૫ મને પ્રતિમાધારીને બીજા આપો કહેવાય પણ મુનિવત્ ધર્મ-
લાભ ન કરે

વલ્લુ એ વચન બોલીને લીલા ચઢણ કરે ॥ મુનિના ઉપા
 શ્રયથી બહાર પૂર્વોક્ત સ્વાધ્યાય ધ્યાન પૂર્વક રહે, અથવા
 તેા પ્રમાદ રહિત મુનિની પેઠે બીજે ગામ વિહાર પણ કરે ॥
 તથા પ્રકારના કાર્ય પ્રસંગે એ સમ્બંધ (કોઈની સ્થાય)
 હોય તેા નહી તરીને પણ બીજે ગામ વિહાર કરે વળી
 આ પ્રતિમામા કેવળ ભાવસ્તવ-ભાવપૂર્ણ યુક્ત હોય પણ
 અર્થિ દ્રવ્યસ્તવ દ્રવ્યપૂર્ણ ન કરે ॥ આ ૧૧ પ્રતિમાઓ
 સેવીને (સમાપ્ત થયા બાદ) કોઈ આવક મહાન ક્ષેત્રમા સર્વ-
 વિરતિ અગીકાર કરે, અને આવક તથા પ્રકારના ભાવ થયે
 ગૃહસ્થાવાસ પણ અગીકાર કરે ॥ એ સર્વ (૧૧) પ્રતિમાઓ
 જ્યન્યથી અન્તર્મુદ્ધત કાળે પ્રમાણની હોય અને ઉત્કૃષ્ટથી
 તેા ક્ષય પામેલ રાગદ્વેષવાળા શ્રી સર્વશભગવતોએ એ
 પ્રમાણે (ઉપર કહેલા કાળ પ્રમાણે) કહી છે ॥૧૧૧-૧૧૫॥

॥ इतिभावकप्रतिमाधिकारः ॥

૧ જ્યન્યથી પહેલી પ્રતિમા ૧ દિવસની, બીજી બે દિવસની
 ચાવત ૧૧મી ૧૧ દિવસની છે તે મરણની અપેક્ષાએ અથવા અગી
 કાર કરવાની અપેક્ષાએ કહી છે અને ઉપરોક્ત અન્તર્મુદ્ધત પ્રમાણે
 જ્યન્યકાળ સામાન્ય રીતે છે (ધર્મ ૫ આશકૃતો)

॥ अथ आवश्यकत अधिकार ॥

પ્રાણાતિપાતવિરતિ, મૃષાવાદવિરતિ, અદત્તાદાનવિરતિ, મૈથુનવિરતિ, અને પરિગ્રહવિરતિ તથા દ્વિશિપ્રમાણ, ભોગો પક્ષોગ પ્રમાણ, અનર્થક ડવિરતિ, સામાયિક, દેશાવકાશિક, પૌષ્ઠ, અને અતિથિમ વિભાગ (એ આવકના ૧૨ તલ છે) ॥૧॥

॥ ૧ સ્થૂલ પ્રાણાતિપાત વિરમણવત ॥

જીવ સૂક્ષ્મ અને બાહર એમ બે પ્રકારના છે તેમા (બાહર એટલે ત્રસજીવની હિસા તે) સકપથી^૧ અને આરભથી^૨ એમ બે પ્રકારે છે તે પછી (સકપ હિસા) સાપરાધની અને નિરપરાધિની એમ બે પ્રકારે છે, તેમા પછી (સાપરાધીની હિસા) સાપેક્ષ^૩ નિરપેક્ષ^૪ એમ બે પ્રકારે છે (તેમા નિરપેક્ષનું પ્રત્યાખ્યાન અને સાપેક્ષની જગ્યા છે) ॥૫॥

૧ શુદ્ધિપૂર્વક હજીવ (તે વર્ત)

૨ ગૃહાદિ કાર્યમાં પ્રાસંગિક હિસા થાય (તેની જગ્યા)

૩ અપરાધથી વધુ શિક્ષા ન થઈ જાય તેવી સજાપથી વડું (તેની જગ્યા)

૪ જીવમાતની દરકાર રાખ્યા વિના થયે-છ અધિક દિવસ કાળ (તેનો ત્યાગ કરવાનો છે)

૫ અર્થાત ગૃહસ્થને સકપપૂર્વક નિ પરાધીની નિ પેક્ષને ત્રસ જીવની હિસા કરવાનો ત્યાગ હોય ■ અને દોર વિષયક રાજ્ય હોય ■ ૨૦ વસાની દયામાથી અર્ધ અર્ધ કરતાં ૧૧ ગૃહસ્થને કહી છે તે પછી એ ચાર વિકલ્પથી ૬૦ કે

દ્વીન્દ્રિય ત્રીન્દ્રિય અને ચતુર્વિન્દ્રિય (એ વિકલ્પેન્દ્રિય હવે)
 પ્રાણી કહેવાય, પ્રત્યેકવનસ્પતિનો મમૂક મૂત કહેવાય,
 સર્વે પચેન્દ્રિયો જીવ કહેવાય, અને શેષ સ્થાવર વિગેરે
 (એટલે પૃથ્વીકાયાદિ) સર્વ કહેવાય (એ હવેની જુદી
 જુદી મજાઓ છે ॥ સૂક્ષ્મ છો ને લોકમા સર્વત્ર વ્યાપ્ત
 થયેલા છે તે અથવા અમંચમુધી ને ચાહા (કેળી યકાચ
 એવા) નથી તે જાણવા, અને મૂલ એટલે ત્રસહવે પછ
 જાણવા તે પછુ અમુઆદ્ય અને અમુધી અમુઆદ્ય એમ બે
 પ્રકારના છે ॥ વધ, બધ, અગણેન, અતિભાર ભરવો, અને
 આહારનો નિરોધ કરવો એ પાચ અતિચાર પહેવા અણુ
 મતને વિગે જાણવા ॥ હિસાનો મક'પ તે સંમમ કહેવાય,
 છવને પરિનાપ-સતાપ ઉપઅપવો તે સમારમ કહેવાય,
 અને છવને ઉપદ્રવ-વધ કરવો તે મારમ કહેવાય આ
 આરભ આદિ ત્રણ ભેદ મવ વિશુદ્ધનયોની' અપેક્ષાવાળા
 છે ॥ એ ત્રણે ભેદમાનો દરેક ભેદ આલોગથી અને અના
 લોગથી એમ બે બે પ્રકારે છે અને તે સર્વભેદ અતિક્રમ
 બધતિક્રમ અતિ-વાર અને અનાચારવડે વિચારવા ॥ પૃથ્વી
 પાણી અગ્નિ વાયુ વનસ્પતિ દ્વીન્દ્રિય ત્રીન્દ્રિય ચતુર્વિન્દ્રિય
 અને પચેન્દ્રિય એ સાત ભેદના ને છવે તેને મન વચન
 અને કાયાવડે જુલુતા રજ ભેદ થાય છે ॥ પુન કરવુ કરા

૧ ભેદે વિશુદ્ધનો તો સબુક્કલ-સબ્દ સમજિન-અને એવશૂત
 છે ૫ નુ આ સ' ૫ તે સારણ ધર્યાદિ બાળતમા તો નેગમ-
 સમ્રદ અને વ્યવહાર ત્રે ત્રણ નયોજ વિશુદ્ધ કે (વિશેષ સ્પષ્ટાર્થ
 વ્યવહારસૂતની જૂત તથા મુળથી જાણવો)

૧ ૨ સ્કૂલમૃગાવાદ વિરમણવ્રત ॥

અલિક-અસત્ય વચન ન જોલણુ, અને (અહિતકારી
એવું) સત્યવચન હોય તોપણ ન જોલણુ, કારણ કે જે
પરને પીડાકારી વચન સત્ય હોય તો પણ તે સત્ય ન
જાણુ ॥ મૃગાવાદ સ્કૂલ અને સૂક્ષ્મ એમ બે પ્રકારે છે,
ત્યાં અહિ હાસ્યાહિકથી ઉત્પન્ન થયેલ હોય તે સૂક્ષ્મમૃગાવાદ,
અને તીવ્ર સકલેશથી ઉત્પન્ન થયેલ હોય તે સ્કૂલમૃગાવાદ
જાણવો ॥ કન્યાનુ શરૂણુ તે ક્ષીપદનુ સૂચક છે, જોનું વચન
તે ચતુષ્પદોનું સૂચક છે, અને ભૂમિવચન તે સર્વ અપદનું
અને ધન ધાન્યાહિકનું સૂચક^૧ છે ॥ સહસા કલક દેવુ,
૧૬૨૫૬૫ણુ,^૨ ૨૫૬૪૨મન્ત્રલોક,^૩ કૃતલેખકરણુ,^૪ અને મૃગા
ઉપદેશ એ પાંચ મૃગાવાદવિરમણુવ્રતના અતિચાર ॥
જેમ લાઉપનુ (કહવા તુ બહાનું) એક બીજા ૧ બાર

૧ આ માયાના અર્થનું તાત્પર્ય એ છે કે—મૃગાવાદ પાંચ
પ્રકારે છે તેમાં પ્રથમ વર્ગ્યાલિક એ મૃગાવાદ તેમાં કન્યા શબ્દથી
સર્વે દ્વિપદ એટલે શસદારી સળધિ મૃગાવાદ બીજી ગોચલિક
મૃગાવાદ તેમાં જો શબ્દથી સર્વે ચતુષ્પદોનું એટલે પશુઓનું મૃગાવાદ,
ત્રીજી સૂમ્યાલિક મૃગાવાદ તેમાં સર્વે અપદ (પગ વિનાના પદાર્થો)
અને ધાન્ય ધન આદિ મૃગાવાદ જાણુ અહિ તથા ભેદ કયા
પરતુ મન્યોમાં ભૂચલિક ન્યાસાપદા —ઓ કૃત સાક્ષી એ ત્રણ બિલ
કરતાં પશુકાર માય ॥

૨ કોઈની છૂપી વાત જાહેર કરવી

૩ સ્ત્રીમિત્રાદિના મર્મ પ્રગટ કરવા

૪ ખોટા લેખ કરવા

નેટલા ગોળનો શીઘ્ર નાશ કરે છે, (ગળપણુ તોડી ઠડ-
વાય કરે છે) તેમ અસત્ય વચન સમસ્ત ગુણ સમૂહનો
નાશ કરે ॥ લાખો સામુદ્રિલક્ષણો એટ હોય પરન્તુ
એક ઠાગડાના પગનું લક્ષણ પડતા જેમ તે સર્વ લક્ષણો
નકામા યાય છે, તેમ અસત્યવચન સમગ્ર ગુણસમૂહને
અગ્રભાણુ કરે છે ॥ સર્વ વિષમા લાલપુટ નામનું વિષ, અને
સર્વ બ્યાધિઓમા જેમ ક્ષેત્રકબ્યાધિ (ગાદપણુનો બ્યાધિ)
અવિચિકિત્સાવાળો (એટલે અસાધ્ય) છે, તેમ મમગ્ર દોરોમા
મૃષાવાદ દોષ મહાઅસાધ્ય છે ॥ અપ્રિયવાદી (એટલે અસ-
ત્યવાદી) જે જે જાતિમા બપ-ઉત્પન્ન યાય તે તે જાતિમા
તે અપ્રિયવાદી યાય, સુંદર શબ્દો સામળે નહિ પરન્તુ નહિ
સામળવા યોગ્ય બિભત્સ અને બપ કર શબ્દો સામળે (જેવા
સ યોગોમા ઉત્પન્ન યાય) ॥ અસત્ય વચન બોલવાથી (પ્ર-
ભવમા) દુર્ગંધી શરીરવાળો, દુર્ગંધી મુખવાળો, અનિષ્ટ વચ-
નવાળો અનાદેયવચનવાળો તથા ક્રોધ વચનવાળો, જલ,
એકક (બધિર), મૂક (મુગો), અને મન્મન (તોતટો)
એટલા દોષવાળો યાય છે ॥ તથા આ લોકમા નિશ્ચયે
અસત્યવાદી છવેા અસત્ય વચન બોલવાથી છબ્હાઉદ-
વધ-બન્ધન-અપયશ-ધનનો નાશ ઈત્યાદિ દોષો પામે છે ॥
इति मृषणाद्विपरिणामः ॥ १८-२४ ॥

॥ ૩ સ્પૃહાદવાદાનન્નિરમ્ય મત્ત ॥

શ્રી આગમધર મહર્ષીજીએ શ્યામિઅહત્-હરજ

૧ વસ્તુના માર્ગો નહિ હોય

દત્ત^૧તીર્થકર^૨ અદત્ત-અને ગુરુઅદત્ત^૩ એમ ૪ પ્રકારે અદત્તનું
સ્વરૂપ કહ્યું છે ॥ એમા શ્રાવકોને સ્વામિઅદત્તનો સ્થૂલથી
નિષેધ કર્યો છે, અને સાધુઓને તો જે કારણથી ચારે
પ્રકારના અદત્તાદાનનો સર્વથા (સૂક્ષ્મથી પણ) નિષેધ
છે ॥ ચારે આણેલું દ્રવ્ય ગળવું, ચારપ્રયોગ (ચારને ચારી
કરવાની પ્રેરણા કરવી), જોડા માન માપ અને જોડું તોલ
કરવું, રાજ્યના શત્રુ માથે વ્યવહાર રાખવો (એટલે રાજ્ય
વિફલ આચરણ), અને સરખી વસ્તુનો સંયોગ કરવો
(લેણસેણ વાળી વસ્તુ કરવી) તે ત્રીજા વ્રતના પાત્ર અતિ
ચાર બાણવા ॥ ઉચિત વ્યાજથી પ્રાપ્ત થયેલ તથા દ્રવ્યાદિકના
ક્રમથી (ક્રમથી^૪) પ્રાપ્ત થયેલ જે દ્રવ્યવૃદ્ધિ તે છાડીને
બીજું દ્રવ્ય (અહણુ ન કરવું), તથા કોઈના પડી ગયેલા
પણુ પર સબધિ પારકા દ્રવ્યને બાણતો (આ ચારકુ દ્રવ્ય

૧ જીવની પોતાની ઈચ્છા ન હોવા છતાં તે જીવને આપણે
મદ્ય કરવો તે ક્રીડમદ્ય

૨ તીર્થકરે નિષેધ કરેલી વસ્તુ મદ્ય કરવી તે તીર્થકરમદ્ય

૩ ગુરુએ નિષેધ કરેલી વસ્તુ મદ્ય કરવો તે ગુરુમદ્ય

૪ પોતે પ્રથમ સોપારી આદિ દ્રવ્યનો સમ્રહ કર્યો હોય અને
સોપારીની છતનો દેશમાંથી ક્ષય થયે ધણો બાવ વધી ગયો હોય
તો તે વધી ગયેલા બાવ બાવથી સોપારી આદિ વેચી ધનવૃદ્ધિ દ્વિગુણ
ત્રિગુણાદિ પણ કરે-અર્થે ધર્મસમ્રહ

તામને વિષે ત્રીજા અભિલાષ રાખે, અનગકીડા (બીજાંસ-
થેપ્રાચો) કરે, અને પારકાના વિવાહ જોડી આપે એ પાંચ
અતિચાર ચોથા મતના છે ॥ દિવ્ય મૈથુન અને ઔદારિક
(મનુષ્ય તિથિ મૈથુન મૈથુન) એ બે મૈથુનને કરવું કરાવવું
અને અનુમોદવું એ ત્રણ કરણ તથા મન વચન કાયાથી
શુદ્ધતા નવ પ્રકારે અને ૧૮ પ્રકારનું યાચ (એટલે ૩ કરણ
૩ યોગે ૬ પ્રકારનું અને દિવ્ય ઔદારિક એ બે જોડે
શુદ્ધતા ૧૮ પ્રકારનું યાચ) ॥ (આવક સોમદોરાના આકારે
મૈથુનનો ત્યાગ કરે અને સ્ત્રીના શુભ અંગ દેખવામા, સ્ત્રીના
અંગનો સ્પર્શ કરવામા, ગોમૂત્ર ચઢવું કર (ત્રી વખતે
ગાયત્રી યોનિને સ્પર્શ કર) વામા અને કુસ્વપ્નમા સર્વત્ર
જયછા રાખે તેમજ સ્ત્રીની ઇન્દ્રિયો દેખવામા પણ
જયછા રાખે ॥ વસતિ-કથા-આસન-ઇન્દ્રિયાવદોહન-ભીત્ય-
તરા-પૂવ કીડાશ્મૃતિ-સ્નિગ્ધાહાર-અતિમાત્રાહાર-અને વિઘ્ન
પાનુ વર્જન (એટલું વર્જન) તે બ્રહ્મચર્યની ૬ વાદ ॥ ૧
(૫ અતિચારમાથી) પરસ્ત્રી વર્જન કરનારને નિશ્ચયે ૫ અતિ
ચાર, સ્વહાર સતોષીને ૩ અતિચાર સ્ત્રીને ૩ અથવા ૫
અતિચાર ઇત્યાદિ (અતિચાર સંબંધિ) ભાગાના વિકટપો
જાણવા ॥ આજ્ઞાવાણુ ઐશ્વર્યપણુ, ઋદ્ધિ, રાજ્ય, કામસોગ,
કીર્તિ, બળ, સ્વર્ગ, અને આસન્નસિદ્ધિ (નિકટમોક્ષ) એ
સર્વ લાભ બ્રહ્મચર્યના પ્રભાવથી છે ॥ કવેશ કરાવનાર,
જનોને મારનાર, અને સાવધયોગમા તત્પર એવો પણ

૧ એ પાંચ વા ત્રણ અતિચારોના જુદા જુદા વિકર ૫ થા-
કાથી જાણવા

નારદ જે મોક્ષ પામે છે તે નિશ્ચયે બ્રહ્મચર્યનું જ મહાત્મ
 છે ॥ પરત્રી ગમનથી આ ભવમા પણ વધ-બધન-ઉત્તર
 બધન-નાસછેદ-ઈન્દ્રિયછેદ-અને ધન ક્ષય ઇત્યાદિ ધન
 પ્રકારની કદથેનાઓ થાય છે ॥ તથા પરલોકમા પણ મિથ્યા
 (શાલમથીનું વૃક્ષ) તથા તિલકુ ઠટકના આવિગન વિગે
 ધણા પ્રકારનું દુઃસહ દુઃખ પરહારગામી જીવો નરકને વિ
 પામે છે ॥ તથા (પરભવમા) દુઃશીતજનો છેદાયેથી ઇન્દ્રિ
 યોવાળા, નપુસકો, દુષ્ટરૂપવાળા, કોભાંગી, ભગદુષ્ટવાળા
 રહાપણુવાળા, કુરહાપણુવાળા, વાઝીયા, નિન્દુ (મૃતવત્સવ)
 અને વિપકન્યા રૂપે થાય છે ॥ इति चतुर्य स्यूलमह
 विरमणव्रतम् ॥ ૩૭-૪૬ ॥

॥ ૫ સ્યૂલ પરિગ્રહ વિરમણવ્રત ॥

જો વાસ્તુ વિગેરેનું સંચોજન, રૂપ્ય સુવર્ણ વિગે
 સ્વજનોને ઘેર નાખે, ધન ધાન્યાદિ પરધેગ રાખે તે ચા
 નિયમ પૂર્વે થાય ત્યા સુધી રાખે, દ્વિપદ ચતુષ્પદાદિ
 ગર્ભો ગ્રહણ કરાવે, કુપ્ય (રાત્ર રવીકુ) સંક્ષેપ કરે (ધણ
 એક કરે) અથવા અદ્ય સખ્યા પણ બહુ મૃત્યુવાળી રા
 એ પાચ અતિચાર પાચમા મતના છે ॥ પરિમહ બાહ્ય અ
 અભ્યન્તર એમ બે પ્રકારે બજીવો, તેમા મિથ્યાત્વ ર
 અને દેષ તે અભ્યન્તર પરિમહ છે ॥ તથા બાહ્ય પરિ
 ૬ પ્રકારનો બજીવો તેમા ધન, ધાન્ય, ક્ષેત્ર, વાસ્તુ, રૂપ્ય
 સુવર્ણ, કુપ્યપ્રમાણ તથા દ્વિપદ અને ચતુષ્પદ વિ

કેહો છે ॥ એમા ધાન્ય ૨૪ પ્રકારના^૧ છે, તથા ધન રત્નાદિ
 ૨૪ પ્રકારે^૨ છે, ચતુષ્પદ ૧૦ પ્રકારે^૩ છે, દ્વિપદ ૨ પ્રકારે^૪
 છે, અને કુખ્ય ૧ પ્રકારે^૫ છે ॥ તથા સ્થાવરરૂપ વાસ્તુ ૩
 પ્રકારે^૬ છે એ પ્રમાણે ૬૪ લેહ થાય છે, અથવા ગણનીય^૭
 ધરણીય, મેય, અને પરિણેય એમ ચાર પ્રકારનો પણ પરિ
 ગ્રહ છે ॥ ત્યાં જામકુંજ, ફેાકુંજ વિગેરે નિમિષ કંકુ ગોળ
 વિગેરે ઘરિમ વી, મીઠું વિગેરે મેય અને રત્ન વસ્ત્ર આદિ
 પરિણેય કહેવાય ॥ એવીસ ધાન્ય આ પ્રમાણે-યવ-ઘઉં-
 શાલી-ત્રીહિ-સાદી-કોદ્રવા-અણુક (જવાર)-કાગ-સાલ-તિલ
 -મગ-અડ-અતમી-ચણા-તિઉડી-પાલ-મઠ-અને ચોળા
 તથા ઇંદુ (બીટી)-મસૂ-તુવર-કલમી-ધાણા-કલાય-એ ૨૪
 ધાન્ય ॥ ૨૪ રત્નાદિ આ પ્રમાણે-સુવર્ણ-રૂપુ ત્રાણુ રૂપુ લોહ
 -સીસુ-હિરણ્ય-પાપાણુ-વજ્ર-મણિ-મોતી-પ્રવાલ - શ ખ-
 તિનિમ-અગુરુ-ચન્દન-વસ્ત્ર-અભિલાન (ઉનવસ્ત્ર) કાષ્ઠાદિ-
 નખ-દર્મ-દાત-કેશ-ગધ-અને દ્રવ્ય ઔષધ ॥ ભૂમિ-ગૃહ
 -અને વનસ્પતિ એ ૩ સ્થાવર વાસ્તુ જાણવી તથા ચક્રાર
 જલ (ગાડી) અને દાન આદિ એમ એ પ્રકારે દ્વિપદ જાણવા ॥
 ગાય-લેસ-ઉટ-અકરુ-થેદુ અન્ધ (જાતિમાન અન્ધ)-ખચ્ચર
 -થોડો (અજાતિમાન અન્ધ)-ગર્દભ-હસ્તિ-એ પશુઓ ૧૦
 પ્રકારના ચતુષ્પદ કહેવાય ॥ અનેક પ્રકારના જુદી જુદી
 જાતના જે ઉપકરણ (સાચરચીજી અથવા ધરવખરી) તે કુખ્ય
 કહેવાય એ કુખ્યનું લક્ષણ છે એ અર્થ (પરિગ્રહ) ॥

૧-૨-૩-૪-૫-૬-૭ એ સર્વ લેહ આગળ ગાયા હા ॥
 અયકારજ કહેલો

પ્રકારનો^૧ તે ૬૪ લેખવાળો છે ॥ સેતુર-કેતુ^૨-અને ઉભયાત્મક^૪ એમ ત્રણ પ્રકારનું ક્ષેત્ર છે તથા વાસ્તુ પશુ ત્રણ પ્રકારે આ પ્રમાણે છે-ખાત^૩, ઉચ્છિન્ન^૬, અને ખાતોચ્છિન્ન^૭ એ ત્રણ પ્રકારે બાણુ ॥ જેમ જેમ લોભ અદ્ય થાય છે, અને જેમ પશ્ચિમદેવો આરભ અદ્ય થાય છે તેમ તેમ સુખની વૃદ્ધિ થાય ॥ અને ધર્મની પ્રાપ્તિ થાય છે ॥ મનુષ્યપણાનો માર જેમ આશાગ્યતા છે, ધર્મનો સાર જેમ સત્ય છે, વિદ્યાનો સાર જેમ નિશ્ચય છે, તેમ સુખનો માર સતોષ છે ॥ ઇતિ પથમ સ્કૂલ પરિગ્રહવિરમણ મતમ્ ॥ ૪૭-૬૩ ॥

॥ ૬ દિગ્પરિમાણ વ્રત ॥

દિશિપરિમાણ મતના તિયંગૃદિશિપ્રમાણ, અધોદિશિપ્રમાણ, અને ઉર્ધ્વ દિશિપ્રમાણ એ ત્રણ ભેદ છે, અને એ ત્રણનો અતિક્રમ તથા સ્મૃતિવિરમણ^૮ અને ક્ષેત્રવૃદ્ધિ^૯ એ દિશિમતના ૫ અતિચાર છે ॥ ઇતિ દિગ્પરિમાણમતમ્ ॥ ૬૪ ॥

૧ ૬ પ્રકારના પરિગ્રહને યથાયોગ્ય સંક્ષેપતા ૬ ભેદ થાય છે ત્યાં ધાન્ય-રત્ન-આવાગ-દ્વિપદ-ચતુષ્પદ-કૃષ્ણ એ ૬ પ્રકારનો

૨-૩-૪ કૃવાના પાણીથી જેમાં ધાન્ય નિષ્પત્તિ થાય તે સેતુ વાદ્યથી ધાન્ય નિષ્પત્તિવાળું કેતુ, અને ઉભયાત્મકથી ધાન્ય નિષ્પત્તિ તે સેતુકેતુ

૫-૬-૭ ભોયર તે ખાત આસાદૃઢ આદિ ઉચ્છિન્ન, અને ભોયરા સહિત આસાદૃદિ તે ખાતોચ્છિન્ન

૮ કષ્ટ દિશિમા કેટલું પ્રત્યાખ્યાન કર્યું છે તે બૂલી જવું

૯ ક્ષેત્રાદિકની સખ્યા કાયમ રાખવાને બીજી સાથેનું ક્ષેત્રાદિક વધ એક મોટું ક્ષેત્રાદિક કરવું

કેહો છે ॥ એમા ધાન્ય ૨૪ પ્રકારના^૧ છે, તથા ધન ૨૨નાદિ
 ૨૪ પ્રકારે^૨ છે, ચતુષ્પદ ૧૦ પ્રકારે^૩ છે, દ્વિપદ ૨ પ્રકારે^૪
 છે, અને કુખ્ય ૧ પ્રકારે^૫ છે ॥ તથા સ્થાવરરૂપ વાસ્તુ ૩
 પ્રકારે^૬ છે એ પ્રમાણે ૬૪ લેદ થાય છે, અથવા ગણુનીય^૭
 ધરણીય, મેય, અને પરિછેદ એમ ચાર પ્રકારનો પણ પરિ
 શ્લેષ છે ॥ ત્યાં જાલકુળ, ફોડકુળ વિગેરે ગણિમ ઠકુ ગોળ
 વિગેરે ઘરિમ ની, મીઠુ વિગેરે મેય અને ૨૨ વસ્ત્ર આદિ
 પરિચ્છેદ કહેવાય ॥ એવીસ ધાન્ય આ પ્રમાણે-ચવ-ધઉ-
 શાવી-નીહિ-સાડી-ટોદ્રવા-અણુક (જવાર)-કાગ-રાલ-તિલ
 -મગ-અદહ-અતમી-ચણા-તિઉડી-વાલ-મહ-અને ચોળા
 તથા ઇંદુ (બીંટી)-મસૂર-તુવર-કલચી-ધાણા-કલામ-એ ૨૪
 ધાન્ય છે ॥ ૨૪ રતનાદિ આ પ્રમાણે-સુવર્ણ-ત્રપુ ત્રાણુ રૂપુ લોહ
 -સીસુ-હિરણ્ય-પાપાણુ-વજ્ર-મણિ-મેતી-પ્રવાલ - શ ખ -
 તિનિમ-અશુર-ચન્દન-વસ્ત્ર-અભિલાન (ઉનવસ્ત્ર) ઠાપ્પાદિ-
 નખ-ચર્મ-હાત-કેશ-મધ-અને દ્રવ્ય ઓષધ ॥ ભૂમિ-ગૃહ
 -અને વનસ્પતિ એ ૩ સ્થાવર વાસ્તુ જાણવી તથા ચકાર
 બદ્ધ (ગાડી) અને હાસ આદિ એમ બે પ્રકારે દ્વિપદ જાણવા ॥
 ગાય-એ સ-ઉ ટ-બકર-વેદુ અથ (જાતિમાન અથ)-ખચ્ચર
 -ધોડો (અજાતિમાન અથ)-ગદમ-હસ્તિ-એ પશુઓ ૧૦
 પ્રકારના ચતુષ્પદ કહેવાય ॥ અનેક પ્રકારના જુદી જુદી
 જાતના જે ઉપકરણ (રાચરચીકુ અથવા ઘરવખરી) તે કુખ્ય
 કહેવાય એ કુખ્યનું લક્ષણ છે એ અથ (પરિચ્છેદ) ॥

૧-૨-૩-૪-૫-૬-૭ એ સર્વ બે આગળ ગાયા હાગળ
 મયકારજ કહેશે

ઉપમોગ કહેવાય એ પ્રમાણે મોગોપમોગ (એવું બીજું નામ
 પણ કહેવાય, તે ભોગોપભોગ) બીજી રીતે વિચારતા સક
 હપથી અને આરણ્યથી એમ બે પ્રકારનો પણ છે ॥ એકવાર
 અથવા અનેકવાર (કરવા ચોખ્ખો હોય) પ ન્તુ કમગત આ-
 હાનનો (કમોહાનોનો) તો સર્વથા ત્યાગ કરવો. આદિ
 વાણિજ્ય કમોહાન તે વ્યાપાર અને સામાન્ય આહાન તે
 પ્રસિદ્ધ વ્યાપાર કહેવાય ॥ (બને તો) નિરવધ આહાર વડે,
 (તેમ ન બને તો) નિર્જીવ આહાર વડે અને (તેમ પણ
 ન બને તો) પ્રત્યેકમિથ (પ્રત્યેક વનસ્પતિ) વડે (આજી-
 વિકા કરવી), આત્માનુસધાનમા (આત્મ ધમની પ્રાપ્તિની
 ઉચ્છામા) તત્પર આવક એવા પ્રકારના (નિરવગ્રાદિ આહાર
 કરનારા) હોય છે ॥ રાધવુ ખાદ્યુ પીમવુ દળવુ અને
 પકવવુ ઈત્યાદિ કાર્યોમા હ મેશા પરિમાણ (-નિયમ)
 અગીકાર કરવુ, કારણ કે અવિરતિપણમા મહાત
 કર્મબધ હોય છે ॥ (મહાવિગય ૪ કહે છે-)
 કાષ્ઠથી બનેલી અને પિષ્ઠથી (ચૂર્ણથી આસવ
 રૂપે કાઢેલી) એમ મદિરા ૨ પ્રકારની છે અને માસ ૪૪
 ચરતુ, મધલચરતુ, અને ખેચરતુ એમ ૩ પ્રકારતુ છે
 અથવા ચર્મ માસ અને રૂધિર માસ એમ બે પ્રકારતુ પણ
 છે ॥ એ મદિરા ઉત્કટ મોહ ઉત્કટ નિદ્રા પરાભવ ઉપહાસ્ય
 ક્રોધ અને ઉન્માદતુ કારણ છે, તથા દુર્ગતિતુ મૂળ છે,
 તેમજ લલ્લા લક્ષ્મી પુદ્ધિ અને ધર્મનો નાશ કરનારી છે ॥
 તથા પથેન્દ્રિયના વધથી ઉત્પન્ન થયેલુ માસ દુઃખમય
 અશુચિમય અને બિભત્સ છે, તથા રાક્ષસાદિ વડે છગ કર
 નાર છે, માટે દુઃખતિના મૂળ સંખ્યા અને મદને ઉત્પન્ન

॥ ૭ મોગોપમોગ પરિમાણ ઘટ ॥

ઉપનોગ એટલે વિગત તથા આહાર પુખ્ત અને ફળ વિગેરે, તથા ગર્ભનોગ એટલે વસ્ત્ર સુવર્ણ વિગેરે તથા સ્ત્રી અને ઘર વિગેરે ॥ મુખ્યત્વે ઉપસોગ પરિસોગ મત ભોજનથી અને ક્રમથી એમ બે પ્રકારે છે, અને એ સતના અતિચાર સળધમા પ વાલ્કિજ્ય કર્મ,^૧ પ સામાન્ય કર્મ,^૨ (અને પ મહાકર્મ) એમ ત્રણ પ્રકારે^૩ કર્મથી ઉપસોગ પરિસોગના બાબત ॥ (એ ૧૫ કર્મોહાન રૂપ ૧૫ અતિચાર કર્મોપ૦ પરિબના છે તે સિવાય) આ ઉપસોગપરિસોગ મનના ભોજન સળધિ પાત્ર અતિચાર છે તે આ પ્રમાણે— અપકરૌપધિભક્ષણ,^૪ દુષકરૌપધિભક્ષણ,^૫ સચિત્તભક્ષણ, સચિત્તપ્રતિબલભક્ષણ, અને તુમ્હોપધિભક્ષણ^૬ ॥ એકવારજ સોગવવામા આવે તે નિશ્ચય મોગ કહેવાય, અને તે અશુભ—આહાર પુષ્પાદિક છે, અને વારંવાર ઉપસોગમા આવે તે

૧ મત-નાખ વિગેરેનો વ્યાપાર

૨ અમ ૨ કર્મોહ ૫ સામાન્યકર્મ

૩ ૫૩ પીલનાદિ પાત્ર મહાકર્મ

૪ ભોજન સળધિ ૫ કર્મોહાન સળધિ ૧૦, અને વ્યાપર સળધિ ૫ મળીને પણ ત્રણ પ્રકારના અતિચાર સાતમા ઘટમાં ગણાય

૫ નદિ રધાવતી (કાકડી વિગેરે)

૬ અર્ધ રધાવતી (પોંક વિગેરે)

૭ ખાવાનું અ ૫ અને ફેંકી દેવાનું ધણુ (ગોર વિગેરે)

વિગેરે કાર્યમા કુશુ આદિ જીવોનો ઘાત થાય છે, ઇન્ધાદિ ગાનિ ભોજનના દોષ કહેવાને કોણ અમર્થ છે ? ॥ સર્વ દેશોમા સર્વ કાળમા કાચા ગોન્સયુક્ત કુસુલિઓમા (કઠોર ધાન્યમા) નિગોદ જીવો અને પચેન્દ્રિય જીવો ઉત્પન્ન થાય છે ॥ જેને^૧ પીલવાથી તેલ ન નિકળે તેને વિદલ^૨ કહે છે, વળી વિદલમા ઉત્પન્ન થયેલ ધાન્યમા પણ જો તેલયુક્ત ન હોય તો તે વિલ કહેવાય નહિ ॥ ઉગવામાડેલું (અકુરિત થયેલ) વિદલ પણ વિદલ કહેવાય, વળી સર્વ કાષ્ટ હાલ દે જે સ્નેહ રહિત હોય (તેલ રહિત હોય) પરંતુ સરખી બે ફાડ થતી હોય તો તે પણ વિદલ કહેવાય છે ॥ સ્નેહ રહિત (તેલરહિત) વિદલમા ઉત્પન્ન થયેલ ત્વચાપત્ર વિગેરે પણ સર્વ વિદલ છે, અને તે જો કાચા ગોરસમા પડે તો ત્રસ જીવોની ઉત્પત્તિ થાય છે ॥ વળી જો મગ અડક વિગેરે પણ વિદલ કાચા ગોરસમા પડે તો ત્રસ જીવોની ઉત્પત્તિ કહેવાય છે, અને હાલ પણ બે દિવસથી ઉપરાન્તનું હોય તો તેમા (ત્રસ જીવોની ઉત્પત્તિ થાય છે ॥ દ્રવ્યાન્તર થયે છતે કાચા-કઠા ગોરમ (હાલી)મા પણ ઉત્તુ અને ઉના હાલીમા કડુ ગોરસ (હાલી) નાખવું નહિ ॥ (સ્મરતકાય પત્રસ્પતિ વ્રજાચિ છે-) ટંકની સર્વ ભતિ, સૂ છુડક, વગ્ગ કક, લીલી હવર, તથા આદ્ર, તથા લીલો કચૂરો, સતાવરી, વિરાલી, કુવાર, ચુવર, ગજો, લસણ, વામ કારેલા, ગાજર,

૧ જેને ઝેટને જે કોળાને (જેની ભા પડે એવા ધાન્યને)

૨ જેની બે ફાડ થાય ઝેટને તથા પડે તે દિ લ ધાન્ય કોળા વિગેરે કહેવાય.

કરનાર માસનું તું બક્ષણું ન કર ॥ કાચી પાકી અને વિશે
પત પકવ ઠરાવી માસની પેશીઓમા નિરન્તર નિશ્ચયે
પનિગેદાણવોની ઉત્પત્તિ કહી છે ॥ ૬૪-૭૫ ॥

મધમા માસમા મધમા અને ચોથા માખણમા એ
ચારમા તે તે વર્ણવાળા અસખ્ય જાતુઓ ઉત્પન્ન થાય
છે ॥ મધગણાકિક અનેઠ પ્રકાનું છે તથા મધપડા અને
બીજી અનેક રીતે થયેલું મધ તેમજ ચરારથી પ્રાપ્ત થયેલું
જે માસ વિગેરે અને છાસથી બહાર નીકળેલું માખણ
વિગેરે ॥ (હવે ૨૨ અભક્ત્ય કહે છે)—૫ ઉંદુ બરાહિ રૂળ,
૪ મહાવિગય, હિમવિષ-કરા-સર્વમાટી-રાત્રિલોજન-બહુ
બીજ-અનન્તકામ-અથાણુ-ધોણવડા-વેગણુ-અજ્ઞાત નામ
સ્વરૂપવાળા પુષ્પરૂળાકિ-તુચ્છરૂળ-ચલિતરસ-એ ૨૨ અભક્ત્ય
દ્રવ્યો વર્ણવા ચોખ્ય છે ॥ (રાત્રિ લોજનમા જો) કીડીનું
બક્ષણું થાય તો મુદ્ધિ હણાય છે, મસિકા બક્ષણુંથી વમન
થાય છે, ચૂકા (જૂ) ખાવામા આવે તો જળોઠર થાય ॥
અને કરોળીયાનું બક્ષણ થાય તો કુદરોગ થાય છે ॥ લોજ
નમા વાળ આવે તો સ્વરભગ થાય, કાદનો કકડો આવે
તો ગળામા કાટા વાગે છે અને (વીછી મરખા આકાર
વાળી બાજી રૂપ) રાકમા જો વીછી આવી જાય તો તાણુ
વિધાઈ જાય છે ॥ વળી રાત્રિને વિષે અન્ન ઉપર વ્યન્તરોની
દ્રષ્ટિ પડે છે કારણ કે રાક્ષસો પણ પૃથ્વીમા ગર્વત્ર જોવા માટે
પ્ર-છત્ર બ્રમણ કરે છે, માટે રાત્રિને વિષે લોજન કરનારને
સ્પષ્ટ રીતે તે રાક્ષસો પણ છળે છે ॥ વળી જ્ઞાનને ધોવા

વિગેરે કાર્યમા કુચુ આદિ જીવોનો ધાત થાય છે, ઇન્ધાદિ રાત્રિ સોજનના દોષ કહેવાને કોણ અર્થ છે ? ॥ સર્વ દેશોમા સર્વ કાળમા કાચા ગોરસયુક્ત કુસુલિઓમા (કઠોર ધાન્યમા) નિગોદ જીવો અને પચેન્દ્રિય જીવો ઉત્પન્ન થાય છે ॥ જેને^૧ પીલવાથી તેલ ન નિકળે તેને વિદવ^૨ કહે છે, વળી વિદલમા ઉત્પન્ન થયેલ ધાન્યમા પણ જો તેલયુક્ત ન હોય તો તે વિદલ કહેવાય નહિ ॥ ઉગવામાટેલું (અકુન્તિ થયેલ) વિદલ પણ વિદલ કહેવાય, વળી સર્વ કાષ્ટ દળ કે જે સ્નેહ રહિત હોય (તેલ રહિત હોય) પરંતુ સરખી બે ફાડ થતી હોય તો તે પણ વિદલ કહેવાય છે ॥ સ્નેહ રહિત (તેલરહિત) વિદવમા ઉત્પન્ન થયેલ ત્વચાપત્ર વિગેરે પણ સર્વ વિદલ છે, અને તે જો કાચા ગોરસમા પડે તો ત્રસ જીવોની ઉત્પત્તિ થાય છે ॥ વળી જો મગ અડદ વિગેરે પણ વિદલ કાચા ગોરસમા પડે તો ત્રસ જીવોની ઉત્પત્તિ કહેવાય છે, અને દહિ પણ બે દિવસથી ઉપરાન્તનું હોય તો તેમા (ત્રસ જીવોની ઉત્પત્તિ થાય છે ॥ દ્રવ્યાન્તર થયે છતે કાચા-કડા ગોરસ (દહી)મા પણ ઉતુ અને ઉના દહીમા કડુ ગોરસ (દહી) નાખવું નહિ ॥ (મગ્ગતજાય ઘનસ્પતિ વશયિ છે-) દહની મર્વ બતિ, સૂ લુકદ, વગ્ગ કદ, લીલી હલદર, તથા આદ્ર, તથા વીલો કચૂરો, સતાવરી, વિરાલી, કુવાર, યુવર, ખો, લસણ, વાસ કારેલા, ગાજર,

૧ જેને એટને જે કરોળને (જેનો જળ પડે એવા ધાન્યને)

૨ જેની બે ફાડ થાય એટને જળ પડે તે દિવન ધાન્ય કુચુ વિગેરે

હૂણ, લોહકદ, ગિરિકર્ણિકા, કિશલયપત્ર, પુરસાણી, લીલી-
મોથ, તથા લવણવૃક્ષની છાલ, ખીલોડીકદ, અમૃતવસ્ત્રી,
મૂળા, ભૂમિરૂઢ (બ્રાકાર), વિરૂઢ, તથા દંક, વાસ્તુલ, પ્રથમ
મૂકરવાલ, તથા પાલખ, ડોમળ આળલી, તથા આહુ અને
પિંડાવૂ એ અનન્તકાય વનસ્પતિઓના નામ છે, તેમજ
સિદ્ધાન્તમા કહેલા લક્ષણોની રીતીથી ખીજી પણ અનન્ત
કાય વનસ્પતિઓ બહુવી ॥ (તે લક્ષણો આ પ્રમાણે) —
જેની સિરા (નસો) ગુપ્ત હોય, સાધા ગુપ્ત હોય, અને
પર્વ (અન્ધ) પણ ગુપ્ત હોય, તથા દ્ધીર-દ્ધ સહિત કે દ્ધ
સહિત કે દ્ધ રહિત એવી જે વનસ્પતિના ભાગવાથી સરખા
જે ભાગ થાય, અને છેલ્લા છતાં પુનઃ ઉગે તે સાધારણ શરીર
વાળી (એટલે અનન્તકાય) વનસ્પતિ બહુવી ॥ (૧૫ કર્મ
જ્ઞાન કહે છે) — અગારકર્મ,^૧ વનકર્મ,^૨ શાટકકર્મ^૩ બાટક-
કર્મ,^૪ અને રેફાટક કર્મ^૫ એ પાંચ સામાન્ય કર્મ વળવા
તથા હાથીઠાત નિગેરેનો દત્તવ્યાપાર, લાખ વિગેરેનો વ્યા-
પાર, તૈવાદિક વિગેરેનો રસવ્યાપાર, પશુઆદિકનો દેશવ્યા-
પાર, સોમલ આદિકનો વિષ વ્યાપાર, એ પાંચ દત્તાદિ
સખધિ વ્યાપારો પણ વળવા તથા એ પ્રમાણે નિશ્ચયે
યત્રપીલનકર્મ, નિલ્લાછન કર્મ (કેણુવધ વિગેરે), દવ દેવો,

૧ કાચાની બહીઓ વિગેરે કણુ — બાગીકર્મ

૨ વન ખાવવા વિગેરે

૩ ગાંજ વિગેરે છગવવા

૪ માંજ ઉપગ્રવવાના આરંભો કરવા

૫ ખેતી કરવી વિગેરે

તળાવ દ્રહ આદિના જળનો શોષ (ખાલી) કરવો તે સદ્રહ શોષ, અને અસતિપોષણ (દાસદામીઓના વેચાણ માટે પોષણ કરવા) તે પાપ મહાકર્મ એ ૧૫ કર્મદાન વચ્ચે યોગ્ય છે ॥ इति सप्तममोगोपमोगविरमणवतम् ॥ ૬૫- ૭૧

॥ ૮ અનર્થદહવિરમણવત ॥

ઈન્દ્રિયોને અર્થે અને સ્વર્ગનાદિકને અર્થે જે પાપ કરાય તે અર્થદહ કહેવાય, તેથી અન્ય (એટલે નિષ્પ્રયોજન જે) પાપ કરવું તે અનર્થદહ કહેવાય ॥ તે અનર્થદહના ચાર પ્રકાર છે—૧ અપવ્યાનાચરણ, ૨ પાપોપદેશ, ૩ હિસામદાન, ૪ અને ચોથું પ્રમાદાચરિત ત્યા આર્તધ્યાન અને રોદ્ર ધ્યાન વડે જપવ્યાનાચરણ (દુધ્યાન) થાય છે ॥ તથા શસ્ત્ર અગ્નિ મુશળ ચત્ર તુલુ કાષ્ટ મન્ત્ર મૂળકર્મ (ગજપાતાહિ દ્રવ્યો) અને ઔષધો આપતા તથા અપાવતા અનેક પ્રકારે હિસામદાન અનર્થદહ થાય છે ॥

જ્ઞાન, ઉદ્ધર્તન, વર્ણક, વિદ્વેષન, શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધ, વસ્તુ, આસન, અને આભરણ ઇત્યાદિ સ્વબધિ અનેક પ્રકારનો વાગોપદેશ છે ॥ કૌતુક્ય (ભાલ ચેષ્ટા), મુખરતા (બહુ બોલાપણુ), ભોગોપયોગના ઉપયોગથી અધિક પદાર્થોનો ઉપયોગ, કન્ધર્પ (કામોત્પાદક હાન્યાદિ,) અને મુખાધિકણ (હિસાના પદાર્થોના અવધવો સમુક્તા કરી રાખવા) એ પાપ પ્રકારના અતિચાર અનર્થદહ વિરમણવતના છે इति सप्तममोगोपमोगविरमणवतम् ॥ ૬૬-૧૦૨ ॥

॥ ૧ સામાયિક ત્રત ॥

સામાયિક ઠરનાર શ્રાવક મુહુપત્તિ-ગ્નેહરણુ-(ચરવળો)
-સ્થાપના, ૬૩ (૬૮સન), અને પુચ્છનક (કટાસણુ) એ
પાત્ર ઉપકરણ સહિત હોય ॥ માવઘ યોગથી વિરક્ત, ત્રણ
શુભિવાળો, ૬ કાયવધથી વિરક્ત, ઉપયોગવાળો, અને જયણા
સહિત એવો આત્મા એજ સામાયિક છે ॥ જે સર્વ ભૂલોને
વિષે (વનસ્પતિ છવોને વિષે), ત્રસ છવોને વિષે, અને
સ્થાવરોને વિષે સમભાવવાળો હોય તેને સામાયિક હોય
એમ શ્રી દેવલિ ભગવન્ને કહ્યું છે ॥ સામ સમ સમ્યક્
અને ફક^૧ એ ત્રણે સામાયિકના એકાથ^૨ વાચક પર્થાય
શબ્દો છે, એ ત્રણે અર્થમાં હોય તેને સામાયિક હોય એમ
શ્રી દેવલિ ભગવાને કહ્યું છે ॥ ત્યાં સામ એટલે મધુર
પરિણામવાળું શકરાઈ દ્રવ્ય તે દ્રવ્યસામ, (ભૂતાથ^૩ આલો
ચનમાં જે દ્રવ્ય) તુ ય હોય તે દ્રવ્યસમ, ક્ષીર અને શર્ક
રાતુ ભેડવું તે દ્રવ્યસમ્યક્ અને દોગમાં મોતીના હારને
જે પ્રવેશ તે દ્રવ્ય એ પ્રમાણે, એ ચારે એકાથ^૪ વાચક
શબ્દો દ્રવ્ય નિક્ષેપમાં કહ્યા ॥ આત્મોપમાપણે (એટલે
પોતાના આત્માની પેઠે) પરને હું જ ન કરવું
તે માય સામ, રાગદ્વેષતુ માધ્યસ્થ (અસેવન)
તે માત્ર સમ, જ્ઞાનાદિતુ યોજ્યુ (આચરવુ) તે માવ સમ્યક્

૧ ફક એટલે પ્રવેશ પરાવતુ એ દેથી સમ્બ છે એ ચારે
સમ્બતુ સ્વરૂપ શ્રી આવશ્યક સ્વર્ત્મા ૧૦૩-૧૦૩૧-૧૦૩૭ મી
ગાથાના અર્થમાં કહ્યું છે

અને ભાવ સામ આદિ ત્રણને આત્મામાં પરોવવા તે માથ-
 ફક એ ભાવ સામ વિગેરે કહ્યા ॥ સામાયિક કરીને જે
 ગૃહસ્થ ગૃહકાર્ય ચિતવે, અને આર્તધ્યાનને વશ થયો હોય
 તો તેનું સામાયિક નિષ્ફલ છે ॥ પ્રમાદયુક્ત હોવાથી જેને
 સામાયિક ક્યારે કરવાનું છે, અથવા કહ્યું છે કે નથી કર્યું
 તે પણ સ્મરણમાં આવતું નથી (સલા-તો નથી) તેનું કરેલું
 સામાયિક પણ નિષ્ફળ જાણવું ॥ જે કારણથી સામાયિક
 ક્યેં છતે શ્રાવક પણ સાધુ તુલ્ય થાય છે, તે કારણથી
 ઘણીવાર સામાયિક કરવું ॥ તથા જે કારણથી જીવ ઘણા
 વિષયોમાં અને ઘણીવાર ઘણા પ્રમાદવાળો થઈ જાય છે તે
 કારણથી (ઘણો પ્રમાદ ન થવાના કારણથી) પણ ઘણીવાર
 સામાયિક કરવું ॥ દિવસે દિવસે ડોઈ દાનેશ્વરી લાખ લાખ
 ખાડી સોનાનું દાન આપે, અને ઘીનો એક જીવ સામાયિક
 કરે તો પણ તે દાન સામાયિક કરતા વધી જતું નથી ॥
 જે ઘડી સુધી સમભાવવાળું સામાયિક કરનારો શ્રાવક આ
 નીચે કહેલા પદ્યોપમ જેટલું દેનાયુખ્ય બાધે છે ॥ બાણ,
 કોડ ઓગણમાંક લાખ પચીસ હજાર નવમો પચીસ પદ્યોપમ
 તથા એક પદ્યોપમના આઠ ભાગ કરે તેવા ૩ ભાગ સહિત
 (૬૨૫૬૨૫૬૨૫૬ પદ્યો) આયુખ્ય બાધે ॥ તીવ્ર તપશ્ચર્યાએ
 તપતો જીવ જેટલું કર્મ કોડ જન્મ સુધી પણ ન ખપાવે
 તેટલું કર્મ સમભાવના યુક્ત ચિત્તવાળો (—સામાયિકવાળો)
 જીવ અર્ધ સ્વભાવ ખપાવે છે ॥ જે કોઈ જીવ (આજ
 સુધીમાં) મોતે ગયા છે, જાય છે, અને જશે તે મરે
 સામાયિકના મહાત્મ્ય વડે જ જાણવા ॥ મન વચન ક્રિયાઓ

દુષ્ટ પ્રણિધાન (દુશ્ચિતવનાદિ) કરવું, તે અનુક્રમે મન દુ પ્રણિધાન, વચનદુષ્ટપ્રણિધાન કામદુષ્ટપ્રણિધાન, તથા રૂમૃતિ અકરણ (સામાયિકની વિરૂપૃતિ), અને અનવરિધતકરણ (અનાદર) એ પાંચ સામાયિક મતના અતિચાર છે
 રાત્રિ નવમ સમ્માયિકમનમ્ ॥ ૧૦૩-૧૧૮ ॥

॥ ૧૦ દેશાવકાશિત્તવ ॥

પ્રથમ જે જન્મ પર્યન્તાનુ દિશિપ્રમાણ (છટ્ટું) મત કરેલું છે, તેનો આ દેશાવ૦ મત નિત્ય એકદેશ છે, કારણ કે સર્વે મતોનો જન્ય કાળ મૂલૂતનો કલો છે ॥ એક મૂલૂત એક દિવસ એક રાત્રિ અથવા પાંચ દિવસ અથવા ૧૫ દિવસ સુધી પણ જેટલો કાળ દ્રઢ રીતે વહન-ધારણ થઈ શકે તેટલો કાળ આ દેશાવ૦ મત દ્રઢ પણે ધારણ કરવું ॥ (દેશાવ૦ મતમા આ ૧૪ નિયમ ધારવાના હોય છે તે કહે છે-) અશિત્ત દ્રવ્ય, વિગમ, પગરખા, તંબોલ, વસ્ત્ર, પુષ્પ, વાહન, શયન, વિદેપન, જ્ઞાપ્ય, દિશિપ્રમાણ, સ્નાન, અને સોજન (એ ૧૪ નો સંક્ષેપ કરવાનો હોય છે ॥ દિશિપ્રમાણ (-છટ્ટું) મતનો નિત્ય સંક્ષેપ કરવો, અથવા સર્વ મતોનો જે નિત્ય સંક્ષેપ કરવો તે દેશાવકાશિત્ત મત કહેવાય ॥ આનયન (-નિયમ ઉપરાન્ત ક્ષેત્રથી કોઈ ચીજ મગાવવી), પેવણ (નિયમ ઉપરાન્ત ક્ષેત્રમા કોઈ ચીજ મોકલવી), શબ્દાનુપાત (પ્રુખારો આદિ કરી પોતે છે એમ જણાવવું), રૂપાનુપાત (પોતાનું રૂપ દેખાડી પોતાનું છતાપણું જણાવવું), અને બાહ્યપુદ્ગલસંક્ષેપ (નિયમ

ઉપગન્ત દ્વેષમા ઠાકમે વિગેરે ફેકી પોતે છે એમ જણાવવું)
એ પાત્ર અતિચાર દેશાવકાશિક મતના છે રતિ દેશાવકા
શિક વ્રતમ્ ॥ ૧૧૬-૧૨૩ ॥

॥ ૧૧ પોષપોષવ્રતમ્ ॥

ધર્મની પોષ એટલે પુષ્ટિને જે ધાણુ કરે (અર્થાત્
ધર્મની પુષ્ટિ કરે) તે પોષક કહેવાય અને પર્વને વિષે
જે ઉપવાસ (સહિત પોષક કરવો) તે પોષપોષવામ વ્રત
કહેવાય ॥ તે પોષક આહારથી શરીર સત્કાન્થી પ્રદાયકથી
અને વ્યાપારથી એ આં લેદથી આગ પ્રકાશનો છે તે પણ
ફરેક દેશથી અને સર્વથી એમ બે બે પ્રકારે હોવાથી પોષ
હના ૮ લેદ કહ્યા છે ॥ (એ એક સ યોગી ભાગા ૮ બજવા)
તથા દ્વિક સ યોગમા ૬ ભાગા થાય તેને અનુક્રમે એ ચાર
શુદ્ધા કરવાથી કુલ ૨૪ ભાગા થાય, તથા ત્રિસ યોગમા
(મૂળ ૮ ભાગા થવાથી તે) ચારેના સર્વ મળી ૩૨ ભાગા
થાય, પુનઃ ચતુ સ યોગે કુલ ૧૬ ભાગા થાય તેથી સર્વ
મળીને (૮+૨૪+૩૨+૧૬=) ૮૦ ભાગા થાય છે, પરન્તુ
વર્તમાન ઠાળમા તો આહાર દેશથી અને સર્વથી એમ બે
પ્રકારે થાય છે (અને બાકીના ત્રણ સર્વથી થાય છે) ॥
તે પોષક તથા તપ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે (શક્તિ ગોપત્યા
વિના) કરવો, એ પ્રમાણે દેશાવકાશિક સહિત અથવા

૧ અર્થાત્ વર્તમાનકાલે પોષકના ૮૦ ભાગમાથી ૭૨ ભા
ગો પ્રવર્તે છે ૮૦ ભાગમાની અવ્યાધના મન્યાન્તરથી નાળુવી
(ધર્મસ મયોર્મા છે)

સામાયિક સહિત જે પૌષધ વ્રત કરે તે તેને અમલુ ધર્મમાં રહેવો (એટલે સાધુ સરખો) કહ્યો છે ॥ પોસહમાં જે આવક સામાયિક સહિત હોય તે નિશ્ચયથી દિવિધ ત્રિવિધે (સાવજના) ત્યાગવાળો હોય, અહિં વર્તમાન કાળમાં એજ વિધિ વર્તે છે, અને કુશળ આવકને (એટલે પોમહ વિધિના નિપુણને) તો યથા યોગ્ય ભજના^૧ બાંધવી ॥ જો કોઈ આવક સુવર્ણ અને ગ્લના પગલીઆવાળુ, હંજરો રત લો વડે ઉચુ, અને સુવર્ણની ભૂમિવાળુ છત ઘેત્ય કરાવે તેથી પણ તપ સયમ (એટલે ચાક્ર પ્રકરણને અંગે પોમહ) આધક છે ॥ તથા પૌષધની વિધિમાં (પોસહ કળ્યામાં) અપ્રમાદી આવક શુભ ભાવનું પોષણ વૃદ્ધિ કરે છે, અશુભ ભાવનો ક્ષય કરે છે, અને નરક તવા તિર્યચ મતિનો નાશ કરે ॥ એમાં કઈપણ સંદેહ નથી ॥ જો એક પ્રકર પણ સામાયિકની સામગ્રી મળે તો અમારૂં દેવપણ સફળ છે, એમ દેવો પણ પોતાના હૃદયમાં ચિંતવે છે (તો પોસહના મહાત્મ્યનું તો કહેવું જ શું ?) ॥ પૌષધ-અશુભનિરોધ-અપ્રમાદ-અથ યોગ સહિત-અને દ્રવ્યશુષ્ક સ્થાનગત એ પૌષધ નતના એકાર્થવાચક ચન્દ્રપર્ણીયો છે ॥ સત્તાવીસસો^૨ સિત્તોત્તર કોઠ ૭૭ લાખ ૭૭ હજાર સાતસો સિત્તોત્તર પદ્યોપમ તથા એક પદ્યોપમના ૯ ભાગ કરે તેવા ૭ ભાગ

૧ અર્થાત્ ગમે તે ભંગે પોસહ અંગીકાર કરે (પરંતુ સામયિક રીતને માટે ગમે ગમે તે ભંગ કહી છે)

૨ જાપેતી પ્રતની ગણતરીમાં અશુદ્ધિ શુદ્ધિ વિચારવી ખરો અથ અર્થમાં સખ્યો એજ ॥

(-૨૭૭૭૭૭૭૭૭૭૭૭૭) (એટલું દેવાયુધ્ય એક પોસહ કરનાર
 આવક બાધે છે ॥ અપ્રતિલેખિત, અને અપ્રમાણીત,
 (-જેવા પૂજ્યા વિનાના) શય્યા વિગેરે, તેમજ સ્થ ડિલ, તથા
 સમ્યક્ પ્રકારે અનનુપાલન (-અનાદરથી પાલન) એ પાત્ર
 અતિચાર પોસહનતના કહ્યા છે इति પોસરોપવાસ વ્રતમ્
 ॥ ૧૨૪-૧૩૫ ॥

॥ ૧૨ અતિથિસવિમાગવ્રત ॥

અહિ લૌકિક પર્વતિથિનો ત્યાગ જેને છે એવો શુભ
 વાન સાધુ અથવા આવક જે ભોજનના અવસરે આવેલ
 હોય તે ઇર્તિચ કહેવાય ॥ તે અતિથિને નિરવધ આહાર
 પ્રજાપાત્ર વિગેરે વસ્તુઓનો જે વિભાગ (એટલે પોતાની
 શક્તિ પ્રમાણે તે આહારાદિ) આપવો તે અતિથિસવિમાગ
 નિત્ય કરવા યોગ્ય છે એમ જાણવું (પન્તુ પૌષધને પારણું
 કરવા યોગ્ય છે એમ ન જાણવું) ॥ [દેવા યોગ્ય વસ્તુ
 સચિત્તપદાર્થ ઉપર મૂકવી, અથવા દેવા યોગ્ય વસ્તુને સચિત્ત
 વસ્તુથી ઢાકવી, દેવા યોગ્ય વસ્તુ પોતાની હોય તે પાગડી

૧ અન્થોમા જે પાત્ર અતિચાર કહ્યા છે તે આ પ્રમાણે છે

૧ અપ્રતિલેખિત અને અપ્રમાણીત સ-માદિ

૨ આદાન (મદણ કંતુ મૂંતુ)

૩ સ્થ ડિલ (મી મનાદિકનો ત્યાગ)

૪ અનાદર

૫ અસ્મૃતિ

(ગ્રાથામાયી ૨૫૪૫જે એ પાત્ર અતિચાર મદણ મતી નથી)

કહેવી (અથવા દેવાની બુદ્ધિએ પરની હોય છતાં પોતાની કહેવી), બીજાની ઈર્ષ્યાએ દાન દેવું, અને દાનકાગને બ્ય તીત કરી દેવો તે અનુક્રમે] ૧ સચિત્તનિર્લેપ, ૨ સચિત્ત પિધાન, ૩ અન્યબ્યપદેશ, ૪ માત્સર્ય, ૫ કાલાતિક્રમ એ નામના પાચ અતિચાર અતિથિ સંવિધાગ મતના બહુવા (આ પાચે અતિચાર ન દેવાની બુદ્ધિથી છે) સાધુ મહાત્માને જે કટપનીય છે તે વસ્તુ કોઈપણ રીતે કિચિત્ માત્ર પણ ન દેવાઈ હોય તો ધીર અને સદાચરિત્રિવાળા મુદ્રાવકો તે વસ્તુ ખાતા નથી ॥ સ્થાન-ચમ્પા-આસન-લેબ્ન-પાણી-ઔષધ-વસ્ત્ર-અને પાંચ વિગેરે વસ્તુઓ જો દે પોતે પૂર્ણ ધનવાન ન હોય તો પણ થોડામાથી થોડું પણ આપવું इति अतिथि संविधानवत् ॥ ૧૩૬-૧૪૦ ॥

॥ સટેસના વ્રત ॥

સટેખણા (-અન્ય સમયના અનશન) મતમા પાચ અતિચાર છે-આ લોકની સુખના ઈચ્છા, પરલોકના સુખની ઈચ્છા સુખમા છુવવાની ઈચ્છા, દુખમા મરવાની ઈચ્છા, તથા કામલોગની ઈચ્છા એ પાચ અતિચાર છે ॥ ઘણા કૃષ્ણવાળા શીલમત વિગેરે મતોને હણીને (-મતોને પાળે પણ પૌકગલિક સુખની ઈચ્છા રાખે તેથી વૃતોને હણીને) જે સુખની ઈચ્છા રાખે છે તે ધીરનામા દુબલ (અધીરવાન) તપસ્વી કોડ સૌનેયાની વસ્તુને એક ઠાકિણિ જેટલા અલ્પ મૂલ્યમા વેચે છે ॥

(સંલેખનાદિ મતવાળા લખને ૬ નિદાન વચ્ચે છે તે કહે છે-) રાજા-એકિ-સી-પુરુષ-પરપ્રવિચાર-સ્વપ્રવિચાર અદ્વરત-સુર-અને દાર્દ્રિય (એ સ્ત્રી ઈચ્છા તે) નવનિવાસી-નિદાન કહેવાય. ૧૧ ઘણું તપ આચરું હોય, અને દીર્ઘ કાળ સુધી સુનિપણ પાળ્યું હોય તો પત્ર નિવાસ કરીને વ્યર્થ આત્માને

૧ નવ નિદાનનું સ્વપ્ન આ પ્રમાણે—

૧ નૃપમિદાન—આ તપશ્ચર્યાના પ્રભાવે જે આવતા ભવમાં રાજા થાઉ એવી ઈચ્છા રાખતી તે નૃપનિવાસ કહેવાય.

૨ એકિ મિદાન—આવતા ભવમાં જે સદા થાઉ એવી ઈચ્છા

૩ સ્ત્રી મિદાન—પુરુષને ક્યાંય વિચેરેલી બહુ ઉપાધી છે માટે સ્ત્રી થાઉં તો ઠીક.

૪ પુરુષ નિવાન—સ્ત્રીને જન્મવતા મોખવવી પડે છે માટે પુરુષ થાઉં તો ઠીક.

૫ પરપ્રવિચાર—દેવતાની સાથે વિષયની સેવવાવાળા થાઉં એવી ઈચ્છા.

૬ સ્વપ્રવિચાર—જે પેલે દેવ અને દેવાંગના બનીને વિષય સેવવાવાળા થાઉં તો ઠીક.

૭ અદ્વરત—અદ્વરતવાળા દેવોમાં પ્રવેશ—અનુષ્ઠાન અભ્યાસ દ્વારા ઈત્યન્ થાઉં તો ઠીક અદ્વરત પ્રવેશને અનુષ્ઠાનમાં અભ્યાસ નિદાન પણ બનેલું.

૮ સુર નિદાન—દાનવાન ન થતા દેવાનિગ્રહિ દેવ થાઉં તો ઠીક.

૯ દુષ્ટિ મિદાન—નવાનને બહુ ઉપાધી છે માટે નિર્ધન થાઉં તો ઠીક.

આત્મ-ધર્મને) હારી જાય છે ॥ બળદેવો ઉધ્વ દેવગોકમા જાય છે, અને વાસુદેવો સર્વે પશુ નરકમા જાય છે, તેમા નિયાણુ (બળદેવ ન કરે અને વાસુદેવે પૂર્વજન્મમા કયું હોય છે તે) જ જાણુ છે, માટે બુદ્ધિમાન પુરૂષે નિયાણુ સર્વથા વર્જયુઃ ॥
તિ સલેલના સ્વરૂપમ્ ॥ ૧૮૧-૧૮૫ ॥

॥ અથ ૫ આચારનુ સ્તરૂપ ॥

(જ્ઞાનાચાર આદિ પાંચ આચાર છે તેના પ્રત્યેકના બેઠ કહે છે-) કાલ જ્ઞાનાચાર (કાળ વેળાએ જ્ઞાન બધુકુ), વ્રતમય ઘડુમાન સ્વધ્યાન (જ્ઞાન બધુવા માટે તપયોગ કરવો તે), તથા અગ્નિ દ્વષ્ટા (ગુર્વાદિકને નહિ ઓલવવા), જ્યજ્ઞ શુદ્ધિ અર્થેગુદ્ધિ, અને જ્યજ્ઞમાય (ઉલ્લચની) શુદ્ધિ એ ૮ પ્રકારનો જ્ઞાનાચાર છે ॥ નિ શ ક તા (શ કારકિતપણુ), નિષ્કાક્ષા (પરધર્મની ઇન્છા ન કરવી), નિર્વિચ્છિક્તિસા (ધર્મદૂળનો અસંદેહ), અમૂઢદ્રષ્ટિ (પરધર્મના અમત્કારાદિકથી મોહ ન પામવો), ઉપગૃહણા (પોતાના ધર્મને ઉત્તેજન આપવું), સ્થિરિકરણ (ધર્મથી પરવાને સ્થિર કરવો), વાત્સલ્ય (સ્વ ધર્મીઓ પ્રત્યે પ્રેમ), અને પ્રભાવના એ આઠ પ્રકારનો વજનાચાર છે ॥ પ્રણિધાન યોગયુક્ત (એટલે મન, વચન, કાયાના શુભ યોગમા વર્તવો) છવ પ સમિતિ અને ૩ શુસિવડે સહિત હોય તે આઠ પ્રકારનો ચારિત્રાચાર છે અને એ ત્રણેમા (પ્રણિધાનમા-સમિતિમા-અને શુસિમા) વિપરીત રીતે વર્તે તેા એજ આઠ અતિચાર છે ॥ ૧૪૬-૧૪૮ ॥

અનશન^૧-ઉનૌનરિકા^૨-વૃત્તિ સક્ષેપ^૩-રસત્યાગ^૪ કાય-
કલેશ^૫ અને સહીનતા^૬ એ બાહ્ય તપ કહ્યું છે પ્રાયશ્ચિત^૭
વિનય^૮ દેયાવૃત્ય^૯ તથા સ્વાધ્યાય^{૧૦} ધ્યાન^{૧૧} અને કાઉ

૧ એકાસપ, એસણ, ઉપવાસ, આગિલ, વિગેરે.

૨ ભુખ ક તાં પાંચ-સાત દેખીલા એછા ખાવા

૩ જરૂરીયાત કરતા એછી વસ્તુ ગમી સતોષી થવું

૪ ઘી-કુધ વિગેરે વિગઢ્યોતો ત્યાગ ક વે

૫ સોચાદિ કષ્ટ સહન કરવાં

૬ જેમ બને તેમ સહીનતા ગમતી કષાયો ઉદીગવા નહિ
અગોપાગનો ઉપયોગ પ્રસાન્નતાનિ સમયપૂર્વક કરવું અને બહાર
પડવા (આગળ આવવા) ધાધલ ન કરવું

■ અતિથ્યાનુ ચરે પામે આત્માયન મ્હી તેની શુદ્ધિ માટે જ
તપશ્ચર્યા કરતી તે દશ પ્રકારનું પ્રાયશ્ચિત ગણવું

૮ જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર તથા શાસનના બીજા દરેક અગો તરફ
હૃદયની ભક્તિ બહુમાન રાખવું તે અને પ્રકારે.

૯ અરિહત પ્રજુ તથા આચાર્યાદિકની સેવા ભક્તિ સગવડ
પુરી પાડતી વિગેરે ૧૦ પ્રકારનું વૈયાવચ્ચ.

૧૦ ભણવું ભણાવવું, પાછળનું સલાળવું, પ્રશ્નો પૂછવા,
જીવાન આપવા, ખુનાસા કરવા વિગેરે ધર્મોપદેશ કરવો વિગેરે પાંચ
પ્રકારનો સ્વાધ્યાય

૧૧ પાંચ પ્રકારના ધર્મધ્યાન અને ચાર પ્રકારના શુદ્ધ-
ધ્યાન ખાવા.

સગ્ગ^૧ એ અભ્યુત્તર તપ કહેલ છે સારીરીતથી ન કરવું
 તે બાર મતના અતિચાર છે વીર્યાચારના ત્રણ છે મન વચન
 અને કાયાથી પાપમા પ્રવૃત્તિવાલા તે વીર્યાચારના અતિચાર
 છે ॥ સમ્યક્ત્વમા વિજય રાજાનું દ્રષ્ટાન્ત, અહિ સામા હરિ
 બલ રાજાનું દ્રષ્ટાત, મૃષાવાદના ત્યાગમા કમલથેકનું દ્રષ્ટાત,
 અહતાહાનમા વરહરાતનું દ્રષ્ટાત, ષષ્ઠ્યયના સ બધમા શીલ
 વતી શ્રીનું દ્રષ્ટાન્ત, પરિચક્રમા ધનગ્રેષ્ઠિનું, હિચિ પ્રમાણુમા
 મહાનન્દનું, ઉપભોગ પરિભોગમા મત્રીની પુત્રીનું રાત્રિ
 સોજનમા ત્રણ મિત્રનું, ચન્દ્રવામા મૃગસુહરીનું, અનથ^૨
 હઠમા વીરસેન રાજાનું, સામાયિકમા ધનમિત્રનું, દેશા-
 વગાસિકમા ધનહનું, પૌષધમતમા દેવકુમર તથા પેયકુમરનું
 દ્રષ્ટાન્ત અને અતિથિ સવિભાગ મતમાં શુભુધર અને શુભા-
 કરનું દ્રષ્ટાન્ત^૩ છે । રતિ આચક્રવર્ત અધિકાર ॥
 ૧૪૬-૧૫૫ ॥

॥ અથ સદ્ગાઢિકાર ॥

સર્વં લુપ્તોને આહાર-ભય-ચન્નિક-મૈથુન તથા ક્રોધ
 -માન-માયા-લોભ-લોક-અને ક્રોધ એ ૧૦ પ્રકારની સદ્ગા
 દોષ છે ॥ વૃક્ષોને જળનો જે આહાર છે તે આદાર સંજ્ઞા
 છે, લાકડા અને યજ્ઞના ભયવડે સંકોચાય છે તે મયસદ્ગા
 છે વહિઓ પોતાના તતુઓવડે વૃક્ષને વીંટાઈ જાય છે તે

૧ અશુભ કર્મો, કરીર અને સર્વ વર્જાવક (પોદ્ગલિક) સામગ્રીનો વિશ્વથી દાર્દ્રિક ત્યાગ

૨ એ સર્વ દ્રષ્ટાન્તો અર્થ દીપિકા વિગેરેમાં તથા તરોથી જાણવા

પરિગ્રહસજ્જા છે ॥ જ્યાં સ્ત્રીઓનું આલિંગન થાય છે તે
 કુરૂબક વક્ષ પ્રકુલિત થાય છે, અને સ્ત્રીના સ્તનોવડે સ્પર્શ
 થેલા અશોકવૃક્ષો વિકસર થાય છે ॥ તથા સ્ત્રીના મુખમાથી
 નિકળેલી મદિરાના ગંધવડે તુબટ ચમેલા કેસર વૃક્ષો પુષ્પિત
 થાય છે, તેમજ સ્ત્રીએ મુગધિ જળવડે સિંચેલા ચ પકવૃક્ષો
 અને વરૂણવૃક્ષો પ્રકુલિત થાય છે ॥ વળી જ્યાં સ્ત્રીના ઠંડા
 ક્ષોવડે તિલકવૃક્ષો વિકસર થાય છે, તથા વિરહવૃક્ષો સ્ત્રીના
 પથમ (સરખો)રે સ્વર સામળીને પ્રકુલિત થાય છે ॥ વળી
 તાન્દુલ શુગારવાળી અને મનોહર વેષવાળી સ્ત્રીના તબો
 લના સ્પર્શથી (પ્રકુલિત થાય છે તે સર્વ મેથુનસજ્જા છે) ॥
 તથા પ્રાય (વિશેષતઃ) કોકનકનો કન્ઠ કોષવડે હુકાર કરે
 છે તે યોગસજ્જા છે ॥ વળી કંઠતી નામની વહી (જેના રસથી
 સ્વપ્ન બને છે) તે માનવડે ઝરે છે (જાણે આશુ પાટલી હોય
 તેમ દેખાય છે) તે માનસજ્જા છે તથા વેલડીઓ પોતાના
 ફળોને (પત્રાદિના અમૃદથી) ઢાંછી દે છે તે માગસજ્જા વડે
 છે ॥ અને જિલ્લક તથા પવ શવૃક્ષ પોતાના મૂળ નિધાન
 ઉપર નાખે છે તે લોમસજ્જા વડે છે ॥ નવે કમળોનો સક્રોચ
 થાય છે તે લોકસજ્જા વડે છે, અને વેલડીઓ માર્ગે જાડીને
 પણ વૃક્ષ ઉપર ચડે છે તે યોગસજ્જા વડે છે ॥ શ્રી છને
 શ્વરાઓ એકેન્દ્રિય છવોને પણ (પૂર્વોક્ત રીતે) એ ૧૦
 ચનાઓ કહી છે અને બીજી મોહ-મુખ-દુખ-વિચિકિત્સા

૧૩-અને ધર્મ (જો ૬) સજ્ઞાઓ હોવી નથી ॥ કલિ
સાધિકાર ॥ ૧-૬ ॥

॥ અથ છેદ્યાધિકાર ॥

અથવા સજ્ઞાઓ અને લેશ્યાઓમા ભેદ છે ત્યા આત્મ-
લેશ્યાના (જીવને પોતાને જે અનુભવમા આવે) તે સજ્ઞા
જે પ્રકારની છે ૧ જીવોના શુદ્ધવીર્યથી-યોગથી ઉત્પન્ન
યથેલી અને ૨ અશુદ્ધ વીર્યથી-યોગથી ઉત્પન્ન થયેલી ॥
ત્યા પરિણામથી ઉત્પન્ન થયેલી અને સ્વેષ દ્રવ્યરૂપ ઝમગત
ભાવવાળી (તે ભાવલેશ્યા) અને કૃષ્ણાદિ દ્રવ્યના સાચિવ્ય-
પણાથી (સખધથી) સ્ફટિકની જેઠે આત્મા (જે રીતે
કૃષ્ણાદિ ભાવ વાળો થાય છે તે કૃષ્ણાદિ દ્રવ્યો) દ્રવ્યલેશ્યા
છે ॥ (તે ૯ લેશ્યાઓના દ્રષ્ટાન્ત આ પ્રમાણે-) જેમ અત્યંત
પાકી ગયેલા ફળોના બહુ બાર વડે નખી ગયેલ સર્વ અંગ-
વાળા એક મહાન જ બૃહદ્દેવ (કોઈ ૬ મુસાફરો) દેખ્યો
તે સર્વેએ એકબીજાને કહ્યું કે આપણે બીજા ફળો વિગેરેથી
શુ કામ છે ? આ જ બૃહદ્દેવોનું જ બક્ષણ કરીએ ॥ (પરંતુ
તેમા એકે કહ્યું મૃગ સહિત વૃક્ષ નીચે પાણીએ ધત્ત્યાદિ રીતે
યાવત્ છઠ્ઠાએ કહ્યું કે કેવળ બાજુ જે નીચે પડ્યા છે તે
જ વીણી લઈએ એ જુદા જુદા કથન રૂપ) દ્રષ્ટાન્તનો
ઉપનય આ પ્રમાણે છે-જે એમ કહે છે કે વૃક્ષને મૂળમાથી
જ છેદો તે જીવ જીવલેશ્યા મા વર્તે છે, અને મહાશ્યાખા
ઓને છેવાનું કહેનાર નોત્તેશ્યા મા વર્તે છે ॥ પ્રશ્યાખાઓ
છેવાનું કહેનાર વાળેત લેશ્યાવાળો, શુષ્કાઓ છેદવાનું

કહેનાર સેજોલેશ્યામા, ક્રૂણો તોડી ખાવાનું કહેનાર પસલેશ્યા
મા અને પડેલા દુળ વીણી ખાવાનું કહેનાર શુક્લ લેશ્યામા
વતે છે અથવા બીજું પણ ઉદાહરણ આ પ્રમાણે છે—૧
એક ગામનો વધ કરવા માટે (એટલે ગામને હણીને પણ
ચોરી કરવા માટે) ૬ ચોર નિકળ્યા, તેમાંના એક ચોરે
કહ્યું કે દ્વિપદ (મનુષ્યાદિ હોય) કે ચતુષ્પદ (પશુ આદિ)
ને હોય તે મર્વેનો જે દેખાય તેનો ઘાત કરવો ॥ બીજો
કહે છે (પશુનો નહિ પણ) મનુષ્યોને જ હણવા, ત્રીજો
કહે છે કે (મનુષ્યમા પણ સ્ત્રીઓ વળેને) પુરૂષોને જ
હણવા, ચોથાએ કહ્યું (પુરૂષોમા પણ શસ્ત્ર રહિતને વળે)
શસ્ત્રવાળાઓને જ હણવા, પાંચમાએ કહ્યું (શસ્ત્રવાળા પુરૂ
ષોમા પણ) જે સ્ત્રીમા મુઠ્ઠા કરે તેને જ હણવા, અને છઠ્ઠા
એ એમ કહ્યું કે કેવળ તેઓનું એક ધનજ હરણ કરવું,
પણ બીજા કોઈને મારવો નહિ, એ પ્રમાણે ન કરે, કેવળ
ધન હરણ કરે એમ કહ્યું ત્યાં મુખી કહેવાવાળા તે ૬ ચોરોનો
ઉપસહાન (એટલે ઉપનય) આ પ્રમાણે છે ॥ સર્વને હણો
એમ કહેનાર તે ચોર કૃષ્ણલેશ્યાના પરિણામવાળો વતે છે,
એ પ્રમાણે અનુક્રમે ચેષ ચોર સબધિ લેશ્યાઓ પણ યાવત
છૂટે, ચોર શુક્લ લેશ્યાવાળો છે ત્યાંમુખી બલુવું એ બન્ને
દ્રધાન્તોની સક્ષિપ્ત સગ્રહવાળી ગાથા આ પ્રમાણે છે—મૂળ
—શાખા—પ્રશાખા—શુચ્છા—દુળ—એ પાચનો ડેદ કરો એમ
કહેનાર અને પડેલા દુળનું બલુવું કરો એમ કહેનાર (અનુ
ક્રમે ૬ લેશ્યાવાળા છે) તથા મર્વેને—મનુષ્યને—પુરૂષોને—
શસ્ત્ર ધારીને—અને ચઢ પ્રત્તાને હણવા તથા કેવળ ધન

કરણ કરુ (એમ ૬ રીતે કહેનાર અનુક્રમે ૬ લેશ્યાવાળા
કે) ॥ ૧-૧૦ ॥

॥ ૬ લેશ્યાઓના ભિન્ન ભિન્ન લક્ષણો ॥

ઘેર વડે અનુક્રમ ગહિત, અતિ પ્રચંડ, દુર્મુખ (દુષ્ટ
માળ વિગેરે બોલનાર), તિક્ષ્ણ સ્વભાવવાળો, ઠઠાર હૃદય
વાળો, અધ્યાત્મભાવ નહિત અને તુલ્ય વધ કરવામાં તૈયાર
એવો એવ જ્ઞાનેશ્વર મા વર્તેલો બાણવો ॥ માયાકલ્પ
ક્રમણ ઉત્કૃષ્ટ લાભ-આવશિષ્ટવાળો, અપદ અને અજ્ઞાનમાન
ચિત્તવાળો, મૈથુનમાં તીવ્ર અભિવાદવાળો અને અસત્યપ્રત્યાપી
એવ મીલકેશ્વર મા વર્તેનારો બાણવો ॥ મૂઢ, આરભમાં
પ્રીયતાવાળો, સર્વ કાર્યોમાં પાપને નહિ ગણનારો તથા હાનિ
વૃદ્ધિ (એટલે લાભાલાભ) નહિ ગણનારો અને ક્રોધયુક્ત
એવો એવ જ્ઞાનેશ્વર મા વર્તેનારો બાણવો ॥ દક્ષ (ડાહ્યો)
સંવર (પાપકર્મને રોકવાના) સ્વભાવવાળો, સરળ હૃદયવાળો,
દાનશુણ્ય અને શીલશુણ્યમાં ક્રમણ, ધર્મને વિષે બુદ્ધિવાળો
અને રોષ-ક્રોધ રહિત એવો એવ જ્ઞાનેશ્વરમાં વર્તે છે ॥
એવો પદ અનુક્રમવાળો, સ્થિરસ્વભાવી, નિશ્ચયે સર્વ
એવોને દાન આપનારો, અતિક્રમણ બુદ્ધિવાળો અને ધર્મ-
વાન એવ જ્ઞાનેશ્વર મા વર્તે છે ॥ જેની ધર્મમાં બુદ્ધિ
હોય છે, સર્વ કાર્યોમાં પાપારભનો ત્યાગ કરે છે, આરભ
સમારભમાં રાહ થતો નથી અને અપદ્મપાત્રી એવો એવ
જ્ઞાનેશ્વરમાં વર્તે છે ॥ કૃષ્ણાદિ દ્રવ્યોના સયોગથી
સ્ફટિકના સરખો આત્માનો જે પશ્ચિમ દે જેનાથી કાય

વૃત્તિ (શુભાશુભાધ્યવમાય રૂપ કાર્યની પ્રવૃત્તિ) થાય છે . દ્રવ્યલેદ્યા છે ॥ આત્માનો (શુભાશુભ) પરિણામ કે જે સર્વ સમાપ્ત કાર્ય સંપત્તિવાળો છે તે ડર્મના નિસ્પદ (સાર) રૂપ મારલેદ્યા બાબતી ॥ ચાવત શુકલલેશ્યા સુધીની રેકના પરિણામ ૩-૬-૨૭-૮૧-૨૪૩^૧ તેથી ઘણા અને થી પણ ઘણા પ્રકારના હોય છે ॥ પ્રત્યેક લેશ્યા અનત અનત વર્ગણા યુક્ત કહી છે તેમજ તે અનત વર્ગણાઓ માની દરેક વર્ગણા પણ) સર્વે અસંખ્ય આકાશ પ્રદેશમા વર્ગાહ વાળી છે ॥ ૧૧-૨૦ ॥

તે સર્વ લેશ્યાઓના (પ્રત્યેકના) અધ્યવસાય સ્થાનો અસંખ્યાત છે, અને દોત્ર માર્ગણા વડે તે અસંખ્ય લોકા યાના આકાશ પ્રદેશ પ્રમાણ છે ॥ (તથા ઠાળ માર્ગણા વડે) અસંખ્ય અવસર્પિણી અને અસંખ્ય ઉત્સર્પિણીના નેટલા પ્રમાણ છે તેટલા અને દોત્રથી અસંખ્ય લોકના આકાશ પ્રદેશ નેટલા તે લેશ્યાઓના અધ્યવસાય સ્થાનો છે ॥ તેટલાએક આચાર્યો યોગાન્તગત ૬ મને (દ્રવ્યથી) લેશ્યા યોગિ-ઝેવલિ સુધી ઠહે છે, અને તે કાન્ધથીજ અયોગિ યુક્તસ્થાને પણ તે લેશ્યા હોતી નથી, માટે એ વચન યુક્તિ ॥ શુ જણાય છે ॥ જે કે તે લેશ્યાઓ કપાય સ્વભાવવાળી

૧ જપ-૫-મધ્યમ-ઉત્કૃષ્ટ એ ૩ ને પુન એ ત્રણના દરેકના ૧૦ મં ૬૦ બેદ ૧૫૦ ૮ ને પુન તેના પણ ત્રણના ૧૦ મં ૬૦ બેદ ૧૫૦ ૭ એ રીતે તથા ગુણી ૧૫ ગુણી પરિપાત્રીએ ૧-૨૮૩ ૭૨૯ ઈત્યાદિ રીતે પણ પ્રમગ્ના બેદ બાબત ચાવત અસંખ્ય બેદ બાબત

અથવા કષાય મ્હાંયડ નથી, પરંતુ જે કાન્ધથી તે લેશ્યાઓ
 કષાય સાથે અન્યોઅન્યવૃત્તિવાળી (ચરસ્પર સખધવાળી)
 રહેલી છે માટે તે લેશ્યાઓ કષાયવાળા છવેને કષાય
 ઉપન કરવામા જોડાય છે ॥ (એમ કેટલાઓક આચાર્યો
 માને છે) ॥ જે લેશ્યાઓ કર્મનો નિસ્પદ છે તે તે કષાય
 કર્મનો નિસ્પદ છે ? જે કહો કે ધાતિકર્મનો નિસ્પદ તે
 લેશ્યાઓ છે તે સયોગિ કેવલિને તે લેશ્યા ન હોઈ શકે !
 જે કહો કે ભવોપચાહિ કર્મનો નિસ્પદ તે લેશ્યા છે, તે
 અયોગિકેવલિને તે લેશ્યા કેમ ન હોય ? જે કારણ માં
 ચાથુ જે શુકવધ્યાન છે તે તે લેશ્યા સહિત કહ્યું છે
 જે કે લેશ્યાઓ કષાયને પુષ્ટિ કરનારી છે, પરંતુ (વાસ્તવ
 વિક રીતે તે) અનુભાગખધનુજ કારણ છે, તેથી
 કહ્યું છે કે “ કર્મોની સ્થિતિ તથા અનુભાગ કષાયથી હોય
 છે, અને પ્રવૃત્તિખધ તથા પ્રદેશખધ યોગથી હોય છે
 લેશ્યાઓને કર્મના મહત્વારી કારણરૂપ અનુભાગ શુદ્ધ
 હેતુરૂપ ફરી છે, એ પ્રમાણે લેશ્યાઓ સખધિ સર્વ પ્રકારના
 વિજ્ઞાન (સિદ્ધાન્તોમા) કહ્યું છે ॥ અતિ વિશુદ્ધ અને અતિ
 પ્રશન્ત લેશ્યા શુભધ્યાનને શોભાવનારી (ઉત્પન્ન કરનારી)
 કહી છે, અને અવિશુદ્ધ તથા અપ્રશન્ત લેશ્યા દુષ્કર્મોના
 ઉત્પન્ન કરવાના સ્વભાવ વાળી છે ॥ વળી કર્મનો નિસ્પદ
 હોવાથી અનુભાગના કારણરૂપ લેશ્યા ભાવ લેશ્યા ગણ્ય
 છે, અને યોગોની કારણ પ્રવૃત્તિમા નિમિત્તવાળી લેશ્યા તે દ્રવ્ય
 લેશ્યા ॥ એ પ્રમાણે એ લેશ્યાઓનું સ્વરૂપ કહ્યું ॥ ૨૧
 લેશ્યાઽધિકર ॥ ૨૧-૩૦ ॥

॥ અવ ધ્યાનાઽધિકાર ॥

શુકલધ્યાન રૂપી અગ્નિ વડે બાળી દીધેલ ઠેકર્નડખી
કાષ્ટ લેણે એવા તથા યોગિઓના ઇન્ધ્ર અને શન્ધુ દરવા
યોગ્ય એવા શ્રી વીર પ્રભુને નમસ્કાર કરી હું (શ્રી હરિ
ભદ્રસૂરિ) ધ્યાન સબધિ અધ્યયન કહીશ ॥ જે ગિર
અધ્યવસાય તે ધ્યાન કહેવાય, અને જે ચળાવમાન ચિત્ત
હોય તે સાવના અથવા અનુપ્રેક્ષા અથવા ચિન્તા કહેવાય ॥
અન્તર્મુદ્ધર્ત સુધી એક વસ્તુમાજ ચિત્તનું જે અવસ્થાન-
સ્થિરતા નહે તે છત્રસ્થ હોવાને માટે ધ્યાન વધુ છે, અને
શ્રી જીનેશ્વરોને તો યોગનિરોધ એ જ ધ્યાન છે ॥ જન-
મુદ્ધર્ત વ્યતીત થાય બા (ધ્યાનકાળ વીત્યાબાદ) ચિ-
અથવા બીજું ધ્યાન હોય છે કારણ કે ઘણી વસ્તુઓ
ચિત્તનો સંક્રમ થતા દીર્ઘકાળ સુધી પણ ધ્યાનની વસ્તુઓ
પરપરા ચાલુ રહી શકે છે ॥ આર્તધ્યાન-ક્રમ-વર્ગ-
ધ્યાન-અને શુકલધ્યાન એમ ચાર પ્રકારના વ્યવસ્થા છે તેમજ
એ છે. લા ધ્યાન મોક્ષનું સાધન છે, અને જન-વ્યવસ્થા-
ધ્યાન સંસાર વૃદ્ધિનું કારણ છે ॥ ૧-૫૮

॥ આર્ત ધ્યાનનું મ્વરુપ ॥

અમનોહર એવા શબ્દાદિ વસ્તુઓને વતુઓ
પ્રત્યે દ્વેષ બુદ્ધિરૂપ મલિન્તાવાળા હૃદયે જે વિચોરને
અત્યન્ત વિચાર થવો (અર્થાત્ જનનેશ્વર શબ્દાદિ વિષ-
દ્વર થાય તો કીક એમ વિચારવું) તે જ હવેથી અમો
વિષયોને યોગ ન થવાનું વિચારવું તે ॥ ૧-૫૯

ખેડેલુ આત્મધ્યાન કહ્યું છે ॥ તથા ચલરોગ સ્થિરરોગ
આદિ વેદનામા તે વેદના દ્વર કરવાના ઉપાયમા વ્યાકુળ
ચિત્તવાળા જીવને જે વેદનાનો વિયોગ (વેદના ક્યારે મટે)
વિચારવો તે ઘટનાસ્મરણ વિજ્ઞાનામનુ જીભુ આત્મધ્યાન
કહ્યું છે ॥ તથા ઈષ્ટ વિષયોને વેદવામા-સોગવવામા રાગ
વાળા જીવને તે ઈષ્ટ વિષયોનો વિયોગ ન થવા સુખધિ
અધ્યવસાય તથા મયોગ-ઈષ્ટ વિષયોની પ્રાપ્તિનો અભિલાષ
તે દ્વેષમયોગ નામનુ ત્રીભુ આત્મધ્યાન છે ॥ તથા દેવેન્દ્ર
પદ્મ ચક્રવર્તિ પદ્મ તથા શુભ્ર પ્રાચના અને સુદિની પ્રાર્થના
વાળું (અર્થાત્ દેવેન્દ્રપદ્મ ઇત્યાદિ પરભવમા પ્રાપ્ત થાય તે
હીક એની ઇચ્છાવાળું) અત્યન્ત અજ્ઞાન વડે બ્યાસ અને અસિ
અધમ એણે જે નિધાણ-નિદાન ચિત્તવત્તુ તે નિદાન નામનુ
ચોથું આત્મધ્યાન છે ॥ એ પ્રમાણે ગગદેવ રૂપી મોહ વડે
સહિત એવા જીવને પૂર્વોક્ત ચાર પ્રકારનું આત્મધ્યાન
સમારવૃદ્ધિ કરનાર અને તિર્થંચ ગતિનું કારણ છે ॥ મધ્યસ્થ
વૃત્તિવાળા રાગદ્વેષની સત્તાવાળા મુનિને તો આ (સયોગ
વિયોગ વેદનાદિ) સ્વકર્મ પરિણામથી ઉત્પન્ન થાય છે એ
પ્રમાણે વસ્તુ સ્વભાવ ચિત્તવવામા તત્પર થયેલા અને સમ્યક
પ્રકારે પરિપક્વ સંકલન કરતા મુનિને તથા પ્રગ્નસ્ત આલ્મજનને
ઉપાય જે અપ સાવત્રવાળો અથવા સાવધના અભાવવાળો
છે તેવા ઉપાયને કરતા તથા નિદાન રહિત તપસ્યમરૂ
ઉપાયવાળા ધર્મને સેવતા એવા મુનિને (ધર્મધ્યાન હોય છે)
જે ઠાગ્જીથી રાગ દ્વેષ અને મોહ સંસારના હેતુ કહ્યા છે
તે ઠાગ્જીથી આત્મધ્યાનમા એ ત્રણે હોય છે માટે તે આત્મ
ધ્યાન મસારરૂપી વૃક્ષનું જીજ છે ॥ આત્મધ્યાનને પ્રા

થયેલા જીવની ક્રમ પરિણામથી ઉત્પન્ન થયેલી કાષોત નીલ
 અને કૃષ્ણ એ દેશ્યાઓ (આત્મધ્યાનમા) અતિ સક્રિય
 ન હોય ॥ તે આત્મધ્યાનના આકન્દ કરવો-શોક કરવો-
 વિલાપ કરવો-અને તાડના (માથુ કૂંચુ-છાતી કૂટવી) એ
 બાજુ લિપ્ત છે અને તે ઇષ્ટવિયોગ અનિષ્ટનો અવિયોગ
 તથા વેદના (એ ત્રણ) આત્મધ્યાનમા નિમિત્તનાગ છે
 (અર્થાત્ એક ધ્યાનથી ૪ લિંગોની ઉત્પત્તિ છે) ॥ પોતાના
 શીલ્ય વ્યાપાગાદિ કાર્યોની નિંદા કરે, વિશ્રુતિયો-પરની
 સમૃદ્ધિથી વિરમયવાળો (એટલે રાજા) થયો છતો પ્રશસા
 કરે, તો સમૃદ્ધિઓની પ્રાર્થના કરે, તેમા રાજા થાય અને
 તે ઉપાજન કરવામા તત્પર થાય (તે આત્મધ્યાની કહેવાય) ॥
 શબ્દાદિ વિષયોમા મૃદ્ધિ-આશક્તિવાળો, શ્રેષ્ઠ ધર્મથી વિમુખ
 પ્રમાદમા તત્પર, અને જીનેન્દ્ર દર્શનની અપેક્ષા નહિ રાખતો
 એવો જીવ આત્મધ્યાનમા વનો છે એમ બાણુ ॥ તે આત્મ-
 ધ્યાન અવિરત દેશવિરત અને પ્રમત્ત મુનિને અનુસરનાર
 (એટલે એ ત્રણને) હોય છે, એ ધ્યાન સર્વ પ્રમાદનું
 મૂળ છે માટે મુનિજનોએ વર્જવા યોગ્ય છે ॥ इति आत्
 म्यात्म ॥ ૬-૧૮ ॥

॥ રૌદ્રધ્યાનસ્વરૂપમ્ ॥

જીવોનો વધ કરવો, બાધવું, બાગવું, હામ આદિ
 દેવા, મારવું, ઇત્યાદિ ભયકર કાર્યોના ચિત્તવનવાળું, અતિ
 ક્રોધરૂપી ગ્રહથી ગળાયલું (એટલે અતિ ક્રોધ વડે વ્યાપ્ત
 થયેલું, નિદયતાવાળું, અને અશોભન-દુષ્ટવિષાકવાળું રૌદ્ર

ધ્યાન^૧ છે ॥ આડી કરવી, અસભ્ય વર્તન, અસફળપ્રણિ-
ધાન (કેલક વિગેટે આપવા), પ્રાણિનો ઘાત કરવો ઇત્યાદિ
વચન પ્રણિધાનવાળુ એ રૌદ્રધ્યાન^૨ અતિશય કઠાઈ કરવામા
તત્પર અને છાનુ પાપ સેવનાર એવા માયાવી જીવને હોય
છે ॥ તથા પ્રાણિનો ઘાત કરવાવાળુ અનાર્થ પાપમય અથવા
અપકૃત્યરૂપ પરધનને હરણ કરવાની ચિત્તાવાળુ, અને પ-
વોકના કષ્ટની અપેક્ષારહિત એવુ એ ગૈરધ્યાન^૩ તીવ્ર ક્રોધ
અને લોભથી બ્યાસ થયેલા જીવને હોય છે ॥ શબ્દાદિ
વિષયોના સાધનવાળુ, ધનનુ સરક્ષણ કરવામા તત્પર અને
અનિષ્ઠ, તથા સર્વ પ્રત્યે અભિશંકા અવિશ્વાસવાળુ, અને
પરપ્રાણિનો ઘાત કરવામા મલિનતા વડે બ્યાસ થયેલ
ચિત્તવાળુ એ રૌદ્રધ્યાન^૪ (એ પ્રમાણે ૪ પ્રકારનુ^૫) છે ॥
એ પ્રમાણે, ચાર પ્રકારનુ ગૈરધ્યાન કરવુ કરાવવુ
અને અનુભવવુ એ ૩ રીતે હોય છે, તે અવિરત અને
દેશવિન્ન જીવોના ચિત્તવડે સેવાયકુ (એટલે પાપમા શુભ-
સ્થાન સુધીના જીવોને હોય છે) અને, અધન્ય-હુદ્દા હોય
છે ॥ તથા એ ચારે પ્રકારનુ રૌદ્રધ્યાન રાગ દ્વેષ અને
મોહ યુક્ત જીવને હોય છે, માટે તે સંસારની વૃદ્ધિ કરનાર
અને નન્કમતિનુ મૂળ છે ॥ રૌદ્રધ્યાનના બ્યાસ થયેલા
જીવને કમ પરિણામથી ઉત્પન્ન થયેલી કાપોત નીલ અને
કૃષ્ણ એ ત્રણે લેશ્યાઓ અતિસકલિષ્ટ હોય છે ॥ તે હિંસા

૧ હિંસાનુ બધિ રૌદ્રધ્યાન છે

૨ મૃતાનુબધિ રૌદ્રધ્યાન ૩ ગ્તેવાનુબધિ રૌદ્રધ્યાન

૪ સંસ્ક્રાન્તનુબધિ રૌદ્રધ્યાન ૫ એ ચાર ગાથામા ૪ બેદ કલા

દિઠ ચારેમા બાહ્ય કરણ (વચન કાયા) વડે બ્યાસ થયેલ
એવા જીવને એ રૌદ્રધ્યાનના ૪ લિંગ હોય છે, ૧ ઉત્સન્ન
દોષ (સતત પ્રવૃત્તિ), ૨ બહુલદોષ (સર્વ એ જ પ્રમાણે
પ્રવૃત્તિ), ૩ નાનાવિધ દોષ (ચામડી ઉખાડવી, નેત્ર ઉખાડવા
ઈત્યાદિ), ૪ આમગ્નુ દોષ (કાલસૌકન્ધિકવત્ મરણ સુધી
હિંસાદિ પ્રવૃત્તિ) ॥ રૌદ્રધ્યાન સુજ્ઞ ચિત્તવાળો જીવ પરંતુ
કષ્ટ દેખી આનંદ પામે છે, (પરના પ્રાણો હણવામા) નિરપેક્ષ
(ગણત્રિ વિનાનો અર્થોત્ લલે હણાય તો પણ શું એવો)
હોય છે, નિર્ઘંચ હોય છે, સતાપ રહિત હોય છે, (અર્થોત્
પાપ કરીને પશ્ચાતાપ થાય નહિ એવો હોય છે) અને પાપ
કરીને હર્ષ પામે છે ॥ इति रौद्रध्यानम् ॥ ૧૬-૨૭ ॥

॥ ધર્મધ્યાન સ્વરૂપમ્ ॥

(ધર્મધ્યાનની ૧૨ માર્ગણા કહે છે-) ધ્યાનની-
ભાવના-દેહ-કાળ-આસનવિશેષ - આજીવન-કર્મ ધાતવ્ય
ધ્યેય- યાતાન-ત્યારબાદ અનુપ્રેક્ષા-લેશ્યા-લિંગ-કુળ-એ (૧૨
માર્ગણા) જાણીને તત્કૃતયોગવાળા (પ્રચરત યોગ-તપશ્ચર્યાદિ
યોગવાળા) મુનિ પ્રથમ ધર્મધ્યાન ધ્યાવે અને ત્યારબાદ
શુદ્ધધ્યાન ધ્યાવે ॥ પૂર્વકૃત અભ્યાસવાળો જીવ ધ્યાનની
ભાવનાઓ વડે ધ્યાન કરવાની યોગ્યતા પામે છે, અને તે ભાવ
નાઓ જ્ઞાન દર્શન અને ચાગ્રિત તથા વૈરાગ્યથી ઉત્પન્ન થયેલી
જાણવી ॥ જ્ઞાનનો નિત્ય અભ્યાસ કરવો, જ્ઞાનમા મન ધારણ

૧ અર્થોત્ જ્ઞાન ભાવના દર્શનભાવના ચાગ્રિતભાવના અને
વૈરાગ્યભાવના એ પ્રમાણે ધર્મધ્યાનની ૪ ભાવના જાણવી

કરવું, જ્ઞાનની વિશુદ્ધિ કરવી, એ પ્રમાણે જ્ઞાન શુદ્ધિને જેણે સાર
 બોલ્યો છે એવો જીવ નિશ્ચયમતિ-શુદ્ધિવાળો થયો છતો.
 ધ્યાન કરે (અર્થાત્ જ્ઞાનાભ્યાસ વિગેરે ધ્યાનમા રહે) તે
 જ્ઞાનમાવના ॥ શકા આદિ દોષ રહિત, પ્રશમસ્થિરતા આદિ
 શુદ્ધતા સમૃદ્ધિવાળો અને પર દર્શનમા અમોહિત ચિત્તવાળો
 થયો છતો. દર્શન શુદ્ધિ વડે જે ધ્યાનમા રહે તે જ્ઞાનમાવના
 ચારિત્ર વડે નવા કર્મનું અગ્રહણ અને પૂર્વ કર્મોની નિર્જંશ
 તથા શુભ કર્મનું અહણ પ્રાપ્ત થાય છે એ ચારિત્રમાવના
 વડે ધ્યાન પ્રયત્ન રહિત-અનાયાસે પ્રાપ્ત થાય છે (ચારિત્ર
 માવના) ॥ સમ્યક્ પ્રકારે બોલ્યો છે જગત્તો સ્વભાવ જેણે
 એવો નિસંગી, નિર્ભય, આચારરહિત, એવો વૈરાગ્યભાવના
 યુક્ત મનવાળો જીવ ધ્યાનમા જે અતિ નિશ્ચલ થાય છે (તે
 વૈરાગ્યમાવના બોલ્યો) ॥ (જે ૪ માયના ઠહી) હંમેશા
 મુનિને ધ્યાનકાળને વિરે સ્ત્રી પશુ નપુ સક અને દુરાચારીએ
 રહિત એવું નિર્જન (એકાન્ત) સ્થાન (તે ધ્યાન તો વેશ
 કહેવાય) છે ॥ જેણે યોગ સ્થિર કર્યો એવા દ્રઢ મનવાળા
 મુનિ તો ધ્યાન પ્રસંગે હોક સમૃદ્ધિવાળા ગામમા કે અર
 વ્યમા રહે તો પણ કંઈ વિશેષ નથી ॥ તે કારણથી ધ્યાન
 કરનાર જીવને જ્યાં મન વચન કાયાની સમાધિ-સ્થિરતા
 થાય અને જીવના ઉપદ્રવ રહિત હોય તેવું સ્થાન તે ધ્યાનનો
 રેશ બોલ્યો ॥ વળી ધ્યાન કરનારને કાલ પશુ નિશ્ચયે તેજ
 બોલ્યો કે જે કાળમા ઉત્તમ યોગસમાધિ (—યોગસધર્થ)
 પ્રાપ્ત થાય પરંતુ એમા દિવસ કે રાત્રિના કાળનો કંઈપણ નિયમ
 નથી ॥ નિશ્ચયે અભ્યાસ કરાવતી જે દેહ અવસ્થા (એટલે

આસન) ધ્યાન કરવામા પ્રતિકૂળ ન હોય તેજ અવસ્થાએ
 ઉભો છતો, અથવા બેઠો છતો પણ એક રહિત ધ્યાન કરે ॥
 ઘણાએ જીવો સર્વ દેશ કાળ અને આસનોમા વર્તતા સર્વ
 પાપો શાન્ત કરીને કેવળજ્ઞાનાદિકનો લાભ પામ્યા ॥
 ॥ ૨૮-૪૦ ॥

માટે સિદ્ધાન્તને વિષે ધ્યાન કરનાર માટે દેશકાળ કે
 આસનનો કંઈપણ નિયમ કહ્યો નથી, પરંતુ જે પ્રકારે
 યોગોની સ્થિરતા થાય તે પ્રકારે પ્રયત્ન કરવો ॥ વાચના-
 પૃષ્ઠના-પરિવર્તના-અનુચિતવન તથા સામાયિક વિગેરે શ્રેષ્ઠ
 ધર્મોપશ્યકો એ ધ્યાન કરનાર માટે બાલ્યનો છે ॥ જેમ
 વિષમસ્થાનમા (ખાડા વિગેરેમા) પડેલો પુરૂષ દ્રઢ દ્રવ્યના
 (દ્રઢ વેલડી આદિકના) આલબનથી ઉપર ચઢી આવે છે
 તેમ શુભ વિગેરેના કરેલા આલબનવાળો ધ્યાની જીવ ઉત્તમ
 ધ્યાન ઉપર ચઢે છે ॥ બવકાળમા (સયોગીપણાને અન્તે)
 કેવલિ ભગવતને ધ્યાન પ્રતિષ્ઠિતો (પ્રાપ્તિને) ક્રમ મનો
 યોગના નિમ્નકથી શરૂ થાય છે (કારણ કે ખેંચેલો મનોયોગ
 બાહ્ય વચનયોગ બાહ્ય કાચયોગ નિમ્નક છે) અને શેષ
 જીવોને તો જે રીતે મમાધિ (સ્વસ્થતા) ઉપજે તેવી
 રીતનો ક્રમ બાંધવો ॥ તથા આજ્ઞાવિચય-અપાચવિચય-વિપાક
 વિચય-અને સસ્થાનવિચય એ ચાર ધર્મ ધ્યાનના ભેદ-પદ
 -પાયા તે વ્યાસવ્ય (ધ્યેય) બાંધવા ॥ જગતમા દીપક સરખા
 જીનેશ્વરોની આજ્ઞા અતિ નિપુણ, અનાદિ અનન્ત, જીવોને
 હિતકારી, સત્ય જાવનાવાળી, મહામૂલ્યવાળી, અપાર અજીત,
 મહાઅથેવાળી, મહાપ્રભાવશાળી, મહાવિષય (પદાર્થ)

કરવું, જ્ઞાનની વિશુદ્ધિ કરવી, એ પ્રમાણે જ્ઞાન શુદ્ધિનો
 બળ્યો છે એવો જીવ નિશ્ચયમતિ-શુદ્ધિવાળો થયે
 ધ્યાન કરે (અર્થાત્ જ્ઞાનાભ્યાસ વિગેરે ધ્યાનમાં ર
 જ્ઞાનમાવના ॥ શકા આદિ દોષ રહિત, પ્રશમસ્થિત
 શુદ્ધના સમૂહવાળો અને પર દર્શનમાં અમોહિત સિ
 થયો છતો દર્શન શુદ્ધિ વડે જે ધ્યાનમાં રહે તે વશ
 ચારિત્ર વડે નવા કર્મનું અશ્લેષ અને પૂર્વ કર્મોની
 તથા શુભ કર્મનું અશ્લેષ પ્રાપ્ત થાય છે એ ચારિ
 વડે ધ્યાન પ્રયત્ન રહિત-અનાયાસે પ્રાપ્ત થાય છે (
 માધના) ॥ સમ્યક્ પ્રકારે બળ્યો છે જગતનો સ્વભ
 એવો નિ સંગી, નિર્ભય, આશા રહિત, એવો વૈરાગ્ય
 યુક્ત મનવાળો જીવ ધ્યાનમાં તે અતિ નિશ્ચલ થા
 ચૈરાગ્યમાવના બાબતી) ॥ (એ ૪ માધના ઠહી)
 મુનિને જ્ઞાનકાળને વિષે સી પશુ નપુ સક અને દુરા
 રહિત એવું નિર્જન (એકાન્ત) સ્થાન (તે ધ્યાન
 ઠહેવાય) છે ॥ જેણે યોગ સિદ્ધ કર્યા છે એવા દ્રઢ
 મુનિ તો ધ્યાન પ્રસંગે હોક સમૂહવાળા ગામમાં
 વ્યથા રહે તો પણ કંઈ વિશેષ નથી ॥ તે કારણથી
 કરનાર જીવને જ્યાં મન વચન કાયાની સમાધિ-રિ
 થાય અને જીવના ઉપદ્રવ રહિત હોય તેવું સ્થાન તે ક્યા
 વૈશ બાબતો ॥ વળી ધ્યાન કરનારને કાલ પણ નિશ્ચયે
 બાબતો કે જે કાળમાં ઉત્તમ યોગસમાધિ (—યોગસૈર્ય
 પ્રાપ્ત થાય પરંતુ એમાં દિવસ કે રાત્રિના કાળનો કંઈપણ નિયમ
 નથી ॥ નિશ્ચયે અભ્યાસ કરાવવી જે દેહ ૧૫રથા (એટલે

લોકમા પણ અપાય-કદ છે એમ નિરવગપણે ધ્યાવુ-ચિન્તવવુ
(તે સ્વાયવિચય છે) ॥ પ્રકૃતિ સ્થિતિ પ્રદેશ અને અનુ
ભામ એ ચાર પ્રકારનો શુભ અને ચાર પ્રકારનો અશુભ
તથા ત્રણ યોગના પ્રભાવથી ઉત્પન્ન થયેલ એવો કર્મવિધાન
છે, એમ વિચારવુ (તે વિચારવિચય નામે ત્રીજુ ધ્યાતવ્ય
-ધ્યેય) છે ॥ જીનેશ્વર ભગવતે દર્શાવેલ લક્ષણ, સત્વાન,
વિધાન,^૧ માનવાળા છએ દ્ર યોના જે ઉત્પત્તિ સ્થિતિ અને
વિનાશ વિગેરે પર્માયો (દે એમ ચિન્તવવુ તે સ્વસ્થાનાવિચય
નામે ચોથુ ધ્યેય છે) ॥ આ લોક પાચ અસ્તિકાચ રૂપ છે,
અનાદિ અનન્ત છે, નામ સ્થાપના આદિ લેઈવાળો છે, અને
અધો લોક આદિ (ઉર્ધ્વલોક તથા તિર્થંજલોક એ રીતે)
લેઈથી ત્રણ પ્રકારનો છે, ઇત્યાદિ શ્રી જીનેશ્વરે આ લોકનુ
સ્વરૂપ કહ્યુ છે (એમ ચિન્તવવુ તે સસ્થાનવિચય) ॥
પૃથ્વીઓ-વૃક્ષો-ક્રીપ-સમુદ્રો-નરકાવાસો-વિમાનો-ભવનો
વિગેરેનુ સસ્થાન (આકાર) ચિન્તવવુ તે સ્વસ્થાન અને
તે સર્વે નિન્તર નિશ્ચયપૂર્વક આકાશઆદિકને (આકાશ
ધનોઽધિ આદિકને) આધારે રહેલ છે એમ વિચારવુ તે
લોભસ્થિતિ વિધાન કહેવાય ॥ ઉપયોગ લક્ષણવાળો, અનાદિ
અનન્ત, અને શરીરથી અચોન્તર (કાચાથી લિન્ન) અરૂપી
તથા પોતાના કર્મોનો કર્તા અને લોભતા એવો જીવ છે ॥
તે જીવના પોતાના કર્મથી ઉત્પન્ન થયેલ જે પ્રમાદ રૂપી
જળવાળો, કપાયોવટે અતિ ઉંડો અને અતિ અલાયમાન,

૧ એટલે પૃથ્વીઆદિ દ્રવ્યો કેવી રીતે રહ્યાં છે તે વિચારવુ
તે વિધાન.

વાળી, નિન્વદ્ય, અનિપુણ જનોથી દુ જે બાળી શકાય એવી, તથા નય ગમ ભગ અને પ્રમાણવાળા સિદ્ધાન્તો વડે અતિ ગહન છે, એ પ્રમાણે જ્ઞાનાત્માનું ધ્યાન કરે તે આશાવિચય નામનું ખેંચુ ધર્મધ્યાન (ધ્યેય-ધ્યાતવ્ય) છે ॥ તે આજ્ઞામા મતિની દુર્બલતા વડે અથવા તથા પ્રકારના આચાર્યના રહિતપણાથી જ્ઞેયના ગહન-ગંભીરપણા વડે અને જ્ઞાનાવરણના ઉદયવડે હેતુ ઉદાહરણ આદિ હોવા છતાં પણ એકવાર જો કે સારી રીતે ન મમભય તો પણ “સર્વજ્ઞે કહ્યુ તે સત્ય છે” એ પ્રમાણે બુદ્ધિમાન જીવ વિચારે (તે આશાવિચય ધર્મધ્યાન છે) ॥ કાગલ જે યુગ પ્રધાન એવા શ્રી જીનેશ્વરો ઉપકાર નહિ કરનાર એવા પણ પગ જીવો પ્રત્યે ઉપકાર કરવામા તત્પર હોય છે અને ગગદેવ તથા મોહને જીતેલ હોય છે તે કારણથી શ્રી જીનેશ્વરો અસંચવાદી હોતા નથી ॥ ૪૧-૫૦ ॥

સર્વ નદીઓની જે રેતી અને સર્વ સમુદ્રોનું જે ટકુ પાણી છે તેથી પણ અનન્ત શુભ અર્થે એક સૂત્રનો (જીનેન્દ્ર વચનનો) છે ॥ હલ્લગે હેતુવાદો વડે બ્યાસ થયેલ-ખધા થેલ એવા જીનેન્દ્ર વચનરૂપી મોહકને રાત્રિ 'દિવસ નિરન્તર' ખાવા છતાં પણ પડિત પુરૂષ તૃપ્તિ પામતો નથી ॥ 'મનુષ્ય' ગતિ નરકગતિ તિર્યચગતિ અને દેવગતિનો જીવસમૂહ સંસાર સંબધિ મર્વદુ ખોથી અને રોજોથી બ્યાકુળ થયેલને જીનેન્દ્ર વચનાગમરૂપી ઔવધ અક્ષય રૂપ મોક્ષશુભ આપે ॥ ૧ ॥

इति आशाविचय धर्मध्यान ॥ રાગદ્વેષ કપાયરૂપી આશ્રય (વિગેરે ક્રિયાઓમા પર્વતા જીવોને 'આ લોકમા અને 'પ

પ્રમાદ રહિત અને (એટલે અપ્રમત્તથી) ક્ષીણમોહ તથા ઉપશાન્ત મોહ (સુધીના) મુનિઓ જ્ઞાનરૂપી ધનવાળા તે આ ધર્મધ્યાનના ધ્યાતાર (ધ્યાન ઈન્નારા) કહ્યા છે ॥ પૂર્વોક્ત ધર્મધ્યાનના ધ્યાતાર તેજ શુકલધ્યાનના પ્રથમના બે ભેદના નિશ્ચયે ધ્યાતાર બાંધવા, પરંતુ વિશેષ એ છે કે શુકલધ્યાનના એ પહેલા બે ભેદના ધ્યાતા પૂર્વધર્મ-અને ઉત્તમ સધમણવાળા હોય છે, અને છેલા બે શુકલધ્યાનના ધ્યાતાર અનુક્રમે અયોગી અને અયોગી કેવલિ છે ॥ જે પ્રથમ ધર્મધ્યાનવડે સુભાવિત ચિત્તવાળા એવા મુનિ ધ્યાનથી વિરામ પામ્યા બાદ પણ હ મેશા અનિત્યાદિ લાવનાઓ ભાવવામાં તત્પર હોય છે ॥ ધર્મધ્યાનમાં રહેલા મુનિને કર્મની વિશુદ્ધિ હોવાથી (વિશુદ્ધિને અનુસાર) તીવ્રમહ આદિ અનેક ભેદવાળી પદ્મ તેજસ અને શુકલ એ ત્રણ રેણુઓ હોય છે ॥ આમમ ઉપદેશ આપ્યા અને સ્વભાવથી છનેન્દ્ર પ્રકીરત ભાવોની શ્રદ્ધા તે ધર્મ ધ્યાનનું લિંગ છે ॥ છનેન્દ્રનું અને સાધુનું શુષ્ક કીર્તન, પ્રશ્ન સા, જ્ઞાન, અને વિનયને પ્રાપ્ત થયેલ તથા શ્રુતજ્ઞાન-ગીલ-અને સમમમા ગતિવાળો ૭૪ ધર્મ ધ્યાની છે એમ જાણવું (અહિ ધર્મધ્યાનની ૧૨ મી માર્ગણા ફલ રૂપ ઠહી કાન્યક કે ધર્મ ધ્યાનનું જ્ઞાન વિનયાદિ શુષ્ક પ્રાપ્તિરૂપ રૂપ છે) ॥ ૬૨-૭૭ ॥

॥ શુકલધ્યાનસ્વરૂપમ્ ॥

હવે સમા-માર્દવ-આર્દવ-અને નિર્લોભતા એ છનેન્દ્રના સિદ્ધાન્તમાં પ્રધાન છે, કે જેના આલબનવડે મુનિઓ

સે કડો કટરૂપી આપદ (જળચર છવ) વાળો, મહા મોહ
રૂપી આવર્ત (જળભ્રમણ) વાળો, મહા ભયકર, અજ્ઞાન
રૂપી પવનથી પ્રેરિયેલા (ઉત્પન્ન થતા) મયોગ વિયોગરૂપી
તરંગોની પંપના ઓછીવાળો આ પાર અને સામી પાર એ
બન્ને પાર (કિનારા) રહિત, અને અતિ અશુભ એવો
મા સસારરૂપી મહામુદ્ર છે (એમ વિચારવું તે
સ સ્થાનવિચય અથવા લોકવિચય ધ્યેય છે) ॥૫૧-૬૧॥

તે સસાર સમુદ્રને તારવામા સમર્થ ચારિત્રરૂપ મહા
પ્રવહણ છે, અને તે પ્રવહણ સમ્યક્દર્શન વડે અતિ દ્રઢ
બંધનવાળું, મહામૂલ્યવાળું, અને ઓછ કેવળજ્ઞાન રૂપી સુકાન
વાળું (એટલે સર્વજ્ઞરૂપી સુકાનીવાળું) છે ॥ વળી તે ચારિત્ર
રૂપી મહા વહાણ સ્વર યોગ વડે નિષ્ચિદ્ર થયેલું છે,
તથા તપરૂપી પવનથી પ્રેરાયેલું તે વહાણ અતિશય શીઘ્ર
વેગવાળું, વૈરાગ્યના માર્ગે પડેલું (પ્રવાણ કરેલું), દુધ્યાન
રૂપી તરંગો વડે ફોલ નહિ પામતું, મહામૂલ્યવાળા શીલામ
રૂપી રત્નો વડે પૂરાયેલ, એવા તે ચારિત્રરૂપી મોટા વહાણ
૮૫૦ મુનિજન રૂપી વણિકો-આપારીઓ ચઢીને-એસીને
નિર્વિવળપણે શીઘ્ર મથાર્થ મોક્ષનગરમા પહોંચે છે ॥ અને તે
મોક્ષનગરમા મુનિઓ તથા રત્નના વિનિયોગમય (જ્ઞાનાદિ
રત્નત્રયીથી ઉત્પન્ન થયેલ) એકાન્તિક નિરાભાધ સ્વાભાવિક
અને અદ્વાય એવું શ્રેષ્ઠ સુખ પ્રાપ્ત કરે છે ॥ ઘણું
કહેવાથી શું ? અર્થાત્ નિશ્ચયે છવાદિપદાર્થોના વિસ્તાર
સ્વાગા અને સર્વનયોના સમૂહવાળા એવા સિદ્ધાન્તના
ભાવોને સ્વ રીતે વિચારવા (તે ધર્મધ્યાન છે) ॥ સ્વ

પ્રકાર કહે છે ॥ પૂર્વગત શ્રુતજ્ઞાનને અનુમારે એક દ્રવ્યને વિરે જે ઉત્પત્તિ ત્રિધતિ અને વિનાશ વિગેરે પર્માથોને નાનાવિધ-અનેક પ્રકારના નયોથી વિચિત્રવા (તે વૃષસ્તય વિતર્ક કહેવાય) ॥ તથા અર્થ વ્યજન અને યોગના અન્ત રાન્તરપણથી (અર્થથી વ્યજનમા અને વ્યજનથી અર્થમા તેમજ મનયોગથી વચન યોગમા ઇત્યાદિ રીતે અન્તગન્તર પણથી જે સવિચાર વાગુ ધ્યાન તે પહેલુ વૃષસ્તય વિતર્ક સવિચાર નામનુ શુકલ ધ્યાન સગાળી મુનિને હોય છે ॥ ૭૩-૮૨ ॥

વળી જે ધ્યાન ઉત્પત્તિ ત્રિધતિ અને વિનાશ પર્માથો માથી કોઈ પણ એક પર્માથવાગુ તથા વાયુના વેગન્હિત ક્રિષ્કની જ્યોતિ સરખા અતિ નિમ્નક્રપ-સ્થિત ચિત્તવાગુ, તથા અર્થ વ્યજન અને યોગાન્તરથી અવિચિત્રવાગુ (એટલે અર્થોદિ ઇતરેતરમા અપ્રચારવાગુ-અર્થોત્ એકજ અર્થ વ્યજન અને યોગમા ટકી રહેતુ), તથા પૂર્વગત શ્રુતના આલેખનવાગુ એવુ જે શુકલધ્યાન તે વક્તવ્યવિતર્કસવિચાર^૧ નામનુ બીજુ શુકલધ્યાન છે ॥ તથા નિર્વાણ પામવાના હાગમા (૧૪મા શુદ્ધ સ્થાનની પ્રાપ્તિ પહેલા) કિચિત્ શેકેલા યોગવાળા અને તેથી સૂક્ષ્મકાયક્રિયાવાળા એવા કેવલિ જગ-વતને ત્રીજુ સૂક્ષ્મક્રિયાઅનિવૃત્તિ^૨ નામનુ ત્રીજુ શુકલ

૧ એ ધ્યાનમાં એકજ દ્રવ્ય ગુણ વા પર્માનુ ચિતવન છે તેથી વક્તવ્ય અર્થથી વ્યજનમાં અથવા એ-યોગથી બીજા યોગમાં પ્રચાર ન હોવાથી અવિચાર અને પૂર્વગત શ્રુતજ્ઞાનના હોવાથી વિતર્ક એ ત્રણ વિશેષણ પૂર્વક વક્તવ્યવિતર્કસવિચાર શુદ્ધધ્યાન છે

૨ એ ધ્યાન વખતે સૂક્ષ્મકાયક્રિયા છે માટે સૂક્ષ્મક્રિયા અને

શુદ્ધધ્યાનને મુખે પ્રાપ્ત કરે છે ॥ ત્રણે ભુવનના વિષયે
 ભમતા મનને છત્રસ્થમુનિ અનુક્રમે સમેપીને-મહરીને
 અંત્રમાત્ર ઉપર સ્થાયી ધ્યાન ધ્યાવે છે, જેથી અતિ નિ
 કમ્પ અવસ્થાવાળા થઈને અનુક્રમે (અત્તુપરથી પણ ખસેડી
 મન રહિત એવા સવજ થાય છે (સર્વજ્ઞતા પામે છે
 જેમ (મત્રવાદી મહાવિદ્ય) મર્ષ શરીરમા બ્યાસ થયેલા વિ
 મન વડે દખ ઉપર લાવી રોકી દે છે, અને ત્યારબાદ
 અદ્ધ મત્રના યોગે દખમાથી પણ ઉતારી નાખે છે,
 (ધ્યાનરૂપી) મત્રના યોગબળવાળા શ્રી હનેશ્વર રૂપી મ
 વૈદ્ય-મત્રવાદી ત્રણ ભુવનરૂપી શરીરમા બ્યાસ થયેલા
 રૂપી વિષને પરમાણુ ઉપર લાવી રોકી દે છે, અને ત
 બાદ પરમાણુ ઉપરથી પણ ઉતારી દે છે ॥ અથવા જેમ
 કાદનો સમૂહ ખસેડી લેવાથી (કાદી લેવાથી) અગ્નિ
 ક્રમે ક્ષય પામે છે, અને અદ્ધ કાદ બાદી રહે તેમા
 થયેલો અગ્નિ સ્વતઃ પુરાર્થ જાય છે તેમ ઘણા વિષયે
 કાદોથી રહિત થયેલો મનરૂપી અગ્નિ અનુક્રમે
 વિષયરૂપ અદ્ધ કાદમા રોકાર્થ જાય છે, અને તેમા
 થયેલો મનરૂપી અગ્નિ સ્વતઃ પુરાર્થ જાય છે ॥ અથવા
 કામા રહેલું (અસ્તુ) જળ અથવા અગ્નિથી તપી ગ
 લોખ હના પાનમા રહેલું જળ જેમ અનુક્રમે ક્ષય પ
 જાય છે તેમ યોગીનું મનરૂપી જળ પણ (અનુક્રમે
 પામતું) જલુવું ॥ એ પ્રમાણે (મનયોગની માફક) નિ
 અનુક્રમે વચ્ચનયોગને અને ત્યારબાદ કાયયોગને યોગી
 રાદે છે, અને તેથી મેરૂપર્વતની ચેડે અતિ સ્થિર રી
 અવસ્થાવાળા કેવલિ જગવાન થાય છે ॥ શુદ્ધ ધ્યાન

‘તિપાતીધ્યાનો’ કહ્યા છે ॥ ૮૩-૮૦ ॥

શુકલ ધ્યાન વડે ભાવિત-વાસિત ચિત્તવાળા ચારિત્ર પ્રાપ્ત મુનિ ધ્યાનથી વિરામ પામ્યા બાદ નિશ્ચયે ૪ અનુપ્રેક્ષા પણ ચિત્તવે ॥ (તે ૪ અનુપ્રેક્ષા આ પ્રમાણે-) આશ્રયે તે અપાયના-કેદના દ્વાર છે તે માધ્યમદ્વારાપણ, સ સાર અશુભ અનુભવ-સારવાળો છે તે સત્તારાશુભાનુમાય, સ મા નમા ભવની પરપરા અનન્ત છે (એટલે સ સાર અનન્ત નન્મ મરણવાળો છે) તે મલસત્તાન અને સ સારના પદાર્થો અને સ સારના પદાર્થો વિપરિણામી (પરાવૃત્તિ ધમવાળા અર્થોત્ સ્વભૂતશુર) છે તે વસ્તુચિવરિણામ (એ ચાર અનુપ્રેક્ષા-ભાવના વિશેષ જાણવી) ॥ (શુકલધ્યાનના ચાર લેહમાથી) ‘હેલા બે તથા ત્રીણુ શુકલધ્યાન (સામા ન્યથી) શુકલ લેશ્યામા ગણાય, અને પરમ શુકલ લેશ્યામા યોગની સ્થિતતા વડે ઉપાર્જન કરેલી ગ્રેલેશી અવસ્થાવાળા દેવદિને (ચોથુ ધ્યાન) લેશ્યા રહિત હોવાથી લેશ્યાતીત પરમ શુકલધ્યાન ગરુડ છે ॥ અવધ (તર્વથા અહિંસા), અસ મોહ (નિર્મોહિત્વ), વિવેક (મોહનો ત્યાગ અથવા સાર અસા રની બહેથણ), અને ઉત્સર્ગ (ઉપસર્ગ વખતે પણ કાપોત્તમગોહિ નિશ્ચલતા) એ શુકલધ્યાનના ૪ લિંગ છે, કે જેનાવડે આ મુનિ શુકલધ્યાન શુક્લ ચિત્તવાળા છે એમ જાણખી શકાય

માટે તે અર્થો અનુસારે દેવદિને જ્ય ધાતુથી સિદ્ધ થયેના જ્ઞાન સખ્તનો વ્યપદેશ સ્વીકારાય છે (અદિ દર્શન ધાતુ યોગનિરોધના અર્થમા જાણવો) ‘ઈતિ ધર્મસમ્રાટ્ દો (‘ ‘ ધ્યે ચિંતાયં જ્ય કાય નિરોધે ‘ ‘ ધ્યે અયોગિત્વે ‘ ઈતિ આપસ્તમ્બ સૂત્રે)

ધ્યાન હોય છે ॥ પવતની પેઠે નિષ્પ્રકાશ અને તેથી શેલેથી
અવસ્થાને પામેલા એવા તેજ દેવલિ ભગવાનને વ્યુચ્છિન્ન
ક્રિયાપ્રતિપાતી^૧ નામે ચોથુ વરમ શુકલધ્યાન હોય છે ॥ એ
પ્રમાણે પહેલુ ધ્યાન એક યોગે અથવા અનેક યોગમાં કહ્યું
છે, બીજુ શુકલધ્યાન એક યોગવાળાને, ત્રીજુ કાચયોગીને
અને ચોથુ શુકલધ્યાન યોગ રહિતને કહ્યું છે ॥ જેમ છદ્મ
સ્થતુ મન અતિ નિશ્ચલ થયે છતે ધ્યાન કહેવાય છે, તેમ
દેવલિ ભગવતને કાચા અતિ નિશ્ચલ થતા ધ્યાન કહેવાય
છે (અર્થાત્ દેવલિને કાચાની નિશ્ચલતા એ ધ્યાન છે, અને
છદ્મસ્થને મનની નિશ્ચલતા તે ધ્યાન છે) ॥ નિશ્ચયે
પૂર્વપ્રયોગથી,^૨ અથવા કર્મનિજ રાના હેતુથી, અથવા
એક શબ્દના ઘણા અર્થહોવાથી,^૩ અથવા જીનેન્દ્રના
આગમથી (વચનથી) ભવસ્થ દેવલિને હંમેશા મનને
અભાવ હોવા છતાં પણ જીવોપયોગના સદ્ભાવથી (ઉપયોગ
પરિણતિની અપેક્ષાએ) સૂક્ષ્મોપરત ક્રિયા આદિ ધ્યાને
(એટલે વ્યવિજ્ઞાનક્રિયા અપ્રતિપ્રાતી તથા સૂક્ષ્મ ક્રિયા અપ્ર

તે સૂ ક્રિયા નિવૃત્ત થઈને પુનઃ જાદ્વક્રિયા થવાની નથી માટે અનિવૃત્તિ

૧ આદિ યોગક્રિયા વિન્કેદ પામેલી છે માટે વ્યુચ્છિન્નક્રિયા
અને તે વ્યુચ્છિન્નક્રિયા કોઈ પણ વખતે પડવાની નહીં પામવાની નથી
અર્થાત્ ભવા ત સુધી કાચમ દેવાની છે માટે અપ્રતિપાતી

૨ અયોગિ અવસ્થામાં સયોગિપણામાંની અતિમ ધ્યાન સતતિ
આદિ વિના યોગે પણ જીવોપયોગ સદ્ભાવે આજુ રહી છે જે પ્રમાણે
મણ્ડતા યોગિને જે ધ્યાન કહ્યું છે તે પૂર્વપ્રયોગથી છે

૩ જ્યે માત્રનો અર્થ દેવળ મન વિષયક ચિંતામાં નથી પરન્તુ
આત્મોપયોગ પરિણતિ આદિ અનેક અર્થ પણ મદ્ય કરી શકાય છે

તિપાતીધ્યાનો) કહ્યા છે ॥ ૮૩-૯૦ ॥

શુકલ ધ્યાન વડે ભાવિત-વાસિત ચિત્તવાળા ચારિત્ર
પ્રાપ્ત મુનિ ધ્યાનથી વિરામ પામ્યા બાદ નિશ્ચયે ૪ અનુપ્રેક્ષા
પણ ચિત્તવે ॥ (તે જ અનુપ્રેક્ષા આ પ્રમાણે-) આગવો
તે અપાયના-કટના દ્વાર છે તે સામવદ્વારાપાય, સસાર
અશુભ અનુભાવ-સારવાળો છે તે સસારાગુમાનુમાય સસા
રમાં ભવની પરપરા અનન્ત છે (એટલે સસાર અનન્ત
જન્મ મનુષ્યવાળો છે) તે મવસતાન અને સસારના પદાર્થો
અને સસારના પદાર્થો વિપરિણામી (પરાવૃત્તિ ધર્મવાળા
અર્થોત્ લક્ષ્યમશુ) છે તે વસ્તુચિરરિણામ (એ
ચાર અનુપ્રેક્ષા-ભાવના વિશેષ બાકી) ॥ (શુકલધ્યાનના
આર લેહમાથી) ખેંચા બે તથા ત્રીજી શુકલધ્યાન (સામા
ન્યથી) શુકલ લેખ્યામા ગણાય, અને પરમ શુકલ લેખ્યામા
યોગની સ્વરતા વડે ઉપાર્જન કરેલી શેલેશી અવસ્થાવાળા
કેવલિને (ચોથું ધ્યાન) લેખ્યા રહિત હોવાથી લેખ્યાતીત પરમ
શુકલધ્યાન ગણ્યુ છે ॥ અવધ (સવચા અહિંસા), અસ મોહ
(નિમોહત્વ), વિવેક (મોહનો ત્યાગ અથવા સાર અસા
રની નહેચણી), અને ઉત્સર્ગ (ઉપસંગ વખતે પણ ઠાથેત્સર્ગીહિ
નિશ્ચલતા) એ શુકલધ્યાનના ૪ લિંગ છે, કે જેનાવડે આ
મુનિ શુકલધ્યાન મુક્ત ચિત્તવાળા છે એમ ઓળખી શકાય

માટે તે અર્થને અનુસારે કેવલિને જ્ય ધાતુ મેં સિદ્ધ થયેલા ૧૨ધ્યાન
શબ્દનો વ્યપ્તેશ સ્વીકારાય છે (અદિ ચર્ચે ધાતુ યોગનિરોધના અર્થમા
ગણાયો) ધર્મ ધર્મસમૂહ દો (' એ ચિન્તાયાં જ્ય કાય
અયોગિત્વે ' ધર્મ આવસ્થક મને)

ધ્યાન હોય છે ॥ પર્વતની જેમ નિમ્નઠ પ અને તેથી શિથિલી
 અવસ્થાને પામેલા એવા તેજ દેવલિ ભગવાનને ધ્યુષ્ઠિપ્ર
 ક્રિયાઃપ્રાપ્તિવાનો^૧ નામે એાધુ વરસ શુદ્ધજ્ઞાન હોય છે ॥ એ
 પ્રમાણે ૧ હેઠુ ધ્યાન એક યોગે અથવા અનેક યોગમા કહ્યું
 છે, બીજુ શુદ્ધધ્યાન એક યોગવાળાને, ત્રીજુ કાયયોગીને
 અને ચોથુ શુદ્ધધ્યાન યોગ રહિતને કહ્યું છે ॥ જેમ છપ
 રચતુ મન અતિ નિશ્ચલ થયે છતે ધ્યાન કહેવાય છે, તેમ
 દેવલિ ભગવતને કાયા અતિ નિશ્ચલ થતા ધ્યાન કહેવાય
 છે (અર્થાત્ દેવલિને કાયાની નિશ્ચલતા એ ધ્યાન છે, અને
 છદ્મસ્થને મનની નિશ્ચલતા તે ધ્યાન છે) ॥ નિશ્ચયે
 પૂર્વપ્રયોગથી,^૨ અથવા કર્મનિર્મલના હેતુથી, અથવા
 એક શબ્દના ધણા અર્થહોવાથી,^૩ અથવા છનેન્દ્રના
 આગમથી (વચનથી) ભવસ્થ દેવલિને હ મેશા મનનો
 અભાવ હોવા છતા પણ છવોપયોગના સદ્ભાવથી (ઉપયોગ
 પરિણતિની અપેક્ષાએ) સૂક્ષ્મોપરત ક્રિયા આદિ ધ્યાનો
 (એટલે બ્યનિષ્ઠતક્રિયા અપ્રતિપ્રાપ્તી તથા સૂક્ષ્મ ક્રિયા અપ્ર
 તે સુ ક્રિયા નિવૃત્ત થઈને પુન જાદનક્રિયા થવાની નથી માટે ક્ષતિવૃત્તિ
 ૧ અદિ યોગક્રિયા વિચ્છેદ પામેલી છે માટે ધ્યુષ્ઠિપ્રક્રિયા
 અને તે ધ્યુષ્ઠિપ્રક્રિયા કોઈ પણ વખતે પડવાની--નારા પામવાની નથી
 અર્થાત્ ભવા ત સુધી કાયમ હવાની છે માટે અપ્રતિપ્રાપ્તો
 ૨ અયોગિ અવસ્થામાં સંયોગિપણામની અતિમ ધ્યાન સતતિ
 અદિ વિના ૧૦૧ પણ છવોપયોગ સદ્ભાવે આણુ રહી છે એ પ્રમાણે
 મણતા અયોગિને જે ધ્યાન કહ્યું છે તે પૂર્વપ્રયોગથી છે
 ૩ એ માણનો અર્થ કેવળ મન વિવચક ચિત્તામાં નથી પરન્તુ
 આત્મોપયોગ પરિણતિ આદિ અનેક અર્થ પણ મહણુ કરી શકાય છે,

તિપાતીધ્યાનો) કહ્યા છે ॥ ૮૩-૯૦ ॥

શુકલ ધ્યાન વડે ભાવિત-વાસિત ચિત્તવાળા ચારિત્ર પ્રાપ્ત મુનિ ધ્યાનથી વિરામ પામ્યા બાદ નિશ્ચયે ૪ અનુપ્રેક્ષા પછી ચિત્તવે ॥ (તે જ અનુપ્રેક્ષા આ પ્રમાણે-) આશ્રવો તે અપાયના-કટ્ટના દ્વાર છે તે મામ્મવદ્વારાપાય, સ સાર અશુભ અનુભાવ-સારવાળો છે તે સસારાગુમાનુમાય સ સા રમા ભવની પરપરા અનન્ત છે (જોટલે સ સાર અનન્ત જન્મ મરણવાળો છે) તે મયસતાન અને સ સારના પદાર્થો અને સ સારના પદાર્થો વિપરિણામી (પરાવૃત્તિ ધર્મવાળા અર્થોત્ સંબંધશુર) છે તે વસ્તુવિપરિણામ (એ ચાર અનુપ્રેક્ષા-ભાવના વિશેષ જાણવી) ॥ (શુકલધ્યાનના આરંભમાથી) ખેલા જે તથા ત્રીણુ શુકલધ્યાન (મામા ન્યથી) શુકલ લેશ્યામા ગણાય, અને પરમ શુકલ લેશ્યામા યોગની સ્થિરતા વડે ઉપાર્જન કરેલી શીલેશી અવસ્થાવાળા કેવલિને (ચોથું ધ્યાન) લેશ્યા રહિત હોવાથી લેશ્યાતીત પરમ શુકલધ્યાન ગણ્યું છે ॥ અવધ (નર્વંધા અહિંસા), અસ મોહ (નિર્મોહત્વ), વિવેક (મોહનો ત્યાગ અથવા સાર અસા રની બહેચછ), અને ઉત્સર્ગ (ઉપસર્ગ વખતે પણ કાચોત્સર્ગોદિ નિશ્ચલતા) એ શુકલધ્યાનના ૪ લિંગ છે, કે જેનાવડે આ મુનિ શુકલધ્યાન યુક્ત ચિત્તવાળા છે એમ જોળખી શકાય

માટે તે અર્થને અનુસારે કેવલિને જ્યેષ્ઠ ધાતુથી સિદ્ધ થયેલા ૧ જ્વાન શબ્દનો વ્યવહાર સીકારાય છે (અદિ જ્યેષ્ઠ ધાતુ યોગનિરોધના અર્થમા જાણવો) ધૃતિ ધર્મસમઘદો (જ્યેષ્ઠિતાયા જ્યે કાય નિરોધે ' જ્યે અયોમિત્વે " ધૃતિ આવશ્યક સૂત્રે)

છે ॥ ધીર એવા જે મુનિ પરિપહોથી અથવા ઉપસર્ગોથી
 ચળાયમાન થાય નહિ, તેમ પ્રે પશુ નહિ, તથા આગમના
 સુદન બાવોમા અને દેવમાયામા પણ મુગાય નહિ (એ
 શુકલધ્યાનનું જસમોદ લક્ષણ છે) ॥ દેહને વિષે રહેલા
 આત્માને દેહથી અને મર્ત્ય સંયોગોથી બિન્ન દેખે, તે વિવેક
 લિંગ, અને નિ સંગ એવા મુનિ ગરીબો અને ઉપધિનો
 (અથવા શરીર રૂપી ઉપધિનો) મર્ત્યા ત્યાગ કરે (તે
 શુકલધ્યાનનું જ્યુરતર્ગલિંગ છે) ॥ ધ્યાની મુનિને શુભાશુભ
 કર્મનો સવર નિર્જેશ અને દેવોના વિગાળ સુખ પ્રાપ્ત થાય
 છે, તથા ધર્મના ઉત્તમ ધ્યાનમા રહેલા (ધર્મધ્યાનમા
 રહેલા) જીવને શુભાનુબધ (પુણ્યાનુબધિ પુંબ) રૂપ ફળ
 પ્રાપ્ત થાય છે ॥ રતિ કલ્મ ॥ રહેલા જે શુકલધ્યાન મુખા
 સ્વાક્રમા (આત્મ સુખના અનુભવમા) અનુત્તર દેવોના
 સુખથી પણ વિશેષ હોય છે, અને (છેલ્લા) જે શુકલધ્યાનનું
 ફળ તેા અપસમાગી જીવોને મોક્ષરૂપ છે ॥ જે કાચથી
 સસારના હેતુરૂપ આશવના માર્ગ છે, અને તે આશ્રવમાર્ગ
 રૂપી સસારના હેતુ ધર્મધ્યાનમા અને શુકલધ્યાનમા છે
 નહિ, માટે ધર્મધ્યાન અને શુકલધ્યાન નિશ્ચયે (મોક્ષના
 કારણ રૂપ છે) ॥ કાણકે સવર અને નિર્જેન એ મોક્ષનો
 માર્ગ છે, અને તે સવર નિર્જેશનો માર્ગ તપશ્ચર્યા છે,
 અને તપશ્ચર્યાનું પ્રધાન-મુખ્ય અંગ ધ્યાન છે, તે કારણથી
 ધ્યાન એ મોક્ષનું કારણ છે ॥ ૯૧-૧૦૦ ॥

જેમ અનુક્રમે વચના મેલને, લોખ રના ઢાટને, અને
 પૃથ્વીના કાઢવને અનુક્રમે જળ અગ્નિ એને સૂર્ય મેવ ધોઈ
 શુદ્ધ કરે છે, કાટ બાળીને ફર કરે છે, અને કાઢવને સૂત્રાવી

નાખે છે, તેમ ઉત્તમધ્યાની અને પાકમી જીવ જીવરૂપી
 વસ્તુ હોખડ અને પૃથ્વીમા નહેલા કમરૂપી મેલ કાટ અને
 કાલમે ધ્યાનરૂપી જગ અગ્નિ અને સૂર્ય વડે વિનાશ
 પમાડે છે ॥ અહિ જેમ ધ્યાનથી યોગોને (મન વચન
 કાયાના બ્યાપારોને) જેમ તાપ શોષ અને ભેદ નિશ્ચયથી
 છે, તેમ ધ્યાની જીવના કર્મના તાપ અને શોષ અને ભેદ
 નિયમા-નિશ્ચયે છે ॥ તથા જેમ વિશોષ અને વિરેચન
 અહિ ઔષધો વડે રોગાશય (બ્યાધિના સ્થાનતુ) અથવા
 રોગાશય ચાન્ત થાય છે, તેમ ધ્યાન અને અનશન અહિ
 યોગો વડે કમરૂપી રોગ ચાન્ત થાય છે ॥ જેમ ઘણા
 કાળના ભેગા કરેલા કાણોને વાયુ મહિત કુકાયલો અગ્નિ
 નિશ્ચયે બાગી નાખે છે, તેમ (ઘણા કાળના) કર્મરૂપિ કાણોને
 પશુ આ ધ્યાન રૂપી અગ્નિ હણવારમા બાગી નાખે છે ॥
 અથવા જેમ વાયુ વડે હણાયેલા મેષના સમૂહ હણવારમા
 લેદાઈ જાય છે તેમ ધ્યાનરૂપી પવનથી પ્રેરાયેલા-હણાયેલા
 કર્મરૂપી મેષો વિલય પામી જાય છે ॥ ક્ષાયથી ઉત્પન્ન
 થયેલા ઈર્ષ્યા વિવાદ અને શોક અહિ હુ ખવાળા મનવડે
 ધ્યાનયુક્ત ચિત્તવાળો જીવ બાધા-પીડા પામતો નથી ॥
 તેમજ ગીત આતપ અહિ ઘણા પ્રકારના હુ ખ શરીરમા
 વર્તે છે તે ધ્યાનમા નિશ્ચલ ચિત્તવાળો નિજ રાસિલાપી જીવ
 બાધા-પીડા પામતો નથી ॥ એ પ્રમાણે ધ્યાન સર્વ ગુણોનુ
 સ્થાન છે, દ્રષ્ટુખ અને અદ્રષ્ટ સુખનુ આધન છે, ગતિ
 પ્રશસ્ત છે, શ્રેયેય છે, હેય છે, અને હ મેશા મેય (ધ્યાવા
 યોગ્ય) છે इति शुक्लस्मृतम् ॥ ૧૦૧-૧૦૬ ॥

॥ अथ मिथ्यात्व स्वरूपम् ॥

એ પ્રમાણે પૂર્વે કહેલા ચાર ધ્યાનમાથી ૧હેલા બે (આત્મધ્યાન અને રૌદ્ર) ધ્યાનમા મિથ્યાત્વ હોય છે, અને ૩હેલા બે ધ્યાનમા સમ્યક્ત્વ અને સમ્યક્ત્વ સહિત સર્વ અનુદાન હોય છે ॥ ત્યાં અનાદિ સપર્યવસિત (એટલે અનાદિ શાન્ત), અને અનાદિ અપર્યવસિત (એટલે અનાદિ અનન્ત) એમ બે પ્રકારનું મિથ્યાત્વ છે, એ બન્ને પ્રકારના મિથ્યાત્વમાથી ૧હેલું મિથ્યાત્વ બંધ્ય જીવોને અને પર્યન્ત તથા આદિ રહિત (એટલે અનાદિ અનન્ત કાયમા વર્તતા) એવા અબંધ્યોને બીજું મિથ્યાત્વ બાંધેલું ॥ અને તે બેથી બિન્ન એટલે બિજાં અધિવાળા (એટલે પ્રાપ્ત સમ્યક્ દર્શન વાળા) જીવોને તે મિથ્યાત્વ (એટલે સમ્યક્ત્વથી પતિત થયે પ્રાપ્ત થયેલું મિથ્યાત્વ સાદિપર્યન્ત (સાદિ સાન્ત) હોય છે વળી ક્ષીણદર્શી^૧ એવા બગવતોએ મિથ્યાત્વ ૮ પ્રકારનું ઠણું છે ॥ (તે ૮ પ્રકાર આ પ્રમાણે-) એકાન્તિક-શાસયિક-વૈનયિક-પૂર્વબ્યુદ્ધાહ-વિપરિતરૂચિ-નિસર્ગ-અમોહ-અને મૃદદ્રષ્ટિથી ઉત્પન્ન થયેલ એ ૮ પ્રકારના મિથ્યાત્વ છે ॥

૧ ક્ષીણ એને ક્ષય પામ્યું છે દર્શન એટલે દર્શન મોહનીય કર્મ જેનું એવા સાદિક સમ્યક્દ્રષ્ટિવાળા શ્રી જીનેન્દ્ર બગવાન ક્ષીણ-દર્શી કહેવાય

હવે એ આઠ મિથ્યાત્વના લક્ષણ અન્યકાર પોતે કહે છે તે આ પ્રમાણે છવ સર્વથા સ્થિતિક (-અનિત્ય) છે, અથવા છવ સર્વથા અસ્થિતિક (એટલે નિત્ય) છે તથા છવ સર્વથા સ્વચ્છ છે અથવા સર્વથા નિર્ગુણ છે, ઈત્યાદિ રીતે એકાન્ત ભાષા બોલનાર છવને તે પકાન્નિક મિથ્યાત્વ કહ્યું છે ॥ સર્વજ્ઞ વીતરાગ ભગવતે જે છવ અજીરાદિ ભાવો જે રીતે કહ્યા છે તે રીતે સત્ય હશે કે નહિ ? એવા સંકર્ષ-ચિંતન વડે ઘાતવિક મિથ્યાત્વ કહ્યું છે ॥ (સર્વે વિગીઓ (સર્વે દર્શનના સાધુઓ) આગમ રૂપ છે (પોત પોતાના દર્શન પ્રમાણે સાધુ ધર્મવાળા છે), સર્વે દેવો આગમરૂપ છે, અને સર્વે ધર્મો પણ શ્રેષ્ઠ આગમવાળા (પોત પોતાના શાસ્ત્ર પ્રમાણે પ્રમાણભૂત) છે, એવા પ્રકારની પુરૂષોની જે બુદ્ધિ તેને લોકો વૈનયિક બુદ્ધિ-મધ્યસ્થ બુદ્ધિ કહે છે (અર્થાત્ તે વૈનયિકમિથ્યાત્વ કહ્યું છે) ॥ ચર્મકારતુ મહાજ (અશો વડે જેમ લોજન પામે) ચર્મના-આમડાના લવો-અશો વડે જેમ લોજન ન પામે (સાચ લોજનને પામી શકે નહિ) તેમ કુહેતુ અને કુદ્રહાતોવડે (આથહથી ઉત્પન્ન થયેલ કુતલો વડે) બરેલો-આપ થયેલો છવ તત્ત્વ પામતો નથી, (તે પૂજ-પુદ્ગાદમિથ્યાત્વ કહેવાય) ॥ જવર (તાવ)વાળા છવને જેમ કડવો રસ પણ મધુર લાગે છે, તે દોષ વ્યાપ્ત ગનવાળો અને તેથી વિપરીત શ્રદ્ધાવાળો થયેલો છવ અસત્યને પણ સત્ય માને છે (તે ત્રિવરિનરચિ મિથ્યાત્વ કહેવાય) ॥ જેમ જન્મથી અધ થયેલ પુરૂષ મનોહ કે અમનોહ રૂપને સર્વથા કેળી શકતો નથી, તેમ

સ્વભાવથીજ મિથ્યાદ્રષ્ટિ એવો દીન (પામર) જીવ તત્ત્વ કે
અતત્ત્વને જાણી શકેનો નથી (તે નિસર્ગમિથ્યાત્વ કહેવાય)
॥ ૧-૧૦ ॥

યુક્તાયુક્તાની ંહેચણુ રહિત (આ યોગ્ય કે અયોગ્ય
છે એમ નહિ જાણનારો) એવો મૂઢદ્રષ્ટિવાળો જીવ
(મુજબણુવાળો જીવ) ગળીને દેવ ંહે છે, પરિમહીને સાધુ
કહે છે, અને પ્રાવિહિસાને ધમ ંહે છે (તે સમોહ
મિથ્યાત્વ કહેવાય) ॥ શ્રી જીનેશ્વરોએ પ્રરૂપેલા પદાર્થોની
અશ્રદ્ધારૂપ લક્ષણવાળા એ એકાન્તિક આદિલેહ વડે મિથ્યા
ત્વના ઉ' લેહ કહ્યા ॥ જેમ ધાતુસૂચના (સૂચના) રોગીને
જે અન્ન ઉપર રૂચિભાવ (નહોય) તેમ એ જીવોને જીનેન્દ્ર
ધમને વિષે ધર્મરૂચિ (આજ ધર્મ છે એવી ખાત્રી) હોતી
નથી તેવી રીતે મિથ્યાદ્રષ્ટી પશ્ચાથી જીનેશ્વરના ધમને
વિષે એવા જીવોને ધર્મ પ્રત્યે રૂચી થતી નથી ॥ પાશ્વ
રગો વડે ભાવિત ઠયાં છતાં (એટલે રગ્યા છતાં)
પણુ નીતી (ગળીનો રગ અથવા ગળીના રગવાળુ વસ્ત્ર)
નિશ્ચયે પોતાની કુબ્ધતા (કાળાશ) છોડતી નથી તેમ દ્રવ્ય
પરિક્રમણાએ વડે (તથાવિધ દ્રવ્યાદિ સામગ્રીએ પ્રાપ્ત
થવા છતાં પણ) અભવ્ય જીવોનું મિથ્યાત્વ છૂટી શકતું નથી
જેમ ઉપધાતુ (ત્રાણા અને લોહ ત્રિવાયની ધાતુ) પારસ
મણિના સ્પર્શવડે પણ મુવર્ણપણુ પામતી નથી તેમ યોગ્ય
તારૂપ ઉપાદાન વિના (એટલે મુક્તિની યોગ્યતારૂપ મૂળ

૧ અદિ સુધીમાં ૭ લેહ કહ્યા અને ૮મો લેહ જે મૂઢદ્રષ્ટિ
મિથ્યાત્વ તેનો અર્થ આગળ ૧૮મી આયામા કહેવાશે.

કારણ વિના) અભવ્ય જીવ પણ (મિથ્યાત્વ છોડી સમ્યક્ત્વ પામી શકતો નથી, કાનુ દે અભવ્યને તથાવિધ યોગ્યતાનોજ અભાવ હોય છે) ॥ (ઉપર કહેલા ઉપધાતુના દ્રષ્ટાંતે અભવ્ય જીવ) જે દે જ્ઞાન દશન ઇત્યાદિ લક્ષણ રૂપ ગુણ વાળો આત્મા છે, તેા પણ આગમરૂપી પાન્સમણિના સ્પર્શ પડે કદીપણ સિદ્ધત્વ પામી શકતો નથી ॥ જે જીવોને (અભવ્યોને) ઉપર કહેવ મિથ્યાત્વોમાથી અભિનિવેષ મિથ્યાત્વવદ્ને બાકીના ચારે પ્રકારના મિથ્યાત્વ અનાદિ અનત કાળ સુધી અનત પુણ્યલપ્તવર્ત્ત સુધી હોય છે ॥ હવે જે આઠમુ મિથ્યાત્વ દ્રષ્ટિ સુક્ત નામવાળુ (મૂઢદ્રષ્ટિમિથ્યાત્વ) કહ્યુ છે, તે પુન ચરમાવર્ત્તમા (છેલ્લા પુણ્યલપ્તવર્ત્તમા) માગોતુમાગિના ગુણની પ્રવૃત્તિવાળુ છે ॥ (જે આઠમા મિથ્યાવાળો જીવ) જીનેન્દ્ર ધર્મને બહુમાન આપે છે, હ મેશાલાવાચાર્મની (સુવિહિત મુનિની) સેવા કરે છે, યમ નિયમ આદિ અગીકાર કરે છે, અને શુભ-પ્રશસ્ત એવુ યોગબીજ અહિ પ્રાપ્ત કરે છે ॥ પુન વૈરદેવને ધારણ કરતો નથી, દ્રવ્યાદિક અભિગ્રહો અગીકાર કરે છે, અને મધ્યસ્થ ભાવે પોતાના અને પગ્ના સમગ્ર શાઓતુ અવગાહન કરે છે ॥ ૧૧-૨૦ ॥

૧ જિનેષુ કુદૃષ્ટિ તત્ત્વમસ્કાર યદ્ય ચ । પ્રણામાદિ ચ સ્પૃહ, યોગવોજમનુસમમ્ ॥ ૧ી જીનેશ્વરને વિષે કુશલ ચિત્ત જીનેશ્વરનેજ નમસ્કાર અને પ્રણામની શુદ્ધિ એ એટલુ યોગવોજ ॥ ૨ી ઇત્યાદિ અનેક આય હોઃ યોગતુ એટલે ધર્મતુ બીજ એટલે કાળરૂપ અહિ પ્રગટ થાય છે (યોગદ્રષ્ટિ સમુચ્ચયે)

યોગઅવચક-ક્રિયાઅવચક-અને કૃણઅવચક એ

ત્રણ પ્રકારના અવચક યોગરૂપ ઇત્યાદિ ઔષધાદિ વડે દાન
અને વિન્યાદિ શુભયુક્ત તથા જ્ઞાનશુભની વૃદ્ધિ કરવામા
રતિવાળો હોય છે ॥ પૂર્વોદ્ધિત સુતજ્ઞાન લાભે છે, અથવા
રહસ્યો બીજાને દર્શાવે છે, અથવા બાધે છે (રચે છે), પરંતુ
જો મિથ્યાદષ્ટિ અભવ્ય જીવ મમ્યદ્ સુતને સમાધાન જાણતો
નથી માટે તેને પૂર્વજ્ઞ્યો ન હોય ॥ શુભીનો સગ કરે,
યોગની ઉત્તમ કથા ઠહેવામા તત્પર હોય, ઉચિત કૃત્ય
કરવામા તત્પર હોય, ક્રિયાદિકમા ઉદ્વેગ ન હોય, અને
તાત્વિક ભાવો જાણવાની જીજ્ઞાસા હોય છે ॥ સસારથી
ત્રાસ પામનાર હોય, જવરૂપી પાસને પાસ (ફદ) સરખો
માને, શાસ્ત્ર સાબળવાની ઇચ્છાવાળો હોય, સત્યવાદી હોય,
સરળ મનિવાળો હોય, અને ધર્મને નિવિઘ્નપણે સાધનારો
હોય ॥ સસારરૂપી પાસથી છૂટવા માટે સર્વ કષ્ટ કરે, ધનનું
દાન આપે, શુદ્ધની ભક્તિવાળો અને સમાવત હોય, શુદ્ધ
ધર્મનો દ્રોહ ન કરે, ઇત્યાદિ ધ્યાનના બીજ (કારણોને)
ધારણ કરનારો હોય છે ॥ જવાબિનદી એવો જીવ દીન,
માયાવી, માત્સર્યવાળો, કૃપણ, અભિમાની, નિષ્કલારબી
(વચકયોગી) હોય છે તે જ્વેષ્ઠપદ^૨ રૂપી હુદ્દ દોષ વડે

૧ અર્થ સુધીના ગુણો યોગીજ પામેના જીવ સંબધિ જાણવા
એ યોગીજમાં સમ્મરૂત્વ નથી પરંતુ ધર્મ પ્રાપ્તિને યોગ્ય એવું
શિથિલ મિથ્યાત્વ છે ધર્મયોગનકાળ એજ છે

૨ આ ગ્રાંથમાં જલેલા જવાબિનદિ આદિ ગુણો જ્વેષ્ઠપદ મા
વર્તતા જવાના છે

ચુક્ત હોય છે ॥ આત્મોત્કર્ષ (પોતાની મોટાઈ) માને છે, લોકોત્તર માર્ગમાં પક્ષપાત સંજતો નથી, પાપ કર્યા બાદ પશ્ચાત્તાપથી સહિત હોય છે, પોતાના ઉત્કર્ષ (ગર્વ) વાળો હોય છે, અને લૌકિક શુભવાળો હોય છે ॥ ઇત્યાદિક અનેક જે વીતરાગ ભાષિત પ્રવચનમાં કહેલા જે શુભો તેની વિધીમાં પ્રિતિવાદા મનુષ્યોમાં તે પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છાવાળો અને ત્યાગ કરવા યોગ્ય જે પદો તેનાથી વિપરીત બાજુવા યોગ્ય પદોએ કરીને મટીત ॥ ઇત્યાદિ ત્યાગ કરવાની બુદ્ધિવાળો તથા નિર્લેપ અને વ્યવહારના પક્ષવાળો એવો છવ ચરમા વર્ત્તમાં (છેલ્લા પુરૂષપરાવર્ત્તમાં) ચરિતકરણ (છેલ્લું મથા પ્રવૃત્તકરણ ૧ પુરૂષલ પગલ પ્રમાણનું) કરે તે મૂઢદષ્ટિ મિથ્યાત્વ બાજુનું ॥ ત્યારબાદ ધનરાગદ્વેષની મન્યનો સેવ કરી તત્વાર્થ મદ્દાનરૂપ સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કરે તે પ્રત્યુકદ્દ (ઉચ્ચ) પાપના પશ્ચિવથી (વશથી) અનુભવવાળો (સ સાર વૃદ્ધિ કરનારા) એવા કાર્યોથી વિરામ પામે છે ॥૨૧-૩૦॥

જળી સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કર્યે છતે કદાચ પૂર્વોક્ત શુભો ન પશ્ય હોય, તો પણ મોક્ષના કાર્ય માટેજ એક પ્રયોગન વાળો હોવાથી સ્વેચ્છપદ્ધતિમાં રતિ પામે છે ॥ પૂર્વોક્ત સાત પ્રકારનું મિથ્યાત્વ અતીતકાળમાં બળ્યોએ તથા અબળ્યોએ અનન્ત^૧ પુરૂષલ પરાવર્ત્ત મુખી પ્રાપ્ત કર્યું છે ॥ અને આઠમું મિથ્યાત્વ બળ્યમિથ્યાદ્રષ્ટિઓએ પ્રાપ્ત કરેલ હોય છે, પરંતુ

૧ સમ્યક્ત્વરહિત પણ સ્વસ્થપદાર્થના જ્ઞાન વૈરાગ્ય અનુગત આદિ આવશ્યક મોક્ષના અભિલાષ

૨ છેલ્લા પુરૂષલ પરાવર્ત્તની પેદાશના કાળમાં જે મિથ્યાત્વો હે

અભવ્યોએ પ્રાપ્ત કરેલ હોતુ નથી, અને તે પણ માગીનુ-
સારિ શુદ્ધ યુક્ત બુદ્ધિવાળા ભવ્ય હવો કિલ્લ પરિણામી
હોવા છતાં પણ પરમપદ-મોક્ષને અર્થે પ્રવૃત્તિ કરનારા હોય
છે ॥ અતિ મન્દ કથાયવાળા એવા તે ભવ્ય હવો (મૃદ-
દ્રષ્ટિ મિથ્યાત્વવાળા હવો) દાક્ષિણ્ય કૃષ્ણ ઇત્યાદિ શુદ્ધ
યુક્ત હોવાથી છનેન્દ્ર ધર્મમા નિન્દાવાળા હોતા નથી માટે
એ આઠમું મૃદદ્રષ્ટિ મિથ્યાત્વ ભવ્યો વડે નિમ્ન થયેલું
હોય છે ॥ જે આભિનિવેષિત મિથ્યાત્વને સવ સંપૂર્ણ કદા
ગ્રહ વડે જાણવા યોગ્ય છે, અને એ મિથ્યાત્વ પુન અભવ્ય
હવોએ આ સંસાર સમુદ્રમા પ્રાપ્ત કર્યું નથી ॥ આઠમા
મિથ્યાત્વમા ધર્મ ઉપર રૂચિભાવ હોય છે, અને તે ધર્મો
ઢિંકરૂચિનો વિન્તાર થાય છે માટે એ ઠોઈપણ પ્રકારે કદા
ચિત્ તે આઠમું મિથ્યાત્વ (અથવા અનુષ્ઠાન)મા પ્રવર્તે
(પ્રાપ્ત થાય) તો પણ તે હવની પ્રથમા થાય છે ॥ (એ
મિથ્યાત્વ બ્યતીત થયા બાદ) પ્રાય^૧ અહિ દાયોપશમ
સમ્યક્ત્વ પામે એમ સપ્રદાયથી^૨ (વૃદ્ધ પરપરાથી) મનાય
■ અથવા એ તેજ ભવમા જેની મુક્તિ હોય એવા કેટલાક
હવો (તે દાયોપશમ પામ્યાબાદ તેજ ભવમા) દાયિક
સમ્યક્ત્વ પણ પામે છે ॥ ચૌદ પૂર્વ અથવા ૧૦ પૂર્વ (શુ
જ્ઞાન જેને હોય તેને) વિષે નિશ્ચયથી સમ્યક્ત્વ હોય છેજ,

૧-૨ કારણ કે સિદ્ધાન્તમા દાયોપશમ સમ્યક્ત્વનો પ્રથમ લાભ
કલો છે માટે અને પતીત થયા બાદ પણ પ્રથમ લાભ દાયોપશમ
સમ્યક્ત્વનો હોય ■ માટે સર્વ વખતે પ્રથમલાભમા તો પ્રાય
એટલે વિશેષતઃ દાયોપ૦ સમ્યન્નીજ પ્રાપ્તિ છે અને સર્વથી પ્રથમ
લાભ તો ઉપ૦ સમ્યન્નો ■ તે પ્રયત્નર પોતેજ કદમી ગાયામા કહે ■

અને શેષમા (બીજા શ્રુતજ્ઞાનીઓને) સમ્યક્ત્વની લાજ ન
 છે (હોય અને ન પણ હોય), પુન તે શેષ જ્ઞાનીઓમાં
 પણ મતિજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાનના વિષયાંસથી મિથ્યાત્વ હોય
 છે, સર્વથી પ્રથમ અનાદિ કાગમા પ્રથમ લાભ વખતે નિશ્ચયે
 ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થાય છે, (અને તે પ્રથમ લાભવાળું
 ઉપશમ સમ્યક) પ્રતિપાતી થયા બાદ-વમ્માબાદ (ઉપશમ
 સમ્યક્ત્વ પામવાનો) નિયમ કહ્યો નથી (ક્ષયોપ ૦ પામે
 અથવા ઉપશમ પણ પામે) કાન્હુ કે ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ
 પણ પામે, (અને ક્ષયોંથી ક્ષાયક સમ્યક્ત્વ પણ પામે)
 ત્યાં સુધી મિથ્યાત્વ ક્ષય પામ્યું નથી ત્યાંસુધી સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્તિ
 હવે નિશ્ચયે ૩ પુજની સત્તા હોય છે, અને મિથ્યાત્વ
 ક્ષય પામ્યા બાદ તો જે પુજની સત્તા અથવા ૧ પુજન
 સત્તા અથવા ક્ષપક^૧ (=ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વદ્રષ્ટિ) પણ હોય છે
 ॥ ૩૧-૪૦ ॥

ઉપશમસમ્યક્ત્વ-વેદક (ક્ષયોપ ૦) સમ્યક-અને ક્ષાયિક
 સમ્યક્ત્વ એ ત્રણ અવિત્ત સમ્યક્ત્વથી (એટલે થોડા ગુણ
 સ્થાનથી પ્રારંભીને) અપ્રમત્ત ગુણસ્થાન સુધીના સમ્યક્ત્વદ્રષ્ટિઓમાં
 હોય છે, તથા અપ્રમત્તથી ઉપશાન્ત મોહ સુધીના અથવા અપ્રમત્ત
 મત્તથી સિદ્ધત્વ સુધીના ચથાયોગ્ય^૨ક્રમ પ્રમાણે સમ્યક્ત્વ હોય

૧ મિથ્યાત્વ ક્ષયે ૨ પુજની, ચિત્રક્ષયે ૧ પુજની સત્તા અને
 સમ્યક-ક્ષયથી ક્ષપક થાય છે

૨ અર્થાત્ ૪-૭ સુધીમાં ત્રણે સમ્યક્ત્વ, ઉપશમદ્રેષ્ટિની અંત
 ક્ષાયે ૭ થી ૧૧ સુધીમાં ઉપશમ અને ક્ષાયક એ બે સમ્યક્ત્વ ત્રણ
 ક્ષપકની અપેક્ષાએ ૭માંથી સિદ્ધ અવસ્થા સુધીમાં ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ
 ચથાયોગ્યક્રમ છે

છે ॥ વૈમાનિક દેવો, મનુષ્યો, 'ગ્લપમાદિ ત્રણ નરકના નારકો',
 અને અસંખ્ય વર્ણાયુષ્યવાળા (યુગલિક) તિર્યચ (નર), એ ત્રણ
 પ્રકારના સમ્યક્ત્વવાળા (ઉપ૦ વે૦ ક્ષા૦ સમ્ય૦વાળા) છે,
 અને શેષ સર્વે વેદક અને ઉપશમ સમ્ય૦વાળા છે ॥ પૂર્વે
 નહિ બાધેલ આયુષ્યવાળા મનુષ્યોનું ને ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ
 તે નિશ્ચય ક્ષપક એવિગત (ક્ષપક એણે તે- જ ભવમા
 પ્રારબ્ધનારને) હોય છે, માટે તે તદ્ભવિક ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ
 છે, અને પૂર્વે બાધેલ આયુષ્યવાળા જીવોને (પરભવમા
 પણ ક્ષાયિક સમ્ય૦ સાથે આવે છે માટે) પરમવિષ ક્ષા૦
 સમ્ય૦ છે ॥ ભવનપતિ, વ્યન્તર, જ્યૈષ્ઠિય, સંખ્યાત
 આયુષ્યવાળા સજ્ઞિ પચેન્દ્રિય તિર્યચ જીવો તથા પદ્મપ્રમાદિ
 (૪થી નરકથી જમી નરક સુધીના) નારકોને પરભવિક કે
 તદ્ભવિક એ બે ક્ષાયિક સમ્ય૦ માનું એકપણ ક્ષા૦ સમ્ય૦
 નથી ॥ તેમજ એકેન્દ્રિય દ્વીન્દ્રિય ત્રીન્દ્રિય ચતુરિન્દ્રિય અને
 અસજ્ઞિ પચેન્દ્રિય જીવોને એકપણ સમ્યક્ત્વ તદ્ભવિક હોતું
 નથી. (એ જીવોને એ ભવમા ત્રણમાંનું એક પણ સમ્ય૦
 નથી) અને પૂર્વે કહેલા જીવોને પરભવિક (પરભવિક ક્ષાયિક
 સમ્ય૦) હોતું નથી ॥ ઉપશમ-ક્ષાયિક-અને વેદક^૧ એ

૧ અહિં વેદક સમ્ય૦ વાસ્તવિક રીતે સમ્ય૦મોહનીય પુદ્ગલોના
 અતિમ માસરૂપ હોવાથી એ કે પૌર્ણલિક છે અને વેદક છે તો પણ
 અન્યથા એમનું સમ્યક્ત્વ હોવાથી અને પૂર્વજ ક્ષાયિક સમ્ય૦ની
 પ્રાપ્તિનું કોરણ હોવાથી એ વેદક સમ્ય૦ને ક્ષાયિક પ્રાય ગણી અપૌ
 ર્ણલિક અને અવેદક કહ્યું હોય એમ સંભવે છે

ત્રણ સમ્યક્ત્વ અપૌદ્ગલિક^૧ અને અવેદકર સમ્યક્ત્વ છે, અને ક્ષાયોપાસમ્યં પુદ્ગલ^૨ વડે વેદવા યોગ્ય છે તે કારણથી તે પૌદ્ગલિક સમ્યક્ત્વ અથવા વેદક સમ્યક્ત્વ કહેવાય છે ॥ ત્યાં ઉપશાન્ત પુદ્ગલોથી ઉત્પન્ન થયેલું જે ઉપશમ સમ્યક્ત્વ અને આસ્વાદન સહિત^૪ એક સારવાદન સમ્યક્ત્વ તે અનુક્રમે ઉભય રહિત છે (એટલે ઉપાસમ્યં વિપાકવેદન અને પ્રદેશવેદન રહિત છે) અને (સારવાદન સમ્યક્ત્વ) વિપાક વેદન અને પ્રદેશવેદનને સાધનારૂ (એટલે વિપાકોદય અને પ્રદેશોદયવાળું છે ॥ તે કારણથી મિથ્યાત્વનો ક્ષય થયે કર્મનો બન્ધ જે પ્રકારે થાય છે, તેમા મિથ્યાત્વ તથા અનન્તાનુબન્ધના હેતુ રહિત તે નિરુદ્ધ, અને બીજા (અવિરતિ, કષાય, અને યોગરૂપ) બીજા હેતુઓથી થતો જે કર્મબન્ધ તે સાનુદ્ધ (એમ જે પ્રકારનો કર્મબન્ધ થાય છે) ॥ જે કે નિશ્ચયે અવિરતિ કષાય અને યોગ એ ત્રણ હેતુઓથી (સમ્યક્દ્રષ્ટિ જીવોને) કર્મબન્ધ તો હોય છે જ પરંતુ તદ્દગણ જન્ય (સમ્યક્ત્વ શુભ વડે થતો) કર્મબન્ધ તો મન્દ (મિથ્યાત્વપેક્ષાએ અપ તો), મન્દ અને અતિમન્દ (ઈત્યાદિ અનેક પ્રકારની તારતમ્યતાવાળો) છે ॥

૧-૨ જે સમ્યક્ત્વ કર્મ પુદ્ગલોના ઓદ્દેગ ત્રણથી-કેટલી પ્રમટ થાય તે અપૌદ્ગલિક અને અવેદક કહેવાય.

૩ સમ્યક્ત્વ મોહનીય કર્મના શુદ્ધપુજ - ૪ પુ-૨૪૦-૨૪૧ કહેવાયી

૪ અથવા સારવા ન સમ્યંસદ્દિન દિશ્વન્ત પુદ્ગલોને જે ઉપશમ સમ્યં તે મન્દ (અનુક્રમે કિલ્લ કિલ્લ જે દિશ્વ સહિત ૩ એવો ભાવ પણ ગાથામાંથી દ્રષ્ટ શક્ય છે)

તે કારણથી મિથ્યાત્વ એ પરમશત્ય છે, પરમવિષ છે, પરમ
 (ઉત્કૃષ્ટ) બધનો (ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબધાદિનો) હેતુ-કારણ છે
 માટે અવિતથ યોગો વડે (સત્ય-યથાર્થ-પ્રશસ્ત એવા
 યોગો વડે) મિથ્યાત્વ હું મેશા સ્વભાવથી જ ત્યાગ કરવા
 યોગ્ય છે ॥ અને સમ્યક્ત્વ બવવિરહનું^૧ કારણ છે, જીને
 નદ્ર મતનો નિસ્પદ (સાર) છે, ઉત્કૃષ્ટ દ્રષ્ટિવાદની સપૂર્ણતા
 (એટલે સપૂર્ણ દ્રષ્ટિવાદનો સાર) છે, તથા બળ્યજીવને
 અનુભવવા યોગ્ય બાબુક^૨ સ્વભાવ રૂપી નદનવનને પ્રકુલિત
 કરવામા મેધ સમાન છે ॥ ૪૧-૫૧ ॥ इति मिथ्यात्ववाचिकार ॥

૧ અહિ મવવિરહ શબ્દ શ્રી હરિભદ્રચરિત્રી કૃતિનો સૂચક
 પદ્ય છે

૨ જીવ સ્વભાવ બાબુક અને અજાણુક એમ બે પ્રકારના છે
 તેમાં બાબુક એટલે નિમિત્તયોગે સ્વભાવની પરાર્થિત થવી એ સ્વભાવ
 બળ્ય જીવમાં છે અને નિમિત્તયોગે પણ જીવસ્વભાવ ન પસંદાય
 એવો અજાણુક સ્વભાવ અજાન્યમાં છે પુદ્ગલમાં પણ એ બે સ્વભાવ
 દેખા છે

॥ अथ आलोचनाधिकार ॥

હવે સર્વ પાપકર્મોની આરાધનાનો (એટલે સર્વ પાપ કર્મોના પ્રાપ્તિસ્થિતથી શુદ્ધ થવાનો) અધિકાર ઠહેવાય છે ત્યાં સમ્યગ્દ્રષ્ટિ અને મિથ્યાદ્રષ્ટિ એમ બંને પ્રકારનાં જીવો પણ અનેક પ્રકારનાં કલા છે ॥ શ્રી જીનેન્દ્ર ભગવતના વચનને વિષે ચતના (એટલે જીનેન્દ્રની આજ્ઞા પ્રમાણ કરવી) અને દ્રવ્યાદિ યોગો વડે (દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાળ-ભાવ એ ચાર પ્રકારે વિધિ પૂર્વક અનુષ્ઠાન કરવું તે નિશ્ચયે ઘર્માભિયાન ઠહેવાય, અને તે (ચતના તથા વિધિ ક્રિયા) નો પ્રતિષેધ (એટલે અચતના અને અવિધિ એ પ્રવર્તવું) તે ગિરાચના ઠહેવાય ॥ મોહ રૂપી શત્રુનો નાશ કરવામા મહા પરાક્રમ વાળા તથા આલોચના રૂપી ચક્ર (મુદર્શન ચક્રાદિ સરખા ચક્ર) વડે નાશ પમાડેલ-હથેલ કર્મરૂપી રાજ પાસેથી પ્રાપ્ત થયો છે જ્યેષ્ઠ જન્મેથી એવા શ્રી મહાવીર સ્વામીને નમસ્કાર કરીને (આલોચનાનો અધિકાર કહું છું) ॥ હસ્તત્રિક (હસ્ત-ચિત્રા-સ્વાતિ), ઉત્તરાત્રિક (ઉત્તરાશ્વાશુની-ઉત્તરાષાઢા-ઉત્તરાભાદ્રપદ), અવજ્ઞત્રિક (અવજ્ઞ-ધનિષ્ઠા-શતતારકા), રોહિણિદિક (રોહિણિ-મૃગશિર્ષ), રેવતિદિક (રેવતિ-અશ્વિનિ), પુનર્વસુદિક (પુનર્વસુ-પુષ્ય), અને ૧૮ આલોચના નક્ષત્રો (એ

આલોચના લેવા યોગ્ય) કદા છે ॥ આલોચના લેવા યોગ્ય
તિથિઓ નદા-ભદ્રા-જ્યા-અને પૂર્ણા (એટલે ૪-૬-૧૪
સિવામની ૧૭ તિથિઓ છે, રવિ-સોમ-બુધ-શુક્ર-અને શુક્ર
એ શુભવાર છે, અને વિષ્ટિ (ભદ્રા) મિનાયના (મત) કરણો
છે ॥ ધન અને મીન રાશિનો સૂચ હોય, તથા શુક્રએ
સિંહ રાશિમા પ્રવેશ કર્યો હોય (અર્થાત્ સિંહસ્થ વર્ષ),
ગડયો ॥ અને વ્યતીપાતયોગ તથા બીજા ધણ અશુભ
યોગ આલોચના આપવામા ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે ॥ વસતિનું
પ્રવેદન કરીને (વસતિનું શુદ્ધિ જણાવીને), તથા વર્ષોવાસ
(વર્ષોકાળ) નો ત્યાગ કરીને સમ્યક્ત્વની વિશુદ્ધિ કરેલ એવો
જીવ શ્રી જીનેશ્વર-શુક્ર-અથવા સ્થાપનાચામની આગળ
(આલોચના અગીકાર કરે) ॥ આલોચના માટે શ્રી ગીતાર્થ
શુક્રની શોધ ૭૦૦ યોજન સુધીમા કરે અને ઉત્કૃષ્ટથી ૧૨
વર્ષ સુધી શોધ કરે ॥ સવિત્ર-અપક્ષપાતી-પાપના બીજ-
મૂલગુણ તથા ઉત્તરગુણવડે શુદ્ધ-અને શાસ્ત્ર રહસ્યના
જ્ઞાતા એવા ગીતાર્થ શુક્ર હોય તે તથા આ જીવ આલો
ચનાને યોગ્ય છે કે અયોગ્ય તેનું શોધન કરનાર (જાણનાર),
બાલક-યુવાન-અને વૃદ્ધનું સામર્થ્ય જાણનાર, ઈત્યાદિ સર્વ
બાળતમા જે મુનિ-શુક્ર કુશળ હોય તેવા ગીતાર્થ શુક્ર
આલોચના આપનાર કદા છે ॥ ૧-૧૦ ॥

તેવા^૧ ગીતાર્થ ના અણાવે સવિત્ર ગીતાર્થ કે જે ગીતાર્થ

૧-૨ આલોચના ડોની પામે મદલુ કળી તે સમધી શાસ્ત્રોમાં
વિરોધ આ પ્રમાણે છે

સાધુ અથવા આવડે નિશ્ચયે યથા તો પોતાનાં ગમ્મના સંપર્ક

અમરશસ્ત્ર વ્યાપારની ગુણવાળા હોય (તેમની પાસે આલોચના લેવી), તેવા ગીતાર્થના અભાવે સહોગી ગીતાર્થ પાસે, તેના અભાવે અસહોગી ગીતાર્થ પાસે, તેના અભાવે સાદૃષી પાસે તેના અભાવે પશ્ચાત્કૃત ગીતાર્થ પાસે, તેના અભાવે

ગુણયુક્ત ગીતાર્થ આચાર્ય પાસે આલોચના મદ્ય કરવી, તેવા સ્વ-ગમ્ય ગીતાર્થના અભાવે સ્વગમ્યના ઉપાધ્યાય પાસે તે અભાવે સ્વ-ગમ્યના મવર્તક પાસે તે અભાવે મ્વગમ્યના સ્વાર્થ પાસે તે અભાવે સ્વગમ્યની ગણાવઝેલ પાસે આલોચના લેવી અને મ્વગમ્યના એ પાચનો અભાવ હોય તો સામ્બોગિક ગમ્યમાં (એટલે સરખી સમાચારીવાળા અન્ય ગમ્યમાં) એ પાચે ગીતાર્થો પામે અનુક્રમે આલોચના લેવી તે સામ્બોગિક ગમ્યમાં પણ પાચેના અભાવે અસામ્બોગિક ગમ્યના (ક્ષિન્ન સમાચારીવાળા અન્ય ગમ્યના) આચાર્યોદિ અનુક્રમે પાચ ગીતાર્થો પામે આલોચના મદ્ય કરવી તે અસામ્બોગિક ગમ્યમાં પણ પાચેનો અભાવ હોય તો ગીતાર્થ પાર્શ્વસ્થ પામે આલોચના લેવી ગીતાર્થ પાર્શ્વસ્થનો પણ અભાવ હોય તો ગીતાર્થ સાદૃષિક પાસે આલોચના લેવી ગીતાય સાદૃષિકના અભાવે ગીતાર્થ પશ્ચાત્કૃત પામે આલોચના લેવી અદિ પ્રેત કિલ્લન વચ્ચારી મુકન કરેન મન્તકવાગે અને કાછડી નહિ નાખનારો તથા ગ્નેદગ્ન્યુ રહિત અબદ્ધચારી અને સ્ત્રી ગદિત તથા બીજાથી આલોચિકા કરનાર સ્વાદયિક કહેવાય અને શીખા સહિત (ચોટવીવાગે) તથા સ્ત્રીવાળો દોષ તે સિદ્ધપુત્ર કહેવાય અને ચારિત્રનો તથા સાધુ વેચનો પણ જોયે ત્યાગ કર્યો દોષ તેવો મૃદસ્થ પશ્ચાત્કૃત કહેવાય. પાર્શ્વસ્થાદિને પણ ગુરની પેડે વદનર્થ ક્રિયા કરવી મળુ કે વિનય જ્ઞાન ધર્મનું મૂળ છે જો પાર્શ્વસ્થાદિ પોતે પોતાને હીનગુણવાળો માની આલોચક મુનિને વદનાદિક કરવાની ના કહે તો આસન ઉપર બેસાડી પ્રજ્ઞામમાન કરીને આલોચના લેવી તથા પશ્ચાત્કૃતને તો અન્યકાળ માટે સાધુ પણ આરોગી (ઉચ્ચરાવી) અને સાધુનો વેગ પહેરાવીને આલોચના લેવી

શીખાવાળા (ચાટલી સહિત) અને ભાર્યું સહિત એવા સિદ્ધ પુત્રની પાસે આનોયણા અહલ્યુ કરે, પરંતુ તેને સામાયિક આપીને (અત્પકાળ માટે સાધુ પણ સ્થાપીને) તેની આગળ આરાધના કરે ॥ તે સિદ્ધપુત્રના પણ અભાવે પ્રાચીન વનમા રહેલા ચક્ષાયતન (શાસનદેવના મન્દિર)મા ચક્ષ-

તથા પાર્શ્વસ્થાદિના અભાવે રાજગૃહી નગરીમાં શુલ્કશિન આગિ વનને વિષે જ્યાં અરિહત ભગવતે તથા ગણધરેએ ધણીવાર અને જીવેને પ્રાપ્તિ આપ્યા છે તે પ્રાપ્તિ ને શાસનદેવ દેવીએ સાંભળ્યા છે ત્યાં તે શાસનદેવ દેવીને અહમ તપની આરાધનાથી પ્રત્યક્ષ કરીને આનોયના લેવી કલ્પિત તે દેવ દેવી ચવી મથેન હજો અને ખીન્ને દેવ દેવી ઉત્પન્ન થઈ હો તો પણ તે મહાવિદેહમાં જઈ પ્રાપ્તિ પૂછીને પણ આપશે તે વેરેલીના પણ અભાવે શ્રીઅગિહત પ્રતિમાની આગમ આનોયના કરી પોતે પોતાની મેળે પ્રાપ્તિ અહલ્યુ કરે શ્રી અગિહતની પ્રતિમાના પણ અભાવે પૂર્વ અથવા ઉત્તર દિશા સન્મુખ મેસે અગિહત તથા સિદ્ધની સમક્ષ પણ આનોયના કરવી પરંતુ આનોયના કર્યા વિના ન રહેતુ એ ઉપર પાર્શ્વસ્થાદિ બેઠા કલા તે સર્વે ગીતાય હે ૫ તોજ તેઓની પાસે આનોયના લેવી પરંતુ શુદ્ધ સુવિદિત સવિદ્ય મુનિ પણ અગીતાર્થ હોય તો તેની પાસે આનોયના ન લેવી એ પ્રમાણે આનોયના લેવાનાં સ્થાન આ પ્રમાણે છે—

૧	સ્વગમ્ય ગીતાર્થ આચાર્ય	૭	"	ઉપાધ્ય
૨	'	૮	'	પ્રવર્તક
૩	"	૯	'	સ્થવિર
૪	'	૧૦	'	ગણી
૫	'	૧૧	અસંભિગિક	આચાર્ય
૬	સંભિગિક આચાર્ય	૧૨	'	ઉપાધ્ય

શાસનદેવ પાસે આલોચણા ગ્રહણ કરે, કે જે વનમા પૂર્વે
તીર્થકર ભગવત-જાણુધર-અને અતિશયવાળા આચાર્યો
વર્ષાકાળ રહ્યા હોય (અને ઘણા જીવોને આલોચના
આપના સાબળી માદ હોય ॥ આલોચના કરનાર
પૂર્વ અથવા ઉત્તર દિશાની મન્મુખ રહ્યો છતો
અથવા ઇશાન વિદિશિ મન્મુખ રહ્યો છતો, ગીતાર્થની
આગળ રહી પોતાના મર્વ શુદ્ધો-પાપોને વિનયમા તત્પર
રહી પ્રગટ કરીને કહી ॥ મુહપત્તિ પડિવેહીને, તથા કૃતિ-
કર્મ (દ્વાદશાવર્તવહન) અને દેવવહન કરીને વાસકેષ
પ્રક્ષેપવા પૂર્વક સર્વ અતિચારો કહેવા ॥ જે શક્ય રહિત
શુષ્ક વડે (અત્યંત સરળ હૃદય વડે) આલોચના લેવામા
બ્યાસ થયેલો-અથવા આલોચના લઈ જાણનારો જીવ હોય
તો સર્વે ભવના ઉત્પન્ન કરેલા પાપનો નાશ કરે છે, અને
જે શક્યસહિત (કષ્ટ રાખીને) આલોચના કરે તો ઉલટો
નવા પાપને ઉપાજન કરે છે ॥ પુરુષને પાપદ (પાતચતિ-
પાડે) એટલે સોસદ-શોષે તે પાપ કહેવાય અથવા જીવરૂપી
વશને પાપદ (પાતચતિ) એટલે ગુહેદ-કર્મરૂપી રજવડે મલિન
કરે તે પાપ કહેવાય જે પ્રભાણે નિયુક્તિ પડે વડે પાપ
શબ્દનો અર્થ જાણવો ॥ આ એટલે લોકાલોકની મર્યાદા

૧૩	"	પ્રવર્તક	૧૮	પશ્ચાત્કૃત
૧૪	"	અર્થવ	૧૯	શાસનદેવ
૧૫		અર્થ	૨૦	અરિહત પ્રતિમા
૧૬	ગીતાર્થ	માર્થ	૨	પૂર્વ-ઉત્તર દિગ
૧૭		સાંકેતિક		

અને હોય એટલે લોચણ - લોચન તેની આસમતાત
 જે જેવું હોય તેવું ખરોખર નીતિ પ્રમાણે પ્રગટ કરવું
 એટલે અપાદન - પ્રગટ કરવું તે માલોવણા એ
 પ્રમાણે આલોચણ શબ્દની નિયુક્તિ છે ॥ તે કાન્ધુધી અગ્ની
 તાથ ચારિત્રની શુદ્ધિ જાણતો નથી અને જો ન્યૂન અથવા
 અધિક આલોચના આપે તો પોતાને અને આલોચકને પણ
 સંસારમા પાડે છે ॥ શલ્ય સ્થિત એવો જીવ જો દેવના
 ૧૦૦ વર્ષો સુધી પણ ઉગ્ર કદ દરે, ઘોર અને પતકમવાળો
 તથા આચરે તો પણ તે જીવનું તે સર્વ નિષ્કળ જાણવું
 ॥ ૧૧-૨૦ ॥

જેમ અતિ કુશળ વૈદ્ય પણ પોતાનો વ્યાધિ બીજા વૈદ્યને
 કહે છે, તેમ જાણતા એવા મુનિ પણ (એટલે ગીતાથ' પણ
 બીજા ગીતાથ' શુદ્ધ પાસે પોતાના શલ્યનો ઉદ્ધાર કરે (આ
 લોચના મહણ કરે) ॥ જ્યારથી મત મહણ કર્યું ત્યારથી
 અખંડ ચારિત્રવળો એવા જે ગીતાથ હોય તેની પાસે
 સમ્યક્ત્વ અને મત મહણ કરવું, તેમજ અતિચારોની વિશુદ્ધિ
 પણ તેવા ગીતાથ' પાસે કરવી ॥ આલોચનાના પરિણામવાળો
 જીવ સમ્યક પ્રકારે (આલોચના લેવાને) શુદ્ધ પાસે જતો
 હોય, અને જો વચ્ચે કાળધર્મ પામે તો પણ આરાધક કલ્પ
 છે ॥ લક્ષ્મણવડે ગારવ વડે અથવા બહુશ્રુતપણાના મહ વ
 જે જીવ કોઈએક પણ દુશ્ચરિત્ર શુદ્ધને ન કહે (અર્થાત્ છ
 રાખે) તો તેને નિશ્ચયે આરાધક કલ્પો નથી ॥ જેમ બાળ
 બોલતો છતો કાચ અકાર્યને સગળપણે કહી દે છે, તે
 માયા અને મદ સ્થિત એવો મુનિ પણ તે બાળકની પે
 સર્વ પાપની આલોચના કરે (અર્થાત્ સર્વ પાપો શુદ્ધ પાસે

પ્રગટ કરે) ॥ ચત્વોદારના 'કૃત્તને' (અપદ્મતા અને
 દશારનાગ તે તે સૂત્ર વચનો વગેરે) સમ્યક્ પ્રકારે આલોચન
 કરીને) સમ્યક્ પ્રકારે આલોચન રહિત અને પ્રતિગમ્ય વધતા
 અપદ્મતાની આલોચના (વ્યવહારો) તે અઠાસ પુન ન કરે ॥ ઠમને
 (હલવાપણ), આદ્ય-આનંદ-આનંદ-આનંદ-આનંદ
 (આપણને આલોચના લેવાને) (આપણને આલોચના લેવાને)
 લઈ પાપથી નિવૃત્ત થાય), આદ્ય-આનંદ-આનંદ-આનંદ-આનંદ
 ચારની વિદ્યુતિ, પાપ પ્રગટ કરે ॥ આદ્ય-આનંદ-આનંદ-આનંદ-આનંદ
 રિતા આલોચના અને નિરચના આદ્ય-આનંદ-આનંદ-આનંદ-આનંદ
 આલોચના અગીકાર આદ્ય-આનંદ-આનંદ-આનંદ-આનંદ
 રેણુ એવું આવશ્યક (અર્થ: આદ્ય-આનંદ-આનંદ-આનંદ-આનંદ)
 કરે છે, તેવો અનર્થસમ, આદ્ય-આનંદ-આનંદ-આનંદ-આનંદ
 લેતા-સાક્ષ, દુષ્પ્રયુક્ત આદ્ય-આનંદ-આનંદ-આનંદ-આનંદ
 અને પ્રમાદથી ક્રોધ પામેલા આદ્ય-આનંદ-આનંદ-આનંદ-આનંદ
 જે કારણથી અનુદરેવ આદ્ય-આનંદ-આનંદ-આનંદ-આનંદ
 ઘણા અનર્થોનું મૂળ છે, આદ્ય-આનંદ-આનંદ-આનંદ-આનંદ
 અને અનત સંસારની આદ્ય-આનંદ-આનંદ-આનંદ-આનંદ

૧-૨ પ્રાગ્વિત્ત આદ્ય-આનંદ-આનંદ-આનંદ-આનંદ

કરેલા અપદ્મતાને પુન ન કરે ॥ આદ્ય-આનંદ-આનંદ-આનંદ-આનંદ

૩ અહિં બીજા કારણ આદ્ય-આનંદ-આનંદ-આનંદ-આનંદ

છે તેથી ઉત્તમ પ્રમાદ આદ્ય-આનંદ-આનંદ-આનંદ-આનંદ

(અનુદરેવ-પ્રમાદ આદ્ય-આનંદ-આનંદ-આનંદ-આનંદ)

એમ રાજના અને વણિકના પુત્રો નહિ ઉદરેલુ અલ્પ
 પણ બાવશત્ક કટુકે રૂળવાણુ ચયુ તો ઘણા પાપોની આલો-
 ચના ન કરે તેની વાતજ શી ? ॥ આલોચના સમ્યક્ પ્રકારે
 ગ્રહણ કરવાનું લિંગ-લક્ષણ સિદ્ધાન્તનો અર્થ જાણનાર મહા-
 મુનિઓએ આ પ્રમાણે કહ્યું છે કે-ગુરૂપદિષ્ઠ યોગ્ય પ્રાપ્ત
 સ્થિત કરવું, અને તે દોષો પુન ન કરવા ॥ પણ સબધિ
 (-પાક્ષિક) અને ચાતુર્ભાનિક આલોચના તો અવશ્ય આપવી,
 અને અભિગ્રહોને ગ્રહણ કરવા અને અભિગ્રહ ગ્રહણ કયે
 છતે (અભિગ્રહ સમ્યક્ રીતે પાળવા તે) પથ્ય (આત્માને
 હિતકારી છે એમ) નિવેદન કરવું (અર્થાત તે અભિગ્રહોના
 સબધમા હિતકારી માર્ગ હોય તે દર્શાવવો ॥ નિઠાપિત
 થયેલ (-ક્ષય પામેલ) પાપકર્મવાળા એવા અનત
 ગુરૂ પાસે સમ્યક્ પ્રકારની આલોચના કરીને નિરાબાધ
 હોવો શાશ્વતસુખ પામ્યા છે કૃતવ્રતકર્મ અને
 અકૃતવ્રતકર્મ એમ બે પ્રકારની આલોચના છે, તે
 પુન દરેક ગ્રહદાયી અને શક્તિથી એમ બે પ્રકારની
 પ્રકારની છે ॥ પુન ઘાત અને ગજાત એમ બે પ્રકારની
 આલોચના છે, તે પુન દરેક ઉત્કૃષ્ટ મધ્યમ અને નીચ-
 એમ ત્રણ ત્રણ પ્રકારની છે પુન આલોચના ચાર પ્રકારની
 છે (તે આ પ્રમાણે-)માકુટિ-પ્રમાદ સ્વર્પ-અને કલ્પ એ લેલ
 વડે ચાર પ્રકારની આલોચના ॥ તે પણ પત્તર્ગ અને
 અપવાદ વડે બે બે પ્રકારની છે, પુન તે ચાર પ્રકારની છે
 (તે આ પ્રમાણે-) ॥ દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાલ અને માધ્યમ એ

ચાર પ્રકારની આલોચના છે, એ આલોચનાના લેહ પુરૂષને આશ્રયિ બાંધવા, (એ લેહોનું સ્વરૂપ) બાંધીને ભાવ શુદ્ધિ વડે પ્રાપ્તિ કરાવવું ॥ ત્રણ કરણ (કરણ કરાવવું અનુ મોદવું) અને ત્રણ યોગ વડે સ્વતંત્ર અને પરતંત્રના હેતુઓ બાંધીને કટપ ભાષાવડે (જૂઠ્ઠાકટપાદિ ભાષ્યના છેલ્લે અધ્યાયે અનુસારે) પાંચ વ્યવહાર (આગમ વ્યવહારાદિ) પૂર્વેક યથા ક્રમ પ્રમાણે જેવા પ્રકારનું જે ભગવતનું શાસન વર્તતું હોય (તે પ્રકારે) મૂળશુદ્ધિ અને ઉત્તર-શુદ્ધિની શુદ્ધિ વડે સર્વથી અને દેશથી થતી ચઢેલગીના ગમન-જ્ઞાન પૂર્વેક (આલોચના આપવામાં) સદાકાળ પ્રવૃત્તિ કરવી ॥ જેવા પ્રકારનું જે ત્રીય વર્તતું હોય તેવીરીતે મૂળશુદ્ધિ અને ઉત્તરશુદ્ધિની શુદ્ધિને માટે સર્વથી અને દેશથી ચઢેલગીના બાંધવા વડે હે મેશા પ્રવતવું ॥ ૩૧-૪૦ ॥

પ્રાણિવધ-મૃધાવાદ-અહતાદાન-અપ્રદા-પરિચ્છેદ-અને શત્રિભોજન એ ૬ મતના સબધમાં હરેકની ઉત્કૃષ્ટ મધ્યમ અને નધન્ય લેહે દ્રવ્યાદિ (દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાળ-ભાવ) ચાર પ્રકારની અવિરતિ ગણવા (હરેક મતની) બાર બાર અવિરતિ થવાથી ૬ મતોની ૭૨ અવિરતિ થાય છે એ પ્રમાણે સર્વ વિરતિમાં ૬ પ્રકારના મૂળ શુદ્ધિને વિષે ચાર પ્રકારની (દ્રવ્યાદિ લેહે) પ્રતિસેવના બાંધવી (અતિચારો બાંધવા) ॥ પુન દેશવિરતિમાં સાત પ્રકારના ઉત્તરશુદ્ધિને વિષે (દિવ પરિમાણાદિ ૭ મતોમાં) એ પૂર્વોક્ત બાર બાર લેહ ગણવા ૮૪ અવિરતિ લેહ થાય છે પુન સુનિની ચારિત્ર

આશય શુદ્ધ વડે (આલોચકની અતવૃત્તિના શુદ્ધવડે પ્રતિ-
 સેવનાનુ સ્વરૂપ) બાબુવું ॥ ત્યાં પ વ્યવહાર (આગમબંધ
 વહારાદિ) બાણીને યથાયોગ્ય પ્રાચક્ષિત આપવું, તે પણ
 પુરૂષને ચતુષ્કર્ણ (ચતુષ્કર્ણપરિવહ) પૂર્વક અને સ્ત્રીને
 (પદ્મકર્ણપરિવહ) પૂર્વક પ્રાચક્ષિત આપવું ॥ (પુન
 સાધ્વીને આલોચના આપનારી પ્રવર્તિની સાધ્વી અથવા
 આલોચના અહણ કરનારી સાધ્વી) તે પણ નિશ્ચયે છનેન્દ્ર
 શાસનની અતિ બહુત એવી પ્રવર્તિની હોય અથવા પ્રવર્તિની
 તુલ્ય શુદ્ધવાળી એવી સાધ્વી હોય, પુન તે શુદ્ધના પક્ષ
 વાળી અને શુદ્ધ વૃદ્ધિ કરનારી હોવી જોઈએ (પુન જો
 આલોચના લેનારી શ્રાવિકા હોય તો તે પણ) દક્ષ અને

૧-૨ સાધુ શુદ્ધ પાસે એકાન્તમાં પ્રાચક્ષિત લેવા જાય તે વખતે
 શુદ્ધના મે કર્ણ એને આલોચકના મે કર્ણ હોવાથી અને ત્રીજો કોણ
 તે આલોચનાને નહિ સંબંધિતો દોવાથી એ ચતુષ્કર્ણપરિવહ કહે
 વાય છે તથા ૪૬ શુદ્ધ પાસે સાધ્વી પ્રાચક્ષિત લેવા જાય ત્યારે પણ
 એકની જગ સહે નહિ પરન્તુ સાથે બીજી સાધ્વીને સાધ્વીને પ્રાચક્ષિત
 લેવા જાય તેથી શુદ્ધના બે કર્ણ ઓ મે સાધ્વીના ૪ કર્ણ હોવાથી
 પદ્મકર્ણપરિવહ કહેવાય. એ પ્રમાણે સાધુની આલોચના પરિવહ ચતુ
 શ્કર્ણ હોય છે અને સાધ્વીની આલોચન પરિવહ પદ્મકર્ણહોય એ મે
 ભે. ગાથામાં કહ્યા છે તે ઉપરાન્ત સાધ્વીની પણ ચતુ કર્ણપરિવહ
 અને સાધુસાધ્વીની ગળીને અષ્ટકર્ણપરિવહ પણ કહી છે કેમકે સાધ્વી
 પોતાની શુદ્ધિ પાસે પ્રાચક્ષિત અદ્યુ કરે ત્યારે સાધ્વીની ચતુ કર્ણ
 પરિવહ હોય અને તરૂણ ગીતાર્થ પાસે પ્રાચક્ષિત લેવા જાય ત્યારે
 બીજા એક મુનિને સાથે રાખવાનો વ્યવહાર હોવાથી મે મુનિ અને
 'મે સાધ્વીની અષ્ટકર્ણપરિવહ' યાય છે

અતુલ-ઉદાર આશય-ચિત્તવાળી એવી સ્ત્રી હોવી જોઈએ ॥
 (હવે જો આલોચના આપનાર ગીતાઈ ગુરૂ હોય તે તે)
 અપરિશ્રાવી^૧-ધીર-દ્રઢ મધ્યભુવાળા-નિરાશ્રય^૨-હિતચિત્તક
 સિદ્ધાન્તના સૂત્ર અને અર્થ જ-ને જાણનાર અને વૃદ્ધ (થુન
 વૃદ્ધ-પર્ણવૃદ્ધ) એવા ગીતાઈ ગુરૂ (આલોચના આપનાર)
 હોય છે ॥ (પુન તે આલોચના લેનાર) વિધિપૂર્વક કહે
 છે અત્યંત આલોચન^૩-જ્ઞાનરૂપી જેને એવો, તથા વિશુદ્ધિ-
 ૮^૪ ગુણવાળો, ક્ષમાવત્, દાન્ત, શાન્ત, અનાશ્રી^૫, અને
 આહ્વાનકૃત^૬ હોય ॥ ૪૧-૪૭ ॥

॥ ૧૦ પ્રકારના પ્રાયશ્ચિત્ત ॥

આલોચના-પ્રતિકભણ-મિશ્ર-વિવેક-દાથે—

૧ આનોયકે કહેના અપકૃત્યો બીજા કોઈને કહી નહીં કહી
 મળી હૃદયવાળો તે અપરિશ્રાવી.

૨ આશ્રય એટલે પાપમય ગદિત.

૩ આનોચના વિધિને જાણવાથી સમજે કે જે જે જાણે
 તેજવાળો.

૪ સ્વચ્છતાદ્વારજગણ ઇલાદિ પાતકો ૨/૩ ૩ ૬ ના દૃષ્ટિ
 આઠ વિશુદ્ધિ.

૫ કર્મપણ ફળની અપેક્ષા ગદિત (જો જે આલોચના દેડ
 ગુરૂ પ્રસન્ન થઈ ક્ષમાદિ આશસા કરે.)

૬ આલોચના આપનાર ગુરૂને આ કૃત્તિપૂર્વક વિવિધ તપસ
 ૩૫ પ્રાયશ્ચિત્ત આપ્યાં હોય તે સર્વ પ્રાયશ્ચિત્ત કરેલ રહિ
 કરવામાં યા રાખવામાં અથવા તે કરે કે નહીં કરે.

કેદ-મૃગ-અનવસ્થા-અને પારાચિત એ ૧૦ પ્રકારના પ્રાય
 વ્રત છે ॥ કાર્ય પ્રસંગે (પોતાના નિવાસથી) ૧૦૦ હાથથી
 માગળ દૂર જતા જે શુદ્ધ પાસે આવોચ્ચતુ તે આલોચના
 પ્રાયશ્ચિત્ત સમિતિ શુભિ વિગેરેમા કઈ દોષ લાગ્યો હોય
 નો મિચ્છામિદુક્કડ દેવો તે પ્રતિક્રમણ પ્રાયશ્ચિત્ત ॥ શબ્દાદિ
 વેષયોમા રાગદ્વેષ યતા શુદ્ધ પાસે કહીને શુદ્ધ સમક્ષ મિચ્છા
 મિદુક્કડ દેવું તે મિધપ્રાર્થશ્ચિત્ત ॥ અનેપણીય કાર્યમા એટલે
 અનેપણીય અવનાદિ અહણુ કથે તે અથનાદિકનો ત્યાગ
 કરવો (પરકથી દેવો) તે વિગ્રેક પ્રાયશ્ચિત્ત તથા દુસ્વપ્ન
 વિગેરે દેખવાથી ઈત્યાદિ કાર્યોમા કાર્યોત્સર્ગ કરવો પડે તે
 કાર્યોત્સર્ગ પ્રાયશ્ચિત્ત ॥ પૃથ્વ્યાદિકેની આરભમા જે નીચી
 વિગેરે તપ વિશેષ પડે તે તપ પ્રાયશ્ચિત્ત તથા તપવડે દુર્દમ
 (તપ પ્રાયશ્ચિત્ત વડે દુર્દમ-દુર્જય એટલે ટળી ન શકે તેવા
 અતિઆરવાણા) મુનિને જે દીક્ષાપચાંચનો (અમુક ભાગ)
 વિચ્છે. કશય (ઘટાડાય) તે હેતુ પ્રાયશ્ચિત્ત ॥ પ્રાણાતિપાત
 વિગેરે (મૃગશુણુ) નો વિવાત યતા જે પુન મતારોપણુ
 કરવું તે મૂલ પ્રાર્થશ્ચિત્ત પ્રાણિઓને હસ્તાદિવડે (નિરપેક્ષ
 પણે હસ્ત મુદ્ધિ આદિ વડે) ધા કરવાથી અતિ દુષ્ટચિત્ત
 વાળા જીવને નવમુ યનવસ્થાપ્રાયશ્ચિત્ત પ્રાપ્ત થાય છે ॥
 સમતિ ગમન વડે અથવા શબ્દ વિગેરેની સ્ત્રીના ગમનવડે
 પારાચિત પ્રાયશ્ચિત્ત પ્રાપ્ત થાય છે, એ પ્રાયશ્ચિત્ત આચાર્યને
 હોય છે, અને તેમને છૂપા વેગે ૧૨ વર્ષ સુધી (ગચ્છ બહાર)
 રહેવું પડે છે ॥ પરંતુ અધ્યાપકોને (ઉપાધ્યાયને) જઘન્યથી
 ૬ માસ સુધી અને ઉત્કૃષ્ટથી ૧ વર્ષ સુધીનું નવમુ પ્રાય

શ્વિત દશમા પ્રાયશ્ચિત્તની આપત્તિમા હોય છે ॥૪૮-૫૫॥

ન્યા સુધી ચતુર્દશપૂર્વી^૧ અને પ્રથમ સઘયણી હોય છે ત્યા સુધી દશ પ્રાયશ્ચિત્તોની અનુસર્જના (અનુસરણ) હોય છે, ત્યાર બાદ ચાવત ચારિત્રી દુષ્પ્રસહસૂરિ સુધી મૂળ પ્રાયશ્ચિત્તનો અન્ત (હોવાથી ૯ પ્રાયશ્ચિત્ત હોય છે) ॥ પુલાક મુનિઓને ખેલા ૬ પ્રાયશ્ચિત્ત હોય, બકુશ^૨, પ્રતિ સેવી^૩, કુશીલ એવા સ્થવિરકદપી મુનિઓને ૧૦ પ્રાયશ્ચિત્ત, તથા છનકદપી અને યથાલન્દને^૪ આઠ પ્રાયશ્ચિત્ત છે ॥ નિર્ઘય^૫ મુનિઓને આલોચના અને વિવેક એ બે પ્રાયશ્ચિત્ત છે, અને આતક^૬ મુનિને કેવળ એક વિવેક પ્રાયશ્ચિત્ત^૭ હોય છે ॥ સ્થવિર કદપી સામાયિક ચારિત્રીઓને દશે પ્રાયશ્ચિત્ત હોય છે, અને છન કદપમા ૮ પ્રાયશ્ચિત્ત છે, કારણ કે છેલ્લે અને મૂલ એ બે પ્રાયશ્ચિત્ત નથી ॥ છેલ્લેપ્રસ્થાન ચારિત્રમા ખેલા ૬ પ્રાયશ્ચિત્ત હોય, પરિહાર વિશુદ્ધિવાળા સ્થવિર કદપી મુનિને ૮ પ્રાયશ્ચિત્ત, છનકદપને ૬^૮ પ્રાય

૧ યાચતુસ્તરગુણપ્રતિસેવનાતાવદ્બકુશ (ન્યા સુધી ઉત્તર ગુણ પ્રતિસેવી ત્યાં સુધી બકુશ)

૨ યાચ-મૂલગુણપ્રતિસેવનાતાવદ્પ્રતિસેવક (ન્યા સુધી મૂળ ગુણ પ્રતિ સેવી ત્યાં સુધી પ્રતિસેવક)

૩ પાંચ સાધુના ચલનો પાંચ દિવસનો અમુક પ્રકારનો ચારિત્ર કદપ વિશેષ તે યથાલન્દ

૪ ક્રેણિગત મુનિ

૫ સર્વત્ર અકપાથી-વીતરાગ

૬ પ્રથમ ૮ પ્રાયશ્ચિત્ત કર્યા છે અને અર્દ્ધ ૬ પ્રાયશ્ચિત્ત તે બકુશ સુતગમ્ય

શ્રિષ્ઠ અને સક્ષમ સપગથ ચારિત્રીને આલોચના અને વિવેક
એ જે પ્રાયશ્ચિત્ત છે ॥ ઈત્યાદિ પ્રાયશ્ચિત્ત તપના ભેદ જાણીને
જે પ્રાયશ્ચિત્ત આપે તે યથાર્થ આપે અને જે યથાર્થ પ્રાય
શ્ચિત્ત ન અંગીકાર કરે તો તેની આલોચના સમ્યક્ આલો
ચના ન કહેવાય ॥ હ મેશા સકટપાદિકને (સકટપાદિ અતિ
ચારને) વર્જીતો એવો જે મુનિ સાદ્બળન^૧ પ્રતિ સેવા વાળો
હોય તે મુનિને આ આલોચના પદ પ્રવૃત્તિથી ન આપવું ।
તીર્થંકર આદિ પદોની (૧૦ પદોની) અત્યાશાતનામા (અતિ
આશાનના કરવામા) તત્પર એવા જીવને યદિ મયમમ
હિમ્નુષ્ય હોય તો પણ સર્વાંશ (૧૦મું) પ્રાયશ્ચિત્ત આપવું ।
અતિશયવાળા આધ્યાર્મની તથા તીર્થંકર ભગવતની તથા
મહર્ષિંક (લઙ્ગિયોરૂપી મહા સદ્વિવાળા) ગણધર ભગવતની
ધર્મીવાર આશાતના કરનારો જીવ ઘણો જ્ઞાન ત સંસાર
ધાય એમ કહ્યું છે ॥ વળી છતી શક્તિએ અનાદરપણે અથવા
ક્રોધ રીતે ક્રોધ પ્રકારે પ્રવચન-શાસનના કાર્યમા તત્પર ન
થાય તો તેને પણ પ્રાયશ્ચિત્ત પ્રાપ્ત થાય છે ॥ ૫૫-૬૫ ॥

॥ ૫ વ્યવહારનું સ્વરૂપ ॥

આગમવ્યવહાર-શ્રુતવ્યવહાર-આસાંબવહાર ધારણ્યવ્ય
વહાર-અને જીવવ્યવહાર એ પાંચ પ્રકારનો વ્યવહાર છે
તેમા ઠેવજ્ઞાની મન પય વજ્ઞાની અવધિજ્ઞાની ચૌદપૂર્વી દશ
પૂર્વી અને નવપૂર્વી મુનિઓમા આગમવ્યવહાર છે ।
આલોચના પૂછયે આલોચના કહેનારો જીવ પોતાનું પા

૧ કારણ ૫૩એ અપવાદ સેવનાર હોય (તેને પ્રાયશ્ચિત્ત નથી)

કહે (પણ પોતાની મેળે ન કહે) તેમજ બાણુતો છતો પણ
 પણ પાપ જોયવે તો તેને પ્રાયશ્ચિત્ત ન આપવું અને કહેવું
 કે જીને સ્થાને જ્યાં પાપની શુદ્ધિ કરો ॥ જે આલોચકને
 પોતાના દોષો પ્રમાદથી નહિ પણ સ્વભાવથી જ (સહજે)
 થાક ન આવતા હોય તો તે દોષો ને શુદ્ધ પ્રત્યક્ષ કહે
 (સભારી આપે), પણ જે આલોચક માયાવી હોય તો તેને
 દોષ ન સભારી આપે ॥ આચાર પ્રક્રમક^૧ સિવાયનું જે
 શ્રુતજ્ઞાન તે શ્રુત^૨ કહેવાય (અને તે શ્રુત વડે જે પ્રાયશ્ચિત્ત
 અપાય તે ધર્મવ્યવહાર, તથા દેશાન્તરમા રહેલા આચાર્યને^૩
 પ્રાયશ્ચિત્ત સબધિ શ્રુત પડે જાણી મોકલવા તે જ્ઞાનવ્યવહાર ॥
 પ્રથમ ગીતાથીએ જે જે પ્રાયશ્ચિત્ત બીજા જીવોને આપ્યું
 હોય તે તે પ્રાયશ્ચિત્ત અવધારીને (થાક સખીને) જે પ્રાયશ્ચિત્ત
 આપે તે ધારણાવ્યવહાર છે કારણ કે ઘટિ એ પદના
 અર્થ પ્રત્યે વિચારતા એ વ્યવહાર ધારણા રૂપ છે ॥ દ્રવ્ય
 રિકેનો (દ્રવ્ય મેત્ર કાળ બાવમો) વિચાર કરીને તથા સઘયજી

૧ આચાર્યજ્ઞ મૂલના લોખિણ્ય આદિ ૨૫ અધ્યયનો તે જ્ઞાચાર
 અને નિશિધ સબધિ ૩ અધ્યયનો C, પાતિગ્રહિ તે પ્રકરણ કહેવાય
 જેથી ૨૮ અધ્યયનોવાળું સપૂર્ણ આચાર્યજ્ઞમૂલ માચાર્યપ્રકરણ કહેવાય.

૨ એ આચાર પ્રક્રમ તથા થાક પૂર્વ દસ પૂર્વ અને નવપૂર્વ
 જે કે સર્વ શ્રુતરૂપ છે તો પણ સિદ્ધાન્તમાં એ અતિવિશિષ્ટ હોવાથી
 જાગમ વ્યવહારથી કલા જ માટે તે અનુસારે જે વ્યવહાર તે જાગમ
 વ્યવહાર છે (છે મથો શ્રુતવ્યવહારમાં છે)

૩ કારણકે મોતાર્ય બીજા ગીતાર્ય પામે આલોચના
 એમ ૨૫ મી. ગ્રામમાં કહ્યું છે

વિગેરેની હાનિ પામીને (વિચારીને) જે પ્રાયશ્ચિત્ત (શ્રુતમા
કહેલ પ્રાયશ્ચિત્તથી ન્યૂનાધિક) અપાય તે નિત્યવધાર
કહેવાય અથવા જે ગમ્યમા જે રૂઢી (પ્રમાણે પ્રાયશ્ચિત્ત
અપાય તે પણ છુતવ્યવધાર કહેવાય ॥ એ વ્યવહારોમા
એ વિશેષ છે કે-આગમવ્યવહારીઓ જે સ્થાને જે વખતે
જેને પ્રાયશ્ચિત્ત આપે તેના અભિપ્રાય વિશેષને ઉદેશીને
વિશુદ્ધિ પ્રમાણે પ્રાયશ્ચિત્ત આપે છે (કારણ કે આગમ વ્યવ
હારીઓ આલોચકના આશયને મથાથ રીને સ્પષ્ટ જાણે છે) ॥
અને શ્રુતધરો-શ્રુતવ્યવહારીઓ આલોચકના લક્ષણોથી (આ
લોચકનો અભિપ્રાય જાણી) પ્રાયશ્ચિત્તવ્યવહારના અને
આચારવાળા જે કલ્પમથો તેમા જોઈને હ મેગા જે શ્રવને
જેવી શુદ્ધિ થાય તેવું પ્રાયશ્ચિત્ત આપે ॥ (તથા આજ્ઞા
વ્યવહારીઓ-) ગીતાયોએ દર્શાવેલ પૂર્વે જે સંકલિત કરેલી
(સંકેત પદોથી સ્થાપે-ની ગૃહ પ્રદેશાથવાળા શાસ્ત્રમા પ્રતિ
બદ્ધ કરેલી એવી જે વિશુદ્ધિ (અર્થાત ગૃહાથપદવાળા
પ્રાયશ્ચિત્ત) મથાથોવ્ય આપવી (તે આજ્ઞા વ્યવહારી પ્રાયશ્ચિત્તો
છે) ॥ જેમ વ્યવહાર પંચમા (વ્યવહાર સૂત્રમા) જન્મકૃત્ય
(સૂવાવડ) કરવાથી અને નાળ છેદવાથી જે અષ્ટમ તપ વિગેરેનું
પ્રાયશ્ચિત્ત બાધ્યુ છે (નિયત કર્યું છે), તેજ વિશુદ્ધિ (તેજ
પ્રાયશ્ચિત્ત) સપ્તમ ઉચિત વિશેષતા જાણી આપવું (તે આજ્ઞા
વ્યવહાર) ॥ ૬૬-૭૫ ॥

એ રીતે (એટલે જન્મકૃત્યના અષ્ટમાદિકની રીતે)
સામાન્યથી પણ આપેલું પ્રાયશ્ચિત્ત તે આજ્ઞાવ્યવહાર છે
તથા ગીતાયે આપેલું પ્રાયશ્ચિત્ત જાણીને જે બાધેનું (યાદ-

રાખેલું હોય અથવા લખી લીધું) હોય તેથી સરખા અથવા અસરખા દ્રવ્યાદિ પ્રાપ્તિતમા પણ (એટલે ઠીક ન્યૂનાધિક આલોચનામા પણ) તેજ પ્રાપ્તિત આગળ કરીને આલોચકને જે તે લેખિતમાત્ર પ્રાપ્તિત અપાય છે તે ધારના-વગર છે ॥ જે વ્યવહાર ઘણા ગીતાર્થોએ આચર્યો હોય તે જોઈ વ્યવહાર નહેવાય, તે વ્યવહાર દેશાદિક સર્વ વ્યવહાર આગળ કરીને (દ્રવ્ય એવ કાળ અને સાવને મુખ્ય ગણીને શાસ્ત્રમા કહેલ વ્યવહારથી ન્યૂનાધિક વા બીજી રીતે) તે પ્રાપ્તિત અપાય છે ॥ ૭૮-૭૯ ॥

॥ આલોચના ભેદનુ સ્વરૂપ ॥

(આલોચનાના વિષયમા પ્રથમ) વિરતિ એ પ્રકારની છે—
૧ દેશવિરતિ, ૨ સપવિરતિ એ બન્ને વિરતિ અધિભેદવાળી જ હોય છે (અર્થાત્ સમ્યક્ત્વ યુક્તજ હોય), કારણ કે બીજી વિરતિ (એટલે સમ્યક્ત્વ રહિત વિરતિ) તો અવિરતિરૂપ અને સસારના અનુભવ વાળી છે ॥ (વળી એટલું જ નહિ પરંતુ) જે સિદ્ધાન્તમા સમ્યક્ત્વભૂજવાળી ઉત્કૃષ્ટાલોચના લઘુપદવાળી છે, અને મિથ્યાત્વ ભૂજ એવી જે લઘુ આલોચના પણ ઉત્કૃષ્ટપદવાળી^૧ છે ॥ તથા (ઉત્કૃષ્ટ જથમ્ય

૧ કહેવાનું તાત્પર્ય એ છે કે સમ્યક્દષ્ટિ અને મોટો અપગમ કર્યા છતાં પણ તેને લઘુપદવાળો (ચતુર્લઘુપદ વધુ ઇત્યાદિ) પ્રાપ્તિત અપાય છે અને મિથ્યાદષ્ટિએ નાનો અપગમ કર્યા છતાં પણ (ચતુર્થાંક ૧૬૫૨ ઇત્યાદિ) શરૂપદવાળા પ્રાપ્તિત અપાય છે

અને મધ્યમ) એ ત્રણે પ્રકારની આલોચના યુગ્મ (ઉત્કૃષ્ટ
જઘન્ય અને મધ્યમ પદ વડે) નવ પ્રકારની છે (તે આ
પ્રમાણ-જેમ જોકે ઉત્કૃષ્ટ પદના જોડવાથી) ઉત્કૃષ્ટોત્કૃષ્ટ, ઉત્કૃષ્ટ
મધ્યમ, અને ઉત્કૃષ્ટજઘન્ય એ પ્રમાણે જોકેક આલોચના
ઉત્કૃષ્ટાદિ ત્રણે પદો યુગ્મ ઠરવાથી નવ પ્રકારની આલોચના
ધાય છે ॥ દર્શન જ્ઞાન અને ચારિત્ર પ્રત્યે તથા તપ અને
વીર્ય એ પાંચે આચારમા છતી શક્તિ એ અતિચાર લગાડ્યા
હોય તો તે સર્વ વિવેકથી બહીને બહુશુને પ્રાપ્તિવ
આપવું ॥ ૭-૮૨ ॥

इति श्री सप्तोप प्रकरणे
[तत्र प्रकाशकापरनाम]
गुनरावी अनुवाद समाप्त

કચન જાણવું, કારણકે મિથ્યાત્વ પરિણતિવાગે નાનો અપરાધ પણ
અતિસહિતષ્ટ અને સમ્યક્ત્વ પરિણતિવાગે મોટો અપરાધ પણ
અ પ સહિતષ્ટ હોઈ શકે)

પૂજા પંચાશક

શ્રી મહાવીર પ્રભુને પ્રણામ કરીને જિનપૂજનો વિધિ અર્થ ગભીર છતાં શુદ્ધ ઉપદેશ અનુસારે સક્ષેપથી ઠહીશ (એ શાસ્ત્રકારની પ્રતિષ્ઠા છે) વિસ્તારથી તો પૂવના આચાર્યોએ તે અન્યન પ્રદર્શિત કરેલ જ છે ॥ આ લોક સખધી પણ ખેતીવાડી પ્રમુખ સઘળી ક્રિયા વિધિપૂર્વક કરવામા આવતી ફળદાયી નીવડે છે, તો પછી ઉભયલોકમા હીતકારી જિનપૂજાને વિધિપૂર્વક કરવામા આવે તો તે ઈષ્ટ ફળદાયી થાયજ તેમા નવાઈ શી ? ॥ આગળ કહેવામા આવતા વિધિ સુજળ યોગ્ય સમયે યવિન ચર્મ પ્રધાન પુષ્પાદિક સામગ્રી વડે ઉત્તમ સ્તુતિ તેમજ સ્તોત્ર વિશિષ્ટ જિનપૂજા (શ્રદ્ધાવત શ્રાવકોએ) કરવી જોઈએ ॥ “ પ્રથમ પૂજા સમય આશ્રી શાસ્ત્રકાર કહે છે ” જેમ ખેતીવાડી વર્ષાસ્તુ વિગેરે ટાકણે કરવામા આવતી બહુ ફળદાયી નીવડે છે, તેમજ જિન પૂજાદિક સઘળી ક્રિયા પોતપોતાના સમયે મધાતીજ સુખદાયી થાય છે ॥ તે પૂજાકાળ સામાન્ય રીતે તો પ્રભાત, મધ્યાહ્ન અને સાયકાળ રૂપ ત્રિસધ્યા સમય બાણવો અથવા રાત્ર્ય સેવા, વ્યાપારાદિક આજીવિકાના માધનમા વિરોધ ન આવે તે અને તેટલો કાળ પણ પૂજાકાળ બાણવો ॥ ખરી રીતે

શુભ-શુભ વૃદ્ધિ ગવેષતા બુદ્ધિમાન એવે જેમ કત્યાવ
 પરપરા વૃદ્ધિ પામે તેમ આદર કરવો જોઈએ તેથી ગત
 એવકાદિકે પણ સ્વકાચમા વિરોધ ન આવે તેમ જિનપૂનમા
 પ્રમાદ રહિત ચલન કરવો ॥ આજીવિકાનો વિધાત થાય તો
 ગૃહ્યની સર્વ ક્રિયાઓ સીદાર્થ લાય, તેથી ગૃહ્યને આ
 જીવિકાની અપેક્ષા રાખવી પડે, પરંતુ જેને તેવી હઠકારણ
 (સ્પૃહાજ) નથી તેને તો મધ્ય સાધુધર્મજ સ્વીકારવો
 યુક્ત છે ॥ તે માટે જો આજીવિકાહેતુકે ક્રિયામા વિરોધ ન
 આવે તેમ પૂજામા આભિષદ્ધિક ઠાળ પણ માન્ય રાખેલો છે
 એટલે ધ્યેયવદન કયાં વગર મારે ભોજન કરવું નહિ કે
 શયન કરવું નહિ એવો નિયમ હોયો તે યુક્ત છે કેમકે
 તેથી જિનપૂજા કરવાનો અધ્યવભાય બન્યો રહે છે ॥ “હવે
 પવિત્રતા રાખવા શાસ્ત્રકાર કહે છે” તેમા દ્રવ્યથી અને
 ભાવથી બન્ને રીતે પવિત્ર બની પ્રભુ પૂજા કરવી દ્રવ્યથી
 દેશસ્નાન કે સર્વસ્નાન વડે દેહશુદ્ધિ કરી, શુદ્ધ-ધોએવ
 ધવલ વસ્ત્ર પોતર અને ઉત્તરાસન ધારીને અને ભાવથી તે
 અવસ્થા ઉચિત નિર્દોષ (ન્યાય યુક્ત વૃત્તિથી યુક્ત બનીને)
 ન્યાયજ સકળ કર્મમળ ટાળવા સમર્થ નીગુણ્ય હોવાથી તે
 ભાવથી શૈશ્ય બાણ્યો ॥ દ્રવ્યસ્નાનાદિ પણ જયજ્ઞાયુક્ત
 કરતા આરભ્યન્ત ગૃહ્યને નિયમ ગુણકારી જ થાય ઉ
 કેમકે તે ‘કૃપણનન’ દષ્ટાત નિચે શુભ ભાવ ઉત્પાદક બને
 છે જેમ કુવો બણતા અમ, તૃષા અને ઠાહવથી લેપાવાવડે
 કદ પેદા થાય છે, પરંતુ જળ નીકળતા ઉક્ત સર્વ દોષો
 નષ્ટ થઈ જાય છે અને સ્વપન્ને ઉપકારક બને છે તેમ પ્ર

છે ” એક સુગંધી ધુપવડે, સર્વ ઔષધીઓ વડે, જાતજાતના જળાદિક વડે, (આર્તિ શબ્દથી દુધ ધૃત અને ઈશ્વરસ વિગેરે સમજવા) સુગંધી સ્વદનાદિકના વિલેપન વડે, એક સુગંધી પુષ્પોની માળાઓવડે, જાળિ (ઉપહાર) વડે તેમજ દીપક વડે ॥ સર્પવ, હધિ અને અક્ષત તથા ગોરોચરન પ્રમુખ મળી ગઢે તેવા અને તેટલા (માગલિક પદાર્થો) વડે, તેમજ વિવિધ સુવર્ણ, મુક્તાદિ અને રત્નાદિકની માળાઓ વડે જિનપૂજા કરવો ॥ આવા ઉત્કૃષ્ટ સાધન (દ્રવ્યો) વડે ઘણું કરીને ભાવ (અધ્યવસાય) પણ એક સપજે છે વળી આવા વિદ્યમાન સારા દ્રવ્યોનો શ્રી જિનપૂજાથી બીજા કોઈ વધારે સારો ઉપયોગ જણાતો નથી માટે એક પુષ્પાદિક સામગ્રીવડે જિનપૂજા કરવી શુભ છે કહ્યું છે કે ‘ દેહ પુત્ર અને કલત્ર (સ્ત્રી) પ્રમુખ સસારની વૃદ્ધિ માટે થાય છે, અને વીતરાગ પ્રભુની પૂજા-ભક્તિ લબ્યજનોને સસારના ઉન્નતિને અર્થ થાય છે ’ આજે જાણતને ભાવતા છતાં શાન્તકાર કહે છે ॥ આ લોકસળધી અને પરલોક સળધી કાર્યોમા પલોક સળધી કાર્ય સાધન વધારે ઉત્તમ છે ‘ તેની ઉપેક્ષા કરવાથી બહુજ અનર્થ સભવે છે જિનપૂજા એ (અતિ ઉત્તમ) પરલોક સળધી કાર્ય છે તેથી પૂવોક્ત ઉત્તમ સામગ્રીનો ઉપયોગ કરવા જિનપૂજા જેવું બીજું ઉત્તમ સ્થાનક નથી ’ તે પારલૌકિક કાર્ય શુભ ભાવ વડે સાધી શકાય તેવું છે ‘ માટે એવો શુભ ભાવ તત્કાલ યોધી જને આદરવો ’ અને તેવો ભાવ પ્રભુપૂજા અર્થે પ્રવર પુષ્પાદિક સત્મામગ્રીવડે સિદ્ધ થઈ શકે છે ॥ એટલા માટે

પોતપોતાની વિભૂતિ પ્રમાણે પુરિષત્ત વગેરે સિદ્ધિ
 ભગવાન ઉપરના હૃદયના પ્રેરણા = પૂર્વે દર્શન કરી
 દિક સામગ્રી વડે શ્રી હનુમાન મુનિ વડે 'શ્રી સિદ્ધિ' શ્રી
 ભગવાન નિઃસંશય પરોપકાર નિઃ શ્રે, નેચરના પ્રેરણા
 પૂજિત છે, સ્વલિતકામી જ્યોતે પ્રેરણા છે અને પ્રિય
 પ્રાપ્તિ કરવા માટે પુરુષ આદ્ય પ્રેરણા છે. આ પ્રકારથી
 પૂજવા યોગ્ય છે ॥ "પ્રવેદિતિત્તુ પ્રિય પ્રેરણા નામે
 કહે છે " આ પૂર્વે વર્ણવેલ 'દર્શન' પ્રકાર પ્રેરણા
 વિધિ જિનપૂતમા સામાન્ય પ્રેરણા પ્રેરણા છે. આ પ્રકારે
 તે પુરુષમાગદિક લે ને પ્રેરણા પ્રેરણા દર્શન તે તે
 સર્વ લેખ શોભાયમાન પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા
 મુદિથી કરવું શ્રી જિન પૂત દર્શન પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા
 રાખવું તે બતાવે છે ॥ કરવો પ્રેરણા પ્રેરણા (અદ્ય
 પદ મુખકોશ બાધી) પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા
 થતી હોય તો તે પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા
 સર્વ કાર્ય ચલતી કરવા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા
 પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા
 છીકવાનો તથા વિશ્વા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા
 સૂચવું ચલતી પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા
 દેખાડે છે ॥ ૧૧-૨૦ ॥

ને પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા
 (Duty) પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા
 બવવાથી પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા પ્રેરણા

રીત વર્તી અનાદરથી સ્વકાય કરે છે તેમને ઈચ્છિત અર્થની સિદ્ધિ થતી નથી, પણ કલેશ માન પ્રાપ્ત થાય છે ॥ ત્રીજુવન ગુરૂ શ્રી જિનેશ્વર આશ્રી તો ઉપર કહેલી વાત વિશેષે લાગુ પડે છે એટલે જગદ્ગુરૂ શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનની જે આદર પૂર્વક ભક્તિ કરે છે, તે અતિ ઉત્તમ કૃપાને પામે છે તેથી વિદ્વાન જનોએ જિનેશ્વરોની પૂજા પૂર્વોકત ન્યાયે મુખકાથ બાધી અતિ આદર પૂર્વકજ કરવી જોઈએ ॥ “ બહુમાન પણ વિધિપૂર્વકજ પ્રવર્તનાર ભક્તજનોને પેદા થાય છે તે બતાવે છે ॥ એવી રીતે પ્રવર્તતા પરમપદ-મોક્ષ મેળવી આપનાર બહુમાન (હૃદયગ્રેમ) પણ નિશ્ચયે પ્રગટે છે તેમજ અર્થગભીર સ્તુતિ સ્તોત્ર સહિત ચૈત્યવદન કરવાથી પણ પરમપદદાયક બહુમાન બાગે છે માટે તે પણ અવશ્ય કતબ્ય છે ॥ “ સ્તુતિ અને સ્તોત્ર કેવા હોય ? તે જણાવે છે ” એક શ્લોકમાનવાળી સ્તુતિ કહેવાય અને બહુ શ્લોક પ્રમાણ સ્તોત્ર કહેવાય અતુલ્ય-ગભીર શબ્દાથેવડે સુક્ષિત અને આત્મ (સર્વજ્ઞ-વીતરાગ) ના વિદ્યમાન શુષોનું જ જેમાં ગાન કરેલું હોય તેજ સ્તુતિ સ્તોત્ર સારભૂત પ્રધાન સમજવા ॥ તે સારભૂત સ્તુતિ સ્તોત્રના અર્થાવલોધથી જરૂર શુભ અધ્યવસાય બાગે છે અને તેના અર્થાવલોધ જેને થયો ન હોય તેને પણ સ્તુતિ સ્તોત્ર શુભ આવરૂપ હોવાથી રત્નના દૃષ્ટાન્તે શુભકારીજ થાય છે જેમ અજાણ્યું પણ રત્ન તેના મુદર સ્વભાવથીજ શુભકારીજ થાય છે તેમ પૂર્વોકત વિશેષણ વિશિષ્ટ સ્તુતિ સ્તોત્ર તેના અર્થ-રહસ્યના અણુઅણુને પણ હિતકારીજ થાય છે માટે

તે સેવવા યોગ્ય છે ॥ રોગી જનોએ જેના શુભ જાણના
 નથી એવા ત્તો જેમ રોગીના જ્વર, શુભ પ્રમુખ રોગને
 સમાયે છે તેમ પૂર્વોક્ત સ્તુતિ સ્તોત્ર રૂપ બાવરત્નો પણ
 કર્મ રોગને ટાળે છે ॥ તેટલા માટે પ્રભુ પૂજા કર્યા પછી
 સ્તુતિ સ્તોત્રાદિક પાઠ પૂર્વક, અસ્ખલિતાદિ શુભ યુક્ત,
 આગમ અનુસારે અને ચઢતે પરિણામે ચૈત્યવદન અવશ્ય
 કરવું જોઈએ ॥ આવી રીતે પ્રથમ પ્રદર્શિત પૂજાપૂર્વક કર
 વામા આવતું ચૈત્યવદન કર્મ-વિષને દૂર કરવા પરમ મત્ર
 તુ ય છે એમ સર્વજ (અથવા શાસ્ત્ર) કહે છે તેમજ
 ચૈત્યવદન સમયે મુદ્રા વિધાન (યોગમુદ્રા નમુશુભ કહેતી
 વખતે, મુકતાસુઠિત મુદ્રા જયવીયરાય, બાવતિ ચેષ્યાઈ
 અને બાવત ડેવિસાહુ કહેતી વખતે, તથા જિનમુદ્રા કાઉ
 રસગ કરતી વખતે) કરવું જોઈએ, તેમજ જિનો અને
 જિનકલ્પિકાએ આચરેલ અડોલ કાયોત્સર્ગ કરવો જોઈએ ॥
 “ચૈત્યવદન સમાપ્ત થતા જે કરવું જોઈએ તે શાસ્ત્રકાર કહે છે”
 આ ચૈત્યવદનની સમાપ્તિ વખતે શુભ-મગજકારી પ્રણિધાન
 એટલે પ્રાથનાગર્ભિત એકાગ્રતા કરવી જોઈએ ઉક્ત પ્રાર્થના
 ‘જય વીયરાય’ ના પાઠવડે કહેવાય છે તેનાથી સદ્ધર્મ
 આપારોમા પ્રવૃત્તિ, મોક્ષમાર્ગમા પ્રવૃત્તિ કરતા નડતા
 વિધ્નોનો જય (વિધ્ન વિનાશ), વિધ્ન વિનાશથી ધર્મ-
 કાર્યની સિદ્ધિ તેમજ સ્વપર ધર્મકાર્યોનું સ્થિરીકરણ એ
 દુજો પ્રકટે છે એટલા માટે તદ્દથી જનોએ ‘પ્રણિધાન’
 અવશ્ય કરવું ॥ આ ‘પ્રણિધાન’ કરવાથી ‘નિયાણુ’ થશે
 નહિ કુશળ પ્રવૃત્તિ હેતુકહોવાથી ‘પ્રણિધાન’ તો ‘માદગ-’

ચોદિલામ ઈત્યાદિક પ્રાર્થના તુલ્ય છે એટલે બોધિ પ્રાર્થના
જેમ નિયાણા રૂપ નથી તેમ આ 'પ્રણિધાન' પણ શુભ અર્થ
વમાયના કારણ રૂપ હોવાથી નિયાણા રૂપ નથી તેથી જ
તેની પ્રવૃત્તિ છે નહિ તો ચૈત્યવદનના અતે તે બણાય જ
નહિ ॥ ૨૧-૩૦ ॥

એવી રીતે 'પ્રણિધાન' યોગે ઈષ્ટફળની સિદ્ધિ મળે
છે નહિ તો પ્રણિધાન શુન્ય અનુદાન નિશ્ચે દ્રવ્ય અનુ
દાન જ કહેવાય છે તેટલા માટે યોગ્ય ભૂમિકા વિશેષે આ
'પ્રણિધાન' તુ કહેવું અવિરૂદ્ધ-ઉચિત જ છે ॥ " હવે
તેનો વિધિ કહે છે " સવિત્ર એટલે મોક્ષાર્થી અથવા
ભવંભીત જને સાવધાન ચર્ચ તીવ્ર શ્રદ્ધા વડે એ (માનસિક
વિધિ ઠીકી, હવે કાચિક કહે છે) મન્ત્રક ઉપર બે હાથની
અજળી સ્થાપીને આ પ્રણિધાન આદર પૂર્વક કરવું ॥
" તેનો પાઠ કરમ ભતાવે છે " હે વીતરાગ ! (ઉપદક્ષણથી
હે વીતદ્રેષ ! અને હે વીતમોહ !) આપ જ્યવતા વતી
હે જગદ્ગુરુ ! હે ભગવાન્ ! આપના પ્રભાવથી મને પ્રાપ્ત
થાઓ ! ભવમા નિર્વેદ (સંસાર ઉપરથી વૈરાગ્ય), માર્ગી
તુમાનીપણ (મોક્ષમાર્ગમા પ્રયાણ) અને હર્ષિછત ફળની
પ્રાપ્તિ (જેથી ચિત્ત સ્વસ્થ થાય અને ધર્મમા સુખે પ્રવૃત્તિ
થાય એવી જોગવાઈ મળે) તેમજ લોકવિરૂદ્ધ કાર્યનો ત્યાગ,
માતા પિતા ધર્મોચાર્યોદિ શુરજનોની પૂજા-ભક્તિ, પરોપકાર,
શુભ ગુરુ મહાગજનો સંયોગ, અને તેમની આજ્ઞાનુ અખંડ
પાલન છવિત પર્યંત મુજને હે ભગવાન્ આપના પસારે

(સદાય) હો । ॥ “ આ પ્રણિધાન ઉચિત ભૂમિકા (અવસ્થા) પર્યંત કરવું ઘટે છે એમ શાસ્ત્રકાર બતાવે છે ” આ પ્રાર્થના-પ્રણિધાન, તે તે પ્રાર્થવાયોગ્ય ભવનિવેદાદિકના અભાવે કરવાનું છે (કેમકે અપ્રાપ્ત વસ્તુનીજ પ્રાર્થના કરાય છે) અથવા અહીં મતાનુકૂળ છે કે તે પ્રાર્થવા યોગ્ય ભવનિવેદનું જે અનતર (શીઘ્ર બાવી) ફળ અપ્રમત્તાદિક શુભસ્થાનકની પ્રણિરૂપ અને પરપર (અનુક્રમે ધનાર્થ) ફળ મોક્ષરૂપ તેના અભાવે કરવું ઉચિત છે સ્પષ્ટાર્થ એવો છે કે જે ત્યાં સુધી ભવ વૈગમ્યાદિક પ્રાપ્ત થયા ન હોય અથવા વૈગમ્યાદિકના ફળરૂપ અપ્રમત્ત શુભસ્થાનાદિક પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી કુશળ અનુદાન રૂપ પ્રણિધાન અવશ્ય કરવું ઉચિત જ છે એટલે અપ્રમત્ત (સમમ શુભસ્થાનવર્તી) મુનિરાજોથી આગળના જે પ્રમત્ત મયમી (છટ્ટા શુભસ્થાનવામી) મુનિ રાજો છે ત્યાં સુધી તેમને મરેને તે આ પ્રણિધાન કરવું ઉચિતજ છે પરંતુ ત્યાર પછીના જે અપ્રમત્ત મયમી વિગેરે છે તેમને તે કરવું ઉચિત નથી, કેમકે તેઓ નીગમી-નિસ્પૃહી હોવાથી કશી પ્રાર્થના કરતાજ નથી એવું “ મોક્ષ મયે ય સર્વત્ર નિસ્પૃહો મુનિસત્તમ ” “ પૂર્વે કહ્યું કે પ્રણિધાન નિયાણારૂપ નથી તે બાબતનું સાધક પ્રમાણુ દર્શાવતા કહે છે ” આ કથ ઘીયમય રૂપ જે મોક્ષાગો (નિવૃત્તિના કારણો) ની પ્રાર્થના અથવા મોક્ષાગ રૂપ પ્રાર્થના તે પ્રણિધાન કરવા યોગ્ય પ્રમત્ત શુભસ્થાન પર્યંતના શ્રવેને સૂત્ર-સિદ્ધાંતની અનુમતિ હોવાથી નિયાણારૂપ નથી જેમ બોધિલાભની પ્રાર્થના શાસ્ત્ર અનુમત હોવાથી પ્રમાણુ છે તેમ આ મોક્ષાગ પ્રાર્થના (પ્રણિધાન) પણ શાસ્ત્રાનુમત હોવાથી નિયાણુ

બોદિલામ ઈત્યાદિ પ્રાર્થના તુલ્ય છે એટલે ભોધિ પ્રાર્થના જેમ નિયાણા રૂપ નથી તેમ આ 'પ્રણિધાન' પણ શુભ અથવા વમાયના કારણ રૂપ હોવાથી નિયાણા રૂપ નથી તેથી જ તેની પ્રવૃત્તિ છે નહિ તો ચૈત્યવદનના અતે તે બધાય જ નહિ ॥ ૨૧-૩૦ ॥

એવી રીતે 'પ્રણિધાન' યોગે ઈદરૂજની સિદ્ધિ સંપન્ન છે નહિ તો પ્રણિધાન શુન્ય અનુદાન નિશ્ચે દ્રવ્ય અનુદાન જ કહેવાય છે તેટલા માટે યોગ્ય ભૂમિકા વિશેષે આ 'પ્રણિધાન' તુ કહેવું અવિરૂદ્ધ-ઉચિત જ છે ॥ " હવે તેનો વિધિ કહે છે " સવિશ્વ એટલે મોક્ષાર્થી અથવા ભવશીત જને સાવધાન ધર્મ તીવ્ર થઈ વડે એ (માનસિક વિધિ કહ્યો, હવે કામિક કહે છે) મસ્તક ઉપર બે હાથની અજળી સ્થાપીને આ પ્રણિધાન આદર પૂર્વક કરવું ॥ " તેનો પાઠ કમ બતાવે છે " હે વીતરાગ ! (ઉપલક્ષણથી હે વીતદ્વેષ ! અને હે વીતમોહ !) આપ જયવતા વતે ! હે જગદ્ગુરુ ! હે ભગવાન ! આપના પ્રભાવથી મને પ્રાપ્ત થાઓ ! ભવમા નિવેદ (સંસાર ઉપરથી વેગગ્ય), માર્ગી તુમારીપણુ (મોક્ષમાર્ગમા પ્રયાણ) અને ઇચ્છિત રૂજની પ્રાપ્તિ (જેથી ચિત્ત સ્વસ્થ થાય અને ધર્મમા સુખે પ્રવૃત્તિ થાય એવી ભોગવાઈ મળે) તેમજ લોકવિરૂદ્ધ કાર્યનો ત્યાગ, માતા પિતા ધર્મગ્રામીંદિ ગુરુજનોની પૂજા-ભક્તિ, પરોપકાર, શુભ ગુરુ મહારાજનો મયોગ, અને તેમની આજ્ઞાનુ અજ ઠ પાલન હવિત પર્યંત સુજને હે ભગવાન આપના પસાયે

(સદાય) હો । ॥ “ આ પ્રવિધાન ઉચિત ભૂમિકા (અવસ્થા) પર્યંત કરવું થટે છે એમ શાસ્ત્રકાર જતાવે છે ” આ પ્રાર્થના-પ્રવિધાન, તે તે પ્રાયવાયોગ્ય ભવનિવેદાદિકના અભાવે કરવાનું છે (કેમકે અપ્રાપ્ત વસ્તુનીજ પ્રાર્થના કરાય છે) અથવા અતી મતાનુકૂળ છે કે તે પ્રાયવાયોગ્ય ભવનિવેદનું જે અનંતર (શીઘ્ર ભાવી) ફળ અપ્રમત્તાદિક શુભસ્થાનકની પ્રવિધિ અને પાપ (અનુકરમે થનાર) ફળ મોક્ષરૂપ તેના અભાવે કરવું ઉચિત છે સ્પષ્ટાર્થ એવો છે કે જ્યાં મુખી ભવ વેગમ્યાદિક પ્રાપ્ત થયા ન હોય અથવા વેગમ્યાદિકના ફળરૂપ અપ્રમત્ત શુભસ્થાનાદિક પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં મુખી કુશળ અનુદાન રૂપ પ્રવિધાન અવશ્ય કરવું ઉચિત જ છે એટલે અપ્રમત્ત (સમમ શુભસ્થાનવાલી) મુનિગણેથી આગળના જે પ્રમત્ત સયમી (છઠ્ઠા શુભસ્થાનવાલી) મુનિ રાજે છે ત્યાં મુખી તેમને સર્વને તે આ પ્રવિધાન કરવું ઉચિતજ છે પરંતુ ત્યાર પછીના જે અપ્રમત્ત સયમી વિગેરે છે તેમને તે કરવું ઉચિત નથી, કેમકે તેઓ નીચ ૧-નિ સ્પૃહી હોવાથી કરી પ્રાયના કરતાજ નથી થતુ “ મોક્ષ મયે ચ સર્વં નિ સ્પૃહો મુનિમત્તમ ” “ પૂર્વે કંતુ કે પ્રવિધાન નિયાણારૂપ નથી તે બાબતનું સાધક પ્રમત્ત દર્શાવતા કહે છે ” આ ‘ જય ધીરગય ’ રૂપ જે મોક્ષો (નિવૃત્તિના કારણો) ની પ્રાર્થના અથવા મોક્ષાનરૂપ પ્રાર્થના ને પ્રવિધાન કરવા યોગ્ય પ્રમત્ત શુભસ્થાન પર્યંતના હોવાને સૂત્ર-મિદ્ધાતની અનુમતિ હોવાથી નિયાણારૂપ નથી જેમ બાધિ લાભની પ્રાર્થના શાસ્ત્ર અનુમત હોવાથી પ્રમાણ છે તેમ આ મોક્ષાગ પ્રાયના (પ્રવિધાન) પરંતુ શાસ્ત્રાનુમત હોવાથી નિમ્ન

રૂપ નથી પણ પ્રમાણ છે અપ્રમત્તાદિ ગુણસ્થાનવર્તીને માટે
 તે તે ઉચિત નથી, એમ પૂર્વે પ્રદર્શિત કરેલું જ છે, તેથી
 પ્રમત્ત ગુણસ્થાન પર્યંતજ તે પ્રાર્થના-પ્રણિધાન કરવું ઉચિત
 છે ॥ એવી રીતે મોક્ષાગ પ્રાર્થના નિયામરૂપ નથી, તે
 દશાશ્રુતસ્કંધ, ધ્યાનશતક પ્રમુખ શાસ્ત્રોમા ‘આ ધર્મધી હું
 તીર્થંકર થાઉં’ એવી રીતે પ્રાર્થનાનો પ્રતિષેધ કેમ કરેલો
 છે ? ઉત્તર-તે તીર્થંકરત્વ પ્રાર્થના રાગ વ્યાપ્ત હોવાથી ભવ
 પ્રતિબદ્ધ છે, તેથી તત્પ્રાર્થન-પ્રતિષેધ મુક્ત છે ॥ નગા
 સક્તપણે તે પ્રાર્થના દ્વિધિત છે, પરંતુ રાગ રહિત કરેલી
 તેજ પ્રાર્થના અદ્વિધિત છે રાગ રહિતપણે (નીરાગી ભાવે)
 કરવામા આવતા બિનભક્તિ પ્રમુખ કુશલ અનુધાન થકી
 અનેક ભવ્યજનોને હિતકારી અને અનુપમ આનંદ સપાદક
 અપૂર્વ ચિન્તામણી સદૃશ (અચિન્ત્ય સુખદાયક) તીર્થંકરપણું
 પ્રાપ્ત થાય છે ॥ તેથી સદ્દમ દેશનાદિક તીર્થંકરની કરણી
 હિતકારી છે અને એવા પ્રકારના ઉત્તમ અધ્યવસાયવાળા
 આત્માને અપ્રતિધાતી છે માટે મદ્દર્મ દેશનાદિક ધર્મંકરણીમા
 પ્રવૃત્તિ સ્વરૂપ તીર્થંકરત્વની પ્રાર્થના આર્થોપત્તિ ન્યાયથી
 દ્વિધિ રહિત છે ॥ આ સ્થળે પ્રણિધાન સખધી વધારે
 કથન કરવાથી સયુ એવી રીતે શસ્ત્ર નીતિ મુજબ નિર્દોષ
 જિનેશ્વર ભાવાનની પૂજા મનુષ્યભવ પ્રમુખ ઉત્તમ સામગ્રી
 પામીને અવશ્ય કરવી, ઉક્ત વિષયમા ભવ્ય જનોએ લગારે
 પ્રમાદ ન કરવો ॥ ૩૧-૪૦ ॥

જિન પૂજા કરતા પૃથ્વીકાય પ્રમુખ જીવ નિકાયની
 હિંસા થાય છે, ને હિંસાનો જિનેશ્વર ભગવાને નિષેધ કરેલો

છે તેમજ (તેમ છતા) તે પૂજા પૂજ્ય-જિનોને (કઈ)
 ઉપકારી નથી તો પત્રી એવી પૂજા નિર્દોષ-દોષ રહિત શ્રી
 રીતે હોઈ શકે ? ॥ " ઉપ્પત્તિ શકાનુ સમાધાન કરે છે "
 જિન પૂજામાં કથચિત્-કોઈ પ્રકારે ભવવધ થાય છે, તો
 પણ ' કૃપ ખનન ' દશાતથો ગૃહસ્થોને તે જિનપૂજા નિર્દોષ
 કહી છે જે બરાબર જયણા પૂવક પ્રભુ પૂજામાં પ્રવૃત્તિ કરે
 તો તેમાં સર્વથા પણ ભવ હિંસા ન લાગે કેવળ તેમાં
 અધ્યવસાયની વિગુદિયો અનુબધ અહિંસાની જ પુદ્ધિ
 થાય સાધુ-નિવ્રજોની તો તે દ્રવ્યપૂજાનો નિયેષ નીરાશીને
 ઔષધની પેરે કહેલોજ છે ॥ " બીજી સમાધાન આપે
 છે " ગૃહસ્થો અસદ્ આરબમાં પ્રવૃત્ત થયા હોય છે એ
 દહે જેમાં ભવહિંસા થયા કરે એવા કંઈક જેવીવાદી પ્રમુજ
 થયા કરતા હોય છે તેમને આ જિનપૂજા તે અશ્રદ્ધ આર-
 બથી નિવર્તાવવાવાળી થાય છે તે એવી તિ કે જિનપૂજામાં
 જ્યાં સુધી ગૃહસ્થ પ્રવૃત્ત હોય ત્યાં સુધી તેને અશ્રદ્ધ
 આરબનો અસંભવ અને શુભ ભાવનો વલણ હોવાથી પ્રભુ
 પૂજા તે પાપારબથી મુક્ત કરાવનારો થાય છે જ એમ
 કહેવાય છે તે બુદ્ધિયાળી જનોએ સારી રીત આલોચવા-
 વિચારવા યોગ્ય છે ॥ " હવે જે રતુ કે પૂત પૂજ્યને કઈ
 ઉપકારી નથી તેનું સમાધાન કરવા દહે છે ॥ જો કે
 કૃતકૃત્ય હોવાથી પૂજ્ય એવા નિર્લેશને પૂજ્યથી ઉપકારને
 અસંભવ છતાં પણ પૂજા કરના જન જનોને તો પૂજ્ય
 બધાદિ રૂપ ઉપકાર થાય જ છે જેમ મત્રાદિ સ્મરણ
 અને અગ્નિ પ્રસુખનું સેવન કરવા તે તે મત્ર અગ્નિ પ્રસુખને
 ઉપકારક નહિ છતાં સેવકને તે ઉપકાર થાય જ

અહીં પણ પૂજા વિષયે બબ્બે પૂજકને ઉપકાર સમજાવેા ॥
 “ પૂજામા હવ વધ યાય છે એમ માનતા છતાં તે હવ
 વધની બીગ્ધી ને પ્રભુપૂજામા પ્રવૃત્તિ કરતા નથી તેમને ઠબઠો
 આપવા માટે કહે છે, ” ॥ જેઓ સ્વદેહાદિક નિમિત્તે પુત્ર
 પરિવારાદિકને અર્થે પણ હવલિ સામા પ્રવૃત્તિ કરે છે તેમને
 જિનપૂજા અથ (દેખાવી) હવ હિમામાન પ્રવર્તણુ-દેખાવી
 હવલિઆથી રતી જિનપૂજા યકી ફૂં ગહેણુ એ મોહ મૂઢતા
 છે મોહ મૂઢતા વગર વિશુદ્ધિ ભાવને પેઢા કરનારી અને
 યોધિતાબાદિક અનેક ગુણ સંપાદન કરી આપનારી, પરમા
 સંયો હવરસાના નિમિત્તભૂત હોવાથી કેવળ હયાતશણુવાળી
 અને સ્વપન્ને મોહરૂપ અમોઘ ફળ આપનારી જિનપૂજામા
 અપ્રવૃત્તિ-પ્રવૃત્તિનો ત્યાગ યાવ જ હેમ ? પાપ આરબમા
 આસન્ન હોવાથી વિચિત્ર કયા વર્જિત ગૃહસ્થને પવિત્ર
 જિનપૂજનો ત્યાગ કરવો એ કેવળ કસ્યાણુ અનુદાનથી
 અલભ્ય રહી આત્માને જ હમવા જેણુ છે એટલા માટે
 ક્રામ ગુણને ઇંગ્ળનાર ગૃહસ્થ જનોએ સૂત્ર કથિત વિધિ
 અનુધારે પ્રમાદ રહિત સી જિનેશ્વર બ્રમવાનની પૂજા (અવશ્ય
 અદનિશ) કરવી એક એ ॥ એમ (સ્વપ્નભૂતમજાદિ) મહા
 સાગરમા પ્રણિપત્તે એક પણ ગિદ્ડુ (અનેક ગિદ્ડુઓની વાત
 ફરજ રહેા) અન્વય થઈ રહે છે તેમ ગુણસ્ત્રોતના આધાર
 ભૂત હોવાથી સમુદ્ર તમાન સી જિનેશ્વરોની કરેલી પૂજા
 ફરજની અર્પિયાયે અશય યાય છે ॥ જિનેશ્વરો ॥ પૂજવટે
 જિનેશ્વર દિ ઉત્તમ રુણે ઉપર તેમજ ઉત્તમ ગુણધારક
 જિનેશ્વર ઉપર અનુદાન ઉપજે છે, ઉત્તમ પ્રાણીઓમા પેંગાની
 પ્રણા યાય છે, અને અનુકર્યે ઉત્તમધર્મ (પરમાત્મ સ્વરૂપ)

ની પ્રાપ્તિ થાય છે અથવા પૂજા-અર્ચોવટે જિન શાસનની પ્રભાવના થાય છે ॥ " પ્રભુ પૂજા તો મહા કૃણદાયી છે જ પરંતુ પૂજા કરવાનો ઉત્કટ ભાવ પણ (હું પન્માત્મા પ્રભુની પૂજા કરું એવું એકાગ્ર ચિત્ત પણ) મહા કૃણદાયી છે, તે વાત દદાતદ્વારા દર્શાવતા છતાં શાસ્ત્રકાર કહે છે " ॥ જિનેન્દ્ર-આગમમાં સંભળાય છે કે એક હુ ખી ભી સિંહુવાર ભતના પુરોષોવટે હું જગદ્ ગુરુ જિનેન્દ્ર લગવાનની પૂજા કરું એવા એકાગ્ર ધ્યાનથી મરણ પામી સ્વર્ગલોકમાં ઉપની મતલબ કે પ્રભુની પૂજા કર્યા વગર કેવળ પ્રભુને પૂજવા એકાગ્ર ભાવથી માર્ગમાં જતા આયુષ્ય ક્ષીણ થવાથી તે મરણ પામી, સ્વર્ગમાં ઉપની તો જેઓ અવિહર ભાવથી પ્રતિદિન સ્વ ચૈભવ અનુસારે સાર સામગ્રી મેળવી આદરપૂર્વક જગદ્ શુદ્ધ શ્રી જિનેન્દ્રની પૂજા-અર્ચા કરી અમદ આનંદ મેળવે છે, તેમજ અનેક બન્ય જનોને આકર્ષી જિનશાસન રસિક કરે છે, તે ભાગ્યવતોનું તો કહેવું જ શું ? " આ પૂજા પ્રકરણ સમાપ્ત કરતાં શ્રીમાન્ હરીભદ્રસૂરિ કહે છે કે- " આ પૂજા અનુકાન સમ્યક્ બાણીને તેનો શાસ્ત્ર અનુસારે નિઃસંકેપ કરી બુદ્ધિવત મોક્ષાર્થી પુરૂષોએ ઉક્ત અનુકાન કેવળ શાસ્ત્ર નીતિથીજ અહર્નિશ કરવું પ્રથમ સમ્યક્ બાણુ કેમકે અસમ્યક્ જ્ઞાન અજ્ઞાનરૂપ હોવાથી ઉપકારક થતું નથી તત્ત્વની ગવેષણા કરી સાર તત્ત્વ આદરી લેવું એજ બુદ્ધિ પામ્યાનું ઉત્તમ કૃણ છે જગદ્દશુદ્ધ જિનેન્દ્ર સમાન કૌંઠ દેવ નથી એમ મધ્યસ્થપણે નિર્ધારી મોક્ષાર્થી જનોએ એ દેવનીજ અહોનિશ ઉપાસના કરવી ઉચિત છે કેમકે તે મોક્ષપ્રાપ્તિનો અનન્ય ઉપાય છે ॥ ૪૧-૫૦ ॥

શ્રીમાન હરિભદ્રસ્ટિ નિર્મિત

જિન ચૈત્યવદન વિધિ

શ્રી વર્ધમાન સ્વામીને ભાવથી નમસ્કાર કરી, ઉત્તમ મધ્યમ, અને જઘન્યરૂપ ત્રણ ભેદે, મુદ્રા વિધાનવડે વિદ્યુત્તેજ્યુ ચૈત્યવદનવિધિનું સ્વરૂપ (સંક્ષેપથી) કહીશ ॥ નમસ્કાર (સ્તુતિ) વડે જઘન્ય ચૈત્ય ભણવું “ અરિહંત ચૈત્યમાણ ” રૂપ દહક પછી એક સ્તુતિ કહેવા વડે અશ્વકસ્તવ, અગ્નિહંત ચૈત્યમાણ, લોગસ્સ, પુષ્પઅરવરં સિદ્ધાણં રૂપ પાંચ દહકો અને પ્રસિદ્ધ ચાર યોગ્યો મધ્યમ ચૈત્ય ભણવું અને ઉત્કૃષ્ટ ચૈત્ય પ્રસિદ્ધ પાંચ દહકો ત્રણ સ્તુતિયો તથા જમવીપરાયના પાંચથી યામ છે (ચતુર સ્તુતિ અર્વાચિન જ છે) તેમજ બીજા આચાર્યો એમ છે ૧ પાંચ શ્વકસ્તવના પાંચમુજા ચૈત્ય સંપૂર્ણ કહેવા

૧ આ પ્રકરણની બીજી ગાથાના અર્થમાં ચતુર્થ સ્તુતિ જિનજ છે એમ લખેલું છે તે ગાથાના અર્થ પ્રય વસ્તુતિક તે પછી તેમણે પૂર્વ સમર્થ મહામાની પુરોષોએ કરેલી ચતુર્થ (યોગ) ની આચરણ મા ય ગણેલી છે જેને વધને શ્રીમાન હરિભદ્ર સ્વે પોતે પત્ર સસાગદાવામાં ચતુર્થ સ્તુતિ કરેલી છે એટલું જ પત્ર બીજા પત્ર અનેક આચાર્યોએ પ્રમોદેન અનુકરણ કરેલું વળી તે શ્રી હરિભદ્ર સ્વે પ્રમુખ સમર્થ આચાર્યેની આપણે તે લેખીએ છીએ તેથી આપણી અપક્ષાએ તો તે પ્રાચીનજ છે ૨ ને આચરણ અ પત્ર ૪ ભવભીરતા વિનાના આચાર્યોદિકે કરેલા માટે તે મનનીયજ છે

મતલબ કે પ્રોપધાદિકમા આજકાલ જે ચૈત્યં પ્રચલિત છે તે ઉત્કૃષ્ટ, અને પ્રતિક્રમણ સમયે જે ચૈત્યં વિધિ પ્રચલિત છે તે મધ્યમ ચૈત્યં જાણવું તે પણ 'પાચે અભિગમ' 'ત્રણ પ્રદક્ષિણા' તેમજ પૂજાદિ વિધાન સહિત કરવું એવી રીતે ચૈત્યવદના ત્રણ પ્રકારે સમજવી (તે હરેકના પાછા ત્રણ ત્રણ લોક થઈ શકે છે ॥ "અથવા પ્રજાગ તરે તેના ત્રણ લોક બતાવે છે" અથવા સામાન્ય રીતે અપુનર્જંધક વિગેરે યોગ્ય જીવોના પરિણામ વિશે, અથવા શુણ્યસ્થાનક વિશેષથી સર્વે જઘન્યાદિ પ્રકારવાળી ચૈત્યવદના ત્રણ પ્રકારે જાણવી એટલે અપુનર્જંધકને જઘન્ય, અવિન્ત મમ્યત્ દષ્ટિને મધ્યમ અને વિરતિવતને ઉત્કૃષ્ટ, અથવા અપુનર્જંધક પ્રમુખ હરેકને પણ પરિણામ વિશેષથી, તે જણે પ્રકારની ૫૦ જાણવી કેમકે અપુનર્જંધક સિવાય બાકી બીજા સદૃશ જંધક પ્રમુખ મિથ્યા દષ્ટિ જોનાને શાસ્ત્રમા ચૈત્યવદનાની યોગ્યતા સહિત હોવાથી અધિકારી ગણ્યા નથી અપુનર્જંધકાદિનેજ અધિકારી ગણ્યા છે તેથી તે અપુનર્જંધકાદિકના અનુક્રમે શાસ્ત્રકાં સક્ષેપથી લક્ષણ જણાવતા છતાં કહે છે ॥ હિંઆકિક પાપ ઠમ જે ગાઠ મકિલદ પરિણામથી કરે નહિ, ભયકર ભવ (સસાર) ને સારો જાણે નહિ અને માતા, પિતા, દેવ, ગુરૂ પ્રમુખની સર્વત્ર ઉચિત મર્યાદા સાચવે, કયાય પણ અનુચિત આચરે નહિ તેવા લક્ષણવાળાને અપુનર્જંધક જાણવો ॥ ધર્મશાસ્ત્ર શ્રવણ કરવાથી (તીવ) ઇચ્છા, ધર્મ સાધન કરવાનો (અત્યંત) ગગ, તેમજ દેવ ગુરૂની યથા સમાધિ ભક્તિ કરવાનો (આગ્રહપૂર્વક) નિયમ એ ગમસ્તિવતના લક્ષણ છે ॥

તુસારી, શ્રદ્ધાવાન, મુખે મમ-નવી શકાય એવો અનામકી,
 સ્વધર્મ કરણીમા સાવધાન, સદ્ગુણરાગી, શક્ય અનુદાનમા
 આગસ વગરનો એવો ચાત્રી-વિરતિવત હોય ॥ આ ઉપર
 કહેલા અપુનબ ધકાદિક ભાવ વદના કરવાના પણ અધિકારી
 છે તે સિવાય બીજા મિથ્યાદષ્ટિ જનો તો દ્રવ્યવદનાના પણ
 અધિકારી નથી કેમકે દ્રવ્યવદના પણ ભાવવદનાની યોગ્યતા
 છતે સભવે છે તેથી બાકીનાને તો કેવળ અપ્રધાન દ્રવ્ય
 વદના હોઈ શકે ॥ અપુનર્બ ધક યકી બીજા સકૃત બ ધકાદિક
 મિથ્યાદષ્ટિ છવોને આ ભાવ વદના મ બધી યોગ્યતા પણ
 બહુલ મસારીપણાથી હોવી ઘટતી નથી, તેથી તેમને ભાવ
 વદના તો સભવેજ નહી અને અપ્રધાન દ્રવ્ય વદના તો
 અભવ્ય છવોને પણ કહેવ છે તેથી તેવું દ્રવ્યવદન સકૃત
 બ ધકાદિકને પણ હોવુ ઘટે એમ શાસ્ત્ર યુક્તિથી સમજી
 શકાય છે ॥ “ દ્રવ્ય અને ભાવવદનાના ચિન્હ શાસ્ત્રકાર
 જણાવે છે ” ચૈત્યવદના કરતા તેમા ઉપયોગ (લક્ષ) ન
 હોય, તેના અર્થ (પરમાર્થ) ની વિચારણા ન હોય, વદન
 યોગ્ય અરિહંતાદિકના પ્રગટ ગુણ ઉપર બહુમાન ન હોય,
 ‘ મને આ અતિ અદ્ભુત દર્શનનો અપૂર્વ લાભ થયો મને
 અપૂર્વ પ્રભુવદનાનો અવસર પ્રાપ્ત થયો ’ એવો પ્રમોદ પ્રાપ્ત
 ન થાય, તેમજ મસારનો ત્રાસ ન લાગે તે દ્રવ્ય ચૈત્ય
 વદનના ચિન્હ સમજવા, તેથી વિપરીત સઘળા સારા લક્ષણ
 ભાવચૈત્યવદનાના સમજી લેવા “ વળી બીજા લક્ષણથી
 દ્ર વ ભાવવદના જણાવવાનો ભેદ કહે છે ” યથા અવસર
 (ત્રિકાળ) ચૈત્યવદન વિધિ સાચવતા, તદ્ગત ચિત્ત પ્રમુખ

ચોમ વ્યાપારવટે અને ચૈત્યવદનાની વૃદ્ધિ તથા રોમાર
ભાવ ચૈત્યં અને તેથી વિપરીત દ્રવ્ય ચૈત્યં બાલુવી ॥

“ ઉક્ત લક્ષણોમા ભાવનુ પ્રધાનપણુ દર્શાવવ
છે ” એક વાર ઉત્પન્ન થયેલો શુભ ભાવ પ્રાપ્ત
રૂપ ભાવને ઉત્પન્ન કરે છે તેથી ચૈત્યવદનામા બીજા
કરતા એકાદ વાર ભાવવૃદ્ધિ થવી તે એક લક્ષણ બ
“ તેજ વાત દ્રષ્ટાન્તથી સિદ્ધ કરી બતાવે છે ” જેમ
રમા સચરેણુ અમૃત પરિણમ્યુ ન હોય તો પણ સુ
જ થાય છે, તેમ ભાવ ને મોક્ષના હેતુરૂપ અમૃત
અન્ય શાસ્ત્રકારોએ પણ દર્શાવેલ છે ॥ મત્રાદિક સાધ
પણુ કન્યાણુભાગી જનો ચયા અવસર પ્રમાદ રહિત
કરે છે તો એથી અધિક ભાવ (પરમાર્થ) વાળી
વદનામા બબ્બ જનોએ અધિક ચત્ત કરવો જોઈએ
આથી મોક્ષ પર્યંત મહા સુખની પ્રાપ્તિ થઈ શકે છે ॥
ચૈત્યવદનાથી મહામપણે મોક્ષરૂપ પન્ન સિદ્ધિ પ્રાપ્ત
છે, તેથી મત્રાદિ વિધાન કરતા તે અધિક છે તેમ / દૃઢ
અધિકતા અનુસાર તેમા ચત્ત પણ અધિક કરવો જોઈએ ॥
પ્રાપ્ત ભાવવદના ચોખ્ખ વિધિમા ઉચ્ચ કરતા આ લોક
સુખધિ પણ હાનિ સહવતી નથી અને ક્યાર તથાજ
નિકાચિત કમયોગે હાનિ જણાય તોપણ તેને પરિણમની
વિશુદ્ધિથી છેદ થઈ જાય છે ક્યારે ઉત્તમ ભાવથી સજ્જ
માત્રમા મોક્ષ પ્રાપ્તિ થાય છે તો પ્રતી ના લોક સુખધી
સજ્જિત હાનિનો તો શીઘ્ર છે. થાય તેથી કરેલુ જ સુ ॥
આ ભાવ ~ ~ ~ મુદ્ધિ કરમાને ~ ~

ઉપદ્રવથી મુલા મોઢિયા નેત્રુ અન્ય શામકારોએ પ્રમ-
 શેત્રુ છે તે સમ્યક્ ગીને વિચારી તેત્રુ એટલે એ સખમી
 વપારે ઉત્તેજ કન્વાથી ચુપું ॥ " હવે મુદ્રા સખમી મામ
 કારો જમારે છે " પચ્ચાંગ પ્રજામ અને શકમ્તવ પ્રમુખ
 સ્તવના યોગમુદ્રા વડે ૫ વામા આવે છે ' અને અરિહંત
 ગેર્ધ્યાજી દત્ત્યાદિ ૪૮૬ પાડવડે જિન ભિખાદિની અવના
 જિનમુદ્રા વડે કમય છે આ મુદ્રા પગ આડી છે અને
 યોગ મુદ્રા હાય આગી છે, તે જનેનો ઉપયોગ ઉત્ત ' વા
 નામા ' થાય છે અને ' જમ વીધમય ' ' ભવત કેવિમાડું '
 તેમજ ભવનિ ગેર્ધ્યાદિઉપ ' પ્રવિધાનરિઃ ' મુખ્યાશુજિ
 મુદ્રારહે ૬ વામા આવે છે ॥ એ લીચળ, એ હાય અને
 પાચમુ ઉત્તમામ-મમ્મ, એ પાચ અંગે સમયત્ત બન્નિધી
 પૃથ્વી ઉપર જગાદતા તે વડે પચ્ચાંગ પ્રવિધાન થયો જલ્લવો ॥
 માહોમાહે દશ આગળીઓ જાનની, કમળના દોડાના આકારે
 બને હાયો મખી, પેટની ઉપર હાયની ઢાળીઓ સ્થાપ
 મખવાથી જોગ મુદ્રા થાય છે સમાધિમુદ્રા હોવાથી બને
 હાય જોડી મખવા તેત્રુ તામ જોગમુદ્રા છે ॥ આગળના
 ભાગમા ચાર અશુભ નેટલા પહોળા અને પાછળના ભાગમા
 તેથી ઠર્ધ ઓછા પહોળા બે પગ રાખી કાયોત્તમ કરવાય
 જિનમુદ્રા થાય છે વિપ્ન-ઉપદ્રવને છૂતવા ગમય હોવાય
 તે જિનમુદ્રા કહેવાય છે ॥ ૧૧-૨૦ ॥

માહોમાહે આગળીઓ આતરી ન હોય એવા બે હા
 પોલા રાખી લલાટ (લાલ) સ્થળે સ્થાપ્યા હોય (કે
 સ્થાપ્યા હોય) તે મુખ્યાશુજિ મુદ્રા સમજવી મુખ્યાશુજિ

નામ મેલીની સીપનું છે તે સીપના આગળે કબ્બામાં આવતી
 મુદ્રા તેનાજ નામે મુખ્યાશુભ્નિ કહેવાય છે ॥ ચૈત્યવદનામાં
 આવતી મુદ્રાદિક ક્રિયા, પદ અને અકારાદિ વર્ણને વિષે
 તથા તેના અર્થને વિષે અને સાક્ષાત જિનજિબને વિષે
 સર્વન છિન્ન જ્વાગાની પેરે ઉપયોગનું અનુસધાન હોવું ઘટે
 છે જેમ હીપક પ્રમુખની પ્રત્તા એક ધરમાં છત્રી માંમાં
 ધરમાં પ્રકાશે છે, તેથી જો કે વચલા અતઃમાં જણાતી ન
 હોય, તો પણ તેનું અનુસધાન હોવું ઘટે છે તેવી રીતે
 ઉપસર્વ ક્રિયાદિકમાં પણ ઉપયોગનું અનુસધાન હોઈ શકે
 છે કેઈ એક ક્રિયાદિકમાં ઉપયોગ મુખ્યપણે વર્તતા અન્યન
 અર્થાદિકમાં પણ તે હોવો ઘટે છે મગલજ કે અવ્યાસ
 થોગે ઉપયોગ સર્વન ફરી વળે છે ॥ છિન્નજ્વાગામાં જ્વા
 ગાનો ઉઠેલ હોય ત્યારે પણ અન્ય પરિણામને પામેલા
 એવા જ્વાગા-પરમાણુઓની મત્તા તો હોયજ છે, નહિ તો
 જ્વાગાની પ્રાપ્તિજ થાય નહિ તેમ જો અર્થાદિકમાં મગલ
 ઉપયોગ વતતો હોય તે મિવાય ખીજ પણ વિષયોમાં
 ચિત્તનો ઉપયોગ વ્યજાપણે નહિ જણાના છતાં તે તેમાં
 મામાન્યપણે વર્તે છે ॥ ક્ષાયોપશમિ-ભાવે આત્માના સ્વ
 ભાવિક ફક્ત પરિણામ વટે પગ્મ આદરથી કરવામાં આવેતું
 ચૈત્યવદનાદિક શુભ અનુષ્ઠાન કરના કબ્બા તથાવિધ દર્મ
 દોષથી કદાચ તૂટી ગયું હોય (તૂટી ન ગયું હોય-કાયમ
 રહ્યું હોય તેનું તો ઠહેવુંજ શુ ?) તો પણ ફરીને જો ભાવમાં
 તે કરાયું હતું તે ભાવની વૃદ્ધિ કરનારૂ થાય છે, માટે ગોક્ષ
 હેતુરૂપ શુભ ભાવની વૃદ્ધિ કરનારૂ હોવાથી ઉક્ત ॥

(અધિક) પ્રયત્ન કરવો ઘટે છે ॥ આ વાત પ્રાય શાસ્ત્રોક પ્રકારે ધર્મવાસિત બુદ્ધિવત જનોને અનુભવ સિદ્ધ હોય તેથી તે લોકોત્તર બુદ્ધિવડે બુદ્ધિવત જનોએ સમ્યક્ અધારથી ભેદાયે ॥ “હવે પશ્ચિદ વદનાનુ ચિન્હ ખત છે” મોક્ષ સુખના અર્થજનોને સમ્યક્ જ્ઞાનાદિક જે મોક્ષ કાળુ છે તેને માટે જેમ જિજ્ઞાસા અવશ્યની છે તેમ જિજ્ઞાસા પ્રમુખ આ શુદ્ધ વદનાનુ ખાસ લિંગ છે જેમ તેથી શુદ્ધ વદનાનુ યથાર્થ સ્વરૂપ બાંધીને સુખે સેવી શકા છે ॥ ઉદ્દેશાદિક દોષોને તથા ચિત્તને સ્વસ્થ રાખવું, તત્ત્વ સ્વરૂપમા પ્રીતિ લગાવવી અને આનંદકારી તત્ત્વ જિજ્ઞાસા (જાણવાની અભિરૂચિ રાખવી) તે વિગેરે પ્રાય સમ્યક્જ્ઞાન દર્શનાદિક આત્મશુદ્ધિનો અભ્યુદય થવામા કારણરૂપ થાય છે, જેમ પાતજલાદિ યોગશાસ્ત્રોમા માગી રીતે સિદ્ધ કરા ખતાવેલ છે ॥ “જિજ્ઞાસા રૂપ ચિન્હવાળી શુદ્ધ વદના કયા પ્રાપ્ત થાય તે કહે છે” પ્રથમ કરણ-યથાપ્રવૃત્તિકરણ ઉપરાંત વર્તતા એવા અપુનર્નયક પ્રમુખ જનો, જેઓ કદાચિદર્શિ હોય છે, તેમને આ ઉપર જણાવેલી શુદ્ધ-નિર્દોષ વદના હોવી ઘટે છે પણ ખીન્ન અયોગ્ય જનોને તે હોવી ઘટતી નથી તે ઠરણ ત્રણ પ્રકારના પ્રગટપણે શાસ્ત્રમા કહ્યા છે યથાપ્રવૃત્તિ કરણ પહેલુ (તે તો અનાદિ સંસારમા અલગ જીવોને પણ કંઈ વખત પ્રાપ્ત થાય છે) ખીન્ન અપૂર્વકરણ (અનાદિ સંસારમા પૂર્વે પ્રાપ્ત નહિ થયેલુ એવુ અપૂર્વ હોવાથી) અને ત્રીણ અનિવૃત્તિકરણ (જે મોક્ષરૂપી વૃક્ષના સમાન સમ્યક્ત્વને પામ્યા વગર પાછુ ન વળે તે

તેમાં બીજી અને ત્રીજી ટેવના અભ્યસનોનેજ પ્રાપ્ત થાય છે, બીજા અભ્યસને તો ટેવના પ્રથમ યથાપ્રવૃત્તિદરણુજ પ્રાપ્ત થાય છે પછીના બે કચ્છ પ્રાપ્ત થઈ શકનાજ નથી જનના અવસાય વિશેષને શાસ્ત્રકાર કરણ કહે છે ॥ “તણ કં ઘોનો રિભાગ-વિવેક બતાવે છે” નિખિલ રાગ-દ્રેષના પરિણામરૂપ પ્રથિ પ્રદેશે પહોચતા સુધી પ્રથમ કરણ હોય છે જ્યાં યથાને લેનારને બીજી અપૂર્વદરણુ પ્રાપ્ત થાય છે, અને ત્રીજી અનિવૃત્તિદરણુ તો જેને સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ અવશ્ય તરતમાજ થવાની હોય તેનેજ પ્રાપ્ત થાય છે મત લબ કે અનિવૃત્તિકરણુ કરી જીવ તરતજ સમજિત પામે છે ॥ ૨૧-૩૦ ॥

આ ઉપજ જણાવેલા વિવેકથી શુદ્ધ વદનાનો લાભ મળે છે તથા અનાદિ સંસાર ચક્રમાં લમતા દ્રવ્યલિંગે તો આ વદના સખ ધે એટલા બધા આદરથી આલોચના કરવી કે તે આ માને મોક્ષને માર્ગ થાય મનલબ કે હવે શુદ્ધ વદનાજ કરવી ॥ શુદ્ધ વદનાયોગે જીવને અર્ધ પુદ્ગલ પરા વર્તનથી અધિગમ્યાર જમણ રહેતુજ નથી, એમ જિન આગમમાં સ્પષ્ટ જણાવેલુ છે ॥ ઉપજ જણાવેલી શાસ્ત્રયુક્તિથી પુલ્લિવત જનોએ આ ચૈત્યવદનાનો સાગી રીતે વિચાર કરવો કેમકે (જેમ તેમ) ચૈત્યવદના કરવા માત્રથી નિવોજ પદની પ્રાપ્તિ થઈ શકતી નથી કેવળ શુદ્ધ વદનાથીજ તેની પ્રાપ્તિ થાય છે ॥ વળી આવશ્યક નિર્ચુક્તિ પ્રમુખ શાસ્ત્રોમાં ચાર પ્રકારના સાચા જોટા રૂપીઆનુ દષ્ટાત શામના જાણ પુર્યો કહે છે, તે પણ અત્ર ચૈત્યવદનાના પ્રસંગે સાગી રીતે

વિચારવા યોગ્યજ છે “ તે ચાર લેઈ જતાવે છે ” ॥ જેમા
 મોતુ રૂપ વિગેરે સાચુ અને છાપ પણ આવી તે રૂપીઓ
 સાચો સમજવો જેમા છાપ ખરી ન હોય અને મોતુ રૂપ
 પ્રમુખ સાચુ હોય તે રૂપીઓ સર્વથા શુદ્ધ નથી (તો પણ
 તે મૂળ શુદ્ધ હોવાથી ચારો છે) ॥ મોતુ રૂપ વિગેરે જોડ
 છતાં ઉપર સાચી હોય તો તે રૂપીઓ જોડે જ જાયવો
 તેમા વળી છાપ પણ જોડી હોય (અને મૂળ ધાતુ તો જોડી
 છે) તેતુ તો કહેવુ જ શુ ? તે તો પ્રગટ પહે જોડે જ
 કહેવાય ઉપર કહેલા ચાર પ્રકારમા પહેલા પ્રકારથી પૂર્ણ
 રૂળ, બીજાથી કષ્ટિ અધુરૂ રૂળ અને ત્રીજા ચોથાથી તો
 મુગ્ધજનોને છેતરવા સિવાય બીજુ કશું રૂળ નથી ॥ ત્રીજા
 ચોથા પ્રકારમા જણાવેલુ મુગ્ધજનોને છેતરવારૂપ અનધિકારી
 અથવા સ્વપરને અપકારકારી રૂળ આ પ્રસ્તાવે અનુપયોગી
 હોવાથી જણાવ્યું નથી ક્રમ્ત આગમ અનુસારે આત્મગત
 મોક્ષાદિ રૂળ જ આવી રીતે ચિતવવુ ઘટે છે ॥ “ઉપનય
 વડે યથાજમ જણાવે છે” અપુનર્નધકાદિકને ઉચિત એવા
 શ્રદ્ધાન અને ભક્તિરૂપ ભાવવડે અને છાપરૂપ શુદ્ધવર્ણાદિ
 તેમજ તદ્દગત ક્રિયાવડે કરાતી વદના શુદ્ધ વદના બાજુથી,
 તે યથોદિત શુભવાળી હોવાથી નિશ્ચયે મોક્ષરૂળને આપનારી
 છે, અને પ્રથમ પ્રકારના રૂપીઆ તુલ્ય છે ॥ પૂર્વોક્ત શ્રદ્ધા
 અને ભક્તિભાવથી કરવામા આવતી બીજા પ્રકારના રૂપીઆ
 જેવી ચેત્યવદના તેના અક્ષર, અર્થ વિગેરેથી અશુદ્ધ હોય
 તોપણ તે અભ્યાસ દશાને બહુ મુખકારી છે અથવા મોક્ષા
 દિક રૂળ આપવાવાળી હોવાથી શુભ-પ્રશસ્ત છે એમ તીર્થ

કનિકાએ ફરમાવેલું છે કેમકે ભાવશૂન્ય ક્રિયા અને ક્રિયા
શૂન્ય ભાવ તે બંનેમા ખજવા અને સૂચ લેટલું અતર
શું છે, મતલબ કે ભાવનીજ પ્રધાનતા છે ॥ ભાવ વગરની
વહના, વસ્તુ-અક્ષનદિકથી શુદ્ધ હોય તોપણ તે ત્રીજા પ્રકાર
ના રૂપીઆ જેવી કૂટી-ખોટી છે અને ઉભય શુદ્ધિ વગરની
વહના તો ચોથા પ્રકારના રૂપીયાના જેવી હોવાથી ચાપત
અનર્થ ફળને આપવાવાળી છે ॥ ૩૧-૪૦ ॥

પ્રાય એવી અશુદ્ધ વહના કિલ્લટ પરિણામી-ભારે-
કર્મી જરણુદ્ધિ જનોનેજ મળવે છે અને તે પ્રાય દુર્ગતિ
(કુદેવત્વાદિક) ફળને આપે છે, તેમજ આવા દુષમ કાગમા
કાગદોપથી પ્રાય એવી અશુદ્ધ વહના પ્રવર્તે છે ॥ અન્ય
આચાર્યો તો આ નામમાત્ર જિન વહનાને લૌકિક વહના
કહે છે તેથી તેનું કળ પણ તેનું જ છે (અર્થાત્ સાક્ષાત્
અનર્થ ફળપાત્ર કહેતા નથી) અથવા તેવી વહના લૌકિક
વહના કહતા કઈ પણ વધારે મોક્ષાદિ ફળરૂપે થતી નથી ॥
એ ઉપર કહેવી વાત પણ સુક્ષ્મ છે કેમકે ભાવશૂન્ય જિન
વહનાનું એવન નહિ કરવાથી મોક્ષાદિરૂપ તેના ઉત્તમ ફળ
જેમ ઉન્માદ પ્રમુખ અનર્થ ફળ થવું પણ શક્તિ નથી ॥
જેન વહના તો, વિધિથી કહતા મોક્ષાદિ ફળ આપે અને
તેથી વિપરિત કરતા વિપરિત ફળ આપે, તેથી તેની વહના
નથી. ઉક્ત ઉભય પ્રકારના ફળનો અસાધ્ય હોવ એવી
વહના જેની કેમ હોય ? અર્પિત નહ હેતુદર્શનથી
અભાવવાળી તે વહના લૌકિક જગત્તે જ વાત સ્પષ્ટ
નિર્ધારપૂર્વક ને છે ॥ તે મટે વિદ્યર્થના (જેન

સરખી દેખાતી) પૂર્વોક્ત યુક્તિથી લૌકિકજ્ઞ જાણવી તેમ
ઉક્ત વદનામા શુદ્ધ શ્રદ્ધાન તથા ભક્તિનો અભાવ હોવા
કેવળ અર્થશૂન્ય-ઉપયોગ શૂન્ય ‘ઠાણેણ, મોણેણ, ઝાણે
ઈત્યાદિક પદો ઉચ્ચારનાથી તે અવશ્ય મૃષાવાદરૂપ થાય
એમ વિચારી હૃદયે સાન લાવી તેવા અવિધિ દોષથી પા
ઓમરી, જેમ બને તેમ વિધિનો ખપ કરી શુદ્ધ ઉપયો
સહિત આવવદના કરવી ॥ “વિધિયુક્ત શુદ્ધ વદનાની દુર્લભ
શાસ્ત્રકાર બતાવે છે ” શુભ (સુખકારી) કળને ઉત્પન્ન કરી આ
ના જિંતામણિ, ઈપતૃક્ષ, કામકુંભ, કામધેનુ પ્રમુખ લૌકિક પદો
પણ અભવ્ય-અયોગ્ય જીવોને પ્રાપ્ત થતા નથી, તો પત્રી પાં
પદ-મોક્ષના બીજરૂપ આ પગ્મ-વિશુદ્ધ પ્રભુવદનાનું તો કં
વુજ શુ ? એતો કોઈ હંજીકર્મી-આસન્નભવી-અપુનર્બંધકારી
જીવ વિશેષને જ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે દીર્ઘ સસારી-ભ
કર્મી જીવોને તેની પ્રાપ્તિ દુર્લભજ છે ॥ “અભવ્ય-અયો
જનોને ઉક્ત શુદ્ધ જિનવદનાની પ્રાપ્તિ થતીજ નથી, તેમ
ભવ્ય જીવોમા પણ સર્વ કોઈને તેની પ્રાપ્તિ થતી નથી
વાત શાસ્ત્રકાર બતાવે છે ” જે આસન્નભવી છે તેજ અ
શુદ્ધ વદના અધિકારે યોગ્ય જાણવા, જાતિમાત્ર ભવ્ય ક
યોગ્ય કહ્યા નથી કેમકે તેવું જાતિમાત્ર ભવ્યપણું તો શા
સિદ્ધાંતમા અનાદિ કાળનું (સહગત) કહેલું છે, પરંતુ
કઈ ઈદ કળ-મોક્ષ પમાડનાર કહ્યું નથી મતલબ કે સ
ભવ્યોને નિર્વાણની પ્રાપ્તિ થતી નથી ॥ જે ભવ્યજનો ઉ
જિનવદનાને વિધિયુક્ત સેવે છે અથવા તેની યથાર્થ વિ
ઉપર શ્રદ્ધા રાખે ॥ તેઓ આસન્ન ભવ્ય છે તેમજ જે

ઉકત જિનવદના તેમજ તેની વિધિનો દેખ કરવા નથીવેલો
 પણ આસત્ત જાણ્યજ છે એમ જણાવે ॥ ” જેમને દશાઈ
 વિધિ તરફ દેખ-તિરસ્કાર નથી, તેઓ પણ કિલ્લ કમંત
 લથોપશમથી શુદ્ધિને પામેલા હોવાથી આસત્ત જન જણવા
 અને જેઓ માણાત વિધિયુક્ત જિનવદના કંઈ કે અવગ
 ઉકત વિધિમાર્ગ ઉપ જોમની સાને શ્રદ્ધા કે ગંભીર તો
 વળી કહેવું જ શુ ? તેઓ તો આસન્ન સત્ય છે જ એમ
 ચોક્કસ જાણવું કિલ્લ કમંવાળા શુદ્ધ પંચિમી હોવાને તો
 શુદ્ધ વિધિ સબધિ ઉપદેશ સિદ્ધનાદ જેવો ચાલતક ન હોત
 છે ॥ “એવી રીતે વદના સબધી વિધિ-અધિધનુ દ્વગત્રાવી
 વિધિનો અપ કરવા શાસ્ત્રકાર ઉપદેશ છે ” એવી જીને પૂર્વી
 પર વિરોધ ન આવે તેમ આગમ (શાસ્ત્ર) સાગી જીને
 વિચારી મુગ્ધ-મદ બુદ્ધિવાળા હોવાના કિતને માટે ધર્મા
 ચાચોએ સમ્યજ વિધિનો અપ કરવો મતલબ કે પૂર્વે
 જણાવ્યા મુજબ વિધિમાર્ગમા પતિ પુરોએ પોતે પણ
 અપ કરવો અને અન્ય ચોગ્ય જોને ઉકત વિધિમાર્ગનો
 ઉપદેશ આપી તેમા જોડવા ચરણ જેને જ આગમ રહસ્ય
 જાણી વિધિ ંસિક જની ક્રિયાતુલ્ય પ્રમાણ સંકિત કરવું, જેથી
 મુગ્ધજનો પણ અધિકારી શુદ્ધ નાર્યમા સહેજે જોડવા ॥
 અત્ર પ્રસ્તાવે પંડિત જનોએ પદ્ધતિ તથાને તીવ્ર ગતિ
 દિકને દેવા ચોગ્ય ઔપચારિક પદ્ધતિ વિચારવા ચોગ્ય
 છે તેમા જેમ જાગરુક કે શુદ્ધ ચોગીને હિત મને
 હિત પ્રમાણ (માર્ગ)ની નિત પદ્ધતિ કે ઔપચારિક
 તે તેને સુધારી શક છે, નહિ તો ઉકતો નથી

“ઉત્પન્ન થાય છે અથવા તો પૂર્વના રોગમા વૃદ્ધિ થાય છે, તેમ સકળ કલ્યાણને સાધી આપનારી જિનવદના સળધી નિયમો પણ ચોચનેજ વિધિ માથે દેવામા આવે અને તે પ્રમાણે પાળવામા આવે તો તે ગુણકારી થાય છે નહિ તો અનર્થકારીજ થાય છે એમ મમણ તે સળધી વિશેષ અધિકાર મધ્યસ્થપણે ટીકા ઉપરથી જાણી સત્ય માર્ગ આઠ રવા સદાય ઉત્સુક થવું ઈતિ શમ ॥ ૪૧-૫૦ ॥

भीमान् हरिमद्रसरि विरचितं

जिनदीक्षा प्रकरणम्

શ્રી મહાવીર પ્રજુને નમસ્કાર કરીને આપ વચનાનુસારે નિપુણ નીતિયુક્ત શ્રી જિન-દીક્ષાનો વિધિ લબ્ય જનોના હિતને અર્થે હું લેશ માત્ર (સક્ષેપથી) ઠહીશ દ્રબ્ય મુહન (કેશ લોચ) અને બાવ મુહન (કોષાદિક ટાળવારૂપ) લક્ષણવાળી દીક્ષા જે પ્રકારે છે, તેમા અત્ર પ્રસ્તાવે જિન દિક્ષા^૧ મનતુ મુહન કરવાથીજ બની શકે છે, - એમ

૧ પ્રસ્તુત જિન દીક્ષા પ્રથમ મિથ્યાત્વ અને ઉત્પદ કષાતને પરિ-
-હરી શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ મૂળ આવક-ચોચ સુખે નિર્વાહી સમય તેવા વત
નિયમ-દેશવિરતિ ઠ સર્વવિગતિ અગીકાગ કરવા રૂપ સમજાવી સર્વ
તેમા તો દ્રબ્ય મુહન પણ જરૂરુ કલ્યુ છે

બાલુડુ કારણ કે અપ્રચાન્ત-ઉત્કટ ક્રોધાદિકથી દૂષિત એવો
 અદ્ય સત્વવત (સત્વહીન) પ્રાણી સમ્યક્ દર્શનાદિરૂપ કલ્યાણ
 કારી ધર્મમા અધિકારી કહ્યો નથી ॥ “ આ ભાવમુ ડનરૂપ
 દીક્ષા દેાને કમાએ પ્રાપ્ત થાય ? તે શાસ્ત્રકાર કહે છે ” ભવ
 જમણુ ઠરતા સહુથી છેલ્લા પુદ્ગલપગવત નમાજ, કર્મની
 સ્થિતિ પાતળી પડી જવાથી નિર્મળ સ્વભાવવાળા અને
 ઉત્તરોત્તર (અધિક) વિશુદ્ધિને અનુભવતા પ્રાણીનેજ આ
 ભાવદીક્ષા પ્રાપ્ત થઈ શકે છે, પરંતુ બીજા સક્રિયશ્ચમાન
 પરિણામવતને પ્રાપ્ત થતી નથી ॥ “ તે દીક્ષાના અધિકારીતુ
 વિશેષ સ્વરૂપ કહે છે ” જેને જિનદીક્ષા ઉપર રાગ હોય,
 લોકવિરૂદ્ધ સર્વ કાર્યોનો અનાદર હોય તથા સમ્યક્ જ્ઞાન
 અને સદનુકાનસપત્ત સદ્ગુણો સંબધ થયો હોય, તેવો
 વિશિષ્ટ ભવ આ જિનદીક્ષાને યોગ્ય બાલુવો ॥ “ દીક્ષા
 રાગતુ સ્વરૂપ ત્રણ ગાઘાથી બતાવે છે ” તથાવિધ કર્મના
 ક્ષયોપશમથી સ્વભાવેજ અથવા સમ્યક્દર્શનાદિક - મૌક્ષ
 માર્ગને સદાય સમાચરતા અને ધાર્મિક જનોને બહુ માન્ય
 એવા કેાઈ દીક્ષિત ભવોને અવળે સાબળીને અથવા નજરે
 દેખીને આ જિનદીક્ષામાજ એવી રૂચિ ઉત્પન્ન થાય કે
 બલસાગરનો પાર પમાડવા સફરી વહાણુ ભેવી, લીકિંક વસ્તુ
 ઓની સ્પૃહા નહિ રાખનારી તથા સતત વર્તમાવ પચિણા
 મવાળી આ જિનદીક્ષા હું કેવી રીતે પામી શકું દીક્ષા
 ગ્રહણ કરતા વિધાન ન આવે અને કદાચ પ્રમદ દમયોજે
 વિધન આવી પડે તો તે દીક્ષામા મનની અત્યંત દા...
 એવો (અદા, વિધનહિતતા અને ચિત્તની

૩૫) દીક્ષારાગ મિદ્ધાન્તકારોએ કહ્યો છે ॥ “હવે લોકવિરુદ્ધ આચરણ સમજાવે છે ’ સર્વ કોઈની નિંદા જોટલે કોઈની પણ નિંદા કરવી તે, તથા જ્ઞાનાદિક ગુણસંપન્ન આચાર્ય પ્રમુખની નિંદા તો વિશેષે લોકવિરુદ્ધજ છે સરલ પણ સ્થૂલ બુદ્ધિવાળા જનોની ધર્મકરણી દેખી તેમની તથા તેમના ધર્મગુરૂની મરકરી કરવી, તેમજ લોકમા પૂજનીય ગણાતા એવા રાજા, અમાત્ય, શ્રેષ્ઠી તથા તેમના ગુરૂ પ્રમુખની હીવના કરવી, બહુ લોકોની સાથે વિરોધ કરનારનો સંગ કરવો, દેશાદિક આચારનું ઉલ્લંઘન કરવું, ઉદ્ભટ વેશ પ્રમુખનું ધારવું તથા દાન વિગેરે જાલીરતા રહિત કરવા, સાગ માણસો (મજાજનો)ને કદ પડે તેમા સતોષ માનવો, તેમજ છતી શક્તિએ તેમના દુષ્ટ ઇચ્છા કરવા ઉપાય ન કરવો, એ બધા લોકવિરુદ્ધ કૃત્યો જાણવા ॥ ૧-૧૦ ॥

“હવે સુદર ગુરૂયોગ બતાવતા છતાં કહે છે ” સમ્યક્ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રયુક્ત જે ગુરૂ હોય તે સુગુરૂ કહેવાય સ્વપ્ન અવસ્થામા તે (ગુરૂ) ના યોગે જળ, અગ્નિ પ્રમુખથી આપણ બચવું, પર્વત પ્રાસાદ કે વૃક્ષના શિખર ઉપર ચઢવું, તેમજ અપ કે તેવા કૂર જનાવરથી આપણી રક્ષા થવી, તે ઉપરથી ગુરૂના સુદર યોગનું અનુમાન કરી શકાય છે ॥ ‘હવે સમવસરણ ગ્યનાદિક દીક્ષાવિધિ જણાવે છે” નિજ નિજ મત્રોપડે મુખ્તાશુક્તિ ગુદ્રાથી વાયુકુમાર પ્રમુખ દેવોનું આદાન કર્યો પછી સમવસરણ ભૂમિમા સારી રીતે પ્રમાજન કરવું અને મેઘકુમાર દેવોનું આદાન કરીને ત્યાં સુગંધી જળની, વૃષ્ટિ કરવી ॥ ૩૬ દેવીઓનું આદાન

કરી સુગંધી પુષ્પોની વૃદ્ધિ કરવી અને અસિકુમાર દેવોનું
આદાન કરી ત્યાં ઠાલાગુરૂ પ્રમુખ પૂષ્પ ઉખેવવો એમ કેટ
લાક આચાર્યો કહે છે ॥ પછી વૈમાનિક, જ્યોતિષી અને
ભુવનપતિ દેવોના આદાન પૂર્વક રત્ન, સુવર્ણ અને રૂપાના
વર્ણ જેવા ત્રણ ગદની રચના ત્યાં કરવી ॥ વ્યતર દેવોનું
આદાન કરીને તોરણ પ્રમુખની રચના કરવી તથા અશોક
વૃક્ષ, સિંહાસન, છત્ર, ધમચક્ર અને મહેન્દ્રધ્વજાદિકની પણ
રચના કરવી (આદિ ગુપ્તથી સુવર્ણ કમળ અને ઉત્તરવજ્ર
ચામર પ્રમુખની રચના પણ સમજી લેવી) ॥ ત્યારબાદ ત્યાં
ઉત્કૃષ્ટ (પ્રધાન) વ્યન્હનની ઉપર મકળ જગતના પરમ પૂજ્ય
ત્રિભુવનગુરૂ શ્રી જિનેશ્વરના ચતુર્મુખ જિજ્ઞની સ્થાપના કરવી
॥ ભુવનગુરૂની અસિકોણે એક બીજાની પાછળ ગણધર મહા
રાજ, માતિશ્યાદિ મુનિરાજો, વૈમાનિક દેવીઓ તથા સાધવી
ઓની સ્થાપના કરવી ॥ નૈરત્યકોણે ભુવનપતિ, વાણવ્યતર
અને જ્યોતિષ સખધી દેવીઓની સ્થાપના જણવી ॥ વાયુ
કોણે ભુવનપતિ, વાણવ્યતર અને જ્યોતિષી દેવોની સ્થાપના
કરવાનું શાસ્ત્રકારોએ ફરમાવેલું છે ॥ ૧૧-૨૪ ॥

ઈશાનકોણે વૈમાનિક દેવો, મનુષ્યો અને મનુષ્ય સ્ત્રીના
સમુદાયની મળણકારી સ્થાપના પોતપોતાના દેહ સખધી
વર્ણસંહિત કરવી ॥ એવી રીતે પહેલા ગ્રામર (ગદ)માં બાર
પર્વદાની સ્થાપના કરી, બીજા ગ્રામરમાં દિવતાની પેરે-પોત-
પોતાના શરીરના વર્ણસંહિત માથ, નોનીયા, મૂગ અને
કેશરી સિંહ પ્રમુખ તિર્યક જ્યોતિષી સ્થાપના અને ત્રીજા
ગ્રામરમાં હાથી, મગર, કેસરી, મધુર અને કલક

આકાન્ને ધારવાવાળા દેવ-વાહનૌની સ્થાપના કરવી ॥ એવી રીતે બહિન અને વૈભવ અનુસારે મમવસરણની રચના કર્યે છે તે પ્રદોષ (સાજ) સમયે શુભ તિથિ વાન નક્ષત્ર યોગે ચંદ્ર-બળવાળુ લગ્ન (મુહૂર્ત) પ્રાપ્ત થયે જેને દીક્ષા લેવાની હોય તે સમવસરણુમા આવે ॥ પછી ત્રિશુવનગુરૂના શુભ પ્રામ કરવાથી તેમના ઉપર તીવરૂચિ જેને ઉત્પન્ન થઈ છે એવા તેને સામાન્ય રીતે જિનદીક્ષાની મર્યાદા જણાવવામા આવે ત્યારબાદ તેને મમવસરણુમા આગળ કહેવામા આવતી રીતિ મુજબ પ્રવેશ કરાવવામા આવે ॥ દીક્ષા લેવાની ઇચ્છાવાળાનાં કરસપુટ (ખોખા)મા સુગંધી પુષ્પો (અથવા સુગંધી ફૂલ) અને પુષ્પો) આપવા તથા ચત્ત વગવડે (ધીમે રહી) તેની આંખે પાટો બાંધવો પછી તેના હાથે સમવસરણુમા દોષવામા આવતા પુષ્પના પડવાવડે દીક્ષાની આરાધના કે દેવિરાધનારૂપ તેની સાને નમ્રી ગતિ આશ્રી ગુરૂ મહા-રાનજે નિર્જય કરવો કે તેને દીક્ષા આપવી કે ન આપવી (આ વિધિ દીક્ષા લેનાર હોય તેને પ્રથમ પવિત્ર જગથી જ્ઞાન કરાવીને કરાવાય છે) નિર્જય કરવા માટે તેના કરસપુટમા આપેલા સુગંધી પુષ્પો દોષવામા આવે તે જો સમવસરણુની મધ્યમા પડે તો દીક્ષાની આરાધનાવડે તેની સુગતિ અને જો તે પુષ્પ સમવસરણુની બહાર પડે તો દીક્ષાની વિગમના વડે તેની કુગતિ સમજવી ॥ “ તે બાબત નિર્જય કરવા જન મતાતર દર્શાવતા કહે છે ” દીક્ષા લેનારે કે બીજાએ તેવે પ્રસંગે ઉચ્ચરેલા ‘ સિદ્ધિ વૃદ્ધિ ’ ની ઇત્યાદિ શુભાશુભ અથવા સૂચક શબ્દો વડે તે દીક્ષા સંબંધી

નિર્ણય થાય એમ અન્ય આચાર્યો કહે છે, વળી આચાર્ય
 (દીપાગુરુ) સળધી મન વચન કાયાના યોગની શુભાશુભ
 પ્રવૃત્તિની તેનો નિર્ણય થઈ શકે છે, એમ કેટલાક આચાર્યો
 કહે છે તેમજ દીપક, ચંદ્ર, તારા પ્રમુખની જ્યોતિ અધિક
 તેજવાળી કે મહ તેજવાળી જવાથી પણ તેનો નિર્ણય થઈ
 શકે છે તથા દીક્ષા મહંત્ર ડ્યોખાદ તેના શુભ યોગ (આચ
 ૧૭) ઉપરથી તેનો નિર્ણય થાય છે, એમ કોઈક આચાર્યો
 કહે છે ॥ “ સમવસરણુમા પુખ્પ પડવાથી યોગ્યતાનો નિર્ણય
 થતા તેને દીક્ષા અપાય પણ તે પુખ્પ સમવસરણુ બહાર
 પડે તો શો વિધિ આચરવો ? તે કહે છે ” જો તેના કર
 સપુટમા આપેલ પુખ્પ સમવસરણુની બહાર પડે તો શકા-
 રિક અતિચારને આલોચવા પૂવક ‘ચત્તારિ સરણ પવજ્ઞમિ’
 એ રૂપ આર શબ્દો લેવા, પચ પરમેષ્ઠિ નમસ્કાર પાઠ વિગેરે
 તેને કમવવા આ વિધિ કેટલી વાર કરાવવો ? તે કહે છે
 કે-ત્રણવાર કરાવવો તે ઉપગત નિષેધ કરવો, તેનો પરમાર્થ
 એ છે કે પહેલીવાર પુખ્પ સમવસરણુની બહાર પડવાથી
 ઉપર મુજબ કરાવી ફરી પુખ્પ સમવસરણુમા ક્ષેપવા માટે
 પૂર્વની ચેરેજ દીક્ષા લેનારે પ્રવર્તવું બીજી વખત પણ જો
 પુખ્પ સમવસરણુની બહારજ પડે તોપણ ઉપર મુજબ બધા
 વિધિ ફરી કરાવવો તે વિધિ સાચવ્યા બાદ ત્રીજીવાર ફરી
 પ્રસન્ન ચિત્તથી પુખ્પ ક્ષેપવા દીક્ષા લેનારે પ્રવર્તવું જો ત્રીજી
 વાર પણ બહારજ પુખ્પ પડે તો તેની અયોગ્યતા (દીક્ષા
 સળધી) નો નિર્ણય થઈ જવાથી તેને દીક્ષા મહંત્ર કર-
 આવી ગીતે નિષેધ કરવો, કે ‘ બદ્ધા’ બીજા

આકારને ધારવાવાળા દેવ-વાહનોની સ્થાપના કરવી ॥ એવી રીતે બક્ષિત અને વૈભવ અનુસારે સમવસરણની સ્થના કર્યે છે તે પ્રદોષ (સાળ) સમયે શુભ તિથિ વાર નક્ષત્ર યોગે ચંદ્ર-અળવાળુ લક્ષ (મુહૂર્ત) પ્રાપ્ત થયે જેને દીક્ષા લેવાની હોય તે સમવસરણમા આવે ॥ પછી ત્રિશુવનચુરના શુભ શ્રામ કરવાથી તેમના ઉપર તીવ્રરૂચિ જેને ઉત્પન્ન થઈ છે એવા તેને સામાન્ય રીતે જિનદીક્ષાની મર્યાદા જણાવવામા આવે ત્યારબાદ તેને સમવસરણમા આગળ કહેવામા આવતી રીતિ મુજબ પ્રવેશ કરાવવામા આવે ॥ દીક્ષા લેવાની ઇચ્છાવાળાના કરસપુટ (ખોખા)મા સુગંધી પુષ્પો (અથવા સુગંધી ચૂર્ણ અને પુષ્પો) આપવા તથા શ્વેત વસ્ત્રવટે (ધીમે રહી) તેની આખે પાટો બાધવો પછી તેના હાથે સમવસરણમા હોપવામા આવતા પુષ્પના પઠવાવટે દીક્ષાની આરાધના કે કે વિરાધનારૂપ તેની સાની નરમી ગતિ આશ્રી શુર મહા-રાજાએ નિષ્ક્રય કરવો કે તેને દીક્ષા આપવી કે ન આપવી (આ વિધિ દીક્ષા લેનાર હોય તેને પ્રથમ પવિત્ર જગથી સ્નાન કરાવીને કરાવાય છે) નિષ્ક્રય કરવા માટે તેના હસ્તસપુટમા આપેલા સુગંધી પુષ્પો હોપવામા આવે તે જો સમવસરણની મધ્યમા પડે તો દીક્ષાની આરાધનાવટે તેની સુગતિ અને જો તે પુષ્પ સમવસરણની બહાર પડે તો દીક્ષાની વિરાધના વડે તેની કુગતિ સમજવી ॥ “ તે બાબત નિષ્ક્રય કરવા અત્ર મતાતર દર્શાવતા કહે છે ” લેનારે કે બીજાએ તેવે પ્રસંગે “ ત્રિ”

દિવ શુભાગુણ હો ૧૭

નિર્ણય થાય એમ અન્ય આચાર્યો કહે છે, વળી આચાર્ય
 (દીક્ષાશુક) સખધી મન વચન કાયાના યોગની શુભાશુભ
 પ્રતિતિથી તેનો નિર્ણય થઈ શકે છે, એમ કેટલાક આચાર્યો
 કહે છે તેમજ દીપક, ચક્ર, તાન પ્રમુખની જ્યોતિ અધિષ્ઠ
 તેજવાળી કે મહા તેજવાળી થવાથી પણ તેનો નિર્ણય થઈ
 શકે છે તથા દીક્ષા મહત્ત્વ ઈર્ષ્યાબાદ તેના શુભ યોગ (આચ
 રણ) ઉપરથી તેનો નિર્ણય થાય છે, એમ કાંઈક આચાર્યો
 કહે છે ॥ " સમવસગ્ધુમા પુષ્પ પડવાથી યોગ્યતાનો નિર્ણય
 થતા તેને દીક્ષા અપાય પણ તે પુષ્પ સમવસગ્ધુ બહાર
 પડે તો શો વિધિ આચરવો ? તે કહે છે " જો તેના કર
 વપુડમાં આપેલ પુષ્પ સમવસરણની બહાર પડે તો શકા
 દેકે અતિચારને આલોચના પૂર્વક 'ચત્તારિ સરણુ પવજ્જમિ'
 એ રૂપ ચાર શરણા લેવા, પચ પરમેષ્ઠિ નમસ્કાર પાઠ વિગેરે
 તેને કરાવવા આ વિધિ કેટલી વાર કરાવવો ? તે કહે છે
 કે-ત્રણવાર કરાવવો તે ઉપરાંત નિષેધ કરવો, તેનો પરમાર્થ
 એ છે કે પહેલીવાર પુષ્પ સમવસગ્ધુની બહાર પડવાથી
 ઉપર મુજબ કરાવી ફરી પુષ્પ સમવસરણમા ફેપવા માટે
 પૂર્વની પેરેજ દીક્ષા લેનારે પ્રવર્તવું બીજી વખત પણ જો
 પુષ્પ સમવસગ્ધુની બહારજ પડે તોપણ ઉપર મુજબ બધો
 વિધિ ફરી કરાવવો તે વિધિ સાચબ્યા બાદ ત્રીજીવાર ફરી
 પ્રસન્ન ચિત્તથી પુષ્પ ફેપવા દીક્ષા લેનારે પ્રવર્તવું જો ત્રીજી
 વાર પણ બહારજ પુષ્પ પડે તો તેની અયોગ્યતા (દીક્ષા
 સખધી) નો નિર્ણય થઈ જવાથી તેને દીક્ષા મહત્ત્વ કેર
 ની રીતે નિષેધ કરવો કે 'મદ્દા' બીજા અપમરે

તને દીક્ષા હઈ ચકાશે હુમણા નહિ' ઇત્યાદિક ઠોમળ વચ્ચે
 વડેજ નિરોધ કરવો ॥ "જો પુણ્ય સમવસરજીમાજ પડે
 નિરોધ નહિ ડગ્ગા તેની ઉચિતતા જણાવે છે " પૂર્વો
 રીતિ મુજબ સમવસરજી મધ્યે પુણ્ય પડવાથી દીક્ષા ઉરિ
 વિશુદ્ધિની પ્રતીતિ થયા બાદ દીક્ષાયોગ્ય જીવને પૂર્વે બાધે
 બાધનો પાટો ફૂર કરી, ગુરૂ મહારાજજીએ પ્રભુના હથ
 કગવવા અથવા તેનામા સમ્યક્ દર્શન (મમકિત) આરોપ
 પછી દીક્ષા સખધી સ્થિતિ-મર્યાદાનું કથન કરવું કે
 ભદ્ર' દીક્ષા અગીકાર કરવાનો ઉપર બતાવ્યો તેવો કં
 મ પ્રણય છે' વગી તેની પ્રશસા કરવી એમ કહીને
 'ભુવનગુરૂ ભગવાનની પાસેજ પુણ્ય પડવાથી તારૂ ૨
 કમ્યાણ થવું નિશ્ચિત જણાય છે માટે તું ધન્ય છે' અથ
 'સકળ ડ યાણકારી શ્રી ભાગવતી દીપ્તિ તુજને પ્રાપ્ત ૨
 તેથી તારૂ સર્વ શ્રેય થઈ ચૂક્યું માટે તું ધન્ય છે' ત
 ઉપર મુજબ પગીક્ષા કરવાથી તે ખુશી થયો છે કે કેમ
 તે બાચાર્ય મહારાજજીએ જોવું તેના મુખ-પ્રમનતાદિક ઉ
 જોથી તેનો નિશ્ચય કરવો ॥ "એ પ્રમાણે ગુરૂકર્તવ્ય ક
 હવે શિષ્યકર્તવ્ય બતાવે છે" પછી ત્રણ પ્રકલિષ્ઠા ક
 શિષ્યે નિર્મળ ચિત્ત-રત્નથી સમ્યક્ રીતે અત્ર પ્રસ્
 ('દીક્ષા દીધે છતે) ગુરૂ મહારાજને લગારે સંકોચ મ
 સર્વથા આત્મનિવેદન કરવું મતલબ કે 'હું આપર્ય
 રિકર છું, આપ દીન સેવકના વ્હામી છું' એવી
 નિર્દોષપણે, "આત્માપંચ" ગુરૂને કવું ॥ આવી રીતે નિ
 પટપણે આત્માપંચ કરવું તે 'ગુરૂભક્તિ' છે તથા આ

ભાવવિશુદ્ધિથી જો ઉત્કૃષ્ટ દાનધર્મ છે, તેથી તે અવશ્ય
તત્વ છે તેમજ તથા પ્રકારની દૃઢ ભાવવિશુદ્ધિવગર પણ
પણ કરેલું તે ‘આત્માર્પણ’ ઉત્કૃષ્ટ દાનધર્મના બીજ (કાર
ક) રૂપ સમજવું કારણ કે—॥ ૨૧-૩૦ ॥

આવું શિષ્ટાચરિત્ર આત્મનિવેદન (આત્માર્પણ) કરવાનું
જેવા તેવા કાયર માણસો તથાવિધ વીર્યની ખામીથી સાબળી
પણ થકતા નથી (તે તેમને કણકદુંદ લાગે છે) તે પછી
તે સુખબ ઠગ્વાની તો વાત જ રી ? તેથી જો કે તથા
વેધ દૃઢ ભાવવિશુદ્ધિરહિત કન્વામા આવના આત્મનિવેદન
કન્વા અત્યંત ભાવવિશુદ્ધિથી કન્વામા આવતું આત્માર્પણ
ઉત્કૃષ્ટ દાનધર્મ છે, તો પણ તે ઉત્કૃષ્ટ દાનધર્મના બીજરૂપ
હોવાથી તથાવિધ ભાવવિશુદ્ધિ રહિત આત્મ નિવેદના પણ
કલબ્યજ છે ॥ દીક્ષિતની ભાવવિશુદ્ધિ માટે તેના ઉપકાર અર્થે
શાસ્ત્ર આજ્ઞાથી પ્રવલતા દીક્ષિત વસ્તુમા મમત્વ રહિત
હોવાથી શુદ્ધ મહારાજને કંઈ પણ દ્રવ્ય લાગતું નથી ॥
દીક્ષિતના પરિણામ તેના ઇગિત આકારાદિકથી જાણી જેમ
તેને સચમ માર્ગમા દૃઢતા-સ્થિરતારૂપ ભાવ વૃદ્ધિ થાય તેમ
તેને દાન, શુદ્ધિવા તપ અને કુમ મર્ગ નિષેધ પ્રસુખનો
ઉપદેશ દેવા સંબંધી શુદ્ધ મહારાજાએ આ પ્રસંગે ચત્ન
કરવો ॥ જે શિષ્ય મમ્યજ્ઞાનદર્શનાદિક સુખ હોય, મિથ્યા
દષ્ટિયોગ્ય બ્યવહારમા તથા બાહ્યદ્રવ્યમા સ્પૃહારહિત હોય-
નિસ્પૃહી હોય તથા આગમમા કહેવા શુદ્ધ તત્ત્વમા નસિક
હોય, તેજ પૂર્વોક્ત રીતે મિથ્યાત્વ ત્યાગ, સમ્યક્ત્વ અગી
કાર અને આત્મનિવેદન (આત્માર્પણ) વિગેરે વડે ચત્ન કરી

દીક્ષા શ્રેષ્ઠેણ્યથી અગીકાર કરેલા સમ્યક્ત્વ તથા તત્સંહિગત શમ
સંવેગાદિ ગુણો, સાધર્મિક સાચે પ્રીતિ, તત્ત્વબોધ, અને ગુરુભક્તિ
તે ગુણોની દીક્ષા દિવસથી દિનદિન વૃદ્ધિ થવી એ સમ્યક્
દીક્ષાના સાચા ચિન્હ સમજવા ॥ અતિ શુદ્ધ અધ્યવસાયથી
તેમજ તે વડે માઠા કર્મ ખપી જવાથી ખરેખર ઉક્ત
ગુણોની વૃદ્ધિ થાય છે કેમકે એવો નિયમ છે કે 'કારણ
જોગે કાર્ય' નીપજે' માટે ઉક્ત ગુણવૃદ્ધિ એ તેનું ખરૂં
ચિન્હ છે ॥ શ્રુત ચારિત્રરૂપ ધર્મ ઉપર અહુમાન રાખવાથી
તેમજ સાધર્મિક ઉપરના સ્નેહથી તેમનું વાત્મલ્ય (ભક્તિ)
કરવાથી નિશ્ચે સ્વગુણની વૃદ્ધિ થાય જ છે તેથી તે સમ્યક્
દીક્ષાનું ખરૂં ચિન્હ સમજવું ॥ કરવામા આવતા મદ
નુદાનધકી ઘણું કરીને મમસ્ત નાનાવરણીય પ્રમુખ ધાતિ
કર્મોના ક્ષયોપશમ થાય છે એવી રીતે જ્ઞાનાવરણીય કર્મ
ફર ટળવાથી નિશ્ચે તત્ત્વજ્ઞાનની વૃદ્ધિ થાય છે તેથી તે
ખરૂં ચિન્હ ॥ ૩૧-૪૦ ॥

આ સમસ્ત શુભ સંપદાના પરમ હેતુ (પૃષ્ઠ આસન-
કારણ) ગુરુ મહારાજ છે, એવા સમ્યક્ બોધથી ખરેખર
ગુરુ ભક્તિની વૃદ્ધિ પણ થાયજ છે ॥ એ રીતે કર્યાણુભાગી
આ મહાનુભાવ દેવ ગુરુની ભક્તિ પ્રમુખ દીક્ષાગુણોને
અનુક્રમે ભાવથી સેવતો સતો છેવટે મર્વવિગતિરૂપ
પરમ દીક્ષાને પણ પામે છે જેમ દેશવિરતિ
દીક્ષાને પામ્યો તેમ સર્વવિરતિ પણ પામેજ ॥ મિથ્યા-
ત્વ, અવિરતિ, કપાય અને દુષ્ટ વ્યાપારરૂપ મિથ્યા
(મોક્ષમાર્ગથી વિપરીત) આચારને પરમાર્થથી (શુદ્ધ અત -

શકે પરતુ ઉક્ત ગુણવિકલ શિષ્ય યત્ન કરી શકે નહિ; તેમજ ગુરુ પણ ઉક્ત જ્ઞાનાદિક ગુણ વિશિષ્ટ હોય તેજ તેવી રીતે યત્ન કરી શકે તેવા વિશિષ્ટ ગુણ રહિત ગુરુ તેવો યત્ન કરી શકે નહિ ॥ ધન્ય-કૃતપુણ્ય-ભાગ્યવત ભગ્યજનો નેજ આ જિનદીક્ષાનો યોગ પ્રાપ્ત થાય છે તે દીક્ષાનો યોગ પ્રાપ્ત થયે છતે ધન્ય-કૃતપુણ્ય જનોજ તેના કાયદા મુજબ ચાલે છે-ચાલી શકે છે ધન્ય-કૃતપુણ્ય જનોજ તેવા દીક્ષિત સાધુઓનું તેમજ તેવી ભાગવતી દીક્ષાનું બહુ માન કરે છે (કદાચ કર્મદોષથી પોતે તે દીક્ષા અગીકાર કરી ન શકે તો પણ પોતાનાથી બને તેટલી તેની પુષ્ટિ જ કરે છે તેઓ પણ ધન્ય છે) અને જેઓ કલ્યાણકારી જિનદીક્ષાની તેમજ તેવા ભાગ્યવત દીક્ષિત સાધુઓની કંઈ નિંદા કરતા નથી, તેઓ પણ ધન્ય-કૃતપુણ્યજ સમજવા કેમકે ક્ષુદ્રજનો નિખિડ કર્મયોગે તે કલ્યાણકારી દીક્ષા અગીકાર તો કરી શકતાજ નથી પરતુ મોહાન્ધપણથી તેના દેખી બને છે તેથી તે બાપડા અનત સંસાર સમુદ્રમાં નિમગ્ન થઈ મહા દુખી થાય છે-પવિત્ર દીક્ષાની તેમજ પવિત્ર દીક્ષિત સાધુઓની નિંદાથી અલગ રહેનાર મધ્યસ્થ જનોને તેવા દુખ સંસારમાં અનુભવવા પડતા જ નથી ॥ “જીનદીક્ષા લીધા બાદ દીક્ષા લેનારે જે કરવું યોગ્ય છે તે ઉપનિશ્ચિતા છતાં કહે છે” શ્રદ્ધા (સ્વચ્છિ-પરની અનુવૃત્તિ નહિ તે), સવેગ (મોક્ષાભિલાષ) અને કમયુક્તદાન યથાશક્તિ અવશ્ય દેવું, તેમજ સ્વવિશવાનુસારે સ્વપર યોગ્યતા પ્રમાણે સ્વજનાદિકને સત્કાર પણ કરવો ॥ “સમ્યગ્ દીક્ષાના ચિન્હ બતાવે છે”

અહેલુથી અગીકાર કરેલા સમ્યક્ત્વ તથા તત્સંહિગત શ્રમ
પાદિ શુદ્ધો, સાધર્મિક સાથે પ્રીતિ, તત્ત્વબોધ, અને શુદ્ધભક્તિ
શુદ્ધોની દીક્ષા દિવસથી દિનદિન વૃદ્ધિ થવી એ સમ્યક્
ના સાચા ચિન્હ મમજવા ॥ અતિ શુદ્ધ અધ્યવસાયથી
જ તે વડે માહા કર્મ ખપી જવાથી ખરેખર ઉક્ત
ની વૃદ્ધિ થાય છે કેમકે એવો નિયમ છે કે 'કાન્ધુ
કાર્ય નીપજે' માટે ઉક્ત શુદ્ધવૃદ્ધિ એ તેનું ખરૂં
હ છે ॥ શ્રુત ચારિત્રરૂપ ધર્મ ઉપર બહુમાન રાખવાથી
જ સાધર્મિક ઉપરના સ્નેહથી તેમનું વાત્મરૂપ (ભક્તિ)
વાથી નિશ્ચે સ્વશુદ્ધની વૃદ્ધિ થાય જ છે તેથી તે સમ્યક્
માનુ ખરૂં ચિન્હ સમજવું ॥ કમ્વામા આવતા સદ
નયથી ઘણું કરીને મમસ્ત જ્ઞાનાવરણીય પ્રમુખ યાત્રિ
નીનો સયોપશ્રમ થાય છે એવી રીતે જ્ઞાનાવરણીય કર્મ
ટળવાથી નિશ્ચે તત્ત્વજ્ઞાનની વૃદ્ધિ થાય છે તેથી તે
રૂ ચિન્હ છે ॥ ૩૧-૪૦ ॥

આ સમસ્ત શુભ સપદાના પરમ હેતુ (પૃષ્ઠ આલબન-
નજ) શુદ્ધ મહાગજ છે, એવા સમ્યક્ બોધથી ખરેખર
રૂ ભક્તિની વૃદ્ધિ પણ થાયજ છે ॥ એ રીતે કલ્યાણભાગી
મા મહાતુભાવ દેવ શુદ્ધની ભક્તિ પ્રમુખ દીક્ષાશુદ્ધોને
પ્રત્યક્ષે લાવથી મેવતો સતો છેવટે મર્વવિ તિરૂપ
ગમ દીક્ષાને પણ પામે છે જેમ દેશવિરતિ
દીક્ષાને પામ્યો તેમ મર્વવિરતિ પણ પામેજ ॥ મિથ્યા-
વ, અવિરતિ, કષાય અને દુષ્ટ વ્યાપારરૂપ મિથ્યા
દીક્ષાભાગથી (વિપરીત) આચારને પન્માર્થથી (શુદ્ધ અત-

કરણથી) પગિહરી, પરમ દીક્ષાવત મહાત્મા જીવનમુક્તિ
 નિરૂપાધિક આત્મસુખ) ને ભાવથી અત્ર અનુભવી,
 સમસ્ત ઘાતિ અઘાતિ કર્મથી સંપૂર્ણ મુક્ત થઈ પછી પરમ
 પરમ મુક્તિને પણ પ્રાપ્ત થાય છે ॥ આ જિન દીક્ષા વિધિ
 (પ્રકરણ) ને શાસ્ત્રની નીતિ પ્રમાણે સમ્યગ્ વિચારવાથી પણ
 (જે મહાનુભાવ તે મુજબ આચરણ કરે તેનું તો કહેવું જ
 શુ ? સકૃતબંધક (એક વાર ફરી ઉત્કૃષ્ટી કર્મ સ્થિતિ બાધ
 નાર) તથા અપુનર્બંધક (હવે પછી નેવી ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ નહિ
 બાધનાર) ઉભયમા કદાચક સંભવિત હોવાથી તે કદાચકને
 તેમને શીઘ્ર ક્ષય થઈ જશે ॥ ૪૧-૪૪ ॥

શુભ સ્માત્ સર્વસત્વાનામ્

